

ન વાં

ફસલી આતશ-કહેલુ તથા ફસલી આત્સાત

બનાવવાની નાપાયદાર હીલચાલ:

COLLECTOR OF

2 - APR 1940

BOCLAY

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી તરફથી તે વિરુદ્ધમાં
દસ્તુર દાવરા તેમજ ધર્મ અભ્યાસીઓને પુછવામાં
આવેલા સવાલો તથા તેના મળેલા જવાબો :

પ્રગટ કરનાર :

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી,

૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ,

કાવનજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ક્રમ સં ૧૮૪૬

1

222

222

222

222

222 222 222

222 222 222

222

222

222

222

કાંઈખી ઇલમ (જ્ઞાન) મેળવવા માટે ધીરજ સાથે ખંત
એજ મોટું ધન છે!

શું તમને જરથોશ્તી ધર્મનું ખરું નાદર
જ્ઞાન મેળવવાની ખરેખરી હાંશ છે?

તો,

કાંચે નહીં તમે નાચલે ઠેકાણું કાંઈખી ફો વગર નાચીત
દર સામવારે (તેદેવાર સીવાય) સાંજે
સ. ટા. દા થી હા સુધી ચાલતા માન જલ્દાગીર મો. ગાનીવાત્રાના
તેમજ

સનીવારે સાંજે સ. ટા. ૬ થી ૭ સુધી ચાલતા
મીઠા દીનશાદ શા. મસગીના

ઇલમે-ફનૂમના કલાસમાં હાજરી આપતા?

તમા બાળીતા એરવદ રસ્તમ દાનશાદ ખતુર મોદુરહરાબાતો
ખુવવારનાં અવસ્તા કલાસ (સ. ટા. દા થી હા)

તો પણ લાભ લેવો.

કલાસ બાનુઓ તથા ગૃહસ્થો માટે ખુલા છે.

ઠેકાણું: પારસી લેછટેરીયત એન્ડ ટેમ્પરન્સ એસાયાટી, ત્રીજો માળો,

૨૪૬, હાઈવે નં. ૭, હોલકોંગ બેન્કની સામે

કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોઠ, મુંબઈ.

આ કેતાબ પ્રગટ કરવાની મક્કસદ આખે સહેજ ખુલાસો.

ફસલી પંચાંગ ખરું છે એમ માનવું યાને મેષ રાશીમાં સુર્ય દાખલ થવની શરૂઆતથી ફરવરીન મહીનો ને હોરમજદ રોજ ગણવા માટે અબ્યાસ સાથે એતેકાદ રાખવો એ એક ચીજ છે-આવી રીતના ફસલી પંચાંગ મુજબ રોજ માહ પોતાની દરરોજની ચાતુ કરજ્યાત બંદગી ન્યામેશ યજ્ઞ વગેરેનાં બણવા માંડવું એ બીજી ચીજ છે-આવા ફસલી રોજ માહ મુજબ મુજર પામેલાં વડાનાં અનગે રાત્રીની “અષ્ટિ”ની ક્રિયાઓ જાત્રી કે સતુમ, આફ્રોગાન બાજ ફવલી કરતા ત્રીજી ચીજ છે-પણ આવા ફસલી રોજ માહને અમલમાં લેવા માટે દસ્તુરી, નીરંગદીન, આલાત તથા આનશ આદરાંન કે આનશમેહરામ વગેરે પાવમહેલને લગતાં ખુલ્લું “ઝઓશ” ઉભાં કરવાં એ ચોથી ચીજ અને તદન નીરાળી ચીજ છે.

આ ચાર મરતબા ફસલ રોજ માહને લગતા તદન જુદા છે એમ જ્યાં સુધી ઇસ્મ્યતથી બરાબર સમજવામાં નહી આવે ત્યાં સુધી ફસલી રોજ માહ ખરો છે એમ માનનારાઓ ખુદ જોઓએ ફસલી રોજ માહના વારતવીક જ્ઞાનનો ફેલાવો કરવા પાછળ આજે પચીસથી વધુ વરસો થયાં લાપણો લખાણે અને હદ સુધીની ક્રિયાઓ તથા જશનો કરીને કામની અંદર આ બાબેની માન્યતા જગથેસ્તી ઇસ્મેદતુમની લાઇનથી મક્કમ પાયા ઉપર મુકી આપી છે તેઓજ પોતે ફસલી આદરાન તથા ફસલી પાવમહેલના આલાતો નવા રોજ માહ દાખલ કરીને જુના રોજ માહ તોડીને ઉભા કરવાની બાબદમાં શ્રા કારણસર મજબુતીથી લડત ચલાવી રહ્યા છે તે કદી સમજ પડનાર નથી.

આદરાન સાહેબ તથા યજ્ઞને વંદીદાદના પાવમહેલનો સીલસીલો છેક અબુદીઠ આલમમાં રોજ માહના ફરેસ્તા સાથે રહેતો હોવાથી ચાતુ રોજ માહ તોડીને ફસલી રોજ માહથી જેમ હાલમાં ચર્ચગેટ સ્ટેશનવાળાં કહેવાતાં ફસલી આતશ કહેલમાં કરવામાં આવે છે તેમ આદરાન અને પાવમહેલ ઉભા નહીજ કરવા જોઇએ, અને જે બહોશાબહોશીથી કરવામાં આવશેજો તો કામને માથે નવી આફતો તૈયારજ રહેશે. આ બાબદ નકકી માનવામાં સાદી અકકલ સમાયલી છે.

આ કેતાબમાં ડોકતર સાહેબ ફરામરોજ ચીની માલા એક પછી એક સીલસીલાબંધ નીચે મુજબ બાબદો ઉંચકીને સાદી અક્કલમાં ઉતેરી શકે

તેમ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવે છે, અને સેવટે પૈસાવાળાં લોકો ધર્મ અને ક્રિયા માર્ગ નહીં સમજી શકવાને લીધે પૈસાના સ્વાર્થવાળા મોખેદોની સમજવટથી કેટલા ખોટે માર્ગે જાય છે તે બતાવી આપે છે. ડોક્ટર ચીનીવાલાએ હાથ ધરેલી બાબદોમાં ખાસ ધ્યાન પુગાડવા જોગ બાબદો નીચે મુજબ છે:—

૧ ચાલુ રોજ માહના અમલ ઉપર નવાં આલાતો કેમ કરવા-તેના કાયદા ચાલુ રોજ માહ તોડીને ફસલી રોજ માહના આલાતો કાય નહીં કરી શકાય ?

૨ ફસલી રોજ માહની ગણતરીના પાવમહેલની ગેરહાજરીમાં આ ચીજો સાથે ચેડાં કાં નહીં કાઢી શકાય ?

૩ જરથેસ્તી દીની ક્રીયાકામોની સંસ્થાઓનો પાયોજ રોજ માહ છે.

૪ કદમીઓ અને શહેનશાહીઓના પાવમહેલો હાલના ફસલી કહેવાતાં પાવમહેલ મીસાલ અલહીટપે નથી.

૫ આતશબહેરામ તથા આતશ આદરાનમાં દરેમેહેર હોવાને લીધે ત્યાં પાવમહેલ હોઈ શકે.

૬. ગાથા ૨૮;૫ માં મળતી અણુદીઠ પાવમહેલની ગાસ યાને “ગાતુ”ને લગતી શાહદત.

૭ “સરેદ” યજ્ઞનો નાયબ હમકાર તે દીન દસ્તુર તેની લાયકાત કેવી?—નર અપવન.

૮ અવસ્તાનો “ઝઝોથ” તેજ આલાતો.

૯ પાવમહેલનો “આતશ-દાદગાહ” તે કંઈ ઘેરના પવિત્ર આતશ જેવા નથી—પણ ઘણો બુલંદ દરજ્જો ભોગવે છે.

૧૦ “બરેશ્તુમ”ની બેદી ક્રીયાથી “અજ્ઞ”ની નબળાઈ કેવી રીતે દુર થાય છે? અને શ્વશ જોરાને જાન કેમ ખીલે છે?

૧૧ બરેશ્તુમવાળો મોખેદજ ખીજાને બરેશ્તુમ સીલસીલાથી આપી શકે છે.

૧૨ સરેદ યજ્ઞ, દીન-દસ્તુર તથા આતશ દાદગાહનો અધીકારી બરેશ્તુમવાળો મોખેદ કેવી રીતે થાય છે?

૧૩ પાવમહેલ ઉપર એજાબ અને અડચણો કેમ આવી પડે?

૧૪ ફસલી રોજ માહના આલાતના સંબંધમાં બરેશ્તુમનો સીલસીલો યાને તનાસુહ તુટે છે તે તદન બુલી જવામાં આવે છે.

૧૫ આલાતો નીરથક ક્યારે થાય ?

૧૬ ગેતીના પાવમહેલમાં કયો સીલસીલો હોવોજ જોઇએ ?

૧૭ “વીરપરદ”ની ૨૩ તલેસમોની જરૂર કાંય ?

૧૮ બરેશ્તુમના કાયદાના સીલસીલાનો ભંગ થવાથી કેવી આફતો આવી શકે.

૧૯ જુદા જુદા હસ્તલેખોમાં રેવાજ રોજ માહથીજ નવા આલાતો બનાવવાની વીગતો મળે છે, પણ રોજ માહનો સીલસીલો તોડીને નવા રોજ માહથી આલાત બનાવવાનું કેટલે પણ લખાણ મળતું નથી.

૨૦ બરેશ્તુમ નહીં હોય તો ખુદ ખુદીથી પણ રેવાજ રોજ માહનો સીલસીલો તોડ્યા વગર બરેશ્તુમ કેમ લેવાય તેના કાયદાનું રસીલું બ્યાન.

૨૧ આતશ-દાદગાહ માટે અગાઉથી તૈયારીઓ : તેમાં “કવએમ બરેનો” સાથે થતો ખાસ સંબંધ.

૨૨ વરસ્યાજીનો વરસ તથા હસ્તધાતની વીંટી માટે તૈયારી-“મીનો નાવર”ની ખુબ માટે તૈયારી.

૨૩ “હોમ-સલી” તૈયાર કરવાની ખાસ તરતીબ.

૨૪ દાદી બોડનારા, ધોબીને ત્યાંના કરકર અસ્તરીના કપડાં પહેરનારાઓથી આ બધી ચાલુ રેવાજ રોજ માહના સીલસીલાવાળી તરતીબો કરી શકાય નહીં, તો પછી “ફસલ” જેવી ખુલ્લું બાબત માટે દાદી બોડેલા દસ્તુરો, દાદી બોડેલા મોબેદો અને કય કંઈ વખત સેલુનમાં જનારાઓથી નવા યા જુના પાવમહેલની ને આદરાનની ફીયા કાઢખી જમાનામાં કરી શકાયજ નહીં.

૨૫ “બરેશ્તુમ”થી ઉભી થતી શક્તિઓના ૧૫ ગણી શક્તિ મેળવેલાં સુધીના તબક્કાઓ.

૨૬ વરસીયાજી ઇજવા માટે છ ગેવરા નવા આલાત વખતે કયારે લેવાય ?

૨૭ બરેશ્તુમના પાંચમા ઠેકા વખતે ૮૧ ગણો જોશ મેળવે ત્યારે સંપૂર્ણ છઠ્ઠા ગાહબ્યારના કુવતવાળો કેમ થવાય છે.

૨૮ દસ્તુર મુદ્દલા શીરોજના ઉભા કીધેલા આલાત બાબે જાહેરમાં સામે બોલાય ત્યારે કદીમી ટોળાના દસ્તુરજી ફસલી ક્રિયાઓમાં હાજરી આપે, અને ચુપકીદી જાળવે-એ આજના જમાનાની નવાઇજ કહેવાય.

૨૯ કોમ ઉપર આફત કયારે આવે “યસ્ન-દરજ” ઉભી થાય ત્યારેજ.

૩૦ “તીર યસ્ત” તથા “બહેરામ યસ્ત”ના ફકરાઓ યસ્ન યાને ફીયાની ગફલતીથી અનજુમન ઉપર આવતી આફતોની શાહદતો માટે પુરતા છે.

૩૧ ક્રીયા, પાવમહેલ, ઉરવીસ-ગાહ, આલાતો વગેરે ખુલ્લું મરકાજેની શાહદતો ખુદ “ગાથા”માં મળે છે તેની શુદ્ધિ ક્રીયા માર્ગને હશી કહાડનારાઓને છે કે ?

૩૨ ગેતીના પાવમહેલને અણુદીઠ આલમના પાવમહેલ સાથે સંબંધ જોડાયેલો હોવાજ નોંધએ-રોજ માહ તોડીને તે સંબંધ નહીજ તોડાય-તેની શાહદતો યજ્ઞને, વીરપરદ, વંદીદાદ તથા ગાથામાં છેજ.

૩૩ રેવાજ રોજ માહના સીલસીલાથી નવો આલાત થાય, પણ તે રોજ માહ તોડીને ફસલી રોજ માહનો ધખારા રૂપી નવો આલાત કાંય નહી થાય તેના વાસ્તવીક કારણો.

૩૪ “નીરંગ-છ-વર” નો અમલ શું શું કરી જાળવતો હતો ?

૩૫ ફસલી આલાત તથા આદરાન નહી કરી શકાય તો પછી ફસલી રોજ માહ ભણનારાઓ માટે લાયક રસ્તો કયો ?—આતરે-દાદગાહ—પાવમહેલ નહીજ—ઉભો કરીને દુવાના મીઠી ચાલુ કરો.

૩૬ “ફસલ” એટલે ફક્ત ખરા રોજ માહના કેસેન્ડર તરીકે—પણ ક્રીયામાર્ગમાં જે ક્ષુભન ભણાય છે તેમાં ઇજ્જત “યાઇરય” અને “સરેદ” એ મહાન યજ્ઞતો સાથેનો સંબંધ તે “ફસલ” છે—“દએન” નું મૂળજ “ફસલ” છે.

૩૭ સ્વતંત્ર ફસલનો પાવમહેલ ઉભો કરવા માટે “નીરંગ-છ-વર”નો અમલ કરનાર આજે કોણ છે ?

૩૮ એક વધારાનો દીવસ ચાર વરસે આવે “અવરદાદસાલગાહ” તે માટેની ક્રીયાઓ જો નહી થાય, અને તે માટે “નીરંગ-છ-વર” નો અમલ નહી હોય, તો ફસલી દસ્તુરજ, ફસલી મોખેદો તથા અનજુમન ઉપર કેવી આકૃત આવે તેનો ખ્યાલ હવે પછીજ આવશે.

૩૯ પાવમહેલને લગતી યજ્ઞને વંદીદાદ જેવી ક્રીયાઓના સંબંધમાં રેવાજ રોજ માહ વાળાઓએ “કળીસો” છોડી દઇને ફસલી રોજ માહ છોડી દીધો તેના ખાસ વજુદી કારણો.

૪૦ આપણી પોતીકી સજ્જતનન ત્રગર ફસલી પાવમહેલ રાખી શકાયજ નહી તેનું કારણ—જરથસ્તી શાહ અત અરકાને-દાલતની હસ્તીની જર.

૪૧. “નીરંગ-છ-વર” ના જગતી સક્ષાત સામેતીઓ તે કેઇ ?

૪૨ જે ૧/૩ અથવા ૨/૩ અસરખી યજ્ઞને વંદીદાદની મેળતી હોય તો રેવાજ રોજ માહના પાવમહેલને ધુમ્વવાને બદલે તેનેજ સર-

તા-પા કરો; નહીં તો ફસલી પાવમહેલને બહાને આખી અસર લેવા જતાં ખીલકુલ મીઠામાં પરીણામ આવશેજ.

૪૩ “અરેશ્નુમ” લેવામાં જે ગોમએજ તથા નીરંગ વપરાય છે તેના અમલનો પાયો તેને લગતા રોજ માહતી તલેસમ છે.

૪૪. “અરેશ્નુમ” ની હાલતથી ખાકી કેહવું “ખુદા-રસીદા” થઇને—આતરે વોહૂકયાન કુદરતના આતરે મીનોકરકો સાથે યજ થઇને—આતરે-ફોળા મારફતે “યઓજદા” ની શકતી સાથેનો યઓજદાથેગર થવાય છે.

૪૫ ચાલુ રેવાજ રોજ માહ તોડીને નવું અરેશ્નુમ લે તો તે પાવ-મહેલ અને દસ્તુરીથી અલગ થઇ જાય છે, જેમાં મોટો જોખમ સમાય છે.

૪૬ અરેશ્નુમનો અમલ “ઉસ્તાન-મીથ”ના જુમરેના કાયદેથી રોજ માહતી ઉપરજ રચાયેલો છે.

૪૭ પાવમહેલ સાથે અજાનતામાં આસ્નાઇ કરવાથી પાવમહેલની હકીકતી મતલબ કિલટાઇ જવાથીજ કુદરતની કાળી આજુ આફત લાવવામાં ફતેહ પામે છે—(“પદત્યોગેત” reaction મોમેદની સાત પહેડી ઉપર અને આખી અનજુમન ઉપર ખી)

૪૮ “દસ્તુરી” તેના અસલ સીલસીલાથી ભણ્યા વગર અરેશ્નુમની મતલબ પાર પડેજ નહીં તેનું કારણ.

૪૯ દીન-દસ્તુર દેખીતા પાવમહેલને ચલાવનાર તરીકે, જે પ્રમાણે કીયાનો ફરેસ્તો મીના ગાસના અણુદીઠ પાવમહેલ ચલાવનાર તરીકે—આ દસ્તુર તથા ફરસ્ત વચ્ચે પેવદ રૂપી સંબંધ.

૫૦ અરેશ્નુમ આપતી વખતે “આવ” ઓટવાજ તથા નવગરેહ પકડવાની, તેને ઠોકરાની, સરોશયાજ લેવાની, કશે ખેંચવાની, દસ્તુરી પઢવાની, અરેશ્નુમના પાવરને સચેત કરવાની, “પરગર” ઓટલે “પર-ગરેવ” extra-chargé કરવાની, ત્રણ તથા પાંચ પથ્થરની અખ્યાર તથા દશ ઢગલીઓ કરવાની, ઇજેલો તરો નવગરેહના ચમચાળી આપવાની, કુતરાના કાળે કાન પકડવાની, “નેમરચા યા આરમતીશ ઇજાયા”વાળું પદ ભણાવે પથ્થર ઝાળગવાની, પંજ-ઇ-ઝરવીકશને તેજ કરી સરોશ સાથે મેળાપ કરવાની, ખેરેદને તથા કેહરપ ઉસ્તાન તેવીધીને “એરેઝ” યાને ઉચી ગતીના ટાચ ‘અરેશ્નુમ’ આપવાની, તદન સાયન્ડીરીક-સાઇકોલોજીકલ પ્લાન દેવેશ્નુમની સમજણ.

૫૧ ફસલની ગુહય જુલંદી સમજ્યા વગર ફસલી રોજ માહના

આશ્વાત અને આદરાત ઉર્ભા કરનારાઓ અને તેને ઉત્તેજન આપનારાઓ કામને માટે તદ્દન ગેરઠ્ઠાપણનું તથા વીચાર વગરનું કામ કરે છે.

પર ફસલી આશ્વાત કરનારાઓ કામને કેવી રીતે નુકસાન કરે છે તે ફક્ત સમજવવાનીજ આપણી ફરજ છે, અને તેવાઓનાં કામોથી દુરી પકડવામાં ઠ્ઠાપણ છે.

ઉપલી અને ખીજી ધણી એક બાબદો જે ડોક્ટર ફરામરોજ ચીનીવાલા સમજાવે છે તે માટે આખી કામ એવણને આભારી થશે. આવું દ્વંદ્વમીક દીની જ્ઞાન આપણા દસ્તુરો અને આશ્રવનો ક્યારે ધરાવતા થશે ! જેમ ખુદાની મરજી !

ત્યાર બાદ આ કેતાબની અંદર આ અદના લખનાર તરફથી ફરોશ-ગર્દ વો. ૨૯, અંક ૧-૨ માં જે લખાણ આપવામાં આવ્યું હતું તે લેવામાં આવ્યું છે, અને તેમાં જે કામની ઉપર આદત આવવા બાબે ઇશારો કર્યો છે તે ખીના ધણાઓના ધ્યાનમાં ઉતરતી નથી, અને કેટલાકો તો લખનારને શ્રાપ દેવા નીકળી પડ્યા છે. એ બાબદ અનુભવ મળશે ત્યારેજ એ લખાણનું વાસ્તવીકપણ, સાબેત થશે જે કે ગાથા, યજ્ઞસ્તોત્ર, વંદીદાદ, યસ્તો વગેરેમાં ખુદલી શાહદતો છે કે ક્રીયા માર્ગ સાથે આસ્તાઇ કરવાથી કુદ્યાતી Universal, Communal આદતો કામની ઉપર કુદરતી કાયદેજ આવી પડે છે.

આ અદના લખનારનો અનુભવ છે કે લાયક સર-તા-પા ક્રીયાકામ કરનારા યોજદાગ્રેગરોની સંખ્યા દીનપરદીન કમતર થતી જાય છે તો પછી ફસલી રોજ માહ સાથના આદરાત અને પાવમહેલને લાયકના મોબેદોની વાતો કરવી એ કામને અપમાન કરવા જેવું છે, અને આવી રીતે એમાં કહાડવામાં કામ અને દીન માટે મોટો જોખમ સમાયલો છે એમ આ અદના લખનાર જરથોસ્તી દીનના ફરમાનોને આધારેજ કહેવાની હીમત કરે છે. આ વીચાર ભલે ખીજાઓ હસી કહાડે અથવા વહેમથી ભરપુર તરીકે તેની ઠૂઠા મસ્કેરી કરે, પણ તે હસી અને ઠૂઠા કરનારાઓની સીફ અજ્ઞાનતા બાબે અફસોસ કરવા જેવી વાત છે.

વળી આ કેતાબમાં ખીજા એક કેળવણીના યુનીવર્સીટીની ડીપ્રી ધરાવનાર કેળવણીકાર તથા નવસારીના જાણીતા દાણુ ખાનદાનના સફેદ પાઘડીરાખા એરવદ ખુરશેદ દા. દાણુ ધણા વીદ્વાતામરેજા વીચારો આપે છે તે દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. આ વીચારોમાં એણે સાહેબે “આશ્વાતો” બાબે જે સુંદર ઉસુદ્યાતી વીચારો જણાવેલા છે તે ફસલી અગ્યારી

બનાવનારાઓને તેઓની ગંભીર ભુલ અતાવવા માટે તદ્દન પુરતા છે. રોજ માહતો સીલસીલો જળવીનેજ પાવમહેલની ક્રીયા ચાલુ રાખવાના એવલુના વીચારો, તથા દસ્તુરી અને અરજીમના સીલસીલા બાબે એવલુની તકરાર નાના બાળકને પણ સમજ પડે એવી સરળ રીતે ફસલી આલાત કરવાની શેખી કરનારાઓની શુદ્ધી ખોલવામાં મદદ કરે છે. વળી નવસારીના દસ્તુરજી સાહેબ કેકોબાદ દસ્તુર દારાજી મેહેરજી રાણા સુરતના કદીમી આતશખહેરામના દસ્તુરજી સાહેબ મહેરવાનજી ફ. દસ્તુર નાલાદાર ઉદવાડના.

સુરતના બાગેપારસા અગ્યારીના પંથકી સાહેબ એ. નવરોજી એદલજી દસ્તુર બેકેરી, પુનાના દસ્તુર સાહેબ સોરાજીજી દસ્તુર પેસ્તનજી બી. આદરીયાનવાલા, મુંબઈના દસ્તુર સાહેબ માનેકજી દસ્તુર અરજોરજી ગોદાવરા તથા ભાઈના, શેઠ અરશેદજી પેસ્તનજી પટેલ, ઉદવાડ, શેઠ ફરેદુન કેરશાસ્ત્ર દાદાચાનજી સોલીસીટર, મરહુમ દાદીશેઠના આતશખહેરામના બોયવાલા મોબેદ સાહેબ મેરવાન ખુરશેદજી બેહરામકામદીન, એ. નવરોજી દીનશાહજી ભંડારી, સીકંદરાબાદ (દખણ)ના દસ્તુર સાહેબ જમશેદ દસ્તુર ખોરશેદ, અવસ્તા પહેલવીના વિદ્વાન સ્કોલર શેઠ બેરામગોર તે. અંકલેસરીઆ, દસ્તુરજી સાહેબ કેખશર માહીયાર કુતાર દસ્તુર દારાજ પાહલન, એરવદ ફરેદુન રતનજી કાંગા.

એ સઘળા સાહેબોએ જે આ ફસલી અગ્યારી કરનારાઓના ગેર-હાપણુ ભરેલાં પગલાં માટે વીચારો દરશાવવાની જાહેર હિમત અતાવી છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ આપ્યે છીએ. આજે કેટલાક બહેદીનો તથા એરવદો પોતીકી ખાનગી સ્વાર્થ સાંધવાને ખાતર યા શરમાશરમીને ખાતર પોતીકાં અંતઃકરણ વિરુદ્ધ આ કહેવાતી ફસલી અગ્યારીની હિમાયત કરવા બહાર પડેલા છે તેવા બાતેની જુદા અને જાહેરમાં જુદા મીથ રાખનારા hypocrites માટે એટલુંજ કહીશું કે because Right is right, to follow right were wisdom in the scorn of consequence, કવી ટેનીસન કહે છે કે “સત્ય તે સત્યજ છે તેથી સત્યની પુઠે જવામાંજ હાપણુ છે, અને તેના પરીણામની દરકાર કરવાની જરૂર નથી.”

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી તરફથી મોટા દસ્તુરજી સાહેબો
તથા અવસ્તા પહેલવી સ્કોલરોને ફસલી અગીયારી
આખે પુઝેલા ૧૪ સવાલો.

“ દાદીશેઠ હાઉસ ”

૧૨૪, કાવજી પટેલ સ્ટ્રીટ, ફાટ,
મુંબઈ, તા. ૧ લી નવેમ્બર ૧૯૩૯.

મહેરબાન નેકનામ માનવંત જોગ,

જત આપ સાહેબને રેશન હશે કે હાલમાં મુંબઈમાં ચર્ચગેટ
સ્ટેશન સામે એક નવી ફસલી ફરમેહરનું મકાન બાંધવામાં આવ્યું છે,
અને હવે થોડુંકમાં ફસલી આતશ-કદેહનો આતશ તેમજ સર્વે આલાત
બનાવવાની ગોઠવણો હાલના લાગતાવળગતાઓ તરફથી અમલમાં મુકવામાં
આવનાર છે. આવી રીતના આતશ પરચાવવાના, તેમજ તદ્દન નવાજ
આલાત બરપા કરવાના સંબંધમાં ધાર્મિક, રેવાજ તથા ક્રિયાકામની
નજરે અનેક અગત્યના સવાલો ઉભા થાય છે, તેની એક પ્રશ્નાવલી
બનાવીને આપ સાહેબની ઉપર એવી ઉમેદથી રવાના કરવામાં આવે છે
કે તેના મનમાનતા પુત્રાસાઓ આપ સાહેબ આપના અનુમત, અભ્યાસ
અને દીની એતેકાદના આધારે જરૂરજ હોય ઉપર તા. ૭ મી નવેમ્બર
૧૯૩૯ સુધીમાં તાકીદે રવાના કરવાની મહેરબાની કરશેજી. કારણ આ
એક ફામી સવાલ છે કે જેમાં ખુદ હમારી સોસાયટીએ અત્યાર સુધીમાં
અદના ભાગ ભજવ્યો છે તથા સાંભળવા પ્રમાણે એ લોકો તા. ૧૬ મી
નવેમ્બરથી અગીયારી પરચવાની શરૂઆતની ક્રિયા કરનાર છેજી.

આપ સાહેબને તરદી આપવા માટે દરચુઝર ચાહનો,

હું હું અદના સેવક,

દીનશાહ શા. મસાની,

ઓ. સેક્રેટરી.

ચર્ચગેટ સ્ટેશન સામે બાંધવામાં આવેલાં, મરહુમ શેઠ નશરવાનજી
માણેકજી પીટીટ “ ફસલી-આતશકદેહ ” વિષે, ધર્મ તથા રેવાજ ને
ક્રિયામાર્ગની નજરે ઉભા થતા થોડાક અગત્યના સવાલોની પ્રશ્નાવલી :

સવાલ ૧ લો—“ આતશ-કદેહ ” શબ્દ બણોજ દ્વી અર્થી
ambiguously હોવાથી એનો ખરો અર્થ “ આતશ-આદરાન ” કે
“ આતશ-દાદગાહ ” થાય છે ?

સવાલ ૨ જો—જો આ “ફસલી” આતશ-કહેલને “આતશ-આદરાન” તરીકે ઓળખાવવામાં આવે તો, આ નવી અંધાયલી ફસલી અગીયારી ધર્મ તથા રેવાજની નજરે કાયદેસર ગણાય કે ?

સવાલ ૩ જો—કોઈની આલાત ખરપા કરવાની, તેમજ કેબલા પરથાવવાની ક્રિયા અંજુમનની સંમતી તેમજ અંજુમનના સમ્યોની સાક્ષી રૂપી હાજરી વગર થઈ શકે કે ?

સવાલ ૪ થો—જો નવા ફસલી-સ્વતંત્ર-આલાત ખરપા કરવા માટેની સંપુર્ણ જરૂરી ક્રિયાઓ મહેરમાં નહિ હોય, તો પછી “આતશ-આદરાન” થઈ શકે કે ?

જો “આતશ-આદરાન” નહિજ થઈ શકે, તો પછી માત્ર “આતશ-દાદગાદજ” રાખે તો વાજખી ગણાય કે ?

સવાલ ૫ મો—ખરસ્તુમ માટે “દસ્તુરી” ભણવાની જરૂરની છે કે ? અને કેવી રીતે ? દસ્તુરી ભણતી વખતે કેટલાક મોખેદ સાહેબો દસ્તુરનું નામ લીએ છે, જ્યારે કેટલાક મોખેદો “દસ્તુર-ઇત-ઝમાન” કરીને ભણે છે, ત્યારે અસલમાં દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાતી હતી ? અને દસ્તુરી લેવાની મતલબ શી હતી ? તથા હજી પણ દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાય છે ? આ બાબતનો વીગતવાર વુલોતવીલ ખુલાસો કરવાની મહેરબાની કરશો.

સવાલ ૬ ઠો—આવી “દસ્તુરી” ભણવાના પુરાતન રેવાજને આધારે એક દસ્તુર સાહેબને સાધારણ યોજદાગ્રેગર મોખેદો ઉપર કેટલી જાતના હક ભોગવવાનો અધિકાર મળે છે ? તેમજ તે અધિકાર હાલ સુધીમાં કેટલે અંશે કાર્યસાધક વપડાયો છે તેના જેટલાખી દાખલા તમે સાહેબ જણતા હોવો તે સર્વ વીગતવારે જણાવવાની કૃપા કરશો.

સવાલ ૭ મો—ફસલી ખરસ્તુમ માટે કેઠેનીખી દસ્તુરી લેવાય કે અને કોઈ રેવાજ દસ્તુર સાહેબથી તેવી દસ્તુરી કચુલાય કે ?

સવાલ ૮ મો—જો “ફસલી” અગીઆરી ખરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહન, ફસલી ખરસ્તુમ તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત ખરપા કરવા પડે તો તે કેવી રીતે ખરપા કરવા અને ખનાવવા તે કોઈ ધાર્મિક સાહદતથી જણાવશો ?

સવાલ ૯ મો—(ક) જો સાહદત હોય તો, નવો સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત ખરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર ને અધિકાર કોણને છે ?

(ખ) જો સાહદત નહિ હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત ખરપા

કરવા માટે તેમજ નવાં નાહન લેવા માટે થું થું દીની ક્રિયાઓ જરૂરી છે ? અને નવા વસ્ત્રાણ કેવી રીતે ઉભા કરવા ?

સવાલ ૧૦ મો—રેવાળ રોજ--માહથી નાહન લીધેલા મોઝેદો ફસલી રોજ ભણી ક્રિયા-કામ કરી શકે કે ?

સવાલ ૧૧ મો—રેવાળ રોજ--માહથી નાવર-મરાતળ થયલા મોઝેદો પાસે ફસલી રોજ ભણાવ્યાથી આપણાં અસલી કદીમે કદીમ સીલસીલો ધરાવતાં જુના ચાલુ રેવાળ અરશનુમ તેમજ આલાતોને કેવી રીતે હાની પુગે તે જણાવશો ?

સવાલ ૧૨ મો—કોષ પણ અગીઆરી-આતશ-કદેહુ યા આતશ-આદરાનનાં પાક મકાનમાં સંડાસ તથા નાહવાની મોરી, મોંચતળીએ યા તો માળ ઉપર, એકજ પેવંદમાં, ને એકજ છાપરાં તળે હોષ શકે કે ? અને તેમ નહિ હોવા માટેની દીની સાહદતો થું છે ?

સવાલ ૧૩ મો—મુંઅઘના માનવંત પારસી પંચાયતના ત્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેલી સ્કોલરોની કમીટીએ, હાલના કોમી સંજોગો જોતાં, ફસલી ગણતરી કોમમાં ચાલુ કરવા-કરાવવા માટે પોતાનો વીરૂધ્ધ-ઠરાવ પસાર કર્યો છે. છતાં, આ “ફસલી-અગીઆરી” અરપા કરીને, એજ જુનો સવાલ નવેસરથી કોમમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજખી છે કે ?

સવાલ ૧૪ મો—જો કોષ પણ સાહદત તેમજ આધાર-અધીકાર વગર, તેમજ “નર-અપવન”ની ગેરહાજરીમાં, જો ફક્ત અલામતપે નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત અરપા કરવામાં આવે (—કે જેથી કોમ ઉપર બેશક ગંભીર આફત આવી પડે) તો એવાં ધર્મ-વિરૂધ્ધના કાર્યને આપણે રોકવા માટે થું થું પ્રયત્ન કરવા જોઈએ ?

ફસલી આતશ-કદેહ માટેના સવાલ જવાબોની પ્રશ્ના- વલીની સમજ માટે જોઈતો ખુલાસો;

નવા આલાતો કરવાનો અર્થ શું છે? તેમાં તો ચાલુજ રોજ માહ અને દસ્તુરી અને બરશનુમનો સીલસીલો છે. તેમાં થતી ફીયાની વાસ્તવીક વીગત અને હકીકતી સમજ.

આ લેખમાં રાદી સોસાયટી તરફથી પુછાયલા સવાલોના જવાબો આપવામાં આવ્યા છે. પણ પછીથી અમુક બાબતની અંદર ગુંચવાડા થયા કરતા માલમ પડે તે ગુંચવાડાની ઉકેલ કરવાનું દરસ્ત ધાયું છે. અત્યાર અગાઉથી બોલાતું આવ્યું છે કે નવા આલાતો બનાવવાની રીઠી આપણી પાસે છે અને એમ છે એ વાત ખરીજ છે. સુરત શહેરના નામાંકીત દસ્તુર સાહેબો જેવા કે દસ્તુર દારાબ કુમારના, મોખેદ કાકિસ ફરેદુન મુનજજમ તેમ નવસારી નગરીના મહેરજી રાણુના નામાંકીત કુટુંબના સાહેબો એવા આલાતો બની શકે છે એમ કહી ગયા છે અને તે પ્રમાણે સુરતમાં કદીમીઓથી તેમ એડનમાં શહેનશાહીઓથી કામો થયલાં છે. વળી અવસ્તા પહેલવીના અબ્યાસી અને દીની શોષખોળ કરનાર એરવદ જમશેદ કાવસજી કાતરક બી.એ. કહે છે કે જ્યારે તેવણુને કે. આર. કામા ઓરીએન્ટલ ઇનસ્ટીટ્યુટ તરફથી ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨ લગીમાં શોષખોળ માટે ગામેગામ મોકલેલા હતા ત્યારે તેવણુ સુરત, નવસારી, બરૂચ વીગેરે શહેરોના મુખેદોના પુસ્તકોના સંગ્રહોમાં નવા આલાતો કષ્ટ રીતે કરવા તેની તરતીબ-એવા બ્યાનો જોયા હતા. નવા આલાતો કરવા એટલે બરશનુમ રદ થાય છતાંબી તે બરશનુમને ખુદની ગતીથી સાબેત કરીને એટલે નવું બરશનુમ કરીને પછી તેવા નવા બરશનુમને જોરે નવા આલાતો કરવા એવો અર્થ છે. ત્યારે મુળ મુદ્દો તુટેલા બરશનુમનો છે એટલે કે બરશનુમની શક્તિ છે-પાવ મહેલ છે-દસ્તુરી છે એમ અર્થ થયો. અત્યાર અગાઉથી હમોએ બ્યાન બેંચું છે કે આવા કહેવાતા આલાતોની સાએશની હયાત પાવ મહેલમાંથી એટલે ચાલુ રોજ માહના અમલ ઉપર કરવા આપેલી છે. ત્યારે મુળ મુદ્દો ચાલુ રોજ માહનો અમલ અને હયાત પાવ મહેલનો અને તેની સાથની હયાત દસ્તુરી અને બરશનુમની શક્તિ અને હયાત આતશ બહેરામો દરેમહેરોનો છે. આવા પાવ મહેલને નવસારીના એક મુવેદ સાહેબ મોખેદ જમારપજી સોરાબજી દસ્તુર મહેરજી રાણુ હરવેસ્પ-આગાહના મહેલ એટલે હીડાળા તરીકે

ઓળખાવે છે. પ્રથેતેર રેવાતમાં આલમના શાહના મકાન તરીકે સુચના આપેલી છે. ત્યારે બાગેલા અરસ્તુમોમાંથી નવા અરસ્તુમો કંઈ રીતે હયાત પાવ મહેલ અને અરસ્તુમની શક્તિ અને દસ્તુરીમાંથી એટલે હયાત આતશ બહેરામ અને દરેમહેરામાંથી સમારીને કરવા તેને નવું અરસ્તુમ કરીને નવા આલાતો કરવા તરીકે ઓળખાવે છે પણ જ્યારે અરસ્તુમની શક્તિ હોયજ નહિ એટલે અમુક રોજ માહ ઉપરનો અમલ અને તે અમલ માટેનો પાવ મહેલ દસ્તુરી હોયજ નહિ તોપણી તે રોજ માહ ઉપરનું રદ થયલું અરસ્તુમખી હોયજ નહિ. આજે ફસલી રીતની રોજ માહની ગણતરી ઉપરનો પાવ મહેલ નથી કે અરસ્તુમની શક્તિ નથી એટલે ફસલી ગણતરીનું બાગેલું રદ થયલું અરસ્તુમજ નથી માટે રદ થયલા અરસ્તુમને નવેસરથી તાજ કરીને નવા આલાતો બનાવવાથી રીત તે ફસલી રોજ માહના અમલને લાગેજ નહિ, તે તો સાધારણ અકકલની વાત છે. ટુંકમાં એટલું કે નવા એટલે ફસલી રીતના રોજ માહથી થયલા અમલ ઉપર બંધાયેલો પાવ મહેલ અને અરસ્તુમની શક્તિ સાથેનો અરસ્તુમગાહ એટલે દરેમહેર આજે હયાત નથી એટલે હિડોળા આલાતો નથી તેમ અરસ્તુમ કે બાગેલું અરસ્તુમ નથી, માટે ઉપલી રીત જે બાગેલા અરસ્તુમને નવા કરવાની એટલે નવા આલાતો કરવાની છે તે આ નવા ફસલી રીતને લાગુ પડે નહી. પણ તે ફસલી રીતના સાહેબોએ તો પહેલે પોતાના રોજ માહના અમલની ઉપર પાવ મહેલ બંધવો જોઈએ અને તેમાં અરસ્તુમની શક્તિ ઉત્પન્ન કરવી જોઈએ. આ બનવું અશક્ય છે તે હમારા અત્યાર અગાઉના તેમ હાલના આ જવાબોમાંથી માલમ પડશે. રોજ માહ જરતોસ્તી દએનની દીની સંસ્થાએને ઉભા કરવાનો પાયો છે એમ જે કાંઈ જે માનવા ના પાડે તો તે જરતોસ્તી દીનને સમજતો તેમ માનતોજ નથી એમ કહેવાય. જુલથી જે કદી બીજે રોજ માહ બણવામાં બણાય તો તેની કીધેલી કીયા તેમ તેના તન મન રૂવાનની પાકીઝી નામે અરસ્તુમ અવાવ થાય, એમ જે દએનમાં અમલ થતો હોય તે દએનમાં ત્યારે રોજ માહની કેટલી બધી અગત્યતા છે તે કાંઈથી જોઈ શકે.

ત્યારે આ બધા નવા આલાતો બનાવવાની સુચવેલી રીતોઓમાં પાવ મહેલ હયાત છે, અરસ્તુમની શક્તિ અને દસ્તુરી હયાત છે, એમ માની બીધેલું છે, એટલે રોજ માહ કાયદેસરનાજ બણવા એમ માની બીધું છે; તેમ વળી હોમસલીને માટે કંઈ નવી તરતીબ બતાવી નથી, એટલે ચાલુ રીતેજ વાપરવા સુચવેલું છે. જાણવું કે હોમસલી આજે જુહદીનોના હાથમાંથી આપણને મળે છે માટે તે હોમસલીને વેચાતી લીધા પછી પુરત ખુપવસો યઓઝદાએમર પાવ કરે છે એટલે તેમાંથી ચાલુ

રોજ માહજ વપરાય છે અને ત્યાર પછીથી ૧૩ મહીના ૧૩ દીવસ લગી ચાલુ રોજ માહના સ્વયસંગમાં એટલે આખી મેસજ પુરી થાય ત્યાં લગીમાં તે સહીને ક્રીયામાં વાપર્યા વગર પાડી રાખે છે. આવી રેવાજ પામેલી સહીજ આ નવાં કામમાં વાપરવામાં લેશે-લેવાની એમ ધારેલું છે. વળી ક્રીયાઓ જે કરશે જેવી કે યજ્ઞસ્ને કરશે અને તેને માટે વસ્ત્રને પકવશે તે બધામાંથી ચાલુ રોજ માહજ લેશે એમ માની લીધેલું છે અને તેમજ આત્માર અમાઉથી થયેલું છે તે ભુક્તિ નહીં. આજે જાહેર જન-તોસ્તી દુન્યામાં બે રીતના રોજ માહ ચાલુ છે જેને કદીમી અને રસમી ગણવી કહે છે. કદીમીઓના તેમ જાહેનશાહીઓના પાવ મહેલો હજાર વર્ષથી ચાલુ છે. કદીમીઓના પાવ મહેલો તો હજારો વર્ષથી ચાલુ છે જ્યારે જાહેનશાહી જાહેઓના પાવ મહેલ હીન્દમાં આવ્યા પછી ૧૩૦૦ વર્ષથી ચાલુ છે માટે તે એક પાવ મહેલોની અને તે જાહેરી દસ્તુરી અને અરસ્તુમની શક્તિઓની હિદાયત અને સાહેબીના અમજથીજ-તેઓના તે તે રોજ માહોના અમલથીજ તેઓને લગના બાંજેલા અરસ્તુમને સમા-રીને દસ્ત કરીને નવા આલાતો ઉભા કરવાની ખાસ રીત અપાયેલી છે.

આટલી મુજબ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને હવે આગળ એક ડામલુ વધીને જોઈએ કે નવા આલાતો બનાવવા એટલે બાંજેલા ૨૬ થયેલા અરસ્તુમને પોતે પોતાની ખુદીથી સમારીને તે સમારેલા અરસ્તુમ મારફતે નવા આલાતો કરવામાં શી હકીકતી સમ્યાપ આવેલી છે. અ જે મુજબ જાહેરમાં તેમ બહારગામોમાં કદીમી રીતના તેમ જાહેનશાહી રીતના અર્ગ-આરી આતજજાહેરમો છે કે જેઓમાંથી અરસ્તુમને સામેત રાખી આલાતો લખને કેટલી તેવાં દરેમહેરવાલાં મકાનો એટલે આલાતો થઈ શકે એ હકીકત તો જાણીતી છે. પણ બાંજેલા અરસ્તુમથી એક મુવેદ કઈ રીતે પોતે પોતાના અરસ્તુમને સમારી નવું કરીને નવા આલાત કરે એ વાત આજે જાણીતી નથી. ખુદ નવસારીના સાહેબો આજે એવી હકીકત વીધે શકમંદ થયેલા લાગે છે પણ પોતાના ખુદગ દીનદાર વડવાઓએ તેમ થાય એમ કહ્યું છે એટલે તેઓનેગી મોટા વીચાર આવી પડેલો છે. તુટેલાં અરસ્તુમવાળો એક મુવેદ પોતાના તે બાંજેલા અરસ્તુમને એક પાવ મહેલ અને દસ્તુરી અને અરસ્તુમની શક્તિની આજુ હેઠળ એટલે કાયદેસરના અરસ્તુમગાહ અને નવગરેહોની હાજરી જે કેટલે દુરદસ્ત હોય તેઓની આજુ હેઠળ રહીને તેઓથી ધણે દુરના મુલકમાં પોતાની કોશીશથી આખું કરી શકે તેની હકીકતી સમ્યાપ પ્રથમે-દુનુમન હકીકતી ગાનથી સામેત કરી શકીએ છીએ જેનો ફુલ સાર નીચે છે.

જરતોક્તી હોય તો 'યસ્ન'નો એક ખાસ વીભાગ છે જેમાં સંસ્થાઓ ઉભી કરવામાં આવે છે જેમાંની આજે હયાત રહેલી ત્રણ મુળ સંસ્થાઓ છે જેઓને આતશબહેરામ, આતશ-આદરાંન અને દરે-આદર એટલે ઇબ્રાહિમગાહ-દાદગાહ સાહેબના મકાનો તરીકે ઓળખે છે. પહેલા બે જાતના મકાનોમાં પાવ મહેલો રહે છે એટલે અદ્રખ સાજેશ્ની-અદ્રખ કેહપ, અએવાન રહે છે કે જેમાં અદ્રખ તલેસમે રહે છે અને જેમાં વળી પાવીકત હિડોળા એવા નામની ઝડ દેખીતી ચીજો દેખીતા આલાતો રહે છે. તે મકાનના આવા વીભાગને ઉરવીસ ગાહ તરીકે ઓળખે છે કે જેમાં એક ખાસ આતશ નામે આતશ દાદગાહ તરીકે રહે છે. એમ વળી આ ઉરવીસ ગાહથી કંઈક દુરમાં ખીજ જગા રહે છે કે જેને યરસ્તુમ ગાહ કહે છે જેમાં યરસ્તુમની શક્તિ રહે છે. આ યરસ્તુમની શક્તિ ત્રણ ભાગે પંચરાઇને રહે છે. મુળ ભાગ યરસ્તુમ ગાહમાં, ખીજો ભાગ નવગરેહોમાં અને ત્રીજો ભાગ યરસ્તુમ સાથના મોખેદમાં રહે છે. અને ખુદ તે આતશબહેરામ કે આતશ આદરાંનનો ખુદનો ઓરડો જુદોજ રહે છે જેને પાદશાહનો કોહ કહે છે. આવી બે રીતની દીની સંસ્થાઓ નામે આતશ બહેરામ અને આતશ આદરાંન ઉપરાંત, દરેઆદર નામની જગા એટલે ઇબ્રાહિમગાહ કેટલે કેટલે છે જેમાં ખાલી એક ઓરડો રહે છે કે જેમાં આતશને રાખેલા હોય કે જ્યાં જઇને એબ્રાહિમ થાએ-એ વગરનું ખીજું કશુંય ત્યાં રહેતું નથી. ત્યાં પાવ મહેલ જેવું માટે આલાતો જેવું માટે ઉરવીસગાહ જેવું તેમ યરસ્તુમગાહ જેવું રહેતું નથી.

ત્યારે અગીઆરી આતશબહેરામોમાં 'દરેમહેર' હોય છે એટલે મહેર કહેતાં સમ્યાઇને એટલે યજ્ઞનો દાર, દરગાહ રહે છે જેને પાવ મહેલ કહે છે, જે અદ્રખ રહે છે, જેમાં તલેસમે એટલે યજ્ઞતોનો પ્રભાવ રહે છે, જેને 'ગાતૂ' એટલે Splendour પ્રભાવના તુરી કેહપ તરીકે ઓળખે છે. આ ગાતૂનો ભેદ ગાથામાં આવેલો છે તે નીચે જોઇશું. આવા ગાતૂ એટલે યજ્ઞની પ્રભાવની સીમા-કેહપ દુન્યાના અભાડાટથી દુર રહે છે એટલે કુતમાં છેટે સીલ યઇને રહે છે. એમ છે માટેજ તેને પાવ=પાક એટલે અભાડાટથી દુરનો મહેલ તરીકે ઓળખે છે કે જેમાં હરવેસ્પ આગાહ-આલમના શાહની દસ્તુરી-ફરમાન ચાલે છે. આવા પાવ મહેલની ગેતીમાંની ઉત્પત્તિ વીધે કંઈક ઇશારો કરવો જોઇએ કેમકે દીન-દસ્તુર વગર તે મહેલ યજ્ઞ શકતો નથી. અવસ્તાનો ગાતૂ શબ્દ પાવ મહેલ માટે ગાથામાં આવ્યો છે અને તે ગાતૂ ગેતીમાં આરાસના યજ્ઞ ગેતીમાં સ્ત્રોતોષેમ=દાદાર તરફની તામેદારી જામે અને બહમનની વૃત્તિ ગેતીના લોકોમાં ઉભી થાય એમ ગાથા હા ૨૮-૫

માં ધરૂં છે. અહિંયાં ત્યારે કહે છે કે 'ગાતૂ' એટલે મીનોષ અશ્વાની સીમા-મોટાઇનું કેહપ' મીનોમાં એટલે અણુદીઠ ભુવન ઉપર છે; અને તે અણુદીઠ ભુવન ઉપરના તે જદવાની સીમા-કેહપ' જેનું કેહપ' એટલે તેવી ગાતૂ એટલે તેવો પાવ મહેલ ગેતીમાં થાય. કહેવાની મતલબ એ છે કે અદ્રબ્ય મીનોષ ભુવન ઉપર દાદારે અશો જરથુશ્ત્ર કે જેવણુનેખી યજ્ઞતી પ્રગતીના કહયા છે તેવણુની પાસે 'ગાતૂ' મીનો પાવ મહેલ ઉભો કરાવેલો છે. જગતની અંદર જ્યારે કાળી કુદરતે દ્રેગવતો=શુરા આસ્મોધોની બદ મન-સ્તીમાંથી અએષેમ્ એટલે શુરાઇનો કાળો મહેલ નામે તુરેઆદવક્ષ કરાવ્યો ત્યારે તેને પાછળ હઠાવીને કુદરતની એવણુની સામસામી ગતીને સમતોલ રાખી જગતને ફરી-ગઈ લગી ચલાવવા અશો જરથુશ્ત્ર કે જેવણુ યજ્ઞતી પ્રગતીના છે તેવણુ પાસે અદ્રબ્ય ભુવન ઉપર આવી ગાતૂ બંધાવી. આ ગાતૂમાં સરેદ યજ્ઞ દાદારની અમશાસ્પ'દોની સરોશની અને જરથુશ્ત્રની દસ્તુરી હોકમને બળ લાવે છે. એમ આ મીનો ગાતૂ-મીનો પાવ મહેલમાં દાદાર અમશાસ્પ'દો સરોશ અને અશો જરથુશ્ત્ર દસ્તુરી સરેદ યજ્ઞ મારફતે ચાલુ છે. પછી જ્યારે પેગામ્ગર સાહેબે આ મીનો ગાતૂ-મીનો પાવ મહેલમાંથી ગેતીની ઉપર પાવ મહેલ બંધવાની રીતી બતાવી ત્યારે તેવણુ એક અશવન નર દીન-દસ્તુર પાસે રોજ માહનો અમલ કરાવી તેવણુના તે અમલ મારફતે સરેદ યજ્ઞતને નોતરીને ગેતીમાં પાવ મહેલ કરાવ્યો. આ વખતે સરેદ યજ્ઞતે દાદારની દસ્તુરી ફરમાનગરદારીનો સીલસીલો દીન-દસ્તુરને આપ્યો એટલે દીન-દસ્તુરને શ્યાવ આપીને દીન-દસ્તુરને સરેદ યજ્ઞતે પોતાનો જાહેર નાયબ હમકાર નેમીને ગેતીમાં ગાતૂ પાવ મહેલ ઉભો કીધો એટલે મીનોષનો યજ્ઞતી જદવો એટલે તલેસમો જેઓને રથ્ય ચપ્પો કહે છે તેવા જદવાની સીમા ઉભી કીધી. ત્યારે ગેતીના પાવ મહેલમાં દાદારનો હોકમ જે ચાલે છે તે અમશાસ્પ'દોની મારફતથી-પછી સરોશની મારફતથી-પછી અશો જરથુશ્ત્રની મારફતથી પછી સરેદની મારફતથી પછી ગેતીમાંના તેવણુના જાહેર થયલા દીન-દસ્તુર અશવનની મારફતથી અને તેવણુના તે વખતના જાએનશીનની મારફતથીજ આવે. આને દસ્તુરીનો સીલસીલો કહે છે. ત્યારે ગેતીમાં જ્યારેખી પાવ મહેલ બંધાય ત્યારે ત્યાં ગાતૂ=યજ્ઞતી જદવો=તલેસમો=રથ્ય ચપ્પો આવવાજ જોઇએ કે જેઓ સરેદ યજ્ઞત અને દીન-દસ્તુર અશવન નરના હાલના જાએનશીનની દસ્તુરી વગરના હોયજ નહીં માટે તે પાવ મહેલનો અમલ સરેદના ફેરફાર અને દીન-દસ્તુર વગર ચાલી શકે નહિ. એમ ત્યારે જ્યારે જ્યારે આ લખાણમાં પાવ મહેલના સરેદ યજ્ઞતની વાત આવે છે ત્યારે ત્યારે તેવણુના જાહેર હમકાર દીન-દસ્તુરને મનમાં સમજી લેવા.

આવા પાવ મહેલમાં સરેદ યજ્ઞત તેમ બીજા યજ્ઞતો તેમ બીજી વીરપેરદ નામની તલેસમો રહે છે તે બેદ હવે સમજી શકાશે. આવી ત્રેવીસ તલેસમો મુળ છે અને તે દરેક તલેસમમાં અનેક બીજા પેટા તલેસમો રહે છે. આ બધી તલેસમો કે જેઓ મચીને પાવ મહેલ આવ છે કે જેને ગાથામાં ગાતૂ તરીકે ગીનોષ જલ્વા Splendor તરીકે ઓળખે છે તેઓ બધીઓના રહેવાની જગાને વિભાગને ઉરવીસ ગાહ કહે છે. આ બધી ૨૩ મુળ તલેસમોનું જોડાણ તે ઉરવીસ ગાહમાં રહેલા આતશે દાદગાહમાં રહે છે, માટે ત્યાંનો આતરે દાદગાહ કંઈ ધરના આતશ જેવો રહેતો નથી પણ તે તો દાદારના ચેતન્યરૂપ અદ્રશ્ય આતશોથી જગત રહે છે. આ આતશે દાદગાહમાંથી પછી તે બધી તલેસમો બીજા ૩૨ ચીજો જે તેજ વિભાગમાં રહે છે તેઓમાં જમી રહે છે. જે જે ચીજોમાં તે તે તલેસમો જમી રહે છે તે તે બધી ચીજોને આલાત કહે છે એટલે તે તે તલેસમોને કાર્યસાધક રીતે કામ કરવા માટેનાં હથ્યાર એટલે જગતના ગુજરેલા અને જીવતા ઉપર આશીશ પાંચરવા માટેનાં હથ્યારો કહે છે. આ આલાતોને અવસ્તામાં ઝંખોથ્ર કહે છે એટલે યજ્ઞની દરગાહ તરીકે ઓળખે છે. ઉપર કહેલો આતશે દાદગાહ પોતે આવી તલેસમોને સરેદના નાયજ ફેરફાર મારફતે પોતામાં સમારીને પછીથી બીજા ૩૨ ચીજોમાં તે તે તલેસમો જવાનો pivot/સાગ-બીન્દુ-મરકજ કરી આપે છે. તે આતશે દાદગાહ તેવું જોશ પાસેના ઓરડામાં રહેલા આતરે બહેરામ યા આતશે આદરાનના જોરથી ઉપર-તેઓ સાથના પોતાના થયલા પેવંદના જોરથી મેળવી રહે છે. ત્યારે આતરે દાદગાહ પોતે આતરે બહેરામ અને આદરાનથીજ ટકાને તે બધી ૨૩ તલેસમોને પોતામાં ખેંચેલી રાખીને પછી બીજા ૩૨ ચીજોમાં તે તે તલેસમોના અમુક અમુક ભાગોને જવાની સગવડ કરી આપે છે. એમ તે આતશે નામે આતશે દાદગાહ-આદરાન-બહેરામ ખુદ એક મુળ આલાત તરીકે થત રહે છે. પછી એવી રીતના બીજા ૩૨ આલાતોમાં-જનજનની ધાતુની ચીજો જેમ કે માહરૂય-હાવનીમ-લાલા-વીટી રહે છે તેમ વનરખીની ચીજો જેમકે હોમસલી-ઉરવર-અષ્ટવ્યાઓધહન વીગેરે વીગેરે આવી જાય છે જેમાં આશ્રવન એક છે. આ બધા આલાતોમાં ત્યારે મુળ આલાત તરીકે આતશ છે કે જેમાં દાદગાહ-આદરાન-બહેરામ બધા સમાય છે. આ મુળ આતશના આલાત પછીનું બીજું આલાત તરીકે જનદાર આતરે વોહુ-ફીઆન રાખતી ચીજ નામે આશ્રવન છે. એમ આશ્રવન બીજા નંજરનો આલાત થયો કે જેવણને પેલો આતશનો મુળ આલાત પહેલા નંજરનો

આલાત થવાનો પોતાનો અધીકાર આપીને તેવણને પોતાની બદલેના મહેલા નંબરના આલાત તરીકે ઠુડવે છે. પણ મહેલા નંબરના આલાત તરીકે થવા તે આશ્રવનને ત્યારેજ જગા મળે-અધીકાર મળે કે જ્યારે તે આશ્રવન બરસ્તુમની શક્તિથી સજ થયો હોય. બરસ્તુમની શક્તિથી સજ થયલા આ મહેલે નંબરના આલાત થયલાને ખુપે સ્વાન સાથેના યમોઝદાગ્રેગર કહે છે જેને ટુંકમાં ખુપનો ધણી તરીકે ઓળખે છે.

આવું બરસ્તુમ શું છે તેની વીગત અંદરના સવાલમાં છે પણ આ લખાણના સીલસીલાને ખાતર તેનો ટુંક બાવાર્થ અહિંયાં આપીશું. જેમ દસ્તુરી જે દાદારની છે તે એક મીનોષ શક્તિ છે તેમ બરસ્તુમખી શક્તિ છે. જેમ જુના પાવ મહેલમાંની આ દસ્તુરીની શક્તિ સરેદ યજ્ઞત મારફતે નવા પાવ મહેલના આતશના આગ્રાત તરીકે થતી વખતે નવા પાવ મહેલના થવાના દસ્તુરમાં જોડાય છે તેમ તેજ વખતે તે જુના પાવ મહેલમાંની બરસ્તુમની શક્તિથી નવી કીધેલી બરસ્તુમ ગાહમાં જોડાઈને બરસ્તુમ ગાહમાં-નવગરેહોમાં અને ખુપના ધણી થયલામાં પંચરાઈ રહે છે. આ ખુપના ધણીમાં તે બરસ્તુમની શક્તિ તે બરસ્તુમગાહ અને નવગરેહો અને બરસ્તુમ આપનાર મુવેદથી અમુક ક્રીયા મારફતે આવી ચઢે છે જેને બરસ્તુમ લેવું તરીકે કહે છે. આવી ક્રીયાને લાયક થવા માટે તે લેનારે કાયદાસર નવ દહાડા લગી કીનારે-કશ થવું પડે છે-અલાહેદા બેસવું પડે છે. આ નવ દહાડાની કીનારે-કશી તે લેનારમાં બરસ્તુમની શક્તિ આવી ચઢવાની લાયકાત ઉભી કરી શકે છે જેને બરસ્તુમ માટેનાં નાહનની લાયકાત કહે છે. આનો કંઈક ખ્યાલ નીચે આપેલો છે. સાધારણ રીતે બરસ્તુમ ને નાહન લીધાથી ઉભી થયલી બેરેઝ ગતી એટલે ઉંચાઈની ગતી એટલે મીનોષ જદ્વે મેળવેલી હાલત કહે છે, જેને ઉત્તમ રીતના પુરૂષ તરીકેની એટલે સિદ્ધી મેળવવાને લાયકની હાલત તરીકે યુજરાતીમાં કહેવાઈ શકાય. એ આશ્રવન આવી હાલતે કષ્ટ રીતે ચઢે છે તેને માટે નાહનના ચાર મુળ તબક્કા જેવા જોષએ: (૧) નાહન સાધારણ નાહવું તરીકેનું છે કે જેમાં સાથુ કે મટોડી વાપરીને દીલને સાફ કરે. આથી જાહેર મેલ જાય. પણ જાહેરની પછી જે ખાતેન મેલ રહે છે જેને કાજુરાત-કાયાની ખુય-અબખરા તરીકે ઓળખે છે તે જતા નથી. પછીના જરા ચઢતાં નાહનને તરો લગાડીને બાણીને નાહવાની રીત કહે છે. આથી જાહેર મેલ જાય છે તેમ જાહેર મેલનો અણુદીઠ વરાળરૂપ ભાગ નામે કાયાની ખુય-અબખરા-કાજુરાત-સુદ્ધ મેળ કે જે આમીની અંદરથી છેક અંદરના અંગો લગીમાં રહે છે કે જેના વધધટથી

તાપ વીગેરે દરદો થાય તે અબખરાને ધીમે ધીમે નીરમુળ કરી શકે છે. આજની તીબની વીદ્યા પ્રમાણે મોલીએ તો એમ કહેવાય કે metabolism= શરીરમાંની ગરમીઓના ચલનને દરોસ્ત રાખી શકે છે. આવી જાતનાં નાહ-નોથી માણસ જો આહે તો પોતાના સ્વભાવની છુરી બાબુ ઉપર ધીમે ધીમે કાણુ મેળવી શકે. પછીનું તેથી ચઢતું ત્રીજી જાતનું નાહન તે છે કે જેમાં નીરંગ દીનના નીરંગને અમુક લાણુવાની મારફતે પીવડાવીને તેમ સાથેસાથ સાધારણ નીરંગને શરીરને લગાડીને નાહવાનું રહે છે. આવાં નાહનોથી જેમ જેમ તનનો જાહેર તેમ બાતેન મેળ-ખોટી ગરમી-અબખરા-બુધ ધીમે ધીમે નીરમુળ થાય છે તેમ તેમ દેખીતા શરીરના પાચાર્પના અણુદીઠ શરીર નામે ‘અઝદ’ની અંદરની નાકુવ્વતીને-તે માંહેલા મેળને દુર કરે છે. અઝદ તે અણુદીઠ શરીર છે કે જેમાં પ્રાણુ આત્મા વાસો કરે છે અને જે પ્રાણુ આત્મામાંથી સદ્બુદ્ધિ મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદ ઉભા થાય છે. સાધારણ છુદ્ધી બળ તો બેજાંમાંથી રહે તે જુદા. પણ આ અઝદ તો ઉપર કહેલી જોરોને-જન એટલે સદ્બુદ્ધીની ગતીનું રહેઠાણ છે. આવા તે અઝદને જો આ રીતના નીરંગના પીણુથી સાફ કર્યા કરે તો માનવમાં અઝદ-દરોસ્તી થવે તેના વીચારો જે આ અઝદમાંના પ્રાણુ આત્મા સાથના છે જેઓને જોરોને-જન કહે છે તેઓ પ્રબળ રીતે ઉગતા રહે અને તેઓ બેજાંના સ્વાર્થી વિચારની ઉપર ધીમે ધીમે પેશ આવી શકે. પણ સહથી ઉંચામાં ઉંચું નાહન તે છે કે જેમાં નવ દીવસ લગી અલાહેદા દુર (કવોરેનતીનમાં રહે છે તેમ) રહેવું પડે છે અને પછી છેલ્લે ઉપર કહેલો પહેલા નંબરનો આલાત થયેલો આશ્રવન કે જેમાં બરેઝ શક્તિ છે એટલે બરેશ્તુમ છે કે જે ખુદ પુરૂષ ઉત્તમ તરીકે છે તે આવીને પેલાને અમુક અમુક રીતે ક્રીયાઓ કરાવીને તેના મન અને અઝદને તેમ અઝદને ટેકવનાર કેહપ’માંના મેળ નામે દ્રુશને કાતે કરીને પોતામાંના પુરૂષ ઉત્તમ તરીકેનો બેરેઝ ગતીનો પાવર નામે બરેશ્તુમને તેનામાં મોકલે છે; જેને માટે કહે છે કે તે આશ્રવનને બરેશ્તુમ મદ્યું. આવી જાતનાં નાહનથી શું થાય છે ? તન તો સાફ થયું-મન સાફ થયું-જનના દોરનું શરીર અઝદ મજબુત થવે તે જન સાથની સદ્બુદ્ધીનો ચેરાધ તેનામાં સલગ્યો. પછી છેલ્લે અઝદને ટેકવનાર અણુદીઠ શરીર નામે કેહપ’ કે જે મકાનના પાયા થાંભલારૂપનું છે તે મજબુત થાય છે. મકાન તે શરીર છે. મકાનનો પાયો અને થાંભલો તે કેહપ’ છે. મકાનને ચુનો ચકકી કાઢી તે તરો લગાડીને નાહેલું નાહન છે. મકાનની દીવાલને કંઈક સમારી તે નીરંગદીનનો તરો પીધેલું નાહન છે. પણ મકાનના લચેલા પાયાને મજબુ

શ્રુત કરી મકાનનો અમલો ઉપર વધારીને છેક દાદાર લગી પુગાડયો તે આ
 યરસ્તુમનું નાહન છે. આવી બેરેઝ ગતી-ઉંચાઈની ગતી એટલે પુરૂષ
 ઉત્તમની ગતી જ્યારે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે કેહપ' કે જે અસલથી આઝાદ
 છે પણ માવતરની માફક જડ તનના અલગાટમાં રહીને જડ તનને ટેકવે
 છે તે કેહપ' તે પુરૂષ અસલ જેવું ઉત્તમ થવે તેમાં રહેલું ઉરવાન જે
 સાધારણ રીતે ગફલતની નીદ્રામાં રહે છે તે ઉડીને એટલે ખુબ થઈને
 શરીર ચલાવવાનો ઇલાકો મન પાસેથી લઈને પોતે શરીરને ચલાવે છે.
 રૂવાન તો અમર છે એટલે લગી કે અવસ્તામાં ખુદના રૂવાનને યજ્ઞતોની
 માફક આરાધેલા છે. શરીરમાં રૂવાન બંદ દરોશમાં બેડીમાં છે અને તેથી
 મનની સત્તા શરીરમાં ચાલે છે. પણ યરસ્તુમ વખતે કે જ્યારે પુરૂષ-
 કેહપ' ઉત્તમ થાય છે ત્યારે રૂવાન ઉપરનો બંદ દરોશ સરોશ મારફતે
 ઉંચકાવે રૂવાન ખુપમાં નગ્નનીમાં આવે છે. આ વખતે તે નર અર્ધો
 યજ્ઞત થઈ રહે છે અને તેને ઉપર કહેલી ત્રેવીસ તલેસમેનો અધીકાર તે
 આતશ આપે છે. આવા આશ્રવનને યરસ્તુમવાળા મોખેદ કહે છે.

આટલી ઉપલી વીગતો ઉપરથી હવે પાવ મહેલ શું અને આલાતો
 શું અને આલાતોમાંનો મુળ આલાત આતશ અને યરસ્તુમનો મોખેદ શું
 હોય તેની સમજ આવી શકશે-હવે આપણી સમજ સરળ થશે.

ત્યારે એક આતશબહેરામ કે આતશ આદરાનમાં (૧) તે આતશોનો
 ઓરડો કોહુ હોય કે જેમાં ચાર કશો હોય. પછી તે ઓરડાની એતરાફમાં
 તે ઉરવીસ ગાહનો ઓરડો હોય કે જેમાં પાવ મહેલ-હરવેરપ-આગાહનો
 મહેલ-શાહે-આલમનું રહેઠાણ હોય કે જેને ગાથામાં ગાતૂ તરીકે કહે છે
 એટલે મીનોમ જદવો કહે છે તે હોય. આ ઉરવીસ ગાહના ઓરડામાં
 અમુક કશો હોય ત્યાં આતશ દાદગાહ હોય અને ત્યાં સરેદ યજ્ઞત અને
 ખીજી યજ્ઞતી શક્તિઓ ત્રેવીસ તલેસમે સાથે તે ઓરડાની હવાની વાતા-
 વરણમાં જેને તેહગી કહે છે તેમાં હોય. સરેદ યજ્ઞત અને તેવણ સાથની
 ૨૩ તલેસમેને વીરપેરદ તરીકે ઓળખે છે. આવી બધી ત્રેવીસ તલેસમે
 જેઓ ઉરવીસ ગાહની તેહગીમાં-વાતાવરણમાં દોરાન કરી રહે છે તેને
 માટે રથમ અથ્થ શબ્દખી છે એટલે 'રતુ'ના એટલે સરેદનો ફેરસ્તો અને તેનો
 હમકાર નર અશ્વન દીન-દસ્તુરનો જે જાહેર નાયબ છે જેઓ તે અદ્દના
 બંદાઓ છે તેઓના હોકમ મુજબજ ચાલનાર ચકો-તલેસમે છે. આવી ૨૩
 વીરપેરદની તલેસમે-યજ્ઞતી જદવાની સીમાઓ સરેદ યજ્ઞત મારફતે ૩૩
 ચીજોમાં જોત કરે છે. પહેલે સરેદ યજ્ઞત તે દસ્તુરીની હમકારીથી-તે
 આતશ દાદગાહ (કે જેવણ આદરાન-બહેરામ સાથે મહેલા છે તેવણ)માં

તે બધી ૨૩ તલેસમોને જોત કરે છે. પછી તે સરેદ યજ્ઞત દસ્તુરીની હમકારીથી તે આતશ કે જેમાં ૨૩ તલેસમોની જોત છે જેથી તે આતશ મુળ આલાત થયો છે તે આતશ મારફતે બરસ્તુમવાલા મુવેદમાં તે ૨૪ તલેસમોની જોત કરીને તે બરસ્તુમવાળા મુવેદને પોતાનો એટલે દીન-દસ્તુરની હમકારી સાથેનો તેમ તે આતશનો અધીકારી બનાવીને મુળ આલાત તરીકે અધીકારી બનાવે છે. પછી આ બરસ્તુમવાલો મુવેદ તે સરેદ યજ્ઞત અને તેના જાહેર હમકાર દીન-દસ્તુર અને તે આતશનો અધીકારી થઈને બીજી ૩૨ ચીજોમાં તે તે તલેસમોની જોત કરવાનો પરવાનો મેળવીને તે તે ૩૧ ચીજોમાં તેઓની જોત મેળવીને બીજા એકત્રીશ આલાતો કરે છે, આમ આવું ટુંક વર્ણન આતશબહેરામ-આદરાન તેના પાવ મહેલ ૩૩ આલાતો અને બરસ્તુમવાલા મુવેદનું છે.

હવે ત્યારે સમજ પડશે કે એક આતશબહેરામ કે આતશ આદરાનમાંથી એક બરસ્તુમ સાથેનો મુવેદ દીન-દસ્તુરી પ્રમાણે જોડમાં રહીને બીજો ઠેકાણે બીજા તેવા આતશબહેરામ આદરાન કરે એટલે આતશના એવા મકાનો કરે કે તેમાં વીસ્પેરદની ઉરવીશગાહ થઈ તેમાં સરેદ યજ્ઞતની ૨૩ તલેસમો આવીને તેઓને સ્થાપીને ૩૩ આલાતો ઉભા કરી શકે.

એમ બરસ્તુમવાળા મુવેદથીજ અગીઆરી આતશબહેરામ થાય. ત્યારે બરસ્તુમની શક્તિ તો પેલા સરેદ યજ્ઞતે દીન-દસ્તુરની હમકારીથી પેલા પાવ મહેલ મારફતે આપી એટલે એક પાવ મહેલમાંથી એક આશ્રવન દીન-દસ્તુરની પરવાનગીથી બરસ્તુમની શક્તિ મેળવીને પછી બીજો ઠેકાણે તે શક્તિથી ૩૩ આલાતો ઉભા કરી શકે. એમ પાવ મહેલ મુળ છે જેમાં સરેદ યજ્ઞત અને તેના હમકાર દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી-ફરમાન ચાલે છે. સરેદ યજ્ઞત હમેશાં ૨૩ તલેસમો સાથે રહીને તેઓને દીન-દસ્તુરની હમકારીથી ચલાવે છે. આ પાવ મહેલ તેમ આ સરેદ યજ્ઞત અને તેવણ સાથેની ૨૩ વીસ્પેરદની તલેસમો અમર છે તેમ સરેદના નાયબ અશ્રવન દીન-દસ્તુરનું જયપણું સીલસીલો એટલે તે સીલસીલામાંથી થતા દીન-દસ્તુરોનું ઉભા થવું બીજું અમર છે. ત્યારે જો આવી પાવ મહેલની રચના હોય તો તે કદી નાશ પામેજ નહિ. પણ જો તેમાંની દસ્તુરીને જાહેર દસ્તુર સામેના બંદ ઉઘાડ્યાથી તોડે તો-યા યરન દરજી કરે તો તે પાવ મહેલ ઉપર-તે યજ્ઞતી જલ્લા ઉપર એળખ પડે. ત્યારે બરસ્તુમવાળો મુવેદ પોતે સરેદ યજ્ઞત અને તેના જાહેર હમકાર દીન-દસ્તુરનો બીજો તાત્કાલીક હમકાર થયો; ત્યારેજોઈ શકાશે કે જેમ પાવ મહેલ અમર છે તેમ દીન-દસ્તુરની દસ્તુરીથી અમર છે. જયનશીન દીન-દસ્તુર તેની જાંઘગી લગી સરેદ

યઝતનો હમકાર છે જ્યારે યરસ્તુમવાણે યઝોઝદાથેગર તેની યરસ્તુમની હાલતમાં સરેદનો અને તે દીન-દસ્તુરનો હમકાર છે, માટેજ તે યરસ્તુમ-વાણાએ દરેક ક્રીયામાં તે જાહેર નાયબ દીન-દસ્તુરની રજા લેતીજ જોઈએ, અને જો તે તેમ નહી કરે તો તેની કાષેલી ક્રીયાને તે સરેદ યઝત કખીખી ચલાવે નહિ. બલેને જયનશીન ખુરો હોય અને પોતાની અંદરના યર-સ્તુમને કાયમનું સચેત નહી રાખતો હોય તો તે વીધેનો જવાબદાર તે છે. પણ તે નર મરાતબ થયેલો મુળ ચાર યરસ્તુમવાણો હોય તેનામાં તે દસ્તુરીનો સીલસીલો થોકાયો છે માટે અદિયાં તો સીલસીલાની વાત છે. જરનોસ્તી દ્યેનમાં સીલસીલો મુળ છે જેને ઇદમ્યતમાં તનાસુલ કહે છે જે મઝદરયાન એટલે દાદારના પેવંદની જુદત છે. જે કોઈ દસ્તુરીને તરછોડે તે તનાસુલ અને મઝદરયાનને એટલે દાદારના-અમ-શારપંદોના-સરોશના-જરથુસ્ત્રના-જએનશીનોના પેવંદને-હોકમને-દસ્તુરીને તરછોડે. જો-સરેદ યઝતને તરછોડે તો પછી આલાતોની જગૃતી પરગર અને યરસ્તુમ ગાહતી જગૃતી-તધયાર થયું અને નવગરેહની દુજને પકડવાની શક્તિ ઉભી થાયજ નહિ એટલે આલાતો નીરથક થાય.

ત્યારે આતશબેરામ અગીઆરી પાવ મહેલ કરવા હોય તો નર અશવનની દસ્તુરી પહેલે જોઈએ કે જે પછીથીજ દસ્તુરીનો સીલસીલો થાય. જો ફસલી રીતના નવાજ પાવ મહેલ ઉભા કરે તો તે પાવ મહેલના સરેદ યઝતને જાજનો નાયબ દીન-દસ્તુર નર અશવનજ હોય તે સત્યતા ખુલ્લી છે જેને કોઈખી ના પાડીજ શકે નહિ. આજે ફસલી રીતનો રોજ ગાહનો અમલ નવોજ કરવો હોય તો તેનો કરનાર નર અશવનજ હોય, કેમકે મીનોઇ ગાત્રમાંથી દાદારનો અમશારપંદનો-સરોશનો-જરથુસ્ત્રનો તેવણુના જયનશીનનો-જમાનના છેલ્લા રાએનીદારનો હોકમ-દસ્તુરી મેળવી-સરેદ યઝતનો હમકાર થઇ ગેતીમાં પાવ મહેલ કરવા ખીજે કોઈ મકદુર ધરાવી શકેજ નહી. પછીથી તેના સીલસીલાના આશ્રવનો ઉતરતા પ્રકારના એટલે અપ વગરના પણ મરાતબવાળા મુળ ચાર યરસ્તુમવાળા અને તરીકતથી ચાલનાર મામુલી તોરના હોય તો તે ચાલે. ત્યારે જ્યાંખી પાવ મહેલ હોય ત્યાં સરેદ યઝત ૨૩ તલેસમો સાથે હોય અને ત્યાં દાદારનો સીધો સંબંધ હોય જેનો દેખીનો છેડો પ્રથમ અશવન દીન-દસ્તુરના જએનશીનમાં રહે. ત્યારે સારાંશ આ થયો કે :

(૧) દાદાર અહુરમજ્દથી અમશારપંદથી સરોશ યઝતથી એટલે કુલ યઝતોથી અશો જરથુસ્ત્રથી અને તેવણુના જયનશીનો જે બધાઓ

અદ્રશ્ય જીવનમાં છે કે જેઓના આવા સીલસીલાને દસ્તુરીનો સીલસીલો હોકમ ચલાવવાનો સીલસીલો કહે છે તેવા તે દસ્તુરીના સીલસીલા વગર એટલે દાદારથી એવા સીલસીલામાં ઉતરેલા હોકમ વગર સરેદ યજ્ઞત જેવજી તે હોકમના ઉઠાવનાર છે તેવજી ગેતીમાં પાવ મહેલ ઉભો કરવાની રજા આપેજ નહિ. એટલે ટુંકમાં એમ થયું કે દસ્તુરીના સીલસીલા વગર ગેતીનો પાવ મહેલ હોયજ નહિ એટલે ગેતીમાંના તે મહેલમાં હરવેરપ આગાહ-આલમના શાહ આવેજ નહિ-એટલે હરવેરપ આગાહનો મહેલ થઇ શકેજ નહિ એટલે તે હોકમના સીલસીલા વગર ઉરવીશ ગાહ થઇ શકેજ નહિ.

(૨) ત્યારે પાવ મહેલની અદ્રશ્ય રચના ખુદ પોતે ઉપરની દસ્તુરીના રાખનાર બળવનાર સરેદ યજ્ઞતના નાયજ ફેરફાર વગર અને તેવજી થયલી વીરપેરદની રૂઝ તલેસમો વગર હોયજ નહી.

(૩) પાવ મહેલનો આવો સરેદનો ફેરફાર મીનો અદ્રશ્ય હોવે તેનો જાહેર નાયજ દીન-દસ્તુર રહે કે જેવજીમાં પછી દાદારથી ઉતરતી દસ્તુરી કરાર પકડે, એટલે જેવજી સરેદના તે નાયજ ફેરફારના હમકાર થઇ ગેતીના પાવ મહેલની તલેસમોને આ જાહેર આલાતોમાં જાહેર કરવા ઉમેરવા ગુણવા હોકમ આપે અને જેવજીને આધીન થવેજ સરેદ યજ્ઞત પાવ મહેલની તલેસમોની રવીચ ખોલે કે બંદ કરે. એમ દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી વગર પાવ મહેલની ઉપયોગીતાને ચાલુ કરી શકાયજ નહી, બલેને તે દીન-દસ્તુર ગમે તેવો હોય પણ સીલસીલાની જાહેર દસ્તુરીનો તે છેડો થવા માટે લોકોએ તેને દસ્તુર મંડળની સંમતીથી માન્ય રાખ્યો છે, જે બધાના તે માટેના મીઠા ચાદ્યા એટલે દસ્તુરીનો છેલ્લો છેડો તેવજીમાં સીલ થયો. જે કંઈ ગેરવર્તણૂક તેનાથી થશે તેનો તે માલીક થશે, દાદાર તેને પુછશે -તેની સામેનું માનવનું બંદ દાદારની દસ્તુરી સામેનું બંદ થયું.

(૪) વીરપેરદના પાવ મહેલવાળા સરેદના ફેરફારના જાહેર હમકાર દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી-હોકમથીજ સરેદ યજ્ઞતનો નાયજ ફેરફાર ખરેખર જ ની શક્તિ બરફનું લેનારમાં ચલાવી શકે. એટલે બરફનું જ એક શક્તિ છે તે-દસ્તુરીની શક્તિ જે દીન-દસ્તુરમાં થોકાય છે તે દીન-દસ્તુરી વગર હોયજ નહિ.

(૫) આવી દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી વગર રૂઝ આલાતોમાંના આત-શના મુળ આલાતનો મુળ અધીકાર તે બરફનું મવાલા સુવેદને મલી શકેજ

નહી અને તેવા યરસ્તુમથી મળેલા અધીકાર વગર તે ખુખનો ધણી થઇ શકેજ નહી.

(૬) ખુખના ધણીની ખુખે રવાનની શક્તિ વગર આકીના આકાનો જોર પકડી શકેજ નહી એટલે તે ૩૧ જાહેર ચીજો પેલી પાવ મહેલની ૨૩ તલેસમોને પોતામાં સમાવી શકેજ નહી-પરગર થી વખતે તે વીરપેરતુનો પાવ મહેલનો જલ્લો ત્યાં યજ્ઞસ્તે ગાહમાં જાહેર થઇ શકેજ નહી, યજ્ઞસ્તેનું કંઠપ થઇ શકેજ નહી. ત્યારે ૩૩ આકાનોમાંના મુળ આલાત આતશનો જાહેર હમકાર તરીકે યરસ્તુમવાલો મુવેદ જોઇએ કે જોવણ વગર આતશે-દાદગાહ-આદરાન-વરેહરાન પોતાનો જોમ ઉત્સાહ રાખે નહિ. ત્યારે યરસ્તુમના કાયદા જે જમાનામાં ભંગ થતા હોય તે જમાનાના આતશે ઉપર પાવ મહેલ ઉપર ભાર હોય, જેથી કુદરતનો ધનસાદ ગેતીમાં કંઠવા પાંથરે જેની અસરથી અનીતી પંથરાય અને તેવા મુવેદોમાંથી આસ્મોધો જન્મે. ત્યારે

૧. પાવ મહેલની હયાતી એટલે અણુદીઠ રચના	} આ ત્રણ મુળ છે. જેઓ તેને માને નહી તેઓએ જરથોશ્તી ક્રીયા માર્ગથી દુર રહેવું કેમકે તે વગર તે અધુન ખુખપરતી તરીકે ગણાય.
૨. દસ્તુરીની શક્તિના સીલસીલાની જાહેર દીન-દસ્તુરમાં રહેલી હયાતી	
૩. યરસ્તુમની શક્તિની હયાતી	

હવે ત્યારે ખુદલું થયું કે કોઇની ઠેકાણે આતશજહેરામ અગીઆરી નવીજ કરવી હોય તો તેની સાજશની માટે આ ત્રણ ચીજો જોઇએજ: (૧) પાવ મહેલ જે અદ્રખ્ય છે માનો યજ્ઞની છે તે માહેલી ફેરસ્તાઇ શક્તિ પોતે તેના જાહેર હમકાર (૨) દીન-દસ્તુર મારફતે (૩) યરસ્તુમવાળા મુવેદોની કારસાણથી તે દરેમહેરોને ઉસા કરી શકે. આ મુળ સિધ્ધાંતજ છે જે આજે માન્ય તરીકે છે. પણ 'નવા આકાનો બનાવવા કરવા' એવા જે દસ્તુર સાહેબોના હસ્તજોખો છે તેઓ કહે છે કે યરસ્તુમવાલો મુવેદ નહિ હોય તોયી એટલે ભાગેલા યરસ્તુમવાળો મુવેદ હોય તો- તે ભાગેલા યરસ્તુમવાલો મુવેદની અમુક રીતે પોતે પોતામાં ખુદની ખુદથી યરસ્તુમની શક્તિ લાી શકીને આતશજહેરામ અગીઆરી દરે-મહેર કરી શકે-પણ મુળ શર્ત એ છે કે રોજ માહનો અમલ જુનોજ જોઇએજ જોઇએ એટલે કેઠેયી તે યરસ્તુમને સમુ કરવા માટેનો જુનો પાવ મહેલ અને દીન-દસ્તુરીનો સીલસીલો અને યરસ્તુમની શક્તિ હયાત

હોવાજ નેપ્રએજજ. ત્યારે ખુદની ખુદીથી યરેશ્તુમની શક્તિને અમુક અમુક રીતે ખેંચી લાવીને-એમ હયાત પાવ મહેલ જે જુદે ઠેકાણે છે ત્યાંના પાવ મહેલના સરેદ યજ્ઞના ફેરફારના હમકાર થઇને પાવ મહેલની રચના તેવણ મારફતે નવી જગાએ જમાવીને પછી તેવણ ૩૩ આલાતો અમુક રીતે કરી શકે છે તેને આજે નવા આલાતો કરવા કરીને કહે છે. આ બાબદમાં ત્યારે પાવ મહેલ અને તે મહિલા સરેદ યજ્ઞના નાયબ ફેરફાર અને વીરપેરદની ત્રેવીસ તલેસમે અને તે બધાનો જાહેર અધીકારી દીન-દસ્તુર તો છેજ. સીરફ યરેશ્તુમજ તે મુખેદોમાં તુટેલી હાલતમાં છે એટલે મંદ થયેલી હાલતમાં છે તેને જાગૃત કરવાનું રહેલું છે.

હવે ત્યારે યરેશ્તુમની શક્તિ સામા યરેશ્તુમન આપનારની ગેર-હાજરીમાં કઇ રીતે લેવી તેની વીગત આજે હયાત છે. આ વીગતમાં ત્યારે ઉપર કહ્યું છે તેમ પાવ મહેલ, દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી અને યરેશ્તુમની શક્તિ દુરદરાજ હયાત છે એમ માન્ય રાખેલું છે કે જ્યાંથી તેઓને નવી દુરની જગાએ ખેંચીને કામે લગાડવાના છે.

જુદા જુદા હસ્તલેખોમાંના નવા આલાતો બનાવવાની મુળ સમજ નીચે મુજબની છે કે જેથી યરેશ્તુમ નવું સ્વતંત્ર ખુદની ખુદીથી થઇ શકે છે તે વીચે:—

ઉપર યરેશ્તુમ શું છે તેનો ટુંક ચીતાર જોયો. માનવતા (૧) તન મનની શુદ્ધતા થઇ (૨) માનવનું કેહવું આઝાદ નીરમળ થઇને તે માહેલું રવાન બંદરોશની બેદીથી આઝાદ થાય અને શરીરના મનને વશ કરી શરીરમાં તે રવાન પોતાનું રાજ કરે ત્યારે યરેશ્તુમની શક્તિ તે આશ્રવનમાં યરેશ્તુમગાહ અને નવગરેહો અને યરેશ્તુમ આપનાર તરફથી તેને મળે છે. યરેશ્તુમની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે રવાન જે તનમાં બંદમાં છે-ઉંધમાં છે તે બંદ ઉકેલીને જાગૃત થાય છે. રવાન જ્યારે ૮૧ ગણું જોર વધુ પ્રાપ્ત કરે ત્યારે તેવું જાગૃત થાય છે. યરેશ્તુમની ક્રીયા જો અરાગર રીતસર કાયદાસરની થઇ હોય તો રવાન ૮૧ ગણું જોર મેળવી બંદરોશની બેદી ઉકેલી જાગૃત થાય છે. આ મુળ સિધ્ધાંત છે કે જેથી ઉપર યરેશ્તુમ તુટેલા મુખેદો પોતે પાવ મહેલ અને દસ્તુરી અને યરેશ્તુમની શક્તિની હાજરીમાં કઇ રીતે ખુદની ખુદીથી એટલે યરેશ્તુમ આપનારની ગેરહાજરીમાં તે યરેશ્તુમની શક્તિને પોતામાં દાખલ કરાવી શકે એટલે યરેશ્તુમ લઇ શકે તેનો મુળ મદાર રાખેલો છે. આ મુદ્દાની

ઉપરજ આજના હસ્તલેખોમાં ક્રીયાઓ આપી છે કે જેથી તે આશ્રયન પોતાની ખુદીથી અરસ્તુમ મેળવી શકીને જુના પાવ મહેલ અને કદીમ ચાલી આવતી દસ્તુરીની બુદ્ધિથી આલાતો ઉભા કરી શકે છે.

ત્યારે જો કોઈ દુરદરાજની જગાએ કે જ્યાં જતા મુવેદોના અરસ્તુમ અવાવ થતા હોય તેમ વળી નીરંગ-વરસ-રખ્યાના-ધજેલા આવના આલાતો રદ થતા હોય અને જો ત્યાં અગીઆરી આતશ હેરામ ચાલુ રોજ માહે બનાવવા હોય તો આવી રીતે ત્યાં નવા આલાત થઈ શકે:-

પહેલે જો જોડ મુવેદો જેઓ હયાત પાવ મહેલમાં અરસ્તુમ લઈ કામ કરનારા શાએસ્તા મુવેદો હોય અને જેઓ દીન-દસ્તુરીની આજુમાં હોય તેઓ તે જગાએ જાય. જાય ત્યારે પાણી ઉપરથી જવે કે બીજી અડચણોથી તેઓના અરસ્તુમ અવાવ થાય છે અને અરસ્તુમ લેવાનો સામાન નીરંગ-આખ-રખ્યાળી રદ થાય છે. તેઓ પહેલે એક જગા જે મુકરર કાઢી છે તેને સાફ કરાવે-મામુલી સાધનોની રીતે તે જગાને સાફ કરે-પછી ત્યાં જશન કરે. જશન કરવા અગાઉ મામુલી આતશ કે જેને એક દીનદાર જરતોશ્તીની રાધણીમાંથી લાવ્યા હોય તેની ઉપર પહેલે પોતે આતશની નીયાએશ કરે. પછી સરોશની દનુમન લઈને દસ્તુરી પઢીને નમયત બાંધે કે ફાલાના પાવ મહેલ અને દસ્તુરીની આજુથી હમો અહિંયાં દરેમહેર કરવાના છીએ. પછી પાછી આતશની નીયાએશ કરી જશન કરે. પછી આ આતશને રોશન રાખ્યા કરે અને તે ઉપર દરરોજ ગાહે ગાહે આતશની નીયાએશન કર્યા કરે.

પછી અગીઆરીને કાયદેસર બાંધવાની શરૂ કરે જેમાં ભુલ કરે નહી. આતશ પાદશાહનો કોહ ચાર કશનો કરે, તેની અતરાફમાં ઉર-વીશ ગાહનો વીભાગ અમુક કશનો કરે, તેની આસપાસથી બીજો વીભાગ કરે-અને જરાક દુરથી અમુક કશો સાચના અરસ્તુમ ગાહ કરે. ઉરવીશ ગાહમાં કાયદેસરની પાવીકતો હીડોળાઓ અને આલાતોનો સામાન ઉભો કરે, દાડમડી-બજુરી-બકરી-વરસીઓ વીગેરે વીગેરે સઉ તઈઆર કરે કે જે કરવું તદદન મામુલી અને જાણીતું છે.

આમ થાય છે ત્યારે સાથે સાથે પેલી બેઉ જોડ (કે ત્રણ જોડ) જેથી હોય તેઓ કે જેઓના અરસ્તુમ તુટેલા છે તેઓ ખુદની ખુદીથી પોતાના તન મનને શુષ્ક કરી જોરાને-જનનની ખેરદ વધારી કેહખંને આજાહ કરી રવાનને એકયાસીગણું જેમ આપવાની તરતીબ કે જે બીજો

પ્રપનો ધણી યરશ્નુમથી આપે તેવી તરતીય છે તે કરવાની શરૂ કરે છે. પહેલા તન-મનની શુદ્ધતા લાવી અઝદને મજબુત કરીને અંદરના જ્ઞાનને જોર આપી જોરાને-જ્ઞાન ખીલવવા એટલે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદની પ્રાપ્તિ કરવા તેઓ નવ યા નવ×નવ દીવસો લગી ૩૦ વખત ગોમેજ લગાડી તેને ૩૦ વખત ખાકથી ખુશ્ક કરીને ત્રીશ મરતમે પાણી રેડી નાહે. આ વખતે નાહવાની બાજ લીએ, અને જ્યારે નાહી રહે ત્યારે કુશ્તી બાંધવાની નીરંગ લાણવા અગાઉ મીથ કરે મનમાં લણે કે ‘ઝદન નસસ જદાર દીવો દુજ પાકીએ તન અષો રવાને ખીશ’ પછી કુશ્તી બાંધે. પછી ફરીથી કુશ્તી કરી ફરજયાત કરે તેમાં પતેત કરે અને ૧૦૧ નામનું સ્મરણ અનેક વખતે કરે. યસ્ન નીઆએશ લણી બા તરીકત રહે-એમ નવ યા નવ×નવ દીવસ કે જ્યાં લગી અગીઆરી બંધાતી હોય ત્યાં લગી કરી રહે. આમ કરવે તે મુવેદો કે જેઓએ અગાઉ યરશ્નુમ લીધેલું હવે ભંગ થયું છે તેઓના તન-મન શુદ્ધ થઈ જ્ઞાન ખીલે એટલે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી શુદ્ધ થાય, વીરની હીમ્મત આવે, પુરી હોશ અને ખેરદ આવે. આગળ લીધેલા યરશ્નુમોની કંઈક રહી ગયલી અસરો તાજે થઈને રવાન પોતે અંદરોશને ઉકેલવાની હોંશ મેળવે. પણ તેનામાં શકિત નથી. તેને તેનામાં છે તેથી વધુ ૮૧ ગણી શકિત મળે તો તે રવાન પોતાનો અંદ ખોલવા સરોશની પનાહ મેળવે. માટે હવે તેઓ રવાનને તેવું ૮૧ ગણું જોર આપવાની તરતીય શરૂ કરે છે. અસલમાં તો યરશ્નુમવાળા મુવેદોથી તે ૮૧ ગણું જોર મલતું પણ હવે તો તેઓ નથી માટે ખુદની ખુદીથી તે ૮૧ ગણું જોર મહણ કરવાની તરતીય તેની ખીલેલી વીર-હોશ-ખેરદ આપવા પ્રેરણા કરે છે. અત્યાર લગીમાં અગીઆરી કાયદેસરની કશોવાળી બંધાઈ રહે છે અને બધા વાપરવાના આલાતોની સામગ્રી તૈયાર કરી રાખે છે.

આતશ દાદગાહની સાજેશની કરવા અગાઉની તૈયારીઓ.

પછી તે મુવેદો જ્યારે પોતાના રવાનને ૮૧ ગણું જોર આપવા યજ્ઞને કરવાની શરૂ કરે છે તે પહેલાં તેઓ પેલા ત્યાં રોશન રાખેલા આતશ કે જેની ઉપર દરરોજ ગાહે ગાહે આતશની નીયાયસ્ન લણે છે અને જેની ઉપર તે મુવેદો સરોશ બાજ લણીને ગાહે ગાહે દસ્તુરી પઢયા કરે છે, તે આતશ ઉપર આતશની નીઆએશ કરી દસ્તુરી પઢીને પછી મામુલી રીતે તે ઉરવીશ ગાહને પાવ કરવા માટેનું જજ્ઞન કરે છે અને બધા આલાતોને મામુલી રીતે પાવ કરવા પોતે પાંચ તાંબની બાજ લઈ

તે બધાને માટે સરોશની બાજુ ધર્યા કરે છે. એમ તેઓની તોશીક મુજબ પાંચ તાએના અમલથી ધર્યા કરીને પછી પેલા આતશને તખ્તનશીન કરવાની શરૂઆત કરે છે.

તે મુખેદો પોતાના દીન-દસ્તુરની ઇજાજતથી તે આતશને નવ પાહડી-આમાંથી ચલાવીને રીતી પ્રમાણેની ક્તુમન લખને ગાળે. અને તેની ઉપર સરોશની ક્તુમનથી યજ્ઞસ્ને-વીરપદ-વંદીદાદ બણે તેમ સીરોજની ક્તુમનથી યજ્ઞસ્નેના બણતરો બણી જાય છે. જેમ તેઓને તોશીક મળે તેમ કરે. આમ તે આતશમાંના મીનો ચૈતન્ય નામે મીનો કરકો-વાજીસ્ત-ઉરવાજીસ્ત-સ્પેનીસ્તને જગૃત કરી તેને આથો અહુરમજ્દ પુથ તરીકેનો કરી નાખે. આ વખતે તે આતશ તલેસમાતીક ગતી ગ્રહણ કરતો હોવે તે આતશની તરફ કુદરતમાં રહેલા ખરેનો આકર્ષાય છે. અને તે આતશની ખરેહને તે ખરેનો વધારીને તે જગાને ખરેખરી ઉરવીશ ગાહ કરીને ખીજે બધે ઠેકાણે તેહગી પાંધરી દે છે. તે આતશમાં મીનો કરકો સચેત થયેલો છે. કવએમ ખરેનો તે મીનો કરકો આતશની જુદા છે માટે તે કવએમ ખરેનો તે આતશ તરફ ખેંચાય છે તેમાં આવી ચઢે છે અને તે આતશનો સંબંધ છેક મીનો કરકો લગી કરાવે છે. પછીથીજ ખીજ ખરેનો ઉતરે છે. આ ખરેનોના જોર ઉપર તે આતશની અષ્ટિમાં સરેદ યજ્ઞતનો ફેરફારો તે તલેસમેને આણુશે. તે આતશની ઉપર દસ્તુરીની આણુ તો છેજ. હવે તે દસ્તુરીનો સીલસીલો તે આતશમાં આવી ચઢે છે એટલે સરેદ યજ્ઞતનો નાયબ ફેરફારો ત્યાં તે આતશની તેહગી તરફ ખેંચાઈને વીરપેરદની ત્રેવીસ તલેસમેને ત્યાં લાવીને તે આતશની અષ્ટિ કે જેમાં હવે ખરેનો પડે છે તેવી અષ્ટિમાં લાવીને પાવ મહેલનો જદ્વો રચવાની શરૂઆત કરી રહે છે. આ વખતે ખરેસ્તુમની શક્તિ પેલા જુના પાવ મહેલમાંની વીરપેરદની ત્રેવીસ તલેસમે સાથે ત્યાં આવી ચઢે છે. એવી રીતે આતરે દાદ-ગાહ તખ્તનશીન થઈ રહે છે કે જેવણુના ખોઆનની નીચેના કશમાં આરમઘતી પોતાના હમકારો સહીત આવી ગાહાખ્યારના પ્રવાહો અને કવએમ ખરેનોનો સંબંધ કરી આપે છે.

મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરવા માટેની તૈયારી માટે આલાતોને સરોશની બાજુથી ઇજાને વરસની વીટી કરવાની શરૂઆત.

આપણે ઉપર જોયું હતું કે તે મુખેદોએ તન-મન પાક કરીને જોરાને-જન ખીલવીને શ્વાનને ગફલતમાંથી બેદાર કરીને પોતા ઉપરની ખંદરોશ ઉકેલવાની હોશમાં આણું છે. તેઓ પોતામાંના તે શ્વાનોને

માટે સરોશની પનાહ મારફતે ~~બાંધીને~~ ૮૧ ગણું જોર મેળવવા ઇચ્છે છે કે જોથી તે રવાનો બાંધરોશને ઉકેલીને સ્વતંત્ર થાય. જે કામ બરશ્તુમ આપનારા મુબેદો કરી આપી શકે છે તે કામ તેઓ પોતાના ખુદના તન-મનથી ઉભા થયલા આતશના આલાત અને ત્યાં રહેલી દસ્તુરી અને બરશ્તુમની શક્તિને જોરે શરૂ કરે છે. આને માટે તે મુબેદો પોતાના રવાનને માટેની યજ્ઞસ્ત્રને કરવાની શરૂઆત કરે છે કે જેને મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ત્રને કહે છે. આ યજ્ઞસ્ત્રને કરવા માટે જોઈતા બધા આલાતોમાંના આતરે-દાદગાહ અને હયાત પાવ મહેલમાંના સરેદ યજ્ઞતના નાયબ ફેરસ્તા સાથની રૂઝ તલેસમો-વીરપેરતુની હાજરી તો ત્યાં થઈ છે તે ઉપર જોઈ ગયા. તે આતરે-દાદગાહમાં સરેદ યજ્ઞતના ફેરસ્તાની શક્તિ તે બધી તલેસમો સહીત આવી છે એટલે દસ્તુરી અને બરશ્તુમની શક્તિથી ત્યાં આવી ચઢી છે. પણ તે મુબેદોમાં તે પાવ મહેલની સીરફ આણુ છે અને તે મુબેદોથી ઉપર કહેલી રીતે ઇજ્જતલા તે આલાતો ઉપરથી તેવણુની આણુ છે. તે મુબેદોમાં તેમ તે બીજા આલાતોમાં આતરે-દાદગાહ માફક તે તલેસમો સાથની સરેદની શક્તિ ઉતરી નથી. જ્યારે તેઓના રવાનોને ૮૧ ગણું જોર મલશે કે જ્યારે બરશ્તુમનો પાવર તેઓમાં આવશે, ત્યારે સરેદની શક્તિ તેઓને મળશે કે જે પછીથી બીજા આલાતોમાં તે તલેસમોને તે બરશ્તુમ પામેલા મુબેદો જોડી આપશે. ત્યારે હવે તે મુબેદો પોતાના રવાનોને ૮૧ ગણું જોર આપવા યજ્ઞસ્ત્રને કરવાની શરૂઆત કરે છે. યજ્ઞસ્ત્રને કરવા માટેના આલાતો ત્યાં થયા છે જે કે આતરે-દાદગાહજ પકકા છે-બીજા મામુલી કાયા છે. પણ આવા મામુલી આલાતોમાંથી પણ વરસ બાંધેલી વીટી ત્યાં થઈ નથી. જે કે વીટી છે તેમ વરસીઆજ છે, પણ વરસીઆજમાંથી વરસ કાપીને વીટી ઉપર લપેટીને તે વીટીને પકવેલી નથી કે જે પછીથીજ તે વરસ બાંધેલી વીટીનો આલાત થઈ રહે. ત્યારે હવે તે મુબેદો કે જેઓ પોતાના રવાનની યજ્ઞસ્ત્રને કરવા માંગે છે તેઓ આટલી જોટ પહેલે પુરી કરે છે. વરસની વીટી કરીને પકવવાને માટે તેઓને રખ્યા જોઈએ-વરસીઆજને તૈયાર કરવા જોઈએ અને જોર કાઢવી જોઈએ માટે તે બધું એક પછી એક કરી રહે છે. પહેલે તેઓ ખુબ લઈ આતશના ખુઆનને ધોય છે; આતશની બીઆએશ કરી દસ્તુરી પઢે છે. પછી અમરો કે જોથી રખ્યા લેવાની છે તેઓને અને રખ્યા મુકવાના વાસણને સરોશ બાજથી ઇજે છે. પછી અષ વહીસ્તની ક્તુમન લઈને બે ઇજેલી અમરે થોડીક રખ્યા લઈને પેલા પાવ ઇજેલા વાસણમાં મેલે છે. એમ રખ્યા તૈયાર કરે છે.

હવે વરસીઆજીમાંથી વરસ લેવાના છે. માટે હવે વરસીઆજીની પુછડીમાં આજ કાપવાનો પ્રયોગ શરૂ કરે છે. વરસીઆજીને કાપવાસર નહવાલીને જોમ ઉરવરામ લે છે તેવી તરતીયથી પુછડી સાફ કરીને પછી ત્રણ પાણી નોખા કરી પેલી પાવ વીટીમાં આણે છે. પછી જાણીતી કનુમન બજારમાં અષેમ આગળ આવતાં ત્રણ બાજો કાપે છે. પછી અંદર જઈ તે કનુમન પુરી કરતા વીટીએ લપેટીને કુસ્તીના ગાંઠ માફક બાંધે છે. આમ વરસ બાંધવાની ક્રીયા પછી વરસ પકાવવાની ક્રીયા શરૂ થાય છે. પહેલે કાપવા પ્રમાણે ઉરવરામ અને ખજુરીની પાતરી-જીવામ બાવે-અષ્ટવ્યાઓંધનને વણે. પછી પાંચ તાલે બધને તે જીવામને અષ્ટવ્યાઓંધનને તેમ જ બધા આલાતો વરસની વીટી-કાઢેલી રખ્યાને સરોશ બાજ પહોંને ધરે. પછી વરસ પકાવવા માટેનું વરસનું પરમરૂ કરે છે, એટલે આલાતોને હીંટોલા ઉપર ચોકસ રીતે ગોઠવે છે અને રીત પ્રમાણે જોર કાઢે છે. ખાસ સાત પુધ્યાં રાખેલાં હોય તેઓમાં બે જોરનાં હોય. આ પુધ્યાંમાં જોર કાઢેલા આવના કતરાઓ નાખે છે. જોરનાં પુધ્યાંમાંના આવમાં રખ્યા નાખીને તેને આતરે-દાદગાહની ગરમ બેલટ ઉપર ઉપર કહેલી સરોશ બાજની રીતે પાવ કીધેલી પાવ સાનસીએ રીત પ્રમાણે બજુતા મેલે છે. પેલી બાધેલી વીટીને પછી રીત પ્રમાણે તે પાવ સાનસીથી પકડી તે બેલટ ઉપરના આવનાં રખ્યા સાથનાં પુધ્યાંમાં માંથો બજુતાં બજુતાં બોરે છે અને પછી રીત પ્રમાણે માંથો બજુતા બજુતા પેલા હીંટોળા ઉપરના આવના પુધ્યાંમાં બોરીને સાફ કરે છે. રાખને એમ ઘોષ નાખીને રેવાજ મુજબ વરસને પકવી રહે છે. આમ કરી રહે ત્યારે વરસ પકાવેલો કહેવાય. એવી રીતે વરસને લઈ વીટી ઉપર વીટાળીને પકાવે અને ફરીથી તેની ઉપર તેમ જીજ બધા આલાતોની ઉપર સરોશની બાજ ધરે. આવી રીતે વરસને આલાત અને જીજ આલાતોને કરી રહે છે.

હોમસલીએનેની એમ તૈયાર કીધી છે. તેઓએ હોમસલીનેની લખને તેની ઉપર સરોશની બાજ કરીને તેઓને ધજેલી હોવી જોઈએ. કહેવાની જરૂર નથી કે હોમસલી દરવંદો પાસેથી મેળવી શકાય છે માટે તેઓને ચાલુ રોજ માફ પ્રમાણે ધજીને પછી ૧૩ મહીના ૧૩ દીવસ અને ૧૩ કલાકોના શુમાર લગી રાખીને પછીથીજ વાપરે છે. આટલો વખત નહી વાપરવા માટેની ઇલમ્યતી હકીકત આમ છે કે હોમ દરવંદો પાસેથી વેચાતો લેવાય છે જેથી દરવંદોનો પાસ તે હોમમાં રહી જાય છે, જેને બહાર નીકલતા આખી મોસમ વીતે તેટલો વખત એટલે ૧૩ મહીના, ૧૩ દહાડા, ૧૩ કલાક થઈ રહે છે. દરવંદોની વારના તે હોમસલીમાં આટલો વખત લાગી

રહી શકે છે તેનાં કારણોમાં રવીના સ્વાનું કારણ મુળ છે. રવીના સ્વાઓ ધણી કુદરતી કામો કરી રહે છે, જે કામો પેદા કરવાને લગતા, નાશ કરવાને લગતા રહે છે, તેમ જગતની ચીજોને એક ખીજ વચ્ચેનો સમાગમ કરાવવાને લગતાખી રહે છે. જગતની ચીજોને એક ખીજની સાથે સમાગમમાં લાવતા એટલે હોમસલીને તેના વેચનાર દરવંદોની સાથે સમાગમમાં લાવતા તે તે ચીજોનું ખોરેહ એટલે હોમસલીનું અને તે દરવંદ વેચનારાનું ખોરેહ તેઓ બેઉ એક એકને મળે છે. એમ ઉતરતા પ્રકારનું દરવંદનું ખોરેહ ચઢડતા પ્રકારના હોમના ખોરેહ સાથે મળવે તે હોમ અબડાય છે. તે એક એકનો સમાગમ કરાવતી સ્વાઓની અમુક ગતી એક એકના ખોરેહ લઇને એટલે દરવંદનું ખોરેહ લઇને એક એકમાં એટલે તે હોમસલીમાં વાસો કરે છે. આવા સ્વાઓ જેઓ એક એકનું ખોરેહ લઇને એક એકમાં વાસો કરે છે તે એટલે હોમસલીમાં તે દરવંદના ખોરેહને તે સ્વા લઇને તે હોમસલીમાં વાસો કરે છે તે સ્વાઓ ૧૩ મહીના ૧૩ દહાડા ૧૩ કલાક લગીમાં ત્યાંજ રહે છે જેથી તે ખોરેહની અસર તેટલા વખતમાંથી હોમમાંથી નીકલી જતી નથી. ૧૪ મહીના પછી તે અસર તે હોમમાંથી નીકલી જાય છે. એ અસર કેમ નીકલી જાય છે તેને માટે સમજવે છે કે જે વખતથી હોમસલીમાં રવીના સ્વાઓએ તે વેચનારના ખોરેહ લઇ તે સલીમાં વાસો કીધો તે વખતનો રવી ભ્રમ્યકની તે પોષ્ટથી આપું ભ્રમ્યક ફરીને પાછો ત્યાં આવીને ૩૦ ડીમી-૧૩-કળા-૧૩ વીકળા આગળ વધી જાય ત્યારે રવીએ તેટલા ભ્રમ્યક ફરવામાં અને ૩૦ ડીમી આગળ વધવામાં એટલે ૧૪ મહીનામાં જે સ્વાને નીચે મોકલેલા ધન-ફેસાલ કીધેલા તેઓને ૧૪ મહીનાથી પાછા પોતા તરફ ખેંચેલા કરે છે- ખેંચે છે, જેથી તે સ્વા જે બદખોરેહ સાથે હોમસલીમાં રહ્યા છે તે સ્વાઓ તે ખોરેહ સહીત બહાર નીકળી જાય છે.

આવી હોમસલી લેવાય છે જેને ફરીથી સરોશ બાજથી ધજે છે. એમ હવે બધા આલાતો ધજાઇને તૈયાર થઇ રહ્યા એટલે તે જોડ કે જે તન-મન શુદ્ધ થયલી જોરાને-જનવાલી થયલી છે તેમાંના રાશ્વી મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ત્રને કરવા માટેનું પરગર કરીને જોતીની પાસે તેના રૂવાન માટેની મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ત્રને કરાવે. એમ જે જોતી થાય છે તે ખુપનો ધણી થાય છે. પછી પેલા રાશ્વી થયલાનેખી ખુપનો ધણી કરાવવાની શરૂઆત કરે. પેલા બધા આલાતોને ફરીથી સરોશની બાજથી ધજે. પેલા વરસને રખ્યાને રદ કરે. નવેસરથી ઉરવરામ-શુવામ લઇ અધવ્યા-ઓંલહન વણી ધજીને ઉપર કહ્યું છે તેમ રખ્યા કાઢી વરસને કાપીને

પકવે. પછી ફરીથી તે બધા આલાતો ઉપર સરોશની આજ ધરીને ઇજા. પછી તે જે ખુપનો ધણી થયેલો છે તે બીજાને તેવો કરવા મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને માટેનું પરગર કરે અને તેની પાસે પોતાના રૂવાનની મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરાવી તે બીજાનેખી ખુપનો ધણી કરાવે. આમ બેઉ જણા પોતાના રૂવાનની યજ્ઞસ્ને કરે છે ત્યારે તેઓનું રૂવાન તે યજ્ઞસ્નેથી સરોશની ધીમી મદદ મેળવીને ૩ ગાણું જોર મેળવી રહે છે. એમ બે-સ્તુમની શક્તિ મેળવવા માટે જોઇતા રૂવાન માટેના ૮૧ ગણા જોરમાં સીરફ ત્રણગણું જોર મેળવી રહે છે. (જણવું કે આટલુંખી ક્યારે થાય કે જ્યારે તે કરનારાઓ આગળના બરસ્તુમવાળા હોય અને પાવ મહેલ અને દરતુરીના તાબાના હોય અને દરજીએ-હીખથી અને ધુઝી અને બીજી જાતજાતની દુલ્હી પરહેઝ હોય એટલે દરરોજ કંઈ દહાડી જોડે અને ધોળીને ત્યાં ધોએલા કપડાં પહેરે-અને એવી રીતના કંઈ ધોત્તા ધાતા થવાનું નથી. અહિંયાં તો બાલ કરતાં બારીક તરીકત દરેક રીતની પાળવાની છે. સીરફ પીસાબ કરવા જાય તો ત્યાંથી અરધે કલાકેથી બહાર અવાય છે કેમકે છેલ્લું ટીપું જે અરધે કલાકે સેજરૂપમાં બહાર પડે છે ત્યાં લગી થોભવાનું છે. માટે તેટલા વખત પછીથીજ બહાર અવાય છે વીગેરે વીગેરે).

આમ એક જોડ ત્રણગણું જોર મેળવી રહીને પછી તેઓ પેલી બીજી જોડ કે જેખી તન-મન અને જોરાને-જાનની શુદ્ધતા મેળવી રહી છે તેને પોતાની ત્રણગણી મેળવેલી રૂવાનના જોરની શક્તિ આપતા બર-સ્તુમની રૂઢીમાંથી ચલાવે. બરસ્તુમ ગાહ તો થયેલી છે અને ત્યાં બરસ્તુમની શક્તિખી ઉપર જોયું તેમ આતશના આલાત થતી વખતે આવેલી છે. હવે ત્યારે બરસ્તુમ આપવાનો સામાન આલાતો નામે નીરંગ-આવ-રખ્યા નીરંગ દીનના ગોમેઝની ગેરહાજરીમાં તાત્કાલીક રીતે તૈયાર કરે. તેઓ ઉપર કહ્યું છે તેમ ફરીથી (૧) રખ્યા કાઢે (૨) વરસીઆજીનો નીરંગ ઝાલે-તેને નીરંગ દીનના નીરંગ તરીકે લીએ અને (૩) કુવામાંથી ચોખ્ખું પાણી કાઢે તેને પાવ આવ તરીકે લે. પછી તે ત્રણેની ઉપર સરોશની આજ પઢીને તેઓને ઇજા. પછી પેલી બીજી જોડ નવ દહાડાની વીધીમાંથી પસાર થાય અને છેલ્લે દસમે દહાડે બરસ્તુમની કીયામાંથી પસાર થાય. આ વખતે રવાનની ત્રણગણી શક્તિ મેળવેલામાંનો એક જણુ નવગરેહુ લખને કાયદેસર બરસ્તુમ ગાહને તૈયાર કરીને પછી પેલા નાહન લેનારાને રીત પ્રમાણે કીયામાંથી પસાર કરાવે છે. તેના માથા ઉપર નવગરેહુને મેલે છે ત્યારે તે લેનારાઓમાંની દરજી તે નવગરેહુમાં જાય છે ખેંચાય છે, પણ તે નવગરેહુ આલાતનું પુર જોર રાખતી નથી માટે

(ખ)

તે દરેક ગાંઠાની અંદરથી જમને ગાંઠાને છતીને ધીમે ધીમે તે આપનારામાં પેવસ થઇ જાય છે. ખીજે જલુ સગ દેખાડે ત્યારેથી તે જલુખી અબડાય છે. એમ તે ત્રણની શક્તિ મેળવેલાઓ તે બે બરસ્તુમ લેનારાઓને તે પોતાની રૂવાન માટેની ત્રણગણી શક્તિ આપીને તે લેનારાની ગોમેઝગીથી અવાવ થઇ જાય છે માટે તે બરસ્તુમ લઇને ત્રણ ગણી રૂવાનની શક્તિ લીધેલી નવી જોડ હવે તેઓથી દુર રહે છે. આ અવાવ થયેલી જોડ ઘણી બારીક તરીકતથી રહીને પોતામાંની તે ત્રણગણી રૂવાનની શક્તિ રાખવાની લાયકાતને ટેકવી રાખે છે. જેરાને-જનને વધુ પ્રયત્ન બનાવવાની ખાસ વીધી જે અપાય છે તે ક્યાંજ કરે છે.

નાહન લેનારા મુબેદામાં બરસ્તુમની શક્તિ ઉભા થવાના તબક્કાઓનો ખ્યાલ.

હવે પેલી નવી જોડ તે મેળવેલી રૂવાનની ત્રણગણી શક્તિને પોતામાં પકડી રાખીને વધુ ત્રણ પેદા કરવા તેઓ બેઉ ઉપર કહ્યું છે તેમ પોતાના રૂવાનની યજ્ઞસ્તે કરીને ખુપના ઘણી થવાની તૈયારી કરે છે. દરેક જલુ ખુપના ઘણી થતી વખતે બધા આલાતોને સરોશની બાજથી દરેક વખતે ઇજ્યાજ કરશે. આગલા વરસને રદ કરે છે અને નવો વરસ કરે છે. એમ તે બેઉ જલુ દરેક પોનપોતા માટે ૧૧ રખ્યા-વરસ ઉપર કહેલી વીધીથી નવાજ કરશે. દરેક વખતે આલાતો ને સરોશની બાજ ઇજ્યાજ કરશે. એમ તે બેઉ વારાફરતી વરસની વીટીનો આલાત બનાવીને ઉપર કહ્યું છે તેમ બેઉ જોતી રાશ્વી અવાર નવાર થઇ બે મીનો નાવરની યજ્ઞસ્તેઓ કરી ખુપના ઘણી થશે. આ વખતે તેઓને રૂવાનની ત્રણગણી શક્તિ મળે છે. ત્રણગણી આગલી બરસ્તુમથી મળેલી અને બીજી ત્રણ મીનો નાવરની યજ્ઞસ્તેથી ખુપના ઘણી થવે આવી. એમ ૮૧ માંથી છગણી શક્તિ ઉભી થઇ. હવે આ છગણી શક્તિ મેળવેલાઓ પેલી આગલી રદ થયેલી જોડને અગાઉની માફક બરસ્તુમ આપવાનો સામાન અગાઉની માફકજ તૈયાર કરે છે. **નવી રખ્યા બનાવે છે-નવો નીરંગ ઝાલે છે-નવું આખ કાઢે છે-**તેઓને સરોશ બાજથી ઇજ્યાજ કરે છે. પછી પેલી આગલી રદ થયેલી જોડને બરસ્તુમ આપે છે. આ વખતે બરસ્તુમ આપતી વખતે **નવગરેહું** જોર જો કે આગળ કરતાં વધુ છે છતાંબી દ્રુણ પકડી શકે તેવું નહીં હોવે તે છની શક્તિવાળાઓ અવાવ થઇ જાય છે. તેઓની રૂવાન માટેની છગણી શક્તિ પેલા બરસ્તુમ મેળવતાઓને મળી રહે છે. આ નવા અવાવ થયેલાઓ આગલી અવાવ થયેલી જોડની માફક સખત તરીકતમાં રહીને પોતાની લાયકાતને ટેકવે છે.

હવે છની શક્તિ મેળવેલા તે છને સામેત કરીને બીજી ત્રણગણી શક્તિ મેળવવા ઉપર કહ્યું છે તેમ પાંચ તાએ કરી નવી રખ્યા-નવો વરસનો આલાત કરીને દરેક વખતે આલાતોને સરોશની બાજથી ધજ્યા કરી ઉપરની માફકજ કરી રહીને પોતપોતાની રૂવાનની બે ચજ્જને કરીને ત્રણગણી શક્તિ વધુ મેળવે છે એટલે હવે તેઓના રવાનોને છ+ત્રણ=નવગણી શક્તિ મળી. હવે તેઓ પેલી રદ થયેલી જોડને બરસ્તુમ આપવા આગળની માફકજ રખ્યા-નીરંગ-આવ તૈયાર કરી ઇજી રહે છે. પછી પેલી છની શક્તિવાલા રદ થયેલાને બરસ્તુમ આપીને તેઓમાં પોતાની કીધેલી રૂવાન માટેની નવગણી શક્તિ આપે છે. આ વખતેજી ઉપર કહેલે કારણે તે નવની શક્તિવાલા બરસ્તુમ આપતા મુખેદો રદ થાય છે. હવે પેલા નવગણી શક્તિ મેળવેલા તે શક્તિને રૂવાનમાં સામેત કરી વધુ ત્રણગણી મેળવવા ઉપર જોવો પ્રયોગ કરીને બારગણી શક્તિ પોતાના રૂવાનોને આપે છે. પછી ઉપર કહ્યું છે તેમ બરસ્તુમ આપવાનો સામાન તૈયાર કરીને પેલી નવગણી શક્તિવાલી રદ થયેલી જોડને બરસ્તુમ આપીને પોતાની બારગણી શક્તિ તેઓને આપે છે. પાછા તેઓ ઉપર કહેલે કારણે રદ થાય છે કેમકે નવગણેહમાં તલેસમોનું જોર ઉતર્યું નથી. તેઓ પછી ઉપર મુજબ કીયા કરી વધુ ત્રણગણી શક્તિ મેળવીને ૧૫ ગણી શક્તિ મેળવીને પછી (૧૫=૧+૫=૬) છના અએદાદનો પાવર પોતાના રૂવાનને આપી રહે છે.

બરસ્તુમની શક્તિનો પહેલો ઠોકો; વરસીઆજીને ઇજવાનો સમય.

આ વખતે તેઓ પેલી બારગણી શક્તિવાલી રદ થયેલી જોડને બરસ્તુમ આપવાનું મોકુફ રાખીને તેઓ બેઉ એક પછી એક ત્રણ દહાડા લગી સરોશની ચજ્જને કરીને પોતે ૧૫+૩+૩+૩=૨૪ ગણા પાવર રૂવાનને આપે છે. આ ૨૪ ગણા પાવરમાં ૨+૪=૬ ની શક્તિનો બેદ રહેવે હવે તેઓ વરસીઆજીને ઇજવાની એટલે છ ગેવરાની કરવાની કીયા શરૂ કરે છે. જેમ રેવાજમાં છે તેમ છ દહાડા લગી કીયા કરીને પોતે ૨૪+૧૧+૧૧+૧૧+૧૧+૧૧+૧૧=૩૩ ગણા પાવર પોતાના રૂવાનને આપે છે. આ ગેવરા વખતે વરસીઆજીમાં તેમ તે મુખેદોમાં બેઉમાં પાવર વહેંચાવે દરેકના રૂવાનોને એટલે વરસીઆજીના રૂવાનને તેમ તેઓના રૂવાનોને દોઢગણા પાવર મળે છે. આ વખતેજી તે મુખેદોને ૩૩=૩+૩=૬, છના અએદાદની શક્તિ મળી રહે છે.

(મ)

તે મુખેદામાં બરશનુમની શક્તિનું ચલીત થવું—આગળ વધ

હવે પછીથી તેઓ પેલી બારગણી રૂવાનીક શક્તિ મેળવેલી પણ થયેલી મુખેદની જોડને બરશનુમ આપવા માંગે છે. આટલા વખત લગી તે થયેલી જોડ પુર પરહેજગારીમાં રહીને નવું બરશનુમ લેવા માટેની તબઆ કરી રહે છે. પેલી રૂવાનની ૩૩ ગણી શક્તિ મેળવેલી જોડ હવે બરશ આપવાનો સામાન ઉપર કહ્યું છે તેમ ઉભો કરીને સરોશ બાજથી તેઓ ધજીને પેલી બારગણી રૂવાનીક શક્તિવાલી રદ થયેલી જોડને બરશનુમ આ છે. તે બારગણીવાલીમાં જેઓ વધુ ગણું જોર લેવા તૈયાર થઈ રહેલા તેઓને પછી ૩૩ ધણું જોર મળે છે. પણ પેલા આપનારાઓ હવે કંઈક—વધુ નહિ—અલડાય છે કેમકે હજુરખી નવગરેહ મજબુત થય નથી. પેલા ૩૩ ગણું જોર મેળવેલા હવે ઉપરની રૂઢી મુજબ પાંચ તા લઈ અગાઉની માફકજ નવો વરસ ઉભો કરીને તેઓને અને આલાતે સરોશ બાજથી ધજીને મીનો નાવરની યજ્ઞસ્તેઓ છુટી છુટી કરી રદ પોતે હવે ૩૩+૩=૩૬ ગણો પાવર મેળવે છે. હવે ૩૬ ગણા પાવર ૩+૬=૧૧ની શક્તિ આવી એટલે કમાલત તરફ જવાનો રસ્તો ખુલ્યો. મ હવે તેઓમાં બરશનુમનો પાવર ખેંચવાની શક્તિ વધેલી અને વધેલી અ વધતીજ રહેશે—થશે એમ નકકી થયું કેમકે નવનો કમાલતનો અએદ આવી ઉભો છે.

બરશનુમની શક્તિનો બીજો ટેકો.

તેઓ આગલી જોડને બરશનુમ આપવાનું મોકુફ રાખીને હવે તે બેમાં દરેક ત્રણ ત્રણ સરોશની યજ્ઞસ્તે કરે છે અને એમ ૩૬+૩+૩+૩=૪૨ ગણો પાવર મેળવે છે. પછી તેઓ પેલી ૩૩ ગણી પાવરના રદ થયેલાઓ નવું બરશનુમ આપવાની તૈયારી કરે છે. પેલા રદ થયેલાઓ ત્રણ દહા લગીમાં ધણીજ પરહેજગારીથી રહીને નવો પાવર મેળવવા તૈયાર રહે (નોંધવું કે દરેક યજ્ઞસ્તે વખતે નવોજ વરસ પકે, નવીજ અઘબ્યાઓંબહ -જીવામ થાય—દરેક વખતે આલાતોને સરોશ બાજથી ધજી, દરેક વખતે બરશનુમના સામાનને નવોજ કરીને પછી સરોશની બાજથી ધજી). તેઓને એટલે ૩૩ વાલા રદ થયેલાને બરશનુમ આપીને દસ દીવસ વીધિમાંથી પસાર કરાવે જેથી તેઓ ૪૫ ગણો પાવર મેળવે છે. પે બરશનુમ આપનાર જોડ હજુરખી રદ થાય છે કેમકે હજુરખી નવગરે હુજની સામે ટકી શકતી નથી. હવે પેલી ૪૫ ગણી મેળવેલી જોડ ઉ મુજબ નવો વરસ બનાવીને યજ્ઞસ્તે કરીને ત્રણગણી શક્તિ વધુ મેળવ

૪૫+૩=૪૮ ગણો પાવર મેળવે છે. આ વખતે તેઓમાં (૪૮=૪+૮=૧૨=૧+૨=૩) ત્રણ અએદાદની શક્તિ એટલે અધીકારની શક્તિ આવી પુગે છે. હવે સરેદ યજ્ઞત તેઓને પેલા આતરે-દાદગાહમાંની તે આદરની અંદર રહેલી તલેસમેનો અધીકાર આપવા માંગે છે.

મુએદામાં બરશનુમની શક્તિ આવવા માટેનો ત્રીજો ઠંકો.

માટે હવે તેઓ દરેક જણ ફરીથી ત્રણ દીવસ સરોશની યજ્ઞસ્તે કરે છે અને એમ ૪૮+૩+૩+૩=૫૭ ગણો પાવર મેળવી રહે છે. આ વખતેથી તેઓને (૫૭=૫+૭=૧૨=૧+૨=૩) ત્રણના અએદાદનું જોર અધીકાર મળે છે. હવે પછી તેઓ પેલી ૪૫ ગણા પાવરવાદી રદ થયેલી જોડને ઉપરની રીતી મુજબના બરશનુમ આપે છે. તે બરશનુમ લેનારા તેને માટે તૃપ્તિયાર થઈ રહે છે. બરશનુમ લેનારાઓ જોઓ ૪૫ ગણા પાવરના રદ થયેલા હતા તેઓને આ નવા બરશનુમથી પેલા આપનારાઓનો ૫૭ ગણો પાવર મળે છે. હજુરથી તે આપનારાઓને રદ થયેલા ગણે છે કેમકે હજુર નવગરેહુનો આભાત પરીપકવ થયો નથી. પછી તેઓ ૫૭ નો પાવરને સામેત કરવા પોતાના રૂવાનની ખુપ ઉપર કહ્યું છે તેમ કરીને ૫૭+૩=૬૦ ગણો પાવર મેળવી રહે છે.

મુએદામાં બરશનુમની શક્તિ મેળવવા માટેનો ચોથો ઠંકો.

સાદગણો પાવર મેળવીને પછી ફરીથી ત્રણ સરોશની યજ્ઞસ્તે કરીને ૬૦+૩+૩+૩=૬૯ ગણો પાવર મેળવી રહે છે એટલે તેઓને (૬૯=૬+૯=૧૫=૧+૫=૬) છના અએદાદનું જોર મળે છે. હવે તેઓ છ ગાહ્યાઆરની ગતીએ પુગવા જેવા ઠંડે છે. માટે હવે તેઓ છેલ્લુ બરશનુમ આપશે. તેઓ હવે બરશનુમ આપવાનો સામાન ઉપરની રીતે ઉભો કરે છે અને પેલી ૫૭ ગણા પાવરવાલા રદ થયેલા જોઓ પરહેજગારી રાખી વધુ પાવર લેવા તૈયાર થાય છે તેઓને તે વડે બરશનુમ આપે છે. બરશનુમ આપ્યા પછી તેઓને ફરીથી રદ તરીકે ગણે છે કેમકે હજુર નવગરેહ દુજથી મહાત થયા કરે છે. પેલાઓ બરશનુમ લઇને ૬૯ ગણો પાવર મેળવે છે. પછી તેઓ પાંચ તાએની ખુપ કરીને ઉપર કહેલી રીતે પોતપોતાના રૂવાનોની યજ્ઞસ્તે કરી ઉપર કહ્યું છે તેમ દરેક જણ ખુપનો ધણી થાય છે. આ વખતે તેઓમાં ૬૯+૩=૭૨ ગણો પાવર આવે છે એટલે (૭૨=૮) નવના અએદાદની કમાલ્યતે આવી પુગે છે.

મુળેદામાં બરશ્તુમની શક્તિ મેળવવા માટેના પાંચમો ઠોકા-છ
ગાહ્યબારની શક્તિકની પ્રાપ્તિ થવાનો સમય.

તેઓ હવે દરેક જણા ફરીથી સરોશની ત્રણ ત્રણ યજ્ઞસ્તેઓ કહી રહીને પોતે $૭૨+૩+૩+૩=૮૧$ ગણો પાવર મેળવીને નવના અએદાદની કમાદયતે પુગે છે. હવે તેઓ પરીપુણ્ય થયા. તેઓમાં બરશ્તુમને ખેંચવાનો પાવર આવે બરશ્તુમની શક્તિ આવી રહે છે. આ બરશ્તુમના પાવરની ઉપર હવે તેઓ પોતાની ગેતી ખરીદ કરે છે. પછી તેઓ તેજ નાહનને સામેત રાખી એટલે તેજ નાહન ઉપર નીરંગ દીન કરે છે. આ વખતે સરેદ યજ્ઞત તેઓમાં આતરે-દાદગાહ માહેલી ૨૩ તલેસમોનો સંબંધ કરાવીને તેઓ મારફતે બધા આલાતોમાં તે ૨૩ તલેસમોનો સંબંધ કરાવી રહે છે. આમ નીરંગ દીન કરી રહી ઇજેલો નીરંગ દીનનો નીરંગ પાવ આવ કરી રહીને પછી તેઓ પેલી ૬૯ ગણા પાવરવાલી ૨૬ થયલી જોડને તે નીરંગ દીનના ઇજેલા આલાતોથી બરશ્તુમ આપે છે. આ વખતે આલાતો પરીપુણ્ય થયલા હોવે બરશ્તુમ ગાહના તે ખાકના આલાતમાં તેમ નવગરેહ બધામાં સરેદની ગતીથી તલેસમો જામે છે એટલે પેલા ૬૯ ના પાવરવાલાઓ ૮૧ ગણું જોર મેળવીને બરશ્તુમ પામે છે અને પેલા આપનાર સાહેબો અવાવ થતા નથી. પછી આ નવી જોડ તેજ બરશ્તુમ ઉપર પોતાની ગેતી ખરીદ કરીને તેજ નાહન ઉપર નવી નીરંગ દીન કરે છે. આગલી થયલી નીરંગ દીનના આલાતને ૨૬ કરે છે, આ બીજી વખતની નીરંગ દીનનો આલાત પછી સામેત થઈને કામે લાગે છે. આમ આલાતો બનાવી રહે છે જેઓને નવા થયલા આલાતો કહે છે.

પણ ઉપર જોયું તેમ અહિંયાં નવું જે કંઈ છે તે બરશ્તુમ છે જે ખુદની ખુદીથી પણ જુના પાવ મહેલ અને જુની દરગુરી અને જુના બરશ્તુમની શક્તિઓથીજ થયલું છે. પછી તુરતજ આદરાન સાહેબને પરચાવવાની ક્રીયા થવી જોઈએ કેમકે દાદગાહને પોતામાં પેલી તલેસ-માતીક ગતીઓને લાંબો કાળ રાખવી ભારી પડે છે. માટે તેવણને પાદશાહ સાહેબોનો રાદ પેવંદ જોઈએ છે તે જલદીથી કરી આપવો ઘટારત છે. અનકરીબ આવી રીત-તેમાં કંઈક ફેરફારો સાથે આજે મહેરજી રાણાના કુટુંબીઓની પાસેના હરતલેખોમાં તેમ બીજે ઠોકાણે તેમ કદીમી સાહેબોની પાસે છે. કદીમી સાહેબો જેઓએ દાદીશૈઠના આતશબહેરામ ઇજ્યા તેઓએ એવી રીતથી ધણીજ પરહેજગારીથી ઇજેલા છે. તે સાહેબો તો અમલદાર હતા-નીરંગવર કરવા જેવી કંઈક શક્તિ રાખતા હતા માટે તે

સાહેબોએ દાદીશેઠના ફરમાનથી સ્થાપેલા પાઠશાળાના તખ્ત નીચે એક વર તલેસમ બાંધેલો હતો કે જેથી તે પાઠશાહ શાદમાન અને સચેન અને પુરા રથેશ્તાર હોઈ દુઆને ધણી જલ્દીથી ફગીમુદ કરાવી શકતા હતા. પણ અજ્ઞાનતાના દેવે આજે તે તલેસમનો ભંગ કીધો છે કેમકે જ્યારે તે પાઠશાહને વગર કારણે-દુન્યાની શોભણુ શામણુના ખોટા ખ્યાલથી ભમી જઈને જ્યારે ઇંચકવામાં આવ્યા હતા ત્યારે તે ખોઆનને તોડ્યો હતો એટલે તે તલેસમ બરબાદ ગઈ છે. આ ખરેખર કમનસીબી છે.

ત્યારે આ સંસ્થાઓ તો કાયદાસરનીજ છે. દસ્તુર મુલ્લા શીરોજી ધરાનમાં બરશ્તુમ લીધેલા હતા. તેવણુ ધરાનમાં નાવર મરાતખ થઈને ધરાનની દસ્તુરીનાં કેહુપંને પોતાના દમમાં ઉશ્તાનમાં જોડેલો હતો. તે કદીમ પાવ મહેલની અને તે માંહેલા સરેદના ફરશ્તાની અને તે કદીમ બરશ્તુમની શકિતઓથી કાયદેસરનું કામ કીધેલું હતું જેની ઉપર ખોટી રીતે આંગળી કરવે ગુનાહ ઉભો થાય છે. પણ જો રોજ માહ નવોજ ધારણુ કરવો પડે તો તે રોજ માહનો અમલ કરવો પડે છે-માટે અપવન નરની જરૂર પડે છે. તેવા કોષ્ટ્રી અશવનથી થયેલા તે નવા રોજ માહ ઉપર અંધાયલા પાવ મહેલ અને ફરશ્તા અને દસ્તુરી વગર-ઉપર કહેલી જુના પાવ મહેલની રૂઠી વાપરીને જો કોઈ નવા આદાતો ઉભા કરવાનો દાવો કરે, તો તે માણસ ગેરકાયદે કામ કરીને રેતીના પાયા ઉપર મકાન બાંધવાની શેખી કરતો કહેવાય. કદી જો એમ રેતીના પાયા ઉપર મકાન તે કરે તો તે મકાન ખરેખર વળતા આવતા કેશાશી વટોદ્યાથી તુડી પડી જોતીઓને દાખો નાખે.

યરન દરજીથી કોમ ઉપર ઉતરતા આપો શું વહેમ છે ?

કેટલાક સાહેબો કહેવા નીકળે છે કે ફસલનું કામ કરવું પુન્ય છે. તેઓ એમથી કહે છે કે અશવનથીજ ફસલનો આદાત થાય. ત્યારે જો ગેરકાયદે સાધારણ માણસ ખોટી રીતે ફસલ કરે તો તે પુન્ય કષ્ટ રીતે કહેવાય ? ઉપરની વીગતો એટલા માટેજ જણાવેલી છે કે જેથી યરન અને યરનની સંસ્થાઓ ધીગેરે શું હોઈ શકે તેનો ખ્યાલ આવે. એવા ખ્યાલ વગર આગલા સુધારક સાહેબો આવી બધી યરનની રૂઠીને રેડ ઇન્ડીયન ડેન્સ કહેતા હતા. તેઓ નહીં સમજાવે તેમ બોલતા હતા માટેજ ઉપર કહેલો ટુંક ઇન્ટેબાબ આપવાની જરૂર જોઈ છે. તે સુધારક સાહેબોને તો પોતાની માન્યતા મુજબનું કહેવા માટેનો ધન્ય ધટે છે. પણ દીનદાર થઈને અથવા થવાનો દાવો કરીને પાવ મહેલ વગેરેને નહીં માનવું તેમાં શા

પુન્યનો પાવડો ખેંચવાનો છે. પેલા સુધારક સાહેબોનો તો રસ્તો ખુદશો થશે કેમકે તેઓ અંતકરણને જ્યાંન ઉપર લાવેલા. જે સાહેબો ખોટી રીતે અગીઆરી અંધાય તેમાં કંઈ બીનબોલુ જેવું કામને આપ મળે તેવું જોઈ શકતા નહીં હોય, તો તે સાહેબોની આગળ ઓજરખાલીથી હમો બહેરામ અને તીર ચસ્તમાં એ ખોટી રીતે દીની ચીજો સાથે વર્ત-
ણુક કરવાના વળતા બદલાનો ચીતાર જે આપેલો છે તે રણુ કરીએ છીએ. બહેરામ ચસ્ત ૧૭ માં કરદાના ૫૦ થી ૫૪ ના ફકરાઓમાં કહે છે-અહિંયાં ઉપયોગી વાક્યોજ લખશું :- ‘બરેસ્તમ હુ સ્તેરેનયેન અધરયાઓ દંઘહાવો’ ધરાન દેશનાઓ બરસમ પાંચરે એટલે અમુક યસ્ન અમુક રીતે કરે. ‘પસૂમહે પચયેન અધરયાઓ દંઘહાવો અઉરૂપેમ વા વોહૂ ગઓનેમ વા કાચિત વા ગઓનનાંમ હુઓમો ગઓનેમ’ : ધરાન દેશનાઓ તેને માટે (તે પુન્યના કામને માટે-તે કામ શું છે તે જોવાની આ જગા નથી) સફેદ રંગના, બલા સ્તોતોના રંગવાલા, અથવા રંગોમાંના કાંઈ હમોઈ કરવા માટેના એકતાન થવા માટેના રંગવાળા પસુને પકાવે. પછી આ પકાવેલી યસ્નની ચીજની વ્યવસ્થા માટે કહે છે કે તેઓને એકસ જાતના લોકો અડેખી નહીં તેમ ખાએખી નહીં એટલે યસ્નની ચીજનો ગેરખંદોજસ્ત નહીં થાય. પણ જો થાય તો શું થાય-શું આકૃત આવે માટે કહે છે કે ‘હુમથ અધરયાખ્યો દંઘહુખ્યો વોધધનાઓ જસાઓન્તિ, હુમથ અધરયાખ્યો દંઘહુખ્યો હુએન રૂપતાઓન્તિ, હુમથ અધરયાખ્યો દંઘહુખ્યો જન્તાઓન્તે, પન્યસ-
પ્નાઈ સતપ્નાઈશ્ય, સતપ્નાઈ હુજંધરપ્નાઈશ્ય, હુજંધરપ્નાઈ બએવરે-
પ્નાઈશ્ય, બએવરેપ્નાઈ અહાંક્તપ્નાઈશ્ય. “તેથી, તે ક્રીયાની ચીજ જે ઉમદા છે તે બરબાદ કરવે, ક્રીયા વીગેરે જે ઉમદા છે તેને ગેરકાયદે કરવે ધરાન દેશના ઉપર સંકટો આવી પડે-એકસરખી રીતે લશ્કરોના હોમસા થાય, એકસરખી રીતે ધરાન દેશના લોકો પચાસથી સોગણા-
સોથી હજાર, હજારથી દસ હજારગણા, દસ હજારથી અગણીતગણા માર ખાય.” આવો ચીતાર ક્રીયાની એક મ્યઝદને બરબાદ કરવાનો આપેલો છે જે દાખલો કાયદા વીરૂધ્ધ દીની કામો કરવે શ્રાપનો વળતો જવાબ આવે છે તે બતાવવા પુરતો છે.

ત્યાં પસુપચની ક્રીયામાંનું હોમોગોન ગેરખંદનું ગોશ્ત ખએત્વોદયના સામાન તરીકે કેટલું અમુલ્ય છે તે બતાવેલું છે કે જો કદી માની લેવો કે તે ચીજ વ્યર્થ જાય એટલે બીજાઓ ખાય તો ધરાન દેશ ઉપર આકૃત આવે એટલે યસ્નના મહાલની સાથે જે કાંઈ ચેડાં કાઢે તો શીક્ષા પડે

એમ દીનમાં ખુદ્દી શાહદત છે તે નોંધ ખુદ્દી ખતાવેલી છે. એક માણસ આલાતો નહીં માનીને તેથી દુર રહે તો તેનો ગુનાહ એકગણો છે, પણ નહીં માનનારો થઇને જો ખોટી રીતે સીલસીલા વગર આલાતો કરવાની યત્ન કરે તો તે યત્ન સાથે ચેડા કાઢે-ના, તે યત્નની દીનની ધાતકી મશ્કરી કરે છે કે જે ખરેખર શીક્ષાપાત્ર છે; અને શીક્ષાપાત્ર નથી એમ કહેવું- કહેવડાવવું ઔર ગુનાહભરેલું છે.

પાવ મહેલ જેવું કંઈજ નથી એવો ધનકાર કરનાર આલાતોને પથ્થર અને ધાતુની મુરતીઓની ઉપમા આપે છે તેનો તેઓને કંઈ ખ્યાલ આવે છે કે? પેગામ્બરની મીનાઇ ભુવન ઉપર બાંધેલી ગાતૂ છે તેની નોંધ ગાથામાં છે. ગતીમાં પેગામ્બર સાહેબ પહેલે ફાવતા નથી કેમકે તે મીનાઇ ગાતૂ માંથી ગતીમાં ગાતૂ બાંધવાની ઇષા-ક્ષત્ર તેઓને નહિ મળેલી-ગેઉશ ઉરવાની તેવા અધીકારની માંગણી- તે અધીકારનું મળવું ગતીમાં દીનનું જામવું-વીગેરે બાબદો ગાથાની છે તેનો સંક્ષેપ ખ્યાલ.

આગળ જાહેર થયેલાં નાનાં ચોપાન્યાંમાં અદ્રખ્ય ભુવન ઉપર 'ગાતૂ' =નુરોના કેહપવાળો જલ્દો મીનો પાવ મહેલ છે અને તેનું જગતમાં આવવું થાય એટલે જગતમાંનો પાવ મહેલ તેની સાથે સીધા સંબંધમાં રહે તેની નોંધ જે ગાથા ૨૮-૫ માં છે તે આપી ગયા છીએ. હા ૨૬ માં ગેઉશ ઉરવા જગતની નવરચના કરવા માટે જરથુસ્ત્રની માંગણી કરે છે. જરથુસ્ત્ર ઉતરે છે પણ નવમાં ફકરામાં કહે છે તેમ સરપર પહેલા તેવણુ જગતમાં ફાવતા નથી કેમકે તેવણુને 'ઇષા-ક્ષત્ર' યજ્ઞતોનો અધીકાર અને મદદ મદયા નથી, એટલે મીનોઇમાંની ગાતૂમાંથી ગતીમાં તેની ગાતૂ પાવ મહેલ બાંધવાનો અધીકાર અને મદદ મદયા નથી, અને તેથી તેવણુ ગતીમાં ફાવતા નથી, માટે તેવો અધીકાર-મદદ જરથુસ્ત્રને આપો એમ ગેઉશ ઉરવા દાદાર પાસે દુઆ કરે છે. પછી તે અધીકાર અને મદદ મળવું ગતીમાં પાવ મહેલ બાંધાય છે જેમાંથી આશીશો ઉતરવે દીન આવે છે અને દ્રેગવોદેખીશ અએષેમેમ ધુરાઇઓમાંથી થયેલા અએષેમને વાદાયોઇત તેવણુ પાછો હટાડી શકે છે. એવા યુદ્ધ બેદો ગાથામાં છે. વળી વીરપેરદના ત્રીજા કરદામાંની શાહદત જે પાવ મહેલની અંદરની શક્તિઓ વીધેની છે તેળી આગલા લખાણમાં ટાંકેલી છે જેની વધુ સમજ નીચે આપી છે. અગીઆરી આતશબહેરામમાં ઉરવીસગાહ નામની જગા છે જેમાં આતરે-દાદગાહને તખ્ત નશીન કાધેલા રહે છે અને જ્યાં આગળજ એટલે તે ઉર-

વીસ માહની પાક વાતાવરણમાં અને તે દાદમાહી અંદરજ તે પાવ મહેમી અણદીઠ શક્તિઓ તલેસમે નામે વીરપેરદ અને સરેદ યજ્ઞતને નાથન ફેરફાર છે અને તે આતશ મારફતે પછી બરસ્તુમને જોરે મુખેદને મલીને તે મુખેદ મારફતે આલાતોમાં તે બધી શક્તિઓ કરાર પકડે છે તેનો ખ્યાલ લીધો છે. આ ઉરવીસ ગાહ શબ્દમાંના 'ઉરવીસ'માં પાછા ફરવું-સંકોચીત હાલતમાંથી ઉર કરીને દાદાર તરફ મોકલવાનો અર્થ છે. આવું કરવાની મારફત તરીકે પાવ મહેલ છે જેના બહાર આકાર તરીકે આલાતો છે. ત્યારે ઉર કરીને બસીત કરીને ઉપર મોકલનાર ચીજ કંઈ પથ્થર કે ધાતુની સીરફ નહીજ હોય પણ તે બધામાં યજ્ઞતી સીસસીલો છે એમ કોઈની સહેજે જોઈ શકે. ખાલી પાત્રી કીધી અને પથ્થરો મુક્યા અને ધાતુનાં વાસણ કીધાં અને દાડમડી-ખજુરી રાખી તેથી કંઈ ઉરવીસ ગાહ થાય નહી, પણ ઉર કરી-જુરી ફેરફારને તોડીને સંકોચીત હાલતને બસીત કરીને ઉપર મોકલનાર યજ્ઞતી શક્તિ રહેતી જોઈએ, અને એમ છે તેનો એક વધુ દાખલો ગાથા હા ૫૦-૫ નો જોઈયું અને યજ્ઞસ્તે-વીરપદ-વંદીદાદમાં બાણુતા અનેક તેવાં સુત્રોમાં એક સાધારણ સુત્રનો બેદ જોડીને તે સત્યના જોઈયું. પાવ મહેલ છે-યજ્ઞતી સીસસીલો, યજ્ઞતી પ્રભાવ છે કે જે કીયા વખતે ખીલે છે તેનો અને તેનાથી ગેતીની ઉપર આશીશો ઉતરે છે-કામ ઉપર જીવતાં ગુજરેલાં ઉપર આશીશો ઉતરે છે તેનો સાફ સાફ ઇશારો ગાથા હા ૫૦-૫ માં છે. ત્યાં કહે છે કે:

આરોધ જ દમા મજદા અપા અહુરા-હુયત યુમાકાઇ
માંથ્રાને વઓરાઝથા

અમઘિ-દેરેશતા આવીબ્યા અવંલહા-ઝશતાઇશ યા નાઓ
ખાથ્રે દાયાત

તે 'માંથ્રાન' એટલે માંથ્રને કાયદસરની રીતે યસ્તમાં બાણુનારો કે જેમાં 'રાસ્ત અવસ્તા' નામના અને 'નર્મ નરક' નામના આશ્રવનના ૧૬ યુજોમાંના યુજોવાલી શક્તિ રહે છે તે નર કે જોજો યસ્ત કરવા જીંદગી અર્પણ કરીને તેને પોતાનો મીનોઇ ધંધો બનાવેલો છે તેવો શખ્સ જેને માંથ્રાન કહે છે તે નર 'હુયત' = ત્યારે એટલા સાટે મજદા અહુરા = અએ દાદાર યુમાકાઇ = તારે માટે (છે તુંને અર્પણ થયેલો છે એટલે તારી યજ્ઞસ્તે કર્યા કરે છે તેને) અપા = અશો-ષથી (સજ કરી) આરોધ = (યજ્ઞસ્તે કરી બળવવાની) પુણ્યતામાં તેને લાવી લાવ્યા કરીને, આવીબ્યા = અને તેટલા માટે ખરેખરની અમઘિ-દેરે-

(૫)

રેતા : અધ્યખિ=ધેરે ધાલતી આસપાસ ફરી રહેતી ‘દરેરેતા’=મજબુત
 યજ્ઞતી જલ્દની અવધહા=મદદ એટલે યજ્ઞતોની હાજરી તે ક્રીયામાં
 લાવી આપી વચ્ચેરાજીયા=તેને એટલે ઉરવાખમ=ઉસ્તા અનંત ખુશાળી
 જે યજ્ઞતોને છે તેવી લાવી આપશેજ લાવી આપવાને બંધાયેલો છે
 યા=કે જેથી નાઓ=હમુને ‘ખાથે’=તે આશીશોમાં તે કરમખસેશોમાં
 રહીને સત્યસંગ મેળવવાનું ‘દાયાત’=મળી શકશેજ-હમુને તેથી આશીશો
 મળશેજ. અહિંયાં યરન વખતે ‘અધ્યખિ-દરેરેતા’=આસપાસથી ધેરે
 ધાલતી સખત એટલે નહીં ડગે તેવી એટલે યજ્ઞતી અવધહા=મદદ મળે
 છે-ક્રીયામાં યજ્ઞતો હાજર રહે છે અને તેથી ખાથે દાયાત=આશીશો
 કરમખસેશો મળે છે તેનો ખુલ્લો ઇશ્વારો છે. આ ફકરાની પહેલવી સમજ
 બગ નરકમાં આવી રીતે છે: ‘અધ્યખ મૂન યજ્ઞિશનઈ યજ્ઞદાન વ
 બીદૂનયેન’ જે કાષ્ટ યજ્ઞતોની યજ્ઞરને ઠરે છે અદીનશ અઉરવાખમ-
 નીહુ ઇ મિન યજ્ઞદાન વલ્લ નકૂશા પદ્વરત્ત યેહુવૂનેદૂ=તે યજ્ઞરને
 કરનારના પોતામાં યજ્ઞતને લગતી ખુશાલી જોડાઈ રહે છે આવી રહે છે.
 હુનાક્રાઈ=ચારે આમ હડયું કે રશિશન ઇ યજ્ઞદાન અઓખશ
 યેહુવૂનેદૂ=યજ્ઞતોનું આવવું તે ક્રીયા આગળ થાય છે. અહિંયાં યજ્ઞરને
 ગાહમાં ઉરવીસ ગાહમાં પાવ મહેલનો જલ્લો છે તેનો બેદ આપેલો છે
 એમ કાષ્ટખી જોઈ શકશે.

વીરપદના ત્રીજા કરદમાં જતજતની તલેસમાતીક શક્તિઓ
 છે તેનો ઇશ્વારો આગલાં ચોપાન્યામાં કીધો છે. ત્યાં કહયું છે
 કે જોતી-આતરવક્ષ વીગેરે શબ્દો ખાલી ઇનસાનોનો અર્થ રાખતા
 નથી પણ તલેસમાતીક તેવી શક્તિઓ અને તેવી શક્તિના અધી-
 કારી મુખેદોનો અર્થ રાખે છે. આજ અર્થ છે તેની ખાત્રી કરાવનાર
 અનેક વાક્યોમાંનું એક બહુ સાધારણ વાક્ય લખીશું. યજ્ઞરને વંદીદાદમાં
 ધડી ધડી જોતી પડે છે કે યથા અદૂ વધર્યો જઓતા ક્રા મે ઝૂતે.
 જોતી કહે છે: યથા=જેમ અદૂ=તે સાહેબ-તે કુલમુખતાર એક સાહેબનો
 વધર્યો=હોકમ જગતમાં ચાલી રહે છે તે બેદ જઓતા=અએ જોતી ‘મે’
 =હું બચુનાર જોતીને હું બચુનાર માટે ઝૂતે=કહેશેજ. અહિંયાં જોતી
 પોતે જોતીની પાસે દુઆ કરે છે જે ઉપરથી સાફ માલમ પડે છે કે
 જોતીની શક્તિ તે પાવ મહેલમાં છે જેનો અધીકારી મુખેદ તે પેલો
 જોતી તરીકેનો છે તે તે જોતીની શક્તિ પાસે દુઆ આહે છે. પછી પેલો
 શબ્દો જવાબ આપે છે કે:

યથા અહૂ વધરયો યો જઓતા ક્રા મે ઝૂતે. 'યો'=તે ખાસ જઓતા 'મે'=મને હું રાધીને માટે તે યથા અહૂ વધર્યનો એટલે જગતમાંના તેના હોકમનો બેદ ઝૂતે=કહેશેજ. અહિંયાં યો જઓતા એટલે સામે અધીકારી જોતી આશ્રવન નહીં પણ પેલી જઓતાની શક્તિ છે તે એમ દક્ષત કરે છે ખરેખર *act and point out* કરે છે ખતાવે છે. પછી પેલો જોતી કહે છે ખાત્રી આપે છે કે 'અથા રતૂશ અષાત્ચીત હુઅ ક્રા અષવ વીહવાઓ ઝઓતૂ': 'રતૂશ'=તે સરદાર -તે અહૂનો પ્રતીનીધી-તે શક્તિ કે જે જોતી તરીકે છે તે કે જેવલુ 'અષાત્ચીત હુઅ'=અષોષની પુઠેજ રહેલા છે-જે અશોષના અમલદાર છે જેવલુ ક્રા=આગળ લઇ જનાર અષવ=અશોષમાં વધારનાર વિહવાઓ =પુરઆગાહ જાણુકાર છે તેવી તે જોતીની શક્તિ ઝઓતૂ=ખરેખર તે બધું કહેશેજ-શીખવશેજ. આવા આવા અનેક વાક્યોને જે કોઇ ખરાખર રીતે ઉકેલશે તો ઉરવીસ ગાહમાં પાવ મહેલ છે-ત્યાં વીસ્પેરદની રૂઝ તલેસમો અને અંતર તલેસમો છે જેમાં જોતી આતરવક્ષ વીગેરેની તલેસમો છે તે બધું સહેલાઇથી જોઇ શકશે. જે સાહેબો પાવ મહેલ છે તેમાં યજ્ઞતી સીલસીલો છે તે બાબદનો ઇનકાર કરે છે તેઓ જરતોસ્તી દઝેનની મુળ યસ્નને લગતી આવી અશોષવાલી યજ્ઞતી કેહપ'થી શાણુગારાયલી સંસ્થાને છુતપરસ્તીની લેવલ ઉપર યા એક જાતના જુડાણના ઢોંગ ઉપર લાવી મુકવાનો અજીમ ચુનાહ કરે છે તે નોંધવું. પાવ મહેલ દસ્તુરી અને બરશુમની જે ચુહય વીગતો ઉપર આપી છે તે બધાને માટે દીનમાં અનેક નોંધો છે તે નોંધો ઉપર કંઈખી વીચાર કર્યા વગર શક લઇ જવો તે ખુદનાં જીવતાં તનના જીવ ઉપર અને તે જીવની શક્તિ જેને જોરાને-જાન કહે છે તેની ઉપર અને પોતામાંના કેહપ' અને રવાનની હાજરી ઉપર શક લઇ જવા જેવું યા તેઓની હયાતીનો ઇનકાર કરવા જેવું છે. માનવમાં રવાન છે અને તે યજ્ઞતના જેવું માનને પાત્ર છે એમ કોઇખી ના પાડી શકેજ નહીં કેમકે પોતાના રવાનને યજ્ઞતની માફક અનેક ઠેકાણે અવસ્તામાં આરાધેલું છે; જો કે તે પોતે માણુસ જે જડતાનો છે તે તો મુજ-ચુનાહગાર હોય-આશ્વમેધ હોય, છતાંખી તેનામાં રવાન છે અને વળી તે આરાધના લાયકનું છે-એમ એવીજ રીતે અગીઆરી આતશબહેરામમાં પાવ મહેલ છે-દાદારનો જદ્વો ગાતૂ છે એટલે દાદારના કેહપ' સાથના નુરો છે, છતાંખી જેમ કેટલા મુખેદ સાહેબો આજે કહેવા નીકળે છે તેમ મુખેદો તે પાવ મહેલની અંદર યસ્ન-દરજી કરતા હોય અને તે પાવ મહેલના જાહેર તનરૂપ

આકારો નામે આલાતો તરફ ખેંચાઈ જાય-ક્રીયાઓમાં ખામી કરતા હોય તો તેથી પાવ મહેલ નથી એમ કોઇ કહી શકે નહીં. યજ્ઞસ્ને કરે છે ત્યારે પાવ મહેલની શક્તિથી ત્યાં દરેક યજ્ઞસ્ને માટેનાં કેહુર્પો અને તે કેહુર્પોમાંની હોમીક શક્તિઓ થઇ રહે છે. જે યજ્ઞસ્નેમાં ખામી આવે તો તે કેહુર્પોમાં ખામી આવે અને તેથી બહુ બહુ થાય તો તે પાવ મહેલ ઉપર બાર પડે-બીજું કંઈ નહીં થાય. એનો પાડાવાલાના વાંકને માટે પાડાને શીક્ષા કરવા જેવું થયું. આજે કેટલા દસ્તુર સાહેબો પોતે મોખેદ હોવાનો દાવો કરીને કહે છે કે સાહેબો હમો બધુંજ આલા-તોનું યજ્ઞસ્તુમનું જાણીએ છીએ; બધું હીકાડીક છે કંઈજ નથી. હમો કહીએ છીએ કે તે ગમે તે હોય, પણ તેથી પાવ મહેલ નથી પાવ મહેલમાં યજ્ઞતી તલેસમો નથી એમ ઠડવું નથી. તમો સાહેબો તેથી પાવ મહેલનો-તે માંહેલા યજ્ઞતી સીલસીલાનો ઇનકાર કરી શકો નહીં. જેમ માનવ ગુનાહ કરે છે-છતાંબી તેનામાં રૂવાન છે-ના છે એટલુંજ નહીં પણ યજ્ઞતી માફક સ્તુતીપાત્રનું છે, તેમ મુખેદોની ગમે તેવી યસ્ન દરજ્જા હોય છતાંબી તે પાવ મહેલ છે, ના-છે એટલુંજ નહીં પણ પોતાની યજ્ઞતી ગવની જાત પ્રમાણે પોતાને લગતાએનો બાર ખમી રહે છે અને જ્યાં લગી આશીશો કુદરત તરફથી મળે છે ત્યાં લગી આપીને પછી જ્યારે આશીશોથી ઉલટી ગતી તેને મળે છે ત્યારે તે શ્રાપને બનતા લગી તે પાવ મહેલમાં પોતામાં પકડી રાખીને પોતાનાએને તેમાંથી મુક્ત કરવાની સ્તુતીપાત્ર કોશિશ કરી રહે છે. ત્યારે પાવ મહેલમાં બાર યજ્ઞદાર શક્તિ છે. તે પાવ મહેલ કંઈ મારવા યા તોડવા યા આગ લગાડવા આવતો નથી-તેની ગવની ખેરદમાં તેવું હોઈ શકેજ નહીં. તે પાવ મહેલ તો બાર ખમી ખમીને આશીશો આપવા અને શ્રાપો હોય તો તેઓને બાઝ રાખવાની બાર યજ્ઞદાર ગતી રાખે છે. પણ કુદરતનો હદ+ ઇનસાફ તે પાવ મહેલ તરફ ખેંચાઈ કરનારને શીક્ષા કરે છે. તેઓને પેટે હોમ યજ્ઞમાં કહે છે તેમ મુદ આશમોષ ખરાય ફરજંદોનો જન્મ આપે તે વાત જુદી છે. જેમ માનવનો જીવ-જન કે જેને અવસ્તામાં બચાવવાનું તરીકેથી એક મરતખે ઓળખે છે એટલે યજ્ઞતી જાતની ચીજ તરીકે ઓળખે છે તે જીવજન માનવના જડ તન અને તેના જાતજાતના અખખરા મળમુત્રનો બાર તેમ તેવા તનના મનના ખુરા હવસોનો-વિચારો-ખોલો કમેનો બાર ખમી રહીને જ્યાં લગી અને ત્યાં લગી તે જડ તનને જીવડાવ્યા કરે છે અને ત્યજીએને કાપ્યા કરે છે, તેમ તે પાવ મહેલથી પોતાના યજ્ઞમાનોના બચાવવાંગ એટલે જીવ માફક તે યજ્ઞમાનોની ખેંચાઈને

ભાર ખમી રહે છે-માટે તે પાવ મહેલ નથી-પાવ મહેલ ખરાબ થયો એમ કહેવાય નહી-પાવ મહેલ તો પાકજ છે પણ તે ઉપર ભાર છે અને તે ભાર લાંબો વખત રહેવે તે પાવ મહેલ નીચક થાય એટલે તેઓની વીસ્પેરદની શક્તિઓ ઉપર મીનોષ ગાત્રમાં ખેંચાઈ જાય એમ કહેવાય. આવું બનવું હજારથી વધુ વર્ષોથી બનતું નથી તે નોંધવું.

વળી યરશ્નુમને માટેની એમજ સમજ લેવું. યરશ્નુમ લેતા મુખેદો યરશ્નુમ લેવાના નવ દહાડામાં અને લીધા પછીથી ગેરવત જીકો કરે-કરતા હોય તો તેથી એમ નથી કહ્યું કે યરશ્નુમગાહુ-નવગરેહુ વીગેરેના આલાતો કે જેમાં સરેદ યજ્ઞની-પાવ મહેલની-વીસ્પેરદની ત્રેવીસ તલે-સમોમાની અમુક અમુક નહી છે તે બધું નકામુ થયું. માટે આજે યરશ્નુમ નથી એમ નહી કહેવાય. યરશ્નુમ તો છેજ-ખેરેજ ઉંચાઈની ગતી અપા-વનાર પાવ મહેલની તલેસમ તો છેજ, ભલેને તેની ઉપર ભાર પડે. હોય તે વાત નોખી છે. એવીજ રીતે દસ્તુરીનું સમજ લેવું. દસ્તુરીમાં હોકમ યરદારીનો અર્થ છે. દાદાર અહુરમજ્દ કંઈ માણસ નથી માટે દાદારના હોકમની તસવ્વર માનવના હોકમ જેવી લેવી નહી. માનવની આગળ તો ગુણ અવગુણ ગુપ્ત રહે છે માટે તેઓ માનવને ભાવવાચક લાગે પણ દાદારની આગળ તેઓ તો ખુલ્લા દેખીતા આકારરૂપના છે. માનવની જોવાની કાનાહીથી તેઓ ગુણરૂપના ભાવવાચકના થાય. એમ દસ્તુરી હોકમ યરદારી કંઈ ભાવવાચક નથી પણ તેનું કેહવું છે અને તે કેહવું જે દાદારનો અમશારૂપ વીગેરેનો ખાદમ છે તેનો સંબંધ છેક ગેતીના દસ્તુર લગી થાય છે. દીન-દસ્તુર મરાંતય તો હોય છેજ માટે યરશ્નુમવાળો તો રહે છેજ માટે તે દસ્તુરીના કેહવુંનું ઉક્તાન તે દીન-દસ્તુરમાં બંધાય છે, ભલેને પછી તે દીન-દસ્તુર યરશ્નુમને નહી સાચવતો હોય, જીવતું નહી રાખતો હોય અને એમ તે દસ્તુરીના કેહવું ઉપર એજાબ પાડતો હોય તેનો જવાબદાર તે દસ્તુર છે, એમ દીન-દસ્તુરીનું કેહવું સરેદ યજ્ઞતા દય મુખેદ તરીકે છે. ધરાનમાં જે જાતજાતના આકારો પથ્થર ઉપર કાતરેલા આજે દેખાય છે જે બધાને આજે ફરોહર તરીકે ખોટી રીતે ઝોળખે છે તે બધાઓ આવા જાતજાતના કેહવું છે. દીન-દસ્તુરીનું કેહવુંથી તેમાંથી આજે દેખાડી શકાય એમ છે. એમ દીન-દસ્તુરની દસ્તુરી વાંચેથી મોટા ભેદો છે. એવી રીતે જોતાં દસ્તુરીનું ભણતર કંઈ નકામુ જેવું નથી. એમ ત્યારે દસ્તુરીનું કેહવું અને યરશ્નુમની શક્તિ-તે શક્તિના અમા-નદાર વીગેરે તો આજના જમાના પ્રમાણેના છેજ. જેમકે આજેની યસ્તે કુર્તાઓનો જમાના પ્રમાણેના છે અગાઉની હતા પણ તેઓના રવાનો તો

ધણે કે થોડે દરજ્જેના યજ્ઞ માફક પુજ્યપાત્ર છે, ભલેને આજનાઓ નકામા હોય. એમ આજના આલાતો અને પાવ મહેલોનો સંબંધ લેવાનો છે. આજે ધણાળી ગરીબ મુબેદો છે જેઓ ધરતુમની શક્તિ ધરાવી શકે છે માટે દીન ઉપર ખોટી રીતે આંગલી કરવી નહી. દીન કે જે ખુદ કેહપર્વાળી મીનો અશીશવંધ હ યજ્ઞમાંથી થતો એક ફેરફાર છે અને એવીજ રીતની તેને દેખાડી છે તે દીન અને તે દીનની પાવ મહેલની વીરપેરદની સરેદ યજ્ઞતના ફેરફાર સાથની સંસ્થા કે જે ગેઉશ ઉરવાની માફક જાતજાતના પાપોનો ભાર ખમે છે તેઓને ખોટી રીતે બદનામ કરી તેઓના તેવા મહાન પરોપકારી કામની પ્રસંશા કરવી તો આજુએ રહી પણ તેઓની અવગણના કરીને તેઓને અપમાન કરવાની જોખમદારી ઉભી કરવી ખરેખર ધણું જાણુ છે એમ દરેકે ખુબ જોખવું. માનવમાં જેમ રૂવાન છે તેમ જાન છે જાનની સાથે જોરાને-જાન છે તે અધું છે એટલે માનવ અર્ધ યજ્ઞની થવા જેવો છે, છતાંયી તે બદમાસ થાય છે તેથી કંઈ તેઓના જાન-તેઓના રૂવાન કે જેઓ તેના જડતાના તન મનનો ભાર ખમે છે તેઓને બદમાસ કહીને તેઓના તે દુખ ઉપર ઝાઝમ દેવાના નથી. આટલી નોંધ પાવ મહેલ માટે અને તે મહેલનો ઇનકાર કરતા તે સાહેબો માટે યસ થશે.

ગેતી ઉપરના જુદા જુદા પાવ મહેલોની વચ્ચે રહેલા

સંબંધનો ગુહ્ય ભેદ.

કુદરતમાં મીનો ગાસ બંધાયેલી છે જેની અસરને ગેતીમાં લાવવી જોઈએ તે ભેદ ગાથા હા ૨૮-૫ માં છે તે જોયો છે. આ મીનો ગાસને જરૂરિયાતનાં કેહપર્થી દાદારે ઉભી કરાવેલી છે જેની વીગત નીચીઝી છે. કાળી બાજુની કુદરતે જુરા આશમોષોના જુરા વીચારોને જોરે દ્રેગવોદેખીશ અએષમેમ જેને તુરેઆદવક્ષાળી કહે છે તે બાધેલો છે, જેની નોંધ ગાથા હા ૨૯-૨ માં છે. અસલમાં તો ગવ નામની કુદરત થઈ છે જેની હકીકતી યજ્ઞની શક્તિઓને ગેઉશ તપન અને ગેઉશ ઉરવા કહે છે. આ ગવની કુદરતનું કેહપર્ છે જેમાં વીરપેરતુઓ એટલે ૩૩ રતુઓ કામ કરે છે અને જેમાં ચાઈર્ યજ્ઞ અને અહુરદાતની દરતુરી બેઉ જુદતમાં હમકાર રહીને તે વીરપેરતુઓના નાયબો થઈ રહે છે અને કુદરતની કાળી બાજુનો ભાર ખમીને સફેદ બાજુને ચલાવ્યા કરે છે. પણ જ્યારે કુદરતની કાળી બાજુએ ઉપર કહ્યું છે તેમ તુરેઆદવક્ષ બાંધીને ગેઉશો ઉપર પુસ્કળ ભાર કાપે ત્યારે ગેઉશોના તે ભારને ઓછો કરવા તે તુરે આદવક્ષ-અએષમેમને રોકવાની હીકમત વળુદીમાં આવી, જેને અંગે મીનો

(અ)

ગાસ થઇ કે જેમાં વીરપેરતુની ૨૩ તલેસમે અને તેઓની ખીશ્કારીને ચલાવનાર સરેદ યજ્ઞત અને અહુરદાતની દસ્તુરી ઉભા થયા.

આ મીનો ગાસમાંથી જ્યારે પેગામ્બર સાહેબે ગેતીની ઉપર સપ્પર પહેલો પાવ મહેલ બાંધ્યો ત્યારેજ ગેતીમાંની બદીને તેવણુ રોકી શકયા. આની નોંધ ગાથા હા ૨૯ માંના ફકરાઓમાં છે. ત્યારે પેગામ્બર સાહેબે ગેતીની ઉપર પાવ મહેલ બાંધીને દસ્તુરી અને સરેદ યજ્ઞતના નાયબને ઉભા કીધા હતા. પછીથી નર અશ્વવનોએ તેવા અનેક પાવ મહેલો બંધવખતના અમલ ઉપર કીધેલા હતા. ત્યારે મુળ મીનો ગાસ તેની વીરપેરદની ૨૩ તલેસમે તેઓના ચલાવનાર મુળ સરેદ યજ્ઞત અને અહુરદાતની દસ્તુરીમાંથી ગેતીની ઉપર અનેક શાખાઓ થઇ હતી. આ બધી શાખાઓ ગોયા તે મુળ દરયાવમાંથી નીકલતી નદીઓ હતી. જેમ નદીઓ દરયાવમાં પડે છે તેમ તે બધી ગેતી ઉપરની ગાસો તે મુળ ગાસના દરયાવમાં પડતી. પણ તેઓ તે મુળ મીનો ગાસના દરયાવમાં પડે તે અગાઉ તેઓ બધી ગેતી ઉપરની ઉંચ જગા નામે અધ્યર્થમન વએજમાં મલી એક થઇનેજ બધી તે મુળ ગાસમાં પડતી હતી. આ અધ્યર્થમન વએજની તે મુખારક જગામાં (૧) કવએમ ખરેના, (૨) સઓકે મઝદદાત (૩) આપો દાઇત્ય (૪) આપો અરદવીસુર અનાહીત અને બીજી અનેક મીનો બરકકત નામે વીરપાઓ અપઓને રતૂંધ રહ્યા છે. ત્યારે ગેતી ઉપરના દરેક પાવ મહેલોના આવા સંગમથી તે બધા પાવ મહેલોની વીરપેરતુની રચનાઓ-ફેરસ્તાઓ અને દસ્તુરીઓ એક એક સાથે મલી રહીને એક એકને તેઓની ઉપરની મુશ્કેલીઓ વખતે મદદ કરતી હતી. જે એક પાવ મહેલની ઉપર તે માંહેલી યરન દરજીથી ભાર પડે અને તે ભારને ઉકેલનાર કોઇ અશો દીન-દસ્તુર અમલદાર હોય નહીં તો ગેતી ઉપરના અધ્યર્થમન વએજના ઉપર કહેલા સંગમમાંથી મદદ મળતી હતી. આથી એક પાવ મહેલમાંની દસ્તુરી બીજા પાવ મહેલના દસ્તુરીનો અધીકાર લઇ શકતી હતી અને કીયાઓને સરંજમ ઉતારી શકતી હતી. પણ જ્યારે પાવ મહેલો સનદ થયા ત્યારે તે સનદ થયેલા પાવ મહેલો પોતે પોતાની ખુદીથી સંગમ કરે એવી આવશ્યકતા થઇ નહીં. પણ તેઓની દસ્તુરી અને તેઓની ફેરસ્તાઇ શકિતઓને ગેતી ઉપરના કીનારે-કશીમાં રહેલા ફસલના પાવ મહેલો પોખ્યા કરે છે અને ઉપર કહેલા સંગમથી થતી નેઆમતો આપીને તે બધાની મરામતી કર્યા કરે છે. પણ જે પાવ મહેલ અને દસ્તુરી હોયજ નહીં તોપછી તેવી મીનો મદદ આવેજ નહીં. કીનારે-કશીમાં રહેલા ફસલના પાવ મહેલો તે બધી સનદ થયેલી દસ્તુરી

અને ફેરફારોને પોતાની ગીરોથી એક એકને મેળવે છે એટલેજ તે બધી સનદ થયેલી દસ્તુરીઓ ફેરફારો અને વીરપેરદની રચના હમખેશીના સંબંધમાં આવી શકે છે કે જેને સખમે એક દસ્તુરીના રચનમાં બીજી દસ્તુરીની આણુવાળું અરસ્તુમ કારગર થઇ પડે છે. જે આજે રેવાજ પ્રમાણે પાવ મહેલ બાંધે તો તે સહેજે બંધાય છે. ગમે તેવી કાસરીઅન હોય, 'દસ્તુરીએ ઇન જમાન'ના જેવી ગફલતીઓ હોય, તો પણ ત્યાં વીરપેરતુ અને ફેરફારો તો થશે કે જેના હમકાર તરીકે તે મુળ દસ્તુરી પુગી શકે છે. આવા મહેલોને ઉપર કહેલી મીનો અરકકત મળવે તેઓનો બચાવ સમારકામ થઇ રહે છે. પણ જે કસત્રનાં નામનો આજ્ઞાત કરવાની પહેલાં પાવ મહેલ અને તે માંહેલી વીરપેરતુની રચના અને ગમે તેવીઓ દસ્તુરી હોયજ નહીં તોપછી ત્યાં કંઈજ નથી; સીરફ પથરો અને ધાતુઓના પુટલાઓ છે તોપછી તેઓની ઉપર ઉપર કહેલી અરકકત આવી પડેજ નહીં. પણ જે મુખેદો પોતાના અરસ્તુમને બીન કાયદેસર રોજ બદલીને કાપી નાંખે તો ખરેખર તે અરસ્તુમ કે જેને અમુક પાવ મહેલ સાથે સંબંધ છે તે અરસ્તુમની ઉપરનો આગળ તે પાવ મહેલને પુગેજ.

આજે જે કોઇ શહેનશાહી મુખેદ કદમી થવા માગે અને નેને માટે તે કદમી દસ્તુરીને આધીન થઈને અરસ્તુમ લીએ તો તેથી તેના જુના શહેનશાહી અરસ્તુમ ઉપર આગળ પડતો નથી, કેમકે ઉપર જોયું તેમ તે બધાજ સનદ થયેલા પાવ મહેલોની રચનાનો સંબંધ કીનારે-કશીના પાવ મહેલોથી થઇ રહે છે, જેવી જુદા જુદા અધીકારો હમખેશીમાં રહી શકે છે અને એક અધીકાર બીજા અધીકારની સાથે મુખાલેશીમાં રહેતો નથી માટે અધીકાર બદલવામાં ખટરો પડતો નથી.

પાવ મહેલ વીરપેરતુ અને દસ્તુરીને લગતી આવી આવી ગુહ્ય વીગનોની અજ્ઞાનતામાંજ આજે 'અસ્ન'ની ઉપર ચુંથણા પડે છે. દીન-દસ્તુરોમાં આવું જ્ઞાન નહીજ હોવે તેઓ તેવા પાવ મકાનમાં બજારી કરવાના કમનસીબ ભોગ થઇ પડે છે અને દુન્યાની સગવડને ખાતર તે મીનો એવાનોને અગવડમાં મુકીને પોતાનું પુન્ય ધટારીને કામ ઉપર પડતા આશીશોના વરસાદની અછત કરીને કોમમાં બદી થવાની આવશ્યકતા પેદા કરી આપે છે.

બહેદીનોને અપાતું બરશનુમ, તેમ મુખેદાને અપાતું બરશનુમ-
 બેઉની જુદી જુદી મતલબો; કેમનેથી બરશનુમ આપવા
 માટે બરશનુમવાળા ખુપ સાથના મુખેદા જોમએજ જોમએ
 તેમ નીરંગ દીનનો ગોમોજ અને આવ જોમએજ જોમએ,
 જે વગર બરશનુમ હોમ શકેજ નહિ તેને માટે
 વંદીદાદ અને મનુશ્ચીહર અને જાતસ્પરમ
 વચ્ચેનો વાદવીવાદ.

ઉપર બહેદીનોને બરશનુમ આપવાનો ઇશારો કીધો છે. બરશનુમ
 આપવાથી કેહપની સુક્ષ્મતા થાય છે તે ઉપર જોમ ગયા છીએ. જ્યારે
 માણસ રીમન થાય છે એટલે જ્યારે માણસ કોમનસાના સંબંધમાં
 આવે પોતાના કેહપ ઉપર નસાનો ભાર મુકે છે ત્યારે તે માણસના
 રૂવાન ઉપર અંદરોશ વધુ ઘટ થાય છે-રૂવાન વધુ પરદામાં ગીરફતાર
 થાય છે એટલે રૂવાનની રચ લાંબો વખત લગી મંદ રહે એમ થાય છે.
 આને લીધે તે માણસને બરશનુમ આપે છે કે જેથી તેનાં કેહપમાંનો
 નસ-દુજનો ભાર ઓછો થાય અને તે કેહપમાં બેઠેલા રૂવાન ઉપર વધુ
 આગળ જે પડેલો તે વીખરાઈ જાય. બહેદીનની મનલય ત્યારે બરશનુમ
 લેવા માટે પોતાની અંદરના કેહપને અઝદને અને પોતાના આનરે-વોહુ-
 ફ્રીઆનને, અઝદમાંના જનને નસાના ભારથી આઝાદ કરવા માટેની છે.
 જે તે બધી ચીજો ઉપર આગળ પડે નહીં તો પુરુષાર્થ કરવામાં તેને
 ખલલ પડે નહિ. બહેદીને કંઈ પોતાના રૂવાન માટેની યજ્ઞસ્તે કરીને
 યજ્ઞોઝદાહની શક્તિ જે મુખેદીના પરમાર્થ માટે મેળવવી જોમએ તે
 મેળવવાની નથી. બહેદીને બરશનુમ કેહપની, અઝદની, જનની અને
 પોતાના આનરે વોહુ ફ્રીઆનની સુક્ષ્મતા આપે છે. મુખેદનેથી તે
 બરશનુમ તેવી સુક્ષ્મતા આપે છે પણ તે મુખેદને પછી પોતાના રૂવાનના
 જાનને છેક દાદાર લગી લઈ જવાનું છે માટે તેને માટે તો રૂવાનની
 યજ્ઞસ્તે કરવાની છે-માટે તેને તો ચાલુ રોજ માહ ઉપરજ મુસ્તકીમ રહે-
 વાનું છે, કેમકે યજ્ઞસ્તે કરવા માટેનો પાવ મહેલ તે રોજ માહની ઉપરજ
 રહેલો છે, કે જે વગર યજ્ઞસ્તે થાયજ નહીં, અને રોજ માહ બદલે તો
 તે પાવ મહેલ તેને લાગે નહીં એટલે તે પોતાના રૂવાનની યજ્ઞસ્તે કરી
 શકે નહીં. બહેદીને માટે જુદોજ મામલો છે. બહેદીને જે ફસલી રોજ
 માહ પોતે ધારણ કરવા માંગે તો તે પોતાના કેહપ-અઝદના આનર
 જનને આગલા રોજ માહના બરશનુમથી સ્વચ્છ કરીને પછી નવા રોજ
 માહની નમયત ખાંધી શકે માટે નવા રોજ માહ ભંણી શકે પોતાના

જનન-આતશ કેહર્પ-અઝદને સુક્ષ્મ કરવા તેને ત્રણ નાહનો લેવા પડે. પછી તે કોઇપણ જાતની નદઅત બાંધી શકે. પણ મુઝેદને માટે તો બાંધેલીજ નદઅત જે ચાલુ પાવ મહેલમાં છે તેજ લેવાની છે, કેમકે તેજ નદઅતના પાવ મહેલ વગર તેનાથી પોતાના રવાન માટેની યજ્ઞસ્ને થઇ શકે નહીં. બહેદીન પોતે પોતાના કેહર્પ-અઝદ-આતશને સ્વચ્છ કરીને કોઇપણ પાવ મહેલની દુઆ ખેંચી શકે-કોઇપણ પાવ મહેલના આશીશોના વરસાદમાંથી તે નેઆમતનો શુભ પાક ઉગાડી શકે. મુઝેદને તો તેજ પાવ મહેલના અનુયાય થવાનું છે માટે તેને તો રોજ માહ ઉપર સામેત રહેવાનુંજ છે. એમ ત્યારે બહેદીનો અને મુઝેદોના યરસ્તુમ લેવા માટેની નેમ તદ્દનજ જુદી છે તે નોંધવું. અસલ ઇરાનમાં શહેનશાહત વખતે તેમ અરખોના વખતમાં પહેલી કેટલીક સદીઓ લગી બહેદીનો જીંદગીમાં અનંક વખત યરસ્તુમવાલા નાહનો લેતા હતા. મુઝેદો તો દર છ છ મહીને યરસ્તુમ લઇને પોતામાં યરસ્તુમની શક્તિનું જોમ રાખતા હતા. બહેદીનો યરસ્તુમ લઇને જે કંઇ નસદ્રુજ વ્યવહારમાં તેઓના કેહર્પ-અઝદ, જનન આતશને લાગ્યા હોય તેને સાફ કરાવતા હતા. મુઝેદો તો હરહમેશ કીયા માર્ગમાંજ, પાવીકતમાંજ રહેતા હતા એટલે તેઓને બહેર દુન્યાની નસાની આલુદગીમાં પડવાનો મોકો રહેતોજ નથી જ્યારે બહેદીનો બહેર સંસારમાં રગડાતા હોવે તેઓ નસા દુજના ભોગ હરહમેશ થયા કરતા હતા. વંદીદાદમાં ત્યારે નસાની આલુદગીથી પાક થવાની જે તેહકીક છે તે ત્યારે બહેદીનો માટેની છે તે નોંધવું.

વંદીદાદ પરગર્દ નવમાં મુવેલાં તનને અડકાને રીમન થયલા માણુ-સને અસલ જેવો રીમની રહીત કરવાની તરતીજ વીધે લખેલું છે. ત્યાં તેને યરસ્તુમ આપવા બલામણુ કીધેલી છે કે જેથી તેને અસલ જેવી રીમની રહીતની હાલત મળી શકે. તે નવમી પરગર્દના પહેલવી તરજુ-મામાંના ૩૨ મા ફકરામાં યરસ્તુમ માટેની વીગત આપી છે તેમાં કહે છે કે યરસ્તુમ આપનાર મુઝેદો ખુપના ધણી હોવા જોઇએ એટલે યરસ્તુમ-વાલા અને પોતાના રવાનની યજ્ઞસ્ને કીધેલા હોવાજ જોઇએ. અને તેઓ યરસ્તુમનું નાહન જે આપે તેને માટે નીરંગ દીનનો નીરંગ અને પાવ આવ હોવાજ જોઇએ. બહેદીનો બહેરી આલમમાંના સંસારમાં રગડાતા હોવે તેઓનેજ મુવેલાને અડકવાનો પ્રસંગ મળે માટે બહેદીનોજ એવી રીતે રીમન થાય. મુઝેદને માટે એવો પ્રસંગ ઉભો થતો નથી. અહિંયાં ત્યારે બહેદીનોને યરસ્તુમ આપવા માટેની તેહકીક છે. જે બહેદીનો માટે યરસ્તુમના કાયદા આદલા સખત હોય તો પછી મુઝેદો માટે તો ધણુજ

સખત હોય તે સમજી શકાય તેવું છે. બહેદીનોને બરસ્તુમ આપવાના કદીમ રીવાજમાં ફેરફાર નહીજ થાય તેને માટે માનુશયકેર નામના દીન-દસ્તુર જેવણુ અરબોના અમલ વખતે ૩૦૦ હીજરીની એતરાફના વખતમાં થયલા તેવણુની વસીઅતો આજેની આપણી પાસે છે, અને તેવણુ અને તેવણુના નાના ભાઈ ઝાતરપરમ વચ્ચેનો વાદવીવાદથી આપણી પાસે છે, જેમાંની એમજ કહ્યું છે કે બરસ્તુમ આપવા માટે નીરંગ દીનનોજ નીરંગ અને પાવ આવ જોષએજ જોષએ. પણ જો બરસ્તુમ આપનાર મુબેદોની જોડમાંનો એક જે કુતરો પકડે છે તે ખુપનો ધણી નહી થયો હોય એટલે તેને પોતાના રવાન માટેની યજ્જને નહી કીધી હોય તો તે ચાલે. પણ તે જોડમાંનો તે મુળ મુબેદ જે નવગરેહથી કશો દોરીને બરસ્તુમ ગાહ તૈયાર કરશે અને પેલા બરસ્તુમના નાહન લેનારને બરસ્તુમ આપવા પાંચ પથ્થરની ઢગલી ઉપર બેસાડીને નવગરેહથી તે નીરંગ દીનનો તરો અને આવ આપશે તે ધણી તો ખુપવાળોજ એટલે પોતાના રવાનની યજ્જને કીધે-લોજ જોષએ. પણ ‘અફરંગ’ જેવા દીન-દસ્તુરો તો કહે છે કે ના-બેઉ મુબેદો જે કુતરો પકડે તે, તેમ જે નાહન આપે છે કશ દોરે છે તે બેઉજ ખુપના ધણી એટલે પોતાના રવાનોની યજ્જને કીધેલા હોવાજ જોષએ. એમ ત્યારે દીનમાંની આ શહાદત ખુલ્લી છે કે બરસ્તુમ આપવા નીરંગ દીનનો તરો અને આવ અને બરસ્તુમવાલા ખુપ સાથના મુબેદો જોષએ, એટલે એમ અર્થ થયો કે બરસ્તુમ ગાહ કે જેમાં બરસ્તુમની શકિત હોય અને જેમાં નવગરેહોળી બરસ્તુમની શકિત સાથનીજ હોય અને મુબેદોળી બરસ્તુમની શકિત સાથનોજ હોય-આટલું હોય તોજ બરસ્તુમ આપી શકાય. ત્યારે આજે જે સાહેબો ફસલી રીતે બરસ્તુમ આપવા માંગે છે તેઓએ ત્યારે બરસ્તુમની શકિત ઉંભી કરવીજ જોષએ અને તે ઉંભી કીધેલી બરસ્તુમની શકિતને બરસ્તુમ ગાહમાં તેમ નવગરેહમાં તેમ દીન-દસ્તુર જે થયા છે તેઓમાં આરાસ્તે કરવીજ જોષએ અને તે આરાસ્તે થઇ છે તેની નીરંગવરથી બહેર દુન્યામાં ખાત્રી કરાવી આપ-વીજ જોષએ. જો એવી કંઈની તખયારી વગર અમથુ નામનું ઓહુ ઉઠું કરીને મુબેદોને ફસલી રોજ માહ બાણાવીને સાધારણ વરસીઆના તરા અને નળના પાણીથી યા કુવાના પાણીથી કે જેમાં બરસ્તુમની શકિત જેવું છેજ નહી તેથી બરસ્તુમ આપે તો તે બધુ દીનના આ મોતેબર હોકમ પ્રમાણે ચાલેજ નહી માટે તે તો એક જાતનો ફારસજ કહેવાય. ઇતોતેર રેવાયતમાં અને બીજે ઠેકાણે જે ખુદની ખુદીથી બરસ્તુમ આપવા કહેલા છે તેમાં તો કેટે બરસ્તુમની શકિત છે કે જે શકિતને તે મુબેદ દુરદસ્ત

જથી ક્રીયા મારકને ખેંચીને યરસ્તુમગાહ નવો આરાસ્તે કરીને-નેમાં તે દુરદરાજની યરસ્તુમની શક્તિ આણીને તે યરસ્તુમને પછી ધીમે ધીમે લેશે તે વાત કે જેની સમજ અહિંયાં આપી છે તે હકીકત તદ્દનજ નોખી છે તે ખુબ ધ્યાનમાં લેવું ઘટારત છે. ફસલી રોજ માહવાળા સાહેબોએ તો તીરંગવરના બે અદ્રબ્ય ગાતુ-મીનોમાંના પાવ મહેલમાથી તે યરસ્તુમની શક્તિ દસ્તુરીના કેહર્પની સાથે નવા થવાના પાવ મહેલ મારકને ઉભા કરવાના છે તે મુળ વાત ધ્યાનમાં રાખવાની છે. જો એવી ક્રીયા વગર ફસલી રોજ માહવાલાઓ યરસ્તુમની રીતે જે કંઈ ક્રીયા કરે તે નકામી જેવીજ અચ્ચેઆલેકા ખેલ જેવીજ થાય કેમકે ત્યાં યરસ્તુમની શક્તિજ નથી. ત્યાં કંઈજ નથી ત્યાં તો પથરાઓ છે તે નોંચવું.

જરતોસ્ત્રી દઝેનની ત્રણ મુળ સંસ્થાઓ આતરે વરેહરાન,
આતરે આદરાન. આતરે દાદગાહ જેઓને માને આતશાન
કહે છે તેઓની ટુંક સમજ. આતરે વરેહરાન અને આદ-
રાન માટે આતશ કહે નામ ઇસલામી દુન્યામાં ચાલુ
થયું છે તેની પુરવારીઓ. દાદગાહ શબ્દમાંજ કતનો
અર્થ છે તેની સમજ.

જરથોસ્ત્રી દઝેનની મીનો સંસ્થાઓને લગતા આતશોના ત્રણ મુળ
નામે છે જેઓને ‘આતરે દાતયોગાહ,’ ‘આતરે આદરાન’ અને ‘આતરે
વરાહરાન’ તરીકે ઓળખે છે. આ ત્રણ આતશોના મકાનોને પહેલવીમાં
માને આતશાન તરીકે સામાન્ય રીતેથી ઓળખતા હતા. પણ ઇસ્લામી
જમાનમાં આતશ કહે શબ્દ માને આતશાનને બદલે વારાયો છે. જર-
તોસ્ત્રી દઝેનની ગુહ્યતા જે આ આતશોના મકાનોને લગતી છે તે ગુહ્યતા
જ્યારે આજે આપણને ખચર નથી તો મુસ્લીમોને તે કેમજ ખચર હોય.
માટે કોઈથી આતશની સંસ્થાને તેઓ આતશનાં ઘર તરીકે ઓળખે એ
સ્વાભાવીક છે. જેમ મુસ્લીમોનાં ઘરને બુઢખાને કહે છે તેમ આતશનાં ઘરને તેઓ
આતશ કહે તરીકે ટુંકમાં ઓળખી ગયા છે. પણ આપણા જરતોસ્ત્રી-
ઓમાં તો જે દરજ્જાને તે આતશનો હોય તે દરજ્જાને ખતાવવાનો છે.
આપણે કંઈ મુસલમાની તોરે આતશોની તરફ જોતા નથી. પણ આપણી
મર્યાદા દ્રષ્ટિ બુદ્ધિજ છે તે શું છે ?

આતશ કુલ જગતમાં પ્રસરેલો છે. રજેરજના પાયામાં આતશ છે
માટે આતશ દરેક જગતની અખતીને બાર ખમે છે. જેમ ગેઉશ ઉરવા કુંદર-
તની માતા છે તેમ રજેરજની માતા તરીકે આતશ છે. આતશ ત્યારે
રજેરજને આખરે મુકિતએ લઈ જશેજ. જ્યારે આતશ પોતાની આસ-
પાસ તલેસમ ઉભી કરી શકે છે ત્યારે આતશ પોતાને અપા-
યણું તે કામ-કશો-ગદ કરવાનું કામ એટલે તે રજને મુકિતએ લઈ
જવાનું કામ સરળ રીતે બગાડી શકશે. તલેસમ એટલે તે રથબ્ય ચક્ર-તે
ગાહ-કે જે દાત=કાયદા પ્રમાણેની હોય. તલેસમમાં ત્યારે શુરાઈને દુર
કરીને લાલાઈનો કશ ઉભો કરવાનો અર્થ છે. આ કશવાળી જગાને
દાતયોગાહ કહે છે. ત્યારે જે ચીજને દાતયોગાહ તરીકે ઓળખે છે તે
ચીજમાં તલેસમો હોય એટલે દાત=કાયદાસરની વર્તણૂક હોય એટલે
રથબ્ય ચક્ર હોય. આવી રીતે આતશ કે જે ઘરને લગતો હોય કે બહા-
રનો હોય કે જેની ઉપર આગળ હોય તે આતશને જો આગળ રહીતો

કરીને રાખે તો તેમાં મંદ રીતે રહેલા આથ અહુરહે મજદાઓ પુથ પોતે જાહેર થઇને તે આતશને તલેસમાતીક કરી નાખે છે. આવા આતશને દાત્યોગાહનો આતશ કહે છે. એમ છે માટેજ વંદીદાદ પરગર્દ આઠમાં આતશ જ્યાં જ્યાંથી આજખમાં હોય ત્યાંથી તેને લઇને તેને દાત્યોગાહ કરીને પુન્ય લેવાનું ફરમાન છે. આ રીતે જોતા ખીડી પીતાનો ગુનાહ છે કેમકે મોંહની પુકથી તે આતશ કંઇ દાત્યોગાહ થાય નહિ. એમ આતરે દાદગાહમાં જ્યારે તલેસમો ઉભી થાય છે ત્યારે તેને દાદગાહ તરીકે ઓળખે છે. એવીજ રીતે દખ્ખામાંથી તલેસમો રહે છે માટે દખ્ખાનેથી દાદગાહ તરીકે ઓળખે છે. આતરે દાદગાહની અંદર તલેસમો રહે છે જેની વીગત ઉપર જોઇ છે.

પણ આતરે દાદગાહની તલેસમ આતરે આદરાનની ઉપર પોતાનું જોર રાખે છે. આતરે આદર કુદરતનો તે આતશ છે કે જે નીસ્તીની રજેરજને પોશણ આપે છે. નીસ્તીની રજેરજને તનોમંદ હાલતમાં આણવા-ભોજવટો કરીને પાર પડે ફ્રશા-ગર્દે પુગે તેવી હાલતમાં ઉભી કરવા ચાર અનાસરો, છ ગાહામ્યારો અને વીરપ અષઓને સ્તુતિ એટલે જીજી બરકકતો કામે લાગે છે. આ બધી શક્તિઓ નામે ચાર અનાસરો, છ ગાહામ્યારો, જીજી નેઆમતો જગતની રજેરજની ચીજોને તનોમંદ હાલતમાં ઉભી કરે છે જેઓને આ આતરે આદર છેલ્લી નેમે પુગવાની મદદ કરે છે. આ બધી ઉપર કહેલી ગાહામ્યાર વીગેરેની શક્તિઓ કે જેઓની ખીશ્કારીઓથી તે રજેરજ થઇ રહે છે તે ખીશ્કારીને આતરે આદર પકવે છે. જેમ કૂળ કાચુ હોય તેને ગરમી પકવે છે તેમ આતરે આદર આ બધા છ ગાહામ્યારો, અને જીજી બરકકતના કામેને પુર્ણ કરે છે. રજેરજમાં જે આતશ છે તે આતશની ઉપર ત્યારે ચાર ગાહામ્યારો અને જીજી બરકકત પડીને તે રજને ઉગાડે છે; પણ આતરે આદર તેને જીવાન કરીને તેને નેમી આપેલો વખત પસાર કરવાનું જેમ પુખ્તપણું છેલ્લે આપે છે. એમ આતરે આદર જગતના ખુણે ખુણે પસરીને કામ કરી રહે છે. આતરે આદર કે જે મીનો કરકોનો ઉતરતો ભાગ છે તે વગર ત્યારે જગત હોઇ શકેજ નહિ. આ આતરે આદરને લમતા દુન્યવી તલેસમાતીક આતશને આતરે આદરાન કહે છે, જેવણ ત્યારે આતરે દાદગાહમાં રહેલી વીરપેરદની તલેસમોની ખીશ્કારીને કે જે યરનમાં કામ કરી રહે છે તેઓને પુર્ણ રીતની ઠારગર કુતોહમંદ કરી શકે છે. એમ છે માટેજ આતરે દાદગાહની ઉપરની કીયાઓને સરંજમ કરવા આતરે આદર જોઇએજ. પણ આતરે આદર પોતાનું આવું જોર હસ્તી અને મીનોહના આતશોની ઉપર રાખી શકે

છે. હસ્તી તથા મીનોષના આતરો દાદાર અદુરમજદના આતરમાંથી સીદા નીકળે છે. તેઓ હસ્તી નીસ્તીની કુત્ર જગતને માટે એમો ૦૦૭૫૦૦૦ ૭૫૦૦ કરી આપે છે. ત્યારે દાદારનો દમ ઉસ્તાન એટલે દાદારનો મિથ આ આતરોમાં છે, આ આતરોથી હસ્તીની ખીસ્કારી થઇ રહે છે, જેને ગામ રાન્યો સ્કેરેલીમ તરીકે ગાથામાં ઓળખે છે, જેને પહેલ્લીમાં ગાવે-અઝ તરીકે ઓળખે છે. ટુંકમાં આતરે આદરને મદદ કરનાર કુદરત તે હસ્તીના મીનોષના આતરો છે. હસ્તી અને મીનોષના આતરો વગર આતરે આદર જગતના ખુણે ખુણે પસરીને જગતને મદદ કરી શકેજ નહિ. આ બધા હસ્તીના આતરોને આતરે વરેહરાનમાં આણેલા છે જેથી આતરે વરેહરાનને શીરોજગર-બહેરામના જુદા તરીકે ગણેલા છે.

ત્યારે આતરે વરેહરાન જેવણુ શીરોજગર છે એટલે આતરે આદર ઉપર કાબુ રાખે છે એટલે રજેરજ ઉપર કાબુ રાખે છે તેવણુથીજ આતરે આદરનું જોર છે. ત્યારે આતરે આદર જેવણુ પોતે વીરપેરદની તલેસમો જે યસ્નમાં ચાલુ થાય છે તેઓને પકવે છે તે પકવવાનું કામ તેવણુ આતરે વરેહરાનના જોમ ઉપરજ કરી શકે છે. આતરે વરેહરાનમાં મીનોષ અને હસ્તીના આતરો હાંપ છે. પણ તેઓમાંના જે કોઇ આતરને અધીકાર મળે તેવણુના નામથી તે આતરે વરેહરાન ઓળખાય. જો આતરે વરેહરાનમાં આઝર ગુશરપ અધીકારી હોય તો તે આતરે વરેહરાનને આઝર ગુશરપનું આતરે વરેહરાન કહે. પણ તે બધા વરેહરાનોને બહેરામના શીરોજગરી આપનાર સાહેબના તખલ્લુસથીજ ઓળખે છે. એમ આતરજ બહેરામ હોય તેવણુ ગુશરપ કે આદર ખુરજીન મહેર કે ખોરદદના હોય કે આજની માફકના નઇર્થોસંવહ યજ્ઞની ક્ષયના હોય તે બધાઓ બહેરામની ગતીનાજ રહે. આવું ટુંક વર્ણન આ આતરે દાદગાહ, આદરાન અને વરેહરાનનું છે. આતરે દાદગાહની અંદરની તલેસમો જેમો કીયામાં ચાલુ થશે તેઓના કેહપોતે આતરે આદર પકતી તૈયાર કરી ફરેસ્તાઇ ગતીએ પુગાડીને પછી આતરે વરેહરાનને જોરે ઉપર તેઓને હામે લઇ જઇ શકે. ત્યારે આતરજની મીનોષ સંસ્થાઓ કંઇ એક રીતની નથી, જેઓને ટુંકમાં માને આતાશાનને ખાસ નામે ઓળખતા હતા. પણ ગેરજરતોસ્તી દુન્યા ગમે તેવી વીદવાન હોય છતાં જરતોસ્તી દએનના યસ્નની ગુહ્યતાથી ખેખજર હોય તેઓ તે નમાને આતાશાનને આતરે કહે તરીકેજ ઓળખી ગયા છે.

વટલેલ પારસીઓ જેઓ મુસામાન થયા હોય તેઓને દએનની

મરનની ખુબી અને તલેસમોની ખચર કે માહેતી હોયજ નહી. જે હોય તો તેઓ ધર્મને બદલેજ નહિ. આવા મુસલમાન થયલાઓ ભલેને આતશ કહે શબ્દ મોટા આતશ બહેરામો માટે આદરાનો માટે વાપરી ગયા હોય તેનો સત્તાલ રહ્યોજ નથી. પણ પહેલવી લખાણમાં “આતાશ કતઈક” શબ્દ તો આતરે દાદગાહને માટેજ વપરાયલો છે. આની ધુરદાન પહેલવી વંદીદાહની આઠમી પરગર્દના ૭૮ મા ફકરામાં ખુદશી નજરે પડે છે. એ પરગર્દના ૭૪ મા ફકરામાં આતશ ઉપર નસો બલતો હોય તે આતશને પાક કરવાની વાત આવેલી છે. કહે છે કે આવા નસા-પાક આતશમાંથી નીકળતી જાહરમાંથી ચમચ ઉપર સુખડ મુકીને નવો આતશ કરવો. એમ નવ મરતમે જાહર લાઇ તે મારફતે નવો આતશ કરે. કહે છે કે ‘અમત્ અમ્મતુન નહુમ્ આતાશ અવો હુમઅસ્ત હોમનાત્’= એવી રીતે એમ નવમા ફેરે આતશની ઝાહર લે, ‘અમ્મ અમ્મત્ વખ-દુન્ત હોમનાત્’=એમ જ્યારે ઝાહર લેવાઇ રહે કે ‘પવન્ દેન્મન્ દમીક ઝક્ અરા હના ચેલુખુન્ત’=આ જમીનથી પેલી જીજી જમીન ઉપર (તેને) મેલે. ‘દેન્મન્ મીન્ અવસ્તાક પધતાક ઝક્ ચેલુખુનેત્ આતાશ કતઈક પવન્ પીશી પવન્ પસી વખદુનેત્’=અવસ્તામાં એ એમ જાહેર કાંધેલું છે કે-ગમે તો બનતું હોય તો પવન્ પીશી =પ્રથમથી (તે ગાલેલા આતશને) ‘આતાશ કતઈક’ ‘કત’માંના એટલે પાવ કરીને રાખેલા તલેસમાલીક આતશ માટે ‘વખદુનેત્’=લઇ જાય એટલે આતરે દાદગાહમાં મેળવવા લાઇ જાય. (એમ કરે યા) ‘પવન્ પસી’=પછીથી પાછળથી જ્યારે કામ પડે ત્યારે (કે જ્યારે ‘કત’વાળા આતશો બનતા હોય ત્યારે એટલે જ્યારે આતરે બહેરામ ઉભુ કરવા ૧૬ જાતના આતશને પાદરીઆમાંથી ચલાવી તેઓને પાક કરીને ‘કત’માં ‘આતશ કતઈક’ તાં કે રાખેલો હોય ત્યારે તેવા તે) ‘આતાશ કતઈક’ ‘કત’ના આતશ તરફ-પાક કરીને કશ દોરીને રાખેલા આતશો તરફ (૧૬ જાતના આતશો જેઓ તૈયાર થઇને ‘કત’માં રાખેલા હોય તેઓ તરફ) ‘વખદુનેત્’=(કામે લગાડવા) લાઇ જાય. એટલે આતશબહેરામમાં નસાનો આતશ જાઇએ તેમાં તેને કામે લે. અહિંયાં ‘આતશ કતઈક’માં પાવ કરીને કતમાં રાખેલા આતશનો અર્થ છે. અહિંયાં આતશને રાખવાના મકાન તરીકેનો અર્થ નથી. કતનો આતશ દાદગાહનો હોય-યા આતશબહેરામ બનાવતી વખતે ૧૬ આતશને કતમાં રાખે તેવા તે આતશો હોય. પણ આતશો આદરાન માટે અને તેવણના મકાન માટે એ શબ્દ હોયજ નહિ.

આતશબહેરામ બનતી વખતે ૧૬ આતશોને ‘કુત’માં રાખે છે તેવા ‘કુત’માં રાખેલા આતશો માટે આ ‘આતાશ કુતઈક’ શબ્દ હોય છે. પણ આતશ આદરાન કે આતશ બહેરામને માટે કે તેઓને રાખવાનાં મકાનને માટે એ આતશો કદે શબ્દ પહેલવીમાં વપરાયેજ નથી કેમકે એજ ફકરામાં છેલ્લે કહે છે કે વ અવશ આતાશ ઝકતલુનતન અયો યુન વરારાન લા રૂશનક એટલે શરૂઆતથી તેવા તે આતશને (એટલે ઉપર કહેલા નસાના પાક કીધેલા આતશને) વરારાન=આતશબહેરામ માટે રદ કરવો કે તે હમુને ખતર નથી. અહિંયાં વરારાન શબ્દ ખુલ્લો છે કે જેમાં તે નસાનો આતશ પાક થઇને આતાશ-કુતઈક થઇને વપરાઇ શકે. અહિંયાંથી સીદ્ધ થઇ શકે છે કે આતશબહેરામ અને આતશ આદરાન શબ્દો ખાસ છે જેઓ આતાશ-કુતઈકથી જુદા છે. મુસલમાનો ભલેને તે બધું એક ગણે પણ મઝહ યરનાનોની આંખમાં ફરક રહેવો જોઇએ.

મઝહયરની દુન્યામાં કે સાહિત્યમાં કે રેવાજમાં આતાશ-કુતઈકનું નામ (જેને આજે આતશ-કદેહ તરીકે કહે છે તે નામ) આદરાનના આતશને માટે અસલથી વપરાતું હતુંજ નહીં તેની ખીજી ખુરહાન દાદગાહુ શબ્દમાંજ છે. જેખી જગા દાદ=દાત કાયદેસરની હોય તેમાં પાવીકત હોય છેજ. દાત=કાયદા-થીજ ‘કુત’=થઇને પાવ ગતી ઉભી થાય. કંઈ પાલી પાણીથી જમીનને ધોઇ તેથી કંઈ પાવી થતી નથી પણ પાવીની જમીનને એકસ વખતોવખત ધોવી પડે તે વાત જુદી છે કેમકે ‘કુત’ માર્યા છતાંખી તેને પાણીથી પાવ કરે ત્યારેજ તે ખરી પાવી કહેવાય જેથી ‘પઇત્યાપ’ શબ્દ તેને લાગ્યો છે કે જેમાં ‘આપ’=પાણીનો અર્થ રહેલો છે તે નોંધવું. ‘દાદ’=કાયદા પ્રમાણે થયેલી જગા એટલે ‘પાવીકત’ની જગા કે જે દોખમાની છે તેનેખી દાદગાહુ એટલે કાયદા પ્રમાણેની કતની જગા તરીકે આજેખી ઓળખે છે. ત્યારે જો દખમાની પાવીકતની જગાને દાદગાહુ કહે ત્યારે પાવીકતની અંદરના આતશ કે જેને આતાશ કુતઈક કહે છે તેનેખી દાદગાહુનો આતશ કહે એ સીધું જણાઇ આવે છે. ત્યારે અહિંયાંથી સીદ્ધ થઇ શકે છે કે ‘આતશ કદે’=તે દાદગાહુના આતશની જગા હોય. ભલેને આતશબહેરામોનાં મકાનોને પારસી વટલેલ દુન્યા ‘આતશ કદે’ તરીકે ઓળખી ગઇ હોય તેથી કંઈ અસલ મઝહયરની જમાનાની સમજ ઉપર પાણી ફરતું નથી. વટલેલ પારસી દુન્યા આતશ બહેરામ આદરાનેને આતશ કદે કહી જાય છે તેથીજ હવે પછીના દીનની તરકકીના જમાનામાં તે વખતના લોકોને સમજ પડી શકશે કે તે વટલેલોતે

યસ્તનની ગુહ્યતાની ખબર હતીજ નહિ. બહેને જે જમાનામાં દીનના પેશ્વાઓ નહિં પણ દીનના ખાદેમો બેઠેદીને દસ્તુરી આપે અને એમ ગાથામાં જણાવેલી ઇષો-ક્ષત્ર=પેગામ્બરની દાદાર તરફથી મળેલી દસ્તુરીના સીલસીલાની દસ્તુરી જે અપવનોથી દીનના મુળ પેશ્વાઓથી સ્થાપીત થઇને ચાલુ થયેલી હોય તેવી દસ્તુરી વગર, ખરશતુમ વગર, પાવ મહેલ વગર, ઉરવીસ ગાહ વગર આલાતો બનાવીને પથ્થર અને ધાતુની પુઝ શરૂ થાય તે જમાનામાં આતરે આદરાન કે બહેરામને આતશ કહે કહે.

હવે યજ્ઞને વંદીદાદ વીરપરદ વીગેરે યસ્તોને આ આતશો કઇ રીતે કારગર કરે છે તે જોઇએ કે જેમાં ગંભીર ખામી આવવે નતીજે કેવો ઉભો થઇ શકે તે દરેકે વીચાર કરી લેવાનો છે.

આતશ બહેરામો-આદરાનોની ગુપ્ત ખીશ્કારીઓ-ગેરકાયદેસર થયેલા આતશનાં મકાનોની વર્તીજીકોનો ખ્યાલ-ગેતી ઉપર પડતી વખાઓનો હુકીકતી ચીતાર-માનવના ચહારમ અને પુલગુઝારને આસાન કરવાની દુઆ.

આતશબહેરામ-આદરાન ક્રીયા વખતે શું કામ કરે છે? આતરે દાદગાહ ક્રીયામાં શું ફાળો આપે છે? આતરે દાદગાહ ઉરવીસ ગાહની વીરપેરતુની રૂઝ તલેસમોને તેમ સરેદ યજ્ઞતને પોતામાં રાખીને પછી પાવ મહેલ મારફતે મીનો ગાતુનો સંબંધ કરી રહે છે. જ્યારે જ્યારે યજ્ઞને જેની ક્રીયાઓ થઇ રહે છે ત્યારે ત્યારે દરેક વખતે યજ્ઞનેનું કેદર્પ અને તેને લગતો હોમીક ફેરફાર થઇ રહે છે. દરેક ક્રીયા વખતે ઉભા થતા આવા કેદર્પો અને ફેરફારોનું તે તે ક્રીયાઓ થઇ રહ્યા પછી શું થાય? આ બધી મીનો ચીજોને આતશબહેરામ-આદરાન પોતાના રચવ્ય ચક્ર ઉપર એટલે પોતા સાથે ઉભા થયેલા પથ ઉપર મેલીને તેઓને ગેતીના ગરોદેમાન તરફ-અધ્યનિમ વેજ તરફ ચલાવી રહે છે. આ કામમાં સરેદ યજ્ઞત અને પેલું દસ્તુરીનું કેદર્પ મદદ કરે છે. આ બેઉ વ્યક્તિઓને (સરેદ યજ્ઞત અને દસ્તુરીના કેદર્પને) ઉપર વાંચ્યું તેમ સાહેબ-દેહાનોના ફસલના પાવ મહેલોની દસ્તુરી અને સરેદની શક્તિઓની મદદ રહે છે કે જેથી તે બધા યજ્ઞનેના અને ખીજ મોટી ક્રીયાઓના થયેલા કેદર્પો પાદશાહોના તે તે રચવ્ય ચક્ર ઉપરથી રેલરોડ ઉપરથી ગરોદેમાનમાં જઇ ત્યાંના કુવએમ ખરેનો-સઓક મઝદદાત-આપો દાત્ય-આપો અરદવીસૂર-વીરપે અપઓને સ્તુઇ વીગેરે વીગેરેથી પોખાઇને પછી મીનો ગાસ તરફ જઇ રહે છે, આતશબહેરામ આદરાનની અનેક ખીશ્કારીઓમાંની આ ખીશ્કારી એક છે.

આ દુજો-દેમાનમાં કે જ્યારે અન્ય જીરમોના લોકોનો ભારે દોર રહે છે અને ગેરરાદી વતણુકો થઈ રહે છે યારે કુદરતની કાળી આજુ તેઓની તે વર્તણુકોમાંથી સચેન દુજના જીવતા ગુમારો જેઓને ગાથા હા રહ-ર માં અચ્છેમ કહે છે તેઓને ઉલા કરી રહે છે, કુદરતની અધપિને ગોયા ઘેરી નાંખે છે.

આપણે ઉપર જોયું કે આતશખહેરામો આદરાનો ક્રીયાઓના કેહ-પોતે પોતાના રેલરોડ-રથવ્ય ચક્ષો ઉપરથી ઉપર લઈ જાય છે. પણ ગેતીની અધપિ તે ગોયા આખી સચેન દુજે ઘેરી છે એટલે પાદશાહોના આ રથવ્ય ચક્ષો-રેલરોડની ઘેરાય છે જેઓની ઉપર આ સચેન દુજના નીરંતર હોમલા થયા કરે છે જે હોમલાની સામે બચાવ કરવાનો છે. બચાવ કરવા માટે પાદશાહોના ગેતીઓની ‘હુ-મનરની,’ ‘હુ-ગવરની,’ ‘હુ-કુનરની,’ અને અરેદ્રો=ભલી બેટો અને વેરેન=પુણ્ય એનેકાદની જરૂર પડે છે. આ બધું જો પાદશાહોની મદદે નહી આવે તો સાહેબે દીલાનોની ઉપર તે બધો ભાર પડી રહે છે. જાણવું કે જીજની દુશમનાઈ નાની રજે રજમાંથી-શરીરના અનુએ એનુમાંથી માંડી ગેતીના આ વિશાળ કુદરત નામે ગવમાં ચાલુજ છે. દરેક નાના કે મોટા સાહસોમાં ચાલુજ છે માટે યરન વખતે તેવી દુશમનાઈ રહે છેજ એ કુદરતનો બેદ છે.

દુજો-દેમાનની આ ગેતીનો આવો મામલો કે જેથી ગેતીની અધપિમાં સચેન દુજનો ઘેરો રહે છે તે મામલો અને તેને પુગી વળવાની જેટને જોધનેજ હોકમ અપાયો છે કે આવા ચાલુ જમાનામાં ગેતીના અમુક ગણત્રીના એતરાકમાં સાત આતશ ખહેરામોજ જોધએ; વધુ નહિ. કેમકે તેટલા વીરતારમાં રહેલા સાત આતશખહેરામોને લગતી યરનની વ્યકિતઓને દોરવવાનું અને તે વખતે થતા તેટલા વીરતારની અમુક શાકત સાથના તે સચેનના હલ્લાને મારી હલાવવાનું બની આવે એમ થઈ શકે છે. પણ જો એક પાદશાહનું વધુ કાર ત્યાં જો આવી ચઢે તો સચેન દુજને પુગી વળવાનું બનતું નથી અને સચેન દુજ ફાવી જાય છે-ગોયા ઉપર જતી બરકકતોમાંથી ગરમી મેળવી પુસ્ત થતો જધને-વધુ તકવો લધને ગેતીની ઉપર પોતાની અંદરથી વખઓને આક્રતોને વધુ જોશથી અને કવખતે નીચે પાડે છે. વળી તે તે પાદશાહોના રથજોમાં જે કંઈ યરન દરજીઓ થતી હોય તો તેથી ઉપરનો મામલો ધણોજ સહેલાઈથી બની શકે છે. પણ પાદશાહોએ પોતે સ્થાપીત કીધેલા રથવ્ય ચક્ષો રેલરોડની બરકકતથી તે યરન દરજીની ઉપર કુદરતની અસર રોશની પોતાની ચોકી મુકી શકે છે. પણ જો કંઈની દસ્તુરીના કેહપ અને સરેદ યજતના ફેસ્તાની હાજરી વગરના આતશના મકાન-આતશ કદેહ જેને કહે છે કે જેમાં ઉરવીસ આહ હોતોજ નથી તે જો જમાનાના જીદમથી ઉલા થાય અને ત્યાં જો

ગેરકાયદે યજ્ઞસ્તને થાય, તો ત્યાંની યજ્ઞસ્તનેની અંદરની માંદગી તલેસમોથી કુદરતની કાયદે તે અધી ખામીઓથી કચડાઈ ગયલું નરમ પ્રકારનું-ગેર-કાયદે પોતાને અધીકાર વગરનું એવું ઉભું કરનાર કરાવનારને શ્રાપ દેતું કેહવું તો થશેજ. યજ્ઞસ્તનેના કાયદાસરના કેહવુંમાં ક્ષત્ર અધીકાર રહે છે સચ્ચેન દ્રુજની સામે થવા તેના હાથો છુટા રહે છે. પણ આ કેહવુંને અધીકાર મળતો નથી તેના હાથો અંધાયલા રહે છે. આ કેહવુંને ઉપર લઈ જનાર રેલરોડ નહી હોવે તે કેહવું કે જે ધણું નાણું રહે છે તે પોતાની આસાન થવા માટે પેલા રેલરોડ ઉપરજ જવા માંગે. આ વખતે કુદરતી રીતે અઠડામણ થઈ રહે છે કે જેથી આગલા પથ રેલરોડ ઉપર આલતા મીનો વ્યવહારને ધક્કો પુગે છે. આ વખતે કાળી કુદરતનો પેલો છુટાઈ સચ્ચેન દ્રુજ તેઓની ઉપર મજબુત હલ્લો કરીને છુટ ચલાવીને પોતે મજબુત થઈને ભુરાઈઓના થયલા ગુબારોના ગાબને પરીપકવ કરીને તેઓમાંથી ક-વખતે અને જોઈએ તેથી લાખગણા વેગે પુર જોરથી ગેતીની ઉપર તેઓને વખતે નરમ પ્રમાણમાં પડવા ધારેલી વખાઓને અગાઉથી પાડી રહીને ગેતીની ખાનેખરાળી કરી કરાવી રહે છે. આવા મામલા વખતે કુદરતની સફેદ બાણુ અને તેઓના અનુયાયી સાહેબો-દીલાનો કંઈ હાથ જોડીને બેસી રહેતા નથી પણ તેઓ ઉપર જળરો ભાર પડે છે અને કુદરતનો ધનસાફ જે કંઈ રાહે ગરત હોય તેમ પગલાં લે છે. ત્યારે કાયદેસરના એટલે દાદારથી-અમશારપંદોથી-અશે સરોશથી-અશે જરથુસ્ત્રથી અને તેઓના જન્યનશીનોથી તે છેલ્લા રાએનીદાર સાહેબથી જરી થયલી દસ્તુરી કે જેને ગેતીમાંના કોઈ અષવને લીધી હોય અને તેવજુથી ચાલુ સીલસીલામાં શરૂ થઈ હોય તેવી દસ્તુરી સાચના પાવ મહેલના જોડાણવાળા ઉરવીસ ગાહેને અને તેઓ સાચના આતરે વરેહરાનો અને આદરાનો મીનો ગાસ સાથે સંબંધ રહે છે જે સંબંધના પથને રેલરોડને રચવ્ય ચક્ર કહે છે. પણ એવી કાયદાસરની રચના વગરની બાંધણીઓમાં જે કે અવરતા માંદગી અને ધરનોની અચુક તલે-સમોતી જરકકતે ચક્ર તો ઉભુ થાય પણ તે રચવ્ય એટલે રતુના હોકમ-સરતું રહેતું નથી પણ અરથવ્ય હોય, જેમાં બંદોગસ્ત સાચવવાની ગતી ક્ષત્ર નાહ હોવે ઉપર કહ્યું છે તેમ કોલીઝનો (અઠડામણો) થઈ રહે છે. જગ-તમાં કાયદા અને ગેરકાયદાનો જ રંગ જામેલો છે. અહિંયાં તેવો રંગ સુદમ રીતનો જાગી શકે છે. જે સાહેબો આવી બાબદોને હસવા સરખી લેખતા હોય અને કહેતા હોય કે કીયાકામ અને તેઓના સંસ્થાઓ કંઈ દીનનો રહસ્ય નથી-તેઓ તો કોટલાં છે-માવે નથી, તોપણી તેઓ તેવા કોટલાને કાંય સંધરીને બવિવ્યની ઓલાદ આગળ પોતાનો ફેરતો કરાવતા હશે. ધનસાન જે અંતકરણવાળો હોય તો તે અધ યજ્ઞત છે જે ફરી-

ગદ્ લાવી શકે છે. પણ જો તે તેવો નહિ હોય તો અસત્યને જમાવીને ક્રશી-ગદ્ને દુર કરે છે. પોતાના અંતકરણમાં જે હોય તેમજ વર્તવું ઇનસાનનું કર્તવ્ય છે.

ગેરકાયદે કીધેલા આલાતોના પાપા વગરના મહાન ઉપર તલેસમાતીક કીયાઓ થવે અદ્રષ્ય ભુવન ઉપર જે કંઈ બની રહે છે તેનો આવો કંઈક ઝાંખો ચિતાર છે. અવસ્તાની મજમુન સ્તોત યરન પ્રમાણેની છે. નિયાયશ્ન ભણતા-યસ્તો ભણતા કુદરતમાં તેઓને લગતો જુદો જુદો વ્યવહાર ચાલે છે. તેમ 'યસ્ન' ન્યારે થઈ રહે છે ત્યારે કુદરતમાં જુદોજ વ્યવહાર ચાલે છે. ગેરકાયદે ઉઘાડે માથે ઉઘાડે પગે-નાપાક બદને જે કોઈ ન્યાયશ્ન-યસ્ત કરે તો આતેનમાં સ્તોતોનો મિથ્રોનો વ્યવહાર તો વધેનો ઓછો થવાનોજ, પણ તે વ્યવહાર ખરાબર રીતનો થાય છે કે નહી તેને માટે કુદરતે પોતાની પોલીસ-અસર રોશનીને રાખેલીજ છે. મોટા દરજ્જાના શાહોની આગળ જો શીતુરી શીતેઅંગીજ બળવાઓરો ખરાબ મતલબે જો જાય તો શાહોના ગાર્ડો તેઓને ઓળખીને બેસી રહેશે નહિજ. પણ જો તેઓ શાહોની આગળ પોતાની તેવી જુરી વર્તણૂકોનો એકરાર કરીને મારી માગવા જાય તો તેઓની સાથે તેજ ગાર્ડો જુદીજ રીતે વરતે. એમ એવીજ રીતે ગુનાહગાર માણસો પોતાની ગમે તેવી હાલતોમાં પોતાના હાલમાં પશ્ચાતાપ કરી મહેર-પતેતોથી વીદ્ કરે તેથી કંઈ પાપ થતું નથી. ના ઝોર સવાળજ થાય. પણ પાક માંઝો જેઓ શાહોની શાન-હોરમતના ક્ષત્રવાળા અધીકાર રાખીને મરતઓ રાખનારા છે તેઓને તેઓના મરતયા મુજબજ કાયદેસરજ પઢાય. એવીજ રીતે યસ્નો ભણાય ત્યારે તે યસ્નની બાંધણીથી થતી તલેસમો તો થવાનીજ. પણ તે તલેસમો ગેર-કાયદે થવે કુદરતની પોલીસ તેઓ ઉપર પોતાનો અધીકાર ચલાવવાની જ તેમ કુદરતનો ડાક તે તલેસમોને પકડવા લુટવા પોતાનું જોમ બતાવવાનોજ. આવું બધું થઈ રહે છે તે બ્યાન કંઈ અસકેલાઓ-મગજથી ગયલાઓનું નથી. તે જ્ઞાન તો જેઓને હાવીસ્તો કહે છે-દીન-દસ્તુરો કહે છે-નેક મર્દો પરદુખભંજની મર્દો કહે છે તેવા તે દીન-દસ્તુરોએ મેળવેલું અશો જરથુસ્ત્રનું અહુરમઝ્દથી મેળવેલું છે. જાણવું કે કુદરત કમાલની કમાલ છે. તેણી રહેમદીલ છે. તેણી કાયદેસર કામ કરે છે. તેણી ભાર ખમી ખમીને દળી આપે છે. તેણી ગવાહે બધા છે. દરેકની પીઠ કેતી છે તે તેણી જાણીને જાહેર કરે છે તે અગાઉ તો તે કરનારનું ચક્રારમ અને ચીનવત ગુઝારી થઈ રહેવે તે કરનાર ખુદ બ ખુદ આગાહ થઈ રહે છે. ખોદા એવી આગાહી દરેકને જલદીથી-ભુલાવામાંથી બેદાર કરીને આપે એ દુઆ છે.

અર્થગેટ સ્ટેશન સાથે બાંધવામાં આવેલાં, મરહુમ શેઠ નશરવાનજી
માણેકજી પીટીટ “ફસલી-આતશ-કહેલુ” વિષે ધર્મ તથા
રેવાજની અને ક્રીયામાર્ગીય નજરે ઉભા થતા થોડાક
અગત્યના સવાલોની પ્રશ્નાવલી : તેના જવાબો સાથે.

લખનાર:—ડૉક્ટર ફરામરોજ સોરાબજી ચીનીવાલા,

ખી.એ., એલ. એમ. એન્ડ એસ., ઑફ થેદમીક સરજન.

“આતશ-કહેલુ” શબ્દ ધણોજ દ્વી અર્થી ambiguous હોવાથી એનો
ખરો અર્થ “આતશ-આદરાન” કે આતશ-દાદગાહ થાય છે ?

જવાબ—‘આતશ કહેલુ’ શબ્દનો અર્થ આતશને રાખવાનું મકાન—
એમ સાધારણ રીતે કરે છે. ‘કહેલુ’ શબ્દ પહેલવી છે અને તે ફારસીમાં
એમનો એમ આવેલો છે. આ પહેલવી ‘કહેલુ’ શબ્દ અવસ્તા ‘કત’ શબ્દ
ઉપરથી છે. ‘કત’ શબ્દમાં પાવી કીધેલી અક્ષાહેદી જગા કે જે
બહારના અભડાતથી નીરાળી હોય એવો અર્થ થાય છે. ત્યારે ‘આતશ’ને
કતમાં રાખીને ઉભું કીધેલું મકાન—એવો અર્થ આતશ કહેલુનો થાય.
એ પહેલવી શબ્દ ‘આતરે-દાદગાહ’ના પાઝંદ શબ્દની બરાબરનો છે.
આતશ કે જેને કાયદા પ્રમાણે રાખેલા હોય એટલે પાવીની અંદર ‘કત’
કરીને રાખેલા હોય તેને આતરે-દાદગાહ કહે છે. આ આતરે-દાદગાહ
શબ્દ માટેનું પહેલવીરૂપ “આતશ કહેલુ”=એટલે ‘કત’માં રાખેલા
આતશનું મકાન એમ છે.

પણ આતરે-દાદગાહ એટલે આતશ કહેલુની સાથે ખીન ઉંચા
મરતબાના આતશોખી રાખેલા હોય, તો તે ઉંચા મરતબાના આતશનું
નામ તે મકાનને આપે. એટલે જો આતરે-દાદગાહની સાથે આતશે—
આદરાનથી હોય, તો તે મકાનને આતરે-આદરાનજી કહે. પણ જો
‘આતશ કહેલુ’ કહે તો તે પાઝંદ આતરે-દાદગાહનોજ અર્થ
ખતાવે. જેમ આ કહેલુ શબ્દ કે જે ‘કત’ ઉપરથી છે તે ‘કહેલુ’
આતશને લગાડેલો છે, તેમ આ ‘કત’ શબ્દ કદીમ ધરાનમાં ઠંડીની
મોસમ કે જ્યારે બરફને લીધે ગુજરેલાંને દોખમે લઇ જઇ નહિ શકાતાં
હતાં ત્યારે તે ગુજરેલાં શબ્દને રાખવા માટેનાં કતવાળાં મકાનને માટેથી

વપરાતો હતો. ‘શબ્દ’ને તેની યધી ક્રીયાઓ કર્યા પછી કાયદેસરના કતમાં અમુક મુદત લગી રાખવામાં આવતાં હતાં. ત્યારે જેમ ગુજરાતમાં માટેનાં કતનાં મકાનો provisional એકસ અગવડને પુરા પડવા માટે રહેતાં, તેમ આતશ કદેહળી તેવેજ અર્થે—એટલે જ્યારે આતરે—આદરાન કે વરાહરાન નહિ થઈ શકતા હતા ત્યાં હોય ત્યારે દાદગાહ ઉભા કરીને અમુક મુદત માટે ઉભા કરવામાં આવતા હતા અને આવે છે. ત્યારે આતશ કદેહળ શબ્દ સીરફ આતરે—દાદગાહનોજ અર્થ રાખે છે—તેને આતરે—આદરાનનો અર્થ અપાય નહિ તો પછી આતશ—જહોરામનો અર્થ કેમજ અપાય ?

જેને આજે આપણે લોકો ઇબ્રાહિમગાહ કહીએ છીએ, કે જેમાં આજે આતરે—દાદગાહ રાખવામાં આવે છે, તેના આતરે—દાદગાહ સાથેના ઇબ્રાહિમ ગાહો આતશ કદેહ તરીકે ઓળખાતા હતા જેને “દરે—આદર” તરીકેથી ઓળખતા હતા. એવી રીતના “દરે—આવ.” તરીકેના ઇબ્રાહિમ માટેનાં મકાનોથી અસલ હતાં. દરે—મહેર શબ્દ આજે જાણીતો છે. દરે—મહેર શબ્દ પાવ મહેલવાળી જગાને માટે વપરાય છે. ‘મહેર’=સત્યતા—રાહી ગતી—કુદરત એટલે પાવ મહેલનો જલ્લો. આવા પાવ મહેલનાં મકાન કે જેમાં આતરે—આદરાન હોય તેને દરેમહેર કહેતા હતા અને કહે છે.

સવાલ બીજો.

જો આ “ફસલી” આતશ—કદેહને “આતશ—આદરાન” તરીકે ઓળખવામાં આવે તો, આ નવી બંધાએલી ફસલી અગીઆરી ધર્મ તથા રેવાજની નજરે કાયદેસર ગણાય કે ?

જવાબ—સવાલ નંબર એકમાં જણાવેલાં કારણોને લીધે આતશ કદેહનું મકાન આદરાન તરીકેનું ગણાયજ નહિ. પણ જો તેવાં આતશ કદેહને આદરાન તરીકે ગણવા માંગે તો તે રેવાજની નજરે કાયદાસરનું ગણાયજ નહિ. હાલમાં જહોર દુન્યામાં હિન્દમાં કે ઇરાનમાં ફસલી રોજ માહુના અમલના પાયા ઉપર બંધાયેલો પાવ મહેલ કે દસ્તુરી હસ્તીમાં નથી, એટલે પછી તે ફસલી પાવ મહેલ માટે ઉભા થતા આલાતો નથી. આલાતોમાં આતશ એક આલાત છે એટલે ફસલી ફીદીના

આતશ આજે કેડે નથી. આવી વસ્તુ સ્થીતી છે. ત્યારે જો કોઇ અશવન સાહેબ વરનીરંગને જોરે ફસલી રોજ માહના અમલની ઉપર નવોજ પાવ મહેલ બાંધીને નવી દસ્તુરી ઉભી કરીને આલાતો કરે, તોપછી તે આલાતો-માંનો આતશ જો ત્યાં તે અશવન સાહેબે વરનીરંગને જોરે ઉભો કીધો છે તે કયા દરજ્જાનો છે,—આદરાનનો કે વરેહરાનનો તે ખસુસજ જણાવવાજ જોઇએ, કે જેથી માલમ પડે કે નવોજ ફસલી પાવ મહેલ જો નીરંગે-વરથી થયો છે, તેમાંના આતશ પોતે આદરાન કે વરેહરાનના દરજ્જાના છે. માટે ફસલી આદરાન તરીકે ઓળખાતાં મકાનને ‘આતશ કદેહુ’ નામ અપાયજ નહિ. પણ જો આતશ કદેહુ નામ આપે તો તેને ફસલી કે અસલી કંધખી નામ સાથે વાસ્તોજ નહિ હોય, કેમકે ત્યાં પાવ મહેલ નથી એટલે આલાતો ક્યાંથીજ હોઇ શકે? તો પછી ત્યાં કોઇખી કેલેન્ડરના રોજ માહનાં અમલનું પ્રદરશન છેજ નહિ એમ ખુદલું જાહેર થાય.

કોઇખી આલાત બરપા કરવાની તેમજ કેબલો પરથાવવાની ક્રીયા અનજુમનની સંમતી તેમજ અનજુમનનાં સમ્પોની સાક્ષીરૂપી હાજરી વગર થઇ શકે કે?

જવાબ—કોઇખી આલાત બરપા કરવાની, તેમજ કેબલો પરથાવવાની ક્રીયા અનજુમનની સંમતી અને હાજરી વગર થઇ શકેજ નહિ. તેનાં કારણો છે : કેબલો પરથાવવો કે આલાતો ઉભા કરવા—પાવ મહેલ કરવો એ બધું દીનના યસ્નના વિભાગમાં આવે. દીનનો યસ્નનો ભાગ તેના જોતીની અમર હાલત લાવવા અર્થે થયો છે. ‘યસ્ના અમૈરતાતૈમ’=યસ્નથી અમર્ગી છે, એમ ખુદ ગાથાના ૩૪ મા હામાં કહ્યું છે.

આવી હાલત ત્યારે તે જોતીઓના સમાજની વાત થઇ. જે કંઇ જોતીઓનાં આવાં ભલાં અર્થે થવાનું હોય તેમાં તે જોતીઓની સંમતી જોઇએ, કેમકે જોતીઓએ તે બધી ઉભી થવાની સંસ્થાને ટેકવવાની છે એટલુંજ નહિ, પણ તે સંસ્થાઓને ચલાવનારના દરમાન મુજબ વર્તવાનું છે,—જોતીઓ આમ કરશે—તેઓના કાનુનોને માન આપશે, કેમકે તેમાં

તેઓનો ઉદ્ધાર છે એ બધું જોતીઓને સમજાવીને તેઓની ખાત્રી કરાવીને તેઓની સંમતી લેવાની છે. સંમતી જોતીઓ આપે છે તેને માટે તેઓને તે તે પરથાવવાની ક્ષીયાઓમાં હાજરી આપવાની છે. જો કાંઈથી દુન્યવી અને પોતાના સ્વાર્થ અર્થેની પોતાનાજ ભોગવટા માટેની પોતાની માલેકીની સંસ્થા હોય તો તેમાં તે માલેકની મુનસરી હોય, માટે બીજાઓને-અનજુમનને પુછવાની બોલાવવાની જરૂર રહે નહિ. પણ દીની સંસ્થાઓ લલેને કાંઈ ઝરદાર પોતાની માલેકીથી ખોલી આપે, પણ તે સંસ્થાઓ તો સમાજના ઉપયોગ માટેજ હોય, કેમકે તે સંસ્થાઓ ખોલવામાં તે સાહેબે-ઝરનો અંગતનો દુન્યવી સ્વાર્થ કે અંગતનો દુન્યવી ભોગવટો રહેતો નથી. પણ તેમાં સમાજ માટેની સગવડ રહે છે માટે તે પરમાર્થ છે, માટે સમાજની તેના ઉજવવામાં અને પરથાવવામાં સંમતી-મરજી-સામેલ થવાનું હોય છે, માટે તેમાં સમાજનો અવાજ હોય છે. આજેની મોઝેદ સાહેબો કંઈથી પાવ મહેલની મોટી ક્ષીયા કરે ત્યારે તેઓ અનજુમનની તેમ પોતાના વડા દીન-દસ્તુરની રજા લે છે. એ રેવાજ અસલથી ઉતરેલો છે અને દીની કાયદા પ્રમાણેનો અને દુન્યવી વહેવારને પેશ પડે તેવો છે. આલાતો પરથાવવાનો-કેબલાઓ ઉભા કરવાનો લાહવો સમાજ માટેનો છે, માટે સમાજને તે આલાતો-કેબલાઓ તરફ ફરમાન-ઝરદારી ઉઠાવવાની છે. ફરમાન-ઝરદારી ઉઠાવવાનું પેમાન ત્યારે સમાજ અનજુમન પાસે લેવાનું છે, જે વિના ત્યારે દીની સંસ્થાઓ થઈ શકેજ નહિ. જો એક જુના રેવાજ પ્રમાણેનો આતશ કે આલાતોને પરથાવવાનો હોય તો તે લોકોની અગવડ દુર કરવા માટેજ હોય. તે લોકોને તેવી દીની સંસ્થાનો લાભ લેવા દુર જવું પડતું હોય માટેજ નજદીકમાં તે સંસ્થાઓને ઉભી કરે-એ વાત તો સમગ્રય તેવીજ છે. માટે તે જુના રીવાજ પ્રમાણેની સંસ્થા તે તરફની અનજુમનની સંમતીથી થઈ.

જો રેવાજમાં ચાલુ નહિ હોય તેવી સંસ્થા જેવી કે ફસલના રોજ માહ ઉપરના પાવ મહેલ અને દસ્તુરી ઉભા કરીને તેઓ મારફતે આલાતો ઉભા કરી આતશને પરથાવવાની શરૂઆત કરવી હોય, તો તેથી લોકોનાંજ લલાં માટે હોય-માટે લોકોને તેમ થવાની મતલબ-કારણ સમજાવવાં જોઈએ. અને તેઓની પુર્ણ સંમતી નીરંગે-વરના અખતરાથી કરાવીજ જોઈએ, એટલે તે નવા થતા પાવ મહેલ અને નવી થતી દસ્તુરીના સીલસીલાનાં ખરાંપણને માટેની અસાધારણ રીતની દીનની કસોટીઓ કરાવીને તેઓની સંમતી મેળવવી જોઈએ. નવાજ પાવ મહેલ-દસ્તુરીને ઉભો કરનાર તો અપવન હોય, કેમકે અપવનજ નીરંગે-વરનો બનાવ બનાવી

શકે. આજે રૈવાજમાં ખાલી આલાત આતશ પરથાવે છે, પણ તે પર-
થાવવા માટેનો પાવ મહેલ કંઈ ઉભો કરવો પડતો નથી, કેમકે જુનો પાવ
મહેલ અને દસ્તુરી ચાલુ છે માટે જુની રીતના પાવ મહેલમાંથી તે
જુનાના સીલસીલામાંથી આલાતો અને દસ્તુરી ઉભા કરવા માટે નીરંગે-વર
જેવા અસાધારણ પ્રયોગો કરવા પડતા નથી. પણ આજે જણાયલી તે
આલાતો ઉભા કરવા માટેની ક્રીયાઓ કાશી (પુરતી) છે. ત્યારે આવું બધું
જે કરવાનું હોય તે બધું કાષ્ટથી રીતે લોકોની માંગણી-સંમતી-હાજરીથીજ
થાય છે. પણ જો નવોજ પાવ મહેલ અને નવા સીલસીલાની દસ્તુરી
ઉભા કરવા હોય એટલે નવા રોજ માહુના અમલને જોરે અદ્રખ્ય તલેસ-
માતીક રચના કરી તેની મારફતે દસ્તુરી ઉભા કરવાની હોય તો તે તલેસ-
માતીક પ્રયોગને લગતી વાત થઈ એટલે નીરંગે-વરને લગતી વાત થઈ.
આવા તદ્દન નવાજ અદ્રખ્ય તલેસમાતીક દીની મહાલને ઉભા કરનાર નરખી
તેવોજ તલેસમાતીક હોય, જેવણ નીરંગે-વર ઉભો કરે એટલે જેવણ
લોકો આગળ અસાધારણ પ્રયોગ કરી બતાવી પોતાના તે રોજ
માહુના અમલનું સત પુરવાર કરે. આ બધું જાહેર મીજલસોની
આગળજ થાય છે, કે જેઓને અમુક મુદત અગાઉથી જાહેરનામાંઓથી
ખોલાવવામાં આવે છે. નીરંગે-વરનું સત બતાવીને તે નર લોકોની સંમતી
અને દીલોગ્નનની તાગેદારી અને મદદ મેળવી શકે છે.

આમ ત્યારે કાષ્ટથી રીતે દીની સંસ્થાઓ ખોલવા લોકોની સંમતી
જોઈએ. જો કોઈ માનવ ફેરાવાન થઈ દીનની સંસ્થાને ઉભા કર-
વામાં ગલતી કરે, તો તે સંસ્થાની જેમ ભલાં અસર તે
અનજુમનને મળે તેમ ખુરી અસરખી અનજુમનનેજ મળે માટે
અનજુમન તેઓને તેવા ખોટા માર્ગે જતા અટકાવી શકે. એમ ત્યારે
અનજુમનની સંમતી અને અનજુમનના સભ્યોની હાજરી વગર-તેઓની
ખાત્રી થયા વગર-તેઓના વિશ્વાસ વગર દીની સંસ્થાઓ ખુલી શકે નહિ.

સવાલ ચોથો.

જો નવા ફસલી-સ્વતંત્ર-આલાત યરપા કરવા માટેની સંપૂર્ણ જરૂરી કીયાઓ જાહેરમાં નહિ હોય, તો પછી “આતશ-આદરાન” થઈ શકે કે ?

જવાબ-સ્વતંત્ર ફસલી આલાત યરપા કરવા માટેની સંપૂર્ણ જરૂરી કીયાઓ અને લાયકાત જાહેરમાં આજે રહ્યાજ નથી. માટે તેવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાતને લગતા આતશ-આદરાન આજે કોઈથી થઈ શકેજ નહિ. ફસલી આલાત અને તે આલાતોમાંના આતરે-આદરાન સ્વતંત્ર છે એની સમજણી આજે જાહેરમાં રહેલી લાગતી નથી. આજે જો કોઈ સાહેબ સ્વતંત્ર ફસલી આલાત અને આદરાન નવો પાવ મહેલ અને તે પાવ મહેલથી મલતી નવા સીલસીલાની દસ્તુરી વગર જુના પાવ મહેલની અદરથી કરવા માંગે, તો પછી નાચારીએ કહેવું પડે છે કે તેઓને સ્વતંત્ર ફસલી આલાત શું હોય તેની ખબરજ નથી.

આજનો કોઈપણ આલાત અને તે આલાતોમાંના આતશો તો અસલથી ચાલી આવતા એ રીતના પાવ મહેલોમાંથીજ ઉભા થયા કરે છે: એક પાવ મહેલ કદમી સાહેબોનું છે જે પાવ મહેલ તો સાસાનીઅન ધરાનના કદમ પાવ મહેલોમાંથી ઉતરી આવે છે. ૭૮ રેવાયતોમાં તુટેલા યરસ્તુમને યરસ્તુમ દેનારાઓની ગેરહાજરીમાં ખુદની ખુદીથી સમુ કરવાની રીત આપી છે તે રીતમાં તો ખદા આલાતો-દસ્તુરી હાજર છે, કદમી રોજ માહ પઢવાનો છે એટલે તે કદમી પાવ મહેલ તેની જુની દસ્તુરી સાથેનો હાજર છે એમ માન્ય લીધેલું છે. અને હિન્દના અન્ય દસ્તુર સાહેબોએ નવા આલાત-નવું યરસ્તુમ ખુદની ખુદીથી લખને કરવાની જે રીતો લખી છે તેમાંથી જુના પાવ મહેલ-દસ્તુરી અને જુના રોજ માહ પઢવાનું માન્ય રાખીનેજ તેવી હકીકત લખી છે. ત્યાં નવો રોજ માહ ઉપર નવો પાવ મહેલ અને નવી દસ્તુરી પેદા કરવાની વાત આપીજ નથી જે વિષે આગળ વાંચી ગયા છીએ. એમ આજે કદમી રોજ માહ અને દસ્તુરી પ્રમાણેનો પાવ મહેલ ધરાનમાં તેમ હિન્દમાં છે. ખીજો પાવ મહેલ શહેનશાહી સાહેબોનો છે, જે હિન્દમાં આવેલા તે યુઝર્ગવાર દસ્તુરે-દસ્તુરાંન જેવણુ દહયુપતના દરજ્જાના નર અશવત હતા, પસે-રતુના મહાન દરજ્જાના

નધર્યોસંઘહ આતશની શક્તિ રાખનાર હતા તે રદ સાહેબ નધર્યોસંઘહ ધવલે અને તેવણના ખીજ તેટલાજ યુઝગવાર સાથીઓએ હિન્દમાં નવેસરનો એટલે ફસલી રીતનો ઉભો ઝીંધેલો હતો તે પાવ મહેલ ફેરવાઇને આજે તેની રસમી પંચાંગ માટેની અમુક કીલ્લેખંદી સહીત ઉતરી આવેલો છે. કાઠખી પાવ મહેલ જ્યારે નવોજ ઉભો થાય તે તો વર-નીરંગથીજ નર અશવનોથીજ થાય, જે હમેશ ફસલનોજ હોય. પણ જેમ ગાહે ગાહે અસર રોશની અને અસરે-તારીકાની ખુદલી લગાઇઓ થયા કરે છે જેમાં નવ મીનીટ પછી અસરે-તારીકા જીતાઇ જાય છે, તેમ દર ચાર વર્ષે કે જ્યારે એક દહાડો ઉમેરવાનો મોકકો ઉભો થાય છે, ત્યારે તે ૨૪ કલાકમાં તે કાળી બાબુનો જખરો હલ્લો સફેદ બાબુ ઉપર થાય છે, કે જેને અટકાવવા કુદરતમાંના પાંચ ગાથાઓનો સરદાર અવર દાદગાહ સાલરોજ બહાર પડે છે. આ વખતે આ ફસલી પાવ મહેલ જેખમાય છે માટે તે વધારાના દીવસે વર નીરંગને જોરે તે પાવ મહેલનો બચાવ કરવો પડે છે અને તેની જેખમાયલી ગતીને સમારવી પડે છે. પણ જે ચાર વર્ષે તે પાવ મહેલનો બચાવ કે સમારકામ નહિ થાય, તો તે પાવ મહેલની શક્તિ ઘટે છે, અને છેલ્લે જે ૧૨૧ વર્ષે તેને એક મહીનાની નીરંગે-વરની કીયાઓથી નહિ સમારે, તો તે પાવ મહેલ નીચક થઇ જાય છે. પણ જે ૧૨૧ વર્ષે એમ માલમ પડે કે હવે પછીના ૧૨૧ વર્ષના તે બર્ષાખમાં સમારવા માટેના નીરંગે-વરના મુવેદો નહિ મળશે, તો પછી નીરંગે-વરની અમુક કીયાથી તે છેલ્લા અશવનો તે પાવ મહેલને અમુક જાતની કીલ્લેખંદીમાં મુકીને તે પાવ-મહેલને *સનદ કરે છે એટલે બર્ષાખમાં વધુ નહીં જેખમાય એવી કીલ્લેખંદીમાં મુકીને તે પાવ મહેલને ઉત્તવાર બનાવે છે-ખુશહાલ ગેઉશ ઉરવાની મનશક્તિનો બાર-બરદાર બનાવે છે. એવી સનદ થયતી મીનો અદ્રખ્ય કીલ્લેખંદીમાં તે પાવ મહેલને મુકીને ગેતી ઉપરના તે પાવ મહેલનો તે અદ્રખ્ય ખુવન ઉપરના મીનો ગાસ સાથનો

* 'સનદ' કરવું એટલે હાલત બદલાતી વખતે જે કંઈ દુખ ગેરબંદો-બસ્તી થતી હોય તેને નહિ થવા દેવું તે. એક દાખલો લઇએ. એક આખેદને કંઈક કારણસર એક જનવરને હલાલ કરે ત્યારે તે આખેદ પહેલા તે કપાતા જનવરના જનને તેની ઇચ્છા પાસનાને-તેવીશીને-મન્યાને સનદ કરે છે એટલે એવી રીતે ફેરવી નાખે છે કે તે જનવરને તેની કપાતી હાલતમાં અત્યંત સુખ બહેશ્તની હાલત માલમ પડે. એટલે તેનો જન રડે નહિ છંછેરાય નહિ પણ ચોર ખુશ થાય.

સંબંધ આડકતરો કરી નાખે છે, કે જેથી તે અસરે-તારીકીના દર ચાર ચાર વર્ષે થતા હલ્લાની નજર ચુકાવી દેવામાં આવે છે. આવા આડકતરા સંબંધથી તે પાવ મહેલ ઉપર ૧/૩ અસરજ આવી શકે છે કેમકે મીનો ગાસ સાથે ૧/૩ જેટલોજ તે પાવ મહેલ જોડાયેલો રહેલો છે. આવી રીતનાં ‘સનદ’ થયેલાં જોડાણથી ગેતી ઉપરનો તે પાવ મહેલ દર ચાર વર્ષે થતા અસરે-તારીકીના આશેજથી નોખો રહે છે. તેનું વર્ષ ૩૬૫ દહાડાનું અને કળીસાના વધારા વગરનું થવે એટલે તેનો સંબંધ અરશ્યનો અકુદરતી થવે-કુદરતની સફેદ બાજુ સાથે તે પાવ મહેલને છુપો સંબંધ થાય છે જેથી તે (અહીરીમનની) કાળી શક્તિઓ આગળ (તે કાળી બાજુને બજાર પડે નહિ તેમ-સનદ કરવાની ઉપર કહેલી કીલ્લેબંદીને લીધે) તે ૧/૩ પાવ મહેલ આપણુ માનવની માફક તે કાળી બાજુની આગળથી અદ્રશ્યજ રહે છે. આવી રીતે રસમી રીતમાં ફેરવી નાખેલા પાવ મહેલ આજે હિન્દમાં ઉતરી આવેલા છે. ધરાનના પાવ મહેલોની એવીજ રીતે ‘સનદ’ થયેલી કીલ્લેબંદીના કીધેલા છે. આવી રીતના રસમી તોરના ઉતરી આવેલા હિન્દના પાવ મહેલમાંથી હિન્દના બધા જુદા જુદા ટોળાઓના શહેનશાહી આલાતો અને આતશો થયા છે. ત્યારે આજે કોઇની શહેનશાહી કે કદીમી રોજ માહના અમલથી નવો પાવ મહેલ ઉભો થાય છે તે સ્વતંત્ર નહિ હોય, પણ તે તો ઉપર સમજાવેલાં અસલના બે મુળમાંથીજ ખેંચાયા કરે. પણ આજે જે કોઇ શહેનશાહી કે કદીમી રોજ માહને બાજુએ મુકીને ફસલના રોજ માહ ઉપર દીની સંસ્થા ઉભી કરવા માંગે, તો તેઓને તે ફસલના રોજ માહના અમલની ઉપર-ઉપર કહેલા બે પાવ મહેલોથી જુદો-સ્વતંત્ર પાવ મહેલ ઉભો કરવો પડે છે. પાવ મહેલ એક અણુદીઠ તલેસમાતીક કુદરત વસેલી રચના છે, જે અસાધારણ છે, -જે એક વખત થઇ તો હજારો લાખો વર્ષ લગી રહી શકે છે. આવી અસાધારણ રચના ત્યારે અસાધારણ નરથી અસાધારણ માલ મસાલાથી થઇ શકે તે સમજાય તેવું છે, અને તે અસાધારણ ચીજો ખરેખરની અસાધારણ છે તેનું સત્ત ઉભા થવા માટેનો પ્રચાર-ભોગવટો જાહેરમાં તેઓ કરાવે એટલે મોજેજ રૂપની કસોટી તેઓ ઉભી કરીને તેમાંથી તેઓ પસાર થાય એમ જાહેર આલમ આગળ પોતાનું સત્ત બતાવે તે બધું સમજાય તેવું છે. કદીમ ધરાનમાં અસાધારણ પ્રયોગો ઉભા કરવાની રીતને ‘વર નીરંગ’ તરીકે ઓળખતા હતા. દુન્યવી બાબદમાં તેમ દીની બાબદમાં અમુક સત્યતા બતાવવા માટે વર નીરંગના પ્રયોગો કદીમ ધરાનમાં થતા હતા તે તો જાણીતું છે. દીનની જુદી જુદી

બાજદોમાં વર નીરંગ થતી હતી. લોકોને જરથોસ્તી દ્વએન ઉપર સાબેત કરવા, તેમ જરથોસ્તી દીનની ચોકકસ ચીજમાં સત્ય છે તે જાહેર કરવા, તેમ આવી રીતના નવાજ પાવ મહેલ ઉભા કરવા, તેમ આદરોનાં જીના મકાનોને સમન્દરની રૂઠીએ સજીવન કરવા નીરંગવરના પ્રયોગો થતા હતા. આજે તેવા સ્વતંત્ર પાવ મહેલ અને આલાતો અને આદરો ઉભા કરનાર અસાધારણ માનવો જેઓને અશયન કહે છે તેઓળી નથી-તેવા અશવનોને પેશ આવે તેવો જમાન-જમીન અને અનજીમન અને શહેનશાહ-તળી નથી એટલે તેવું થવા માટેની સામગ્રીળી નથી, તેમ તે બધું કરવા માટેની સમજ યસ્ન વીગેરે કંઈજ રહ્યું નથી. જેમ season=રૂત હોય અને તેને બરનો પાક થાય, તેમ ફસલના અમલની જ્યારે season રૂત જમાન આવશે, ત્યારે તે બધું આપોઆપ જાહેર થશે. આજે જે ચાલુ રોજ માહ ઉપરના નાહનોની અને જીજ સાધારણ કીયાથી થતા નવા બરસ્તુમ મારફતે આલાતોને નવા ઉભા કરે તો તે ઉપર કહેલા અસલ પાવ મહેલ જે જમાનાઓ સૈકાઓથી અમુક કીદલેબંદી સહીત ચાલી આવે છે તેના અસલ ચેરાધમાંથી ઉભા થાય છે. એમ આજે સ્વતંત્ર આલાતો એટલે નવો પાવ મહેલ ઉભો કરવાનું કંઈજી છેજ નહી. નીરંગે-વરનો પ્રયોગ એટલે ‘માંથ્ર’ને જોરે અસાધારણ બનાવો રજી કરવાનો પ્રયોગ દીની બાબદમાં તેમ જાહેર દુન્યાના ભોગવટાઓની બાબદમાં તેમ કોર્ટ દરબાર આગળ જીબાનીનું સત પુરવાર કરવામાં બજા લાવવામાં આવતા હતા, જેના ધશારાઓ ખુદ ગાથા તેમ વદીદાદમાં અનેકા છે-માટે ફસલના સ્વતંત્ર પાવ મહેલ કરીને તેનું સત નીરંગે-વરથી થાય એમ બોલવું કદીમ ધરાની મઝદયરની પહેલવી સાહેબોની ખુદનીજ જમાન છે.

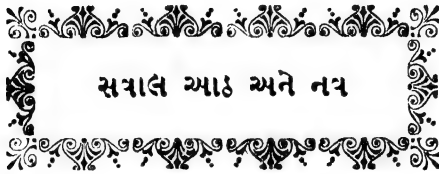
એમ જ્યારે ફસલી આલાતો પાવ મહેલ થઇ શકેજ નહિ-
ત્યારે શું થઇ શકે?

પણ આજે જે ફસલી રોજ માહ ઉપર ચાલવા લોકોની અમુક સંખ્યા ઉત્સાહ રાખતી હોય તો તે તે લોકોની અંગતની વાત થઇ. તે લોકો પોતે પોતાની અંદરના આતશ નામે આતરે-વોહુ ફ્રિઆનને તે ઉત્સાહનો હદીઓ ચઢાવ્યા કરે અને એમ પોતાની અંદરના તે આતશને આતરે-દાદગાહ તરીકે ઉભો કરીને તેવા થયલા તે આતરે-દાદગાહની પાસે દુઆ માંગીને તે આતરે-દાદગાહની તરફથી દાદારની આગળ પોતાની દુઆ-ગુઝારી કરે. પણ જે એવા બધા ઉમંગી સમ્યે કે જેઓનાં તનમાંનો આતરે-વોહુ ફ્રિઆન તેવા મુરાદી હદીઆથી તેજ થયેલો હોય,

તેઓ બધા એકમત થઇને એક જાહેર આતરે-દાદગાહ ઉભો કરીને પોતાના અંદરના તે આતરે-દાદગાહના હમકાર તરીકે તેને લઇને તે જાહેર દાદગાહને તેજ કરીને તેની ઉપર ફસલના થવાની મુરદનો અરેદ્ર= હદીઓ આપ્યા કરે, તો તે કાયદાસરની વાત થઇ. આવી જગાને તેટલા માટે એવાદત ગાહ તરીકે ઓળખે છે અથવા ‘દરે-આદર’ તરીકે ઓળખે છે, જેમાં સીરફ તે આતરે-દાદગાહજ હોય-ખીજી કંઈખી હોયજ નહિ. આ દાદગાહ તે બધા સભ્યોની અંદર ઉભા થયલા વોહુ-ફ્રિઆનના દાદગાહની સાથે જોડાઇને તે ખાસ મુરદને દાદાર આગળ રજી કરવા રાતોદીન બળ્યા કરે. આવી ‘દરે-આદર’માં પાવ મહેલ કે આલાતો હોયજ નહિ. ત્યાં તો તે બધા સભ્યો જેઓ અરેદ્રા તરીકે ત્યાં જાય છે તેઓની ભલી દુઆ બંધાતી રહે, અને જ્યારે તે દુઆ પરી પકવ થાય ત્યારે ખુદ ફેરફાર થઇને-દાદારની પાસેથી મંજુરી લઇને તે દુઆને બળ લાવે-એમ થઇ શકે એ મહા પુન્ય છે. પણ સવાલ એ છે કે આજે એવા ‘અરેદ્રો’ છે કે? અરેદ્રો એટલે તે સભ્યો કે જેઓ પોતાની અંદરના આતરે-વોહુફ્રિયાનની ઉપર ફસલના જાહેરમાં ચાલુ થવાની દુઆ સાથનું સુખડ ચઢાવતા રહીને તે ખુદ પોતામાંના આતરને તે દુઆના ખુઆન ઉપર તખ્ત-નશીન કરીને ખુદ તે પોતાના આતરને આતરે-દાદગાહ તરીકે ઉભો કરે એવા સભ્યો આજ છે કે? તેઓ ભલેને જાહેરમાં એક ખીજ વચ્ચે દુન્યવી લેવડદેવડમાં એકમત નહિ હોય, પણ દીની આવી બાબદમાં એક ખીજ તરફ એકમતના થઇને તેવા એક વીચારના થઇ રહે. આવાઓ પોતાની તે દુઆને જોર આપવા એક જાહેર રીતનો આતરે-દાદગાહ બાંધી શકે, કે જેવણી આગળ તેઓ બધા મલીને સાથે ભણીને એકસરખી દુઆ કર્યા કરે, જેથી ખરેખર લાલું પરીણામ જલદીથી પ્રાપ્ત થઇ શકે. પણ કહેવાની અતી દીલગીરી ઉત્પન્ન થાય છે કે હમે જેઓ ફસલને માંગીએ છીએ તેઓ ખુદ પોતે પોતાની અંદરના આતરે-વોહુફ્રિયાનને આતરે-દાદગાહ કરી શકીને એકમતના હમ-મિથ થઇ શક્યા નહિ અને થઇ શકતા નથી, તો પછી તે માલે-ઝરના સાહેબો જેઓ આવી બધી બાબદોથી તદદનજ બેખબર છે તેઓ તેવું કંઈ રીતે કરી શકે? છતાંખી એક ‘દરે-આદર’-એવાદત ગાહ ફસલનાં નામે ઉભી થાય તેખી કંઈક ઠીક કહેવાય, કે જેમાં ‘દરે-મહેર’નો પ્રભાવ હોયજ નહિ, પણ તે માંહે જતા માનવીઓ પોતાની તે દુઆની મહેરથી દુઆની સત્યતા-રાદી ગતીથી દરે-મહેરે-ફસલી ઉભા થવાની આવશ્યકતા ઉભી કરી શકે.

આવા એવાદત ગાહમાં ફસલના હિંગામો રસમી મુવેદ સાહેબોના

અસલ અમલને જોરે ઉજવી શકાય. તે રસમી સાહેબોનો અમલ ફસલના તે વખતના પ્રવાહોને અસત્તથી ૧/૩ વેગે વધુ ઝડપે ખેંચીને અસલ મુરાદને જોર આપી શકે. આજનો પાવ મહેલ તે દરબાન છે, તે અસ્તો છે, તે ફરેશ્તો છે, કે જેવણુ આપણી ફસલની મુરાદનું કહેણ દાદરની આગળ લઇ જઇ શકે, તે દરબાનને જો તમે લુખે મારશો તો તમારી તે દુઆ ફળીબુદ થઇ શકશેજ નહિ.

નોંધ:—(૫-૬-૭ સવાલોની આબદોને સમજાવવાની સવળતા ખાતર પહેલાં લખવાની રજા લઉં છું. પછીથી ૫-૬-૭ સવાલો લખ્યું).

જો “ફસલી” અગીઆરી બરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહત, ફસલી બરશ્તુમ તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા પડે; તો તે કેવી રીતે બરપા કરવા અને બનાવવા તે કોઇ ધાર્મિક શાહદતથી જણાવશો ?

જવાબ—ફસલી અગીઆરી બરપા કરવા માટે નવોજ પાવ મહેલ ઉભો કરવો પડે છે, તે પાવ મહેલની મંજુરાતની નવી દસ્તુરી ઉભી કરવી પડે છે, અને પછી નવા આલાતો અને આદરો ઉભા કરવા પડે છે, અને નવો ફસલી તોરનો ‘બરશ્તુમ ગાહુ’નો ખાકી આલાત ઉભો કરવો પડે છે, કે જેમાંથી ફસલી અમલ માટેનું બરશ્તુમ અપાય. આ બધાંને બરપા કરવાની સમજ-ફઠી વિષે ધર્મ-શાહાદત આજે આપણી પાસે છેજ નહિ-એમ છે માટેજ આજે કદીમી તેમ શહેનશાહી સાહેબો સાફ ના પાડે છે કે ફસલ જેણું હયાત દીનમાં નથી, અને કેટલાકો વગર સમજાવે કહે છે કે ફસલ જેણું દીનમાં અસલથીજ હતુંજ નહિ. પણ ફસલના ઉપર કહેલી વજેના આલાતોની સમજ અને તેઓને ઉભા કરવાની ફઠી લાગે આજે નહિ હોય, પણ ફસલને તો દીનના સુત્રોમાં ડાલે અને પગલે વળુંવેલા છે. પણ ફસલ શબ્દનો અર્થ આજે બરેબર સમજાતો નથી. આજે તો ફસલી રીતનાં કેલેન્ડરના રોજ માહુના સાધારણ અર્થ તરીકે એટલે સાધારણ દીવસ માહ તરીકેના સંક્રાંતિત દુન્યાની તસવ્વરના અર્થેજ તેને ઓળખે છે. પણ ફસલ કે

જેને અરવકત કહે છે તે શબ્દ તો ખોરદાદના હુમકારો યાઘર્થ અને સરેદ યજ્ઞતોની સાથે વપરાયલો છે.

યાઘર્થ યજ્ઞતની સાથે હુષીતોઘર્ષ શબ્દ આવે છે. હુષીતોઘર્ષ શબ્દમાં અરવકતની શક્તિઓનો ખ્યાલ છે. ત્યારે અરવકતને યાઘર્થની શક્તિ ગણેલી છે અને ખોરદાદ અમશ્વારપંદના દુળને મારવાનાં કામમાં તેનો વપરાસ થઈ રહે છે. વળી ખીજે શબ્દ ‘ઉપયન’ છે, જેમાં ઉપરથી નીચે ઉતરીને ચાલુ થવાનો અર્થ છે, તેમાંથી ફસલના પ્રવાહો અને તેઓનાં ઉતરવાનો હિંગામેનો અર્થ છે. અસર રોશનીમાંથી તેવા બલા પ્રવાહોનો અર્થ છે. “રતુ-ક્રિતી” શબ્દ કે જે ગાહોની અંદગીઓમાં તેમ અન્ય ઠેકાણે વપરાય છે, તેમાંથી અરવકતના ઉતરતા બલા પ્રવાહોનોજ અર્થ છે. “રતુ-ક્રિતી”માં ‘રતુ’ એટલે યજ્ઞતો અને તેઓના નાયબોનો પ્રીતથી અપાતો હદીઓ એવો અર્થ છે, જેમાં અરવખતના બલા પ્રવાહોનો અર્થ છે અને તે અરવખતની અંદગીથી મળે છે—અરવખતે મળે છે માટે ‘રતુ-ક્રિતી’ને અરવખતની અંદગી તરીકેથી ઓળખે છે, કેમકે તે અંદગી ખુદ બલા પ્રવાહોરૂપની છે અને બલા પ્રવાહોને મેળવી અપાવી શકે છે.

“યએતુશ્તૈર્મમ યજ્ઞતનાંમ, હંધહુતુશ્તૈર્મમ અપહે રથ્વાંમ, અધ્વિનસાંસ્તૈર્મમ જઘમૂશ્તૈર્માંમ અપઞ્ચાનો અપહે રથ્વો રતુ-ક્રિતીમ યજ્ઞમધદે” : આ વાક્ય ગાહોમાં તેમ અન્ય ઠેકાણે આવે છે. તેમાં કહે છે કે યજ્ઞતોની રતુ-ક્રિતી એટલે પ્રેમનો હદીઓ એટલે અરવખતે ઉતરતો પ્રવાહ-ફસલનો પ્રવાહ જે ‘ઉપયન’ છે ઉપરથી નીચે ઉતરીને જગતને તાઝે કરે છે, તે પ્રવાહો-ફસલ કે જે તેને લગતી અંદગીથી મલી શકે છે તે રતુ-ક્રિતી,—જે રતુક્રિતી ખુદ અષોઘની રચનાવાળી અશોઘ આપવાના વખતને લગતી એટલે અરવખતની છે, તે રતુ-ક્રિતીનો પ્રવાહ અને અરવખત અને અંદગી બધાંજ ‘યએતુશ્તૈર્મમ’ છે એટલે મદદ આપવામાં જોરાવર ઉત્તમ મદદગાર બલીશ્તમાં બલીશ્ત છે, ‘હંધહુતુશ્તૈર્મમ’=લાયકને તે લાયકના અરવકતના મોકા ઉપર મદદ આપવા ચુકે નહિ તેવાં છે, ‘અધ્વિનસાંસ્તૈર્મમ’=નસીહત આપવા ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે એટલે દવસોની ચુંગાલમાંથી દુર જવાની ખબરદારી આપતરી છે, ‘જઘમૂશ્તૈર્માંમ’=જ્યારે જોષ્ટએ ત્યારે પાપ થતા અટકાવવાને વખતે વખતસર દોડી આવનારી છે,—એવી તે ‘રતુ-ક્રિતી’ને અરવખતના પ્રવાહ-અરવખતને અને તેને લગતી અંદગીને ‘યજ્ઞમધદે’=હમે એકતાન થવાનો મેલાપ કરીએ.

વળી ફસલના પ્રવાહ શબ્દમાંનો પ્રવાહ શબ્દજ ખુદ અવસ્તામાં છે. સંસ્કૃતમાં જેને પ્રવાહ કહે છે એટલે વધારો કરવા માટે આગળ વધારવા માટે વહી રહેનાર ગતી કહે છે તેને વંદીદાદ ત્રીજી પરગદ, ૩૧ મા ફકરામાં ‘ફવાજ્’ તરીકે ઓળખે છે, જેમાં ‘ફ’ અને ‘વાજ્’ બે આકારો છે. ‘ફ’ પ્રત્યય તો ‘પ્ર’=pro=forth ના જેવોજ આગળ વધારવાનો અર્થ બતાવે છે, અને ‘વાજ્’ શબ્દ ‘વજ્’=વધ જવું-આગળ વધવું આગળ ચાલવું એવો અર્થ બતાવે છે. પ્રવાજમાં પ્રવાહ એટલે આગળ લઇ જનાર ભલો પ્રવાહ-ગતી ભલી અસર રોશની જે ‘ઉપયન’=ઉપરથી નીચે ઉતરે છે છેનો અર્થ છે, જેને ‘રતુ-ફિતી’ તરીકે યજ્ઞતોએ પ્રેમના હદીઆ તરીકે આપેલો કહેલો છે, જેને ખેંચવા માટે બંદગી છે-માથ્ર છે. વંદીદાદ, ત્રીજી પરગદ ૩૧ મા ફકરામાં કહે છે કે ‘યો યએમ કારયેધતિ’= જે કોઇ અનાજને ઉગાડવા માટે ખેતી કરે-‘હો અયેમ કારયેધતિ’= તે માણસ અષોષની ખેતી કરે છે એટલે કુદરતની સફેદ બાબુનો હમકાર થાય છે. ‘હો દ્યેનાંમ મજ્દ યસ્નીમ ફવાજ્ વઝધતે’=તે નર મજ્દ યસ્ની દ્યેનને પ્રવાહોથી આગળ ફશો-ગદ તરફ ચલાવે છે, એટલે અહિંયાં કહે છે કે જે નર અશોષને ખેડે તે નર મજ્દયસ્ની દીનને પ્રવાહોની મદદથી આગળ ચલાવે. એટલે અર્થ એ થયો કે અશોષને ખેડનાર શખ્સજ પ્રવાહોને ખેંચી શકે. અશોષને ખેડીને પ્રવાહોને ખેંચવા માટેજ પેગામ્પરે સાહેબે ‘મીનોગાસ ઉલી કીધી છે. જેમ માનવ “યોમ” અનાજને ખેડે તોજ કુદરત અનાજને ઉગાડી શકે છે, તેમ માનવ ભલાઈ કે ખુરાઈને ખેડે તો ભલાઈ કે ખુરાઈ થઇ શકે છે. લોકોની ખુરાઈઆનાં ખેડણુમાંથી અહીરીમને ‘તુરેઆદ વક્ષ’ને ઉભો કાઢેલો હતો, માટે જરુથુસ્ત્રની પાસે દાદારે ‘મીનોગાસ’ હબી કરાવીને તે ‘તુરેઆદ વક્ષ’ની ખુરાઈને રોકી છે. એમ છે માટે અહિંયાં અનાજની ખેતી-અશોષની ખેતી અને ભલો પ્રવાહોથી દીનને આગળ ચલાવવાની ગતીનો શુમાર આપેલો છે. એટલે કહે છે કે કુદરત કે જેમાં દુષ્ટની મારામારી છે તેમાં જેમ રપેનામીન એક રીતનો ભાવ ભજવે છે તેમ ધનામીનથી તેથી ઉલટોજ ભજવે છે તેમ માનવથી ભલો કે ખુરો ભાવ ભજવે છે. પણ જે માનવ અનાજની ખેતી કરે તો તે ખરેજ કુદરતની સફેદ બાબુનો હમકાર હોય. એવો પુરુષાર્થ કરીને જે કોઇ પેગામ્પરે બાંધેલી ‘ગાસ’માંની અષોષને ખેડે, તો તે ખેડણુ થયલી અશોષ પ્રવાહોને-ફસલની ગતીને ખેંચીને જરથોસ્તી મજ્દયસ્ની દ્યેનને આગળ ચલાવે એટલે અહુરદાતની મનલખ ફશો-ગદને નજદીક લાવે.

એમ ત્યારે ફસલજ દએનમાં મુળ છે-અગત્યની છે-અશોધ અને મુક્તિ લાવવાની છેલ્લી મુરદ છે તેના અનેક પ્રશારાઓ ખુલ્લા તેમ બેદી દીનમાં મળે છે. દીનમાં ફસલ ત્યારે પ્રવાહોના બેદમાં -અસર રોશનીના બેદમાં-રતુ-ક્રિતી, ઉપયનના બેદમાં 'યાધ્ય' હુષી-તોધશ' અને 'સરેદ અપવન'ના બેદમાં આવ્યા કરે છે-દેખાયા કરે છે. પણ 'દએનાંમ મજ્જયસ્નીમ ફવાજ વઝધતે'=મજ્જયસ્ની દીનને પ્રવાહોથી આગળ ચલાવવા અશોધની ખેતી કરવી જોઇએ તેમ અશોધની રીતે યોમ=અનાજ ઉગાડવું જોઇએ-તે બધાની રીતીઓ એટલે ફસલના આલાતો પાવ મહેલને ઉભા કરવાની સમજ દીનમાં કેટલે આજે હયાત નથી, કેમકે તેવા અનાજને ઉગાડવાની season રતુ બરવકત આવ્યો નથી.

જો શાહદત હોય તો, નવો સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર અને અધીકાર કોણને છે ?

જો દીનમાં ફસલના રોજ માહના અમલની ઉપર સ્વતંત્ર પાવ મહેલ આલાત વીગેરે ઉભા કરવાની રીતીઓ જાહેર જાણેજ હોય, તો તેવા ઉભા કરનારા અધીકારી કેવા હોય તેનો જવાબ ઉપર કહેલા વંદીદાદ ત્રીજી પરગદના ૩૧ મા ફકરામાંજ છે. ત્યાં કહે છે કે જે કોઇ 'ફવાજ' = પ્રવાહોથી ફસલની ગતીથી-બરવકતના પ્રવાહોથી મજ્જયસ્ની દએનને 'વઝધતે' આગળ ચલાવે તે નર-યો યઓમ કારયેધતિ, હો અધેમ કારયેધતિ=જેમ કુદરતના હુમકાર તરીકે માનવ અનાજને ઉગાડે છે, તેમ કુદરતના હુમકાર તરીકે રહીને અશોધને તે ખેડે છે. એટલે અષોધને ખેડે તેવો અશવનજ ઉપર કહેલા સ્વતંત્ર પાવ મહેલને ઉભો કરી શકે. અષોધને ખેડવા માટેના મહાન પ્રયોગોને 'વર નીરંગ'ના પ્રયોગો કહે છે, જે પ્રયોગો મગવ મદો અને હેરખુદોની સાત્તા-ધારીક સંસ્થાના અધીકાર અને આશરા હેઠળ અને શહેનશાહોના હોકમથીજ અમલમાં આણી શકાય છે. મગવ મદો અને હેરખુદોની સત્તાની સાથે રહીને તે પછીથી તે નર અશોધની ખેતી શરૂ કરે છે, જેમાં

જો જરાકખી કાયદાનો ભંગ થયો તો તે ખેતી થઇ શકેજ નહિ. અપવનો વગર ત્યારે ‘નીરંગે વર’ના પ્રયોગો એટલે સ્વતંત્ર પાવ મહેલને એટલે અદ્રશ્ય તલેસમોને ઉભા કરવાની ક્રીયાઓ થઇ શકેજ નહિ અને થઇ શકીજ નથી. એવાઓને તે પાવ મહેલ ઉભો કરવાનો અધીકાર હેરખુદોની સંસ્થાઓના કાર્યવાહકો પોતેજ શાહોની સત્તાની રૂથે આપે છે. આ બાબદોની નોંધ અરબ્ય ગ્રંથકાર તખરીના કદીમ ધરાનના રોજ માહના ૧૨૧ વર્ષ થતા કખીસાના માટે આપેલાં ખ્યાનમાંખી આવેલી છે. ધરાની શાહો પોતે દુન્યા ઉપર કાબુ રાખતા હતા. તેઓને તે કખીસાને બળ લાવવા મોટો ખર્ચ અને અતી ઘણી તકલીફ પડતી હતી તેનો ખ્યાલ ત્યાં આપેલો છે અને છેલ્લે કખીસો તો તેઓ બળ લાવી શકેલાખી નહિ. કખીસાને ફસલની સાથે સંબંધ છે. ફસલના રોજ માહ ઉપર, ધસી જતા કેલેન્ડર લાવવાજ કખીસો ૧૨૧ વર્ષની રૂઢીએ તેઓ કરતા હતા. ચાર વર્ષનો કખીસો તો તેઓને માટે અશક્ય હતો, કે જેમાં રૂપીએ ૧૬ આની ભલા પ્રવાહો મેળવી શકતા હતા. પણ ૧૨૧ વર્ષનો ફખીસો કરતાંખી તેઓ હાંરી જતા, કે જેમાં ૨/૩ અસર મેળવી શકાતી હતી. આવી વસ્તુસ્થીતી ફસલના બરપા કરવા માટે અને તેના અધીકારી માટે છે. જો જેમ આજે ધારવામાં આવે છે કે બસ કેલેન્ડર બદલવાનું અને જીના પાવ મહેલમાંથી નવા આલાતો કરવા-એવું જો સહેલું હતે, તો તે વખતના હેરખુદોની સંસ્થાને અને ધરાની શહેનશાહોને તે વિષેનો ખેદ અને તકલીફ અને મુશ્કેલી કાંય ખેડવા પડતા હતા? સાસનીઅન શાહો તો પરકોમના માહીતગાર expert ની મદદ લેવા સુકતા હતા નહિ, તોપણ એમ શાહના કેલેન્ડરને નકકી કરવા માટે તેઓને હજારો જણા મળી શકે એમ હતું. પણ ના, અહિંયાં તો પાવ મહેલની મીનો સાજેશની યા દરોસ્તી માટેના ‘નીરંગે વર’ના પ્રયોગો જે તે વખતેખી ઘણા જાણીતા હતા નહિ તેઓને નકકી કરીને તેવા લાયક અપવનને શોધી કાઢીને કરવા માટેનો સવાલ હતો. તે ક્રીયાઓ નકકી થઇ શકતી હતી નહિ તેમ તેની બળવણી માટે અપવનો મળી શકતા હતા નહિ-માટે તે શાહોને અને હેરખુદોને તેટલી બધી મુશ્કેલીઓ પડતી હતી. સ્વતંત્ર પાવ મહેલને ફસલના અમલથી ઉભો કરવો એક વાત છે, કે જેને માટે નીરંગે વરના પ્રયોગો છે એટલે અશવનોથીજ તે થઇ શકે એમ છે.

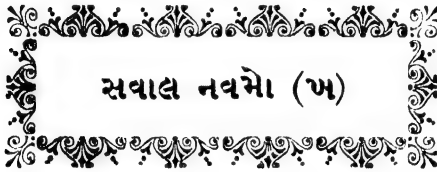
પણ એમ થયલા પાવ મહેલ દર ચાર વર્ષે કે જ્યારે એક દહાડો ઉમેરવાનો પ્રસંગ આવે છે એટલે અવરદાદ સાલગાહ રોજ આવે છે ત્યારે તે દીને કુદરતની કાળી બાજુથી તે પાવ મહેલ જોખમાય છે-માટે

તેને દરોસ્ત કરવા માટેનો પ્રયોગ જીદ્દીજ બાબદ છે, જેથી નીરંગે વરના પ્રયોગોથી નર અશવનો કરી શકે છે. આમ થવાથી તે પાવ મહેલ 'મીનોગાસ' સાથે રૂપીએ રૂપીઓ સંબંધ રાખી શકે છે.

પણુ જો ચાર વર્ષ તેમ કરવું નહિ બની શકે, તો છેલ્લામાં છેલ્લા ૧૨૧ વર્ષથી તે જોખમાતા પાવ મહેલને એક મહીનાના ઉમેરાની ક્રીયાઓ પછી દરોસ્ત કરી શકાય. ૧૨૧ વર્ષની મુદત જો ચુકી જવાય, તોપછી તે પાવ મહેલ નીચક જેવો થઇ પડે છે એટલે તે માહેલી વીરપેરદની શક્તિ મીનોગાસમાં પાછી ખેંચાઇ જાય છે. પછીથી કાંતો તે પાવ મહેલને નીચક થવા દેવામાં આવે યા તેને સનદ કરવા માટેની નવી કીલ્લેબંદી અમુક નિરંગવરને લગતી ક્રીયાઓથી કરીને તે પાવ મહેલને કાળી બાબુના આ સેબથી હમેશનો બચાવેલો રાખે છે કે જે વખતે રોજ માહ ફેરવાઇ જાય કળીસાનો ઉમેરો હોય નહિ. કેમકે જે દહાડે કાળી બાબુનો હોમલો સફેદ બાબુ ઉપર હોય તે દહાડે એટલે બરવખતે જો માંથ્ર-યરન કરે તો તે માંથ્ર યરન તરફ સફેદ બાબુ ખેંચાય તેજ વખતે તે સફેદ બાબુને પુઠે પડેલી કાળીખી ખેંચાય કે જે કાળી બાબુનો ભોગ તે પાવ મહેલ કે જ્યાંથી યરન માંથ્રો થઇ રહે છે તે પાવ મહેલ કંઇથી બચાવ વગર થઇ પડે. માટેજ બરવખતની ઉપરથી ધસી જવાનું રાખેલું છે. યરન માંથ્ર તો એવી મગનાડીસ અસર રાખે છે કે જેથી જગરા ખેંચાણો થાય. ખેંચાણુ વખતેનો મામલો રૂડો હોય તો ઠીકઠીક નહિ તો ફાયદો કરતા નુકશાન થાય. ત્યારે ૧૨૧ વર્ષે એક મહીનામાંની ક્રીયાઓથી તે પાવ મહેલને દરોસ્ત કરવા માટેનું કામખી નીરંગ વરના પ્રયોગોનું અને અશવનોનું છે. ૧૨૧ વર્ષે થતી પાવ મહેલની આવી દરોસ્તીથી તે પાવ મહેલ ૨/૩ સંબંધ મીનો ગાસ સાથે રાખીને ૨/૩ અસર લાવી આપે છે. પણુ જો તેમખી નહિ થાય તો આવા પાવ મહેલને સદાને માટે નર અશવનો નીરંગવરના પ્રયોગોની ક્રીયાઓથી સનદ કરીને મીનો કીલ્લેબંદીમાં મુકીને ઘેરી લે છે. આવી કીલ્લેબંદી ઉપરથી તે કાળી બાબુનો હોમલો આવી શકેજ નહિ માટે વધુમાં તેઓ બરવકતના કેલેન્ડરને બદલી નાખે છે કે જેથી તે વખતે થતી તેવી તલેસમાતીક ક્રીયા યરનો થાય નહિ અને તે કુદરતો જે લડી રહી છે તેનું ક્ષેત્ર નીચે લગી ફેલાયખી નહિ. એમ તેવા સનદ કીધેલા પાવ મહેલના અમલને માટે કંઇથી કળીસો કરવો પડતો નથી અને ઉમેરા વગરનું ૩૬૫ દહાડાનું પંચાંગ તેને માટે નકકી થાય છે. આવા સનદ કીધેલા પાવ મહેલનો સંબંધ મીનોગાસ સાથે ૧/૩ જ રહે છે. તે મીનો

ગાસમાંથી તે સનદ કીધેલા પાવ મહેલમાં ઉતરતી ૧/૩ અસરને તે સનદ કીધેલા પાવ મહેલમાંથી મુવેદો પોતાની ખુપ અને યરન દરોસ્તીને સામટે બળે મેળવી શકે છે. આવી રીતનો પાવ મહેલ આજે છે. એવા પાવ મહેલમાંથી ત્યારે ફસલના રોજ માહુનો અમલ કરવા જવું એ નરમ શબ્દમાં બોલ્યે, તો ફસલની ખુઝર્ગી ઉપર ઝાંખ લગાડવા જેવું છે.

ત્યારે ફસલને લગતી દરેક ચીજ જે પાવ મહેલની બાંધણી માટેની કે તેના કખીસા માટેના સમાર કામ માટેની હોય તેનો આધાર નીરંગે વરવાલા અશ્વનો ઉપરજ હોય.

જો શાહુદત નહિ હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આસત યરપા કરવા માટે તેમજ નવા નાહન લેવા માટે શું શું દીની કીયાઓ જરૂરી છે? અને નવા વરસ્યાજી કેવી રીતે ઉભા કરવા?

ઉપર જોઇ ગયા કે આજે ચાલુ છે તેથી જુદી રીતના રોજ માહુના અમલથી નવોજ સ્વતંત્ર પાવ મહેલ બાંધવો હોય, તો તેને માટે નીરંગે, વરને લગતો અમલ અને અમલદાર જોઇએ. આગળ આપણે ભાગેલા યરશુમને સમુ કરીને હયાત પાવ મહેલ અને દસ્તુરીને જોરે નવા આલાતો કઇ રીતે થઇ શકે તેની હકીકતી વીગત જોઇ ગયા છીએ. હવે ફસલી રોજ માહુનો અમલ નીરંગવરથી થઇને નવોજ પાવ મહેલ અને દસ્તુરી કઇ રીતે થાય તેની રૂપરેખા કંઇક જોઇએ શહેનશાહત વખતે મગવ અનજુમનનો કારોબાર રાજદરબારના કારોબાર સાથે વણાયેલો હોયે મગવ અનજુમનના કારોબાર માટે હેરખુદોની અનેક મકતબો-મીજલસો-સંસ્થાઓ હતી. શહેનશાહતના જમાનમાં તો એવું “નીરંગે વર”નું કામ આરંભવા ઉપર કહેલા હેરખુદોની અનજુમન શહેનશાહતની રજા લઇને લોકોને તેને માટે કેળવીને સમતી લેતા હતા, કે જેની ઉપર શાહોની રજા ચીઠ્ઠી અને મદદ મળતી હતી. હેરખુદોની અનજુમનનો એક કાબેલ દીનઆગાહ વીદવાન નર-મગવનોના સીદા સંબંધનો સ્તોત યરનનો માહીતગાર ઉસ્તાદ રતુ તે કામને માથે

ઉકાયતો હતો. આ નર ઉસ્તાદને મગુમર્દોની સીધી મદદ રહેતી હતી આ ઉસ્તાદ નવ સતુનો એટલે સ્તંભ સમાનના તે કોમને ટેકવવા માટેના-ઉભા કરવા માટેના નરો અને ચારથી જેટલી વધુ મળે તેટલી મુવેદોની જોડોને તે બધાઓના જાએચામાંથી તેઓની જાત જુન્યાદ અને શુભ કેશાશ-દીની કામને ચલાવે તેવું શુભ નસીબ જોઈને ઠેકવતો હતો, પછી તે બધાઓને તે બધાને લગતી કવાએદોમાંથી-તરીકોમાંથી strict discipline માંથી ચલાવતો હતો. આ બધાઓમાં મુળ એ નરો રહેતા હતા, કે જે જેક “નર ગે વર”નાં પ્રયોગોને યજ્ઞ લાવે તેવા રહેતા હતા. એક નર અપવન રહેતો અને બીજો નવા પાવ મહેલનો મુખી દસ્તુર તરીકે થવા ધારેલો રહેતો, જે “દ્રુશુ” તોરનો (અશોધની નીચામાં નીચી પંકતીનો) રહેતો હતો. ત્યારે કામ ત્રણ દિરસે વહેંચાતું; એક દિરસે ખુદ તે રતુ ઉસ્તાદનો રહેતો; બીજો દિરસો તે નર અશવનનો રહેતો; ત્રીજો દિરસો તે થનારા દીન-દસ્તુરનો રહેતો.

પહેલા : તે નર ઉસ્તાદ લોકોને કેળવી તેઓની સંમતી લઈ-“નીરંગ-વર”થી તે જે કંઈ કહે છે તેની સાથેતી આપવા બંધાતો હતો.

પછી તે નર ઉસ્તાદ દરેમહેર માટેની એક જગાને ઠેકવતો અને તેની દરોગસ્તી મરામતી કરતો. પછી તે જગાનો તાણો પુરવા માટે પહેલે તે જગા ઉપર કશ મારવાની ક્રીયા કરીને દસ્તુરીના સીલસીલાને દસ્તુરીના કેહપની આણને તે કેહપના દમ ઉસ્તાદને ત્યાં ખેંચાતો. કશ મારી-નાણાની રૂઢીની નીશાનો કરી અમુક ઠેકાણે પોતે રૂપાની કોદા-ડીથી મુખારક ધસમને જોરે જગીનને ખોદનો અને પછી અનજુમનના હાજર રહેલા સભ્યો આવાને તે જગા ઉપર કુહાડી મારી જતા હતા. આમ કાંધા પછી દરેમહેર જે થવાની છે તેના સાત કશે અને તેના બરશતુમગાહ માટેનો કશ અને આદરાન સાહેબના કોહનો કશ અને પાવ મહેલ માટેની ઉરવીશ ગાહની અંદરના પાવીકતો વીગેરેના કશોને-ઉંજરોને વીગેર વીગેરેનો અને કુવાઓના ખોદવાની જગા માટેના વીગેરે વીગેરેના પ્લાન ઉભા કરતો હતો. તે રતુ ઉસ્તાદ ખુદ અમલદારજ રહેતો અને તેને દોરવનાર મગુ મર્દોમાંના સ્લાશાવર્ઝ રહેતા હતા, જેવણુ તેની ઉપર-તેનાં કામની ઉપર નજર રાખતા હતા. આખો પ્લાન કાયદા-સરનો થતો જતો હતો. અહિંયા ખાસ નોંધ આલાતોના વાસણો માટેની અને એ નવ ગરેહઓની તલેસમાતીક લાકડીઓ ઉભા કરવાની અને વરસની હસ્ત ધાતની વીટી બનાવવાની લેવાની છે. વરસની હસ્ત ધાતની વીટી તે રતુ ઉસ્તાદ પોતે પોતાના અમલથી અમુક વખતે કરી શકતો

હતો. આંધ્ર જ્યુનું તે રતુને લગતું તે રતુ ઉત્પન્ન કરી રહેતો હતો. નોંધ લેવાની છે કે વરસની વીટીમાં પારાની ધાતુ લેવાનું મેળવવાનું કામ લગભગ અશક્ય જેવું છે. પણ તે મીનોષ ક્રીમીઆનો સાહેબ તે કામ કરી ચક્રવર્તી હતો. કપ્પી જો કુવાનું પાણી ધણું ઊંડુ રહેતું તો તે રતુ ઉત્પન્ન તે પાણીને પોતાના અસક્તથી વધુ ઉંચી લેવડ ઉપર લાવીને કુવા અમુક ઉંડાણનો થાય તેમ કરી રહેતો હતો.

પછી પેલા થવાના દીન-દસ્તુરને તેમ પેલા ખાસ સતુન નર અશ્વત્થને બેઠેને “નીરંગ વર” માટેના અમલો અપાતા હતા. બેઠે નરો ધણી સખત ક્વાએદથી અને તાડીદથી પોતાની અખીને-આસપાસની વાતાવરણને ગદમનની (પ્રકાશીત) બનાવીને તેની અંદર ખોરેદની શક્તિને ઉમી કરતા હતા. અને તેની ખોરેદની શક્તિ આવી છે તેની ઇમતદાન સીરફ મગવ અનજુમન આગળ આપતા હતા. કહેવાની જરૂર છે કે તે બેઠે નરોનાં તન મનને પહેલે ગવની ગતીના હવસોને કાષુમાં રાખે અને ત્મેશો-દરદોને કાષુમાં રાખે તેવા કરવામાં આવતા હતા માટે સુક્ષ્મ તન નામે અઝદને દરોસત કરી તે માંહેલા *જનને જોર આપી જનની છ શક્તિઓ નામે મનસ્વી-ગવસ્વી-કુનસ્વી-વીર-હોશ-ખેરદને ખેલતા હતા જેથી તે જન મન ઉપર કાષુ

* નોંધવું કે જનને અવસ્થામાં બેઠેદંધુ કહે છે તેમ હશ્તા તરીકેખી ઓળખે છે. જન ત્યારે યજ્ઞતી ગતીવાળો રહે છે જેને ગવ તરીકેખી તેના યજ્ઞતી પરમારથી ગુણને લીધે ઓળખે છે. જન પરમાર્થ તરીકે વ્યક્તીઓમાં આવીને વ્યક્તીના અનુએ અનુમાં પ્રસરી રહે છે. જન પોતે પહેલે શરીરને લગતા પાર પડેલા ભાગ નામે કેહવુંને લગતા અમુક પાર પડેલા અનાસરોનો દોર રીંગ કરીને તેમાંથી સાચી ગરમી જેને હુરારતે ગેરેઝીઆ જીવન શક્તિની ગરમી કહે છે તે ઉભી કરે છે. આ સજીવન શક્તિની પછી શરીરના દરેકે દરેક સાચા કામોને પતમાન ઉપર ચલાવીને જીવતું રાખે છે. તે ગરમી કે જે જનને પેવંદ રાખે છે તે, તે વ્યક્તિના વિચારે વિચાર કે ખોલ કે કર્મોમાં પંથરાય છે ના એટલુંજ નહિ પણ તેના શરીરમાંના જથરાસમે secretions અને બહાર પડતી નજસાતો excretion માંખી પંથરાય છે. ત્યારે જે જનને કાષુ મળે તો જન પોતે તે માનવના રજેરજ ઉપર કાષુ મેળવે. એમ ત્યારે અઝદ અને તે માંહેલા જન અને જોરાને જનને પહેલે ખીલવવાના છે કે જેથી મન ઉપર કાષુ આવે અને જન પછી તેની પાસે ભલો પુરુષાર્થ કરાવે. ત્યારે જન દાદારની કરમબક્ષેશ છે માટે તે વ્યક્તિને અતી વહાલી છે અઝદનામનુ શરીર કે જેના ઘાટ ઉપરથી આપણા ઘાટ છે-કે જે શરીર ઉભુ થવામાં આપણા મા બાપે ફાળો આપેલો છે તે અઝદમાં તે જન રહે છે માટે અઝદને પહેલે ડ્રુજ પરહેજથી મજબુત કરવું પડે છે.

લાવી શકતો હતો. પછી તેઓમાં તે બેઉમાં ‘અવીઝે હીમ’નો ગુણ અને શક્તિ આવીને આશ્રવતીના ઘરના પંદર ગુણો તેઓની શક્તિઓ સહિત એક પછી એક જાહેર થતા જતા હતા. ‘અવીઝે હીમ’ની શક્તિ તેઓમાં છે તેની સપ્પર પહેલી પરીક્ષા મગવ અનજીમન આગળ થયા પછીથીજ ઉપર કહેલી બોરેહની પરીક્ષા થતી હતી. અમુક ગુણ અને શક્તિ આપ્યા પછીથીજ તેઓની અધપિ ‘ગદમન’ કે ‘વર્ચ’ની એટલે ચલકતી થઇને તેમાં બોરેહનો પાવર આશીશો મેળવીને આપવાનો પાવર ઉતરતો હતો કે જેની પરીક્ષા માટે ઉપર કહી ગયા છીએ.

આમ થયા પછી ખાસ રીતનાં અમલો શરૂ થતા હતા, જેથી તે બેઉની બોરેહમંદ અધપિમાં એક ફેરશતાઇ-કેહર્પ ઉભું થતું જતું હતું. અમુક વખતે તે કેહર્પ ખુદ ખોતે નવેનવ લાગોતું

નુર-રએ-ખરેનંધહ;
ઝરવાન-ઉર-અહુનવર
ઉરવાન-અઓદાંગ-ફવપિ } વાળું થઇ રહેતું હતું.

આમ જે કંઈ ફેરશતાઇ કેહર્પ તેઓમાં થતા તે ૩૩ અહુ અને ૩૩ રતુઓના મોટા મોટા અમલોથી થતા હતા. આ વખતે તે નર અશવન વૃધ્ધિમાં ટ્રેષ્ટ રહેતા, જ્યારે પેલો પીળો દીન-દસ્તુર થનાર કંઈક પાછળ રહેતો. જ્યારે જ્યારે તે થનાર દીન-દસ્તુરનું વૃધ્ધિમાં વધવાનું ગાદલુ અટકતું હતું ત્યારે ત્યારે ખાસ ક્રીયાઓ તે નર અશવન કરીને તે પીળામાં પાવરને ઉતારવા તેની સાથે હમકલામ થતો હતો જેથી તે નર અશવન અને તે થનાર દીન-દસ્તુર એક રાહ ઉપર આવતા એટલે અમલ કરવાના પતમાન ઉપર આવતા હતા.

પછી અમુક વખતે અમુક ચરનથી જે દહાડે પાવ-મહેલ ઉભો થવાનો હોય તે દહાડાના માહના રોજના યજ્ઞોતોનો પુર્ણ સંબંધ થતો. એમ યજ્ઞોતોના રથવ્ય ચક્રનાં-કાયદાસરના કામ કરવા માટે ચાલી રહેતા ઉસ્તાનો-મિથ્રો તે બેઉમાં જોડાતાં. આમ જ્યારે થઇ રહેતું હતું ત્યારે તે માટેની ત્રીજી પરીક્ષા હેરખુદો અને મગવોની સમક્ષ થતી, જે વખતે અનજીમન રહેતી નહિ પણ શાહો અને અરકાને-દોલતો હાજર રહેતા હતા જ્યારે તે બેઉ નરો પુર્ણ ફેરશતો શક્તિ સાથના ઉભા થયલા જાહેર થતા હતા. આવી બધી લાયકાતો મેળવ્યા પછીથીજ તેઓને નીરંજે-વરનો પ્રયોગ કરીને પાવ મહેલની સાઝશની ઉભી કરવાની પરવાનગી મળતી હતી. આટલા વખત લગીમાં તે રતુ ઉસ્તાદે પોતાનું અગ્યારી

બાંધવાનું તાણાનું બરસીંગો-અને બીજી ઉરવીશા ગાહની પાવીનું-આતશે આદર માટેના થવાના કાઢનું અગ્ગીનીના સાત કશો વીગેરે વીગેરે બધુ કામ બનાવવાનું-વરસની વીટી કરવાનું બે નવગરેહની લાકડી ઉભી કરવા-વીગેરેનું કામ તૈયાર કીધેલું હોય છે. સીરફ હવે તે બેઉ નરોનું પાવ મહેલને ઉભુ કરવા માટેના “નીરંગે-વર”નું અને તે થનારા દીન-દસ્તુરને દસ્તુરી મલવાનું કામજ રહેલું હોય છે.

પછી અમુકે નેમેલા દહાડે અનબુમનને બેગી કરવામાં આવે છે. આ વખતે તે બેઉ સાહેબોમાંના તે નર અશવન ‘નીરંગે-વર’નું બળ બતાવીને આતરે દાદગાહ સ્થાપે છે. પહેલાં સુખડની ઉપર માંથ્રી લખીને તેને જોરે સુખડને સલગાવે છે. તે બેઉ નરો પોતાના નીરંગવરના બળથી તે બધી થઇ રહેતી અગીઆરીની અઘપિ વાતાવરને તેહગીમાં બદલી નાખે છે. અઘપિ એટલે તે જગાની વાતાવરણ. તેહગી એટલે તે વાતાવરણ કે જેમાં દુજ રહી શકે નહિ અને જેમાં અહુનવરના ૧૦૦૧ નાળા સરોશ અને આવા યજ્ઞતની પાસખાની હેઠળ રહી શકે. જ્યારે માંથ્રીના બળથી તે આતશ ઉભો થાય છે ત્યારે તે આતશ નીખાલેશ હોવે તેમાં બાતેન ચૈતન્ય નામે મીનો કરકો-ઉરવાજસ્ત-વાજસ્ત રપેનીસ્ત ઉગી નીકળે છે. આવા તે આતશના જાહેર ચૈતન્યની ઉપર જ્યારે વધુ માંથ્રી લખાય છે ત્યારે તે આતશની ખરેહ કે જેને ચૈતન્યથી ભરેલી છે તે તે અગીઆરીની આખી અઘપિમાં પસરી રહે છે, આવી અઘપિને તેહગી કહે છે. આવી તેહગી કે જે તે બાતેન ચૈતન્યથી થઇ છે તે તરફ મીનો કરકોના ભુવન ઉપરના ખરેનો આકર્ષાધને તેમાં દોરાનો કરી રહે છે. તે બધા ખરેનોના દોરાનોને ધેરનાર કવએમ ખરેનો પછી ઉતરીને તે તેહગીમાં એક મોટા કશ છેક મીનો કરકોના ભુવનથી તે જમીન લગીનો કરીને પાવ મહેલ ઉભો થવાની તૈયારી કરી આપે છે. આવી તેહગીવાલી તે અગીઆરી-માંના તે આતશવાળા ઝોરડાની અંદર તે ખરેનોનો પુર દોર થઇ રહેવે તે જગા ઉરવીશ ગાહ તરીકે ઝોળખાશે. આવા તે કવએમ ખરેનો કશની અંદર રહેલા ઉરવીશ ગાહમાંના તે આતશને હવે તખ્તનશીન કરવાનો પ્રયોગ શરૂ થાય છે. તે નર કે જેવણુ દીન-દસ્તુર થવાના છે તેવણુ અમુક માંથ્રીથી ‘નીરંગે-વર’નું બળ ચલાવીને તે આતશને તેના પાતરાં ઉપર-ખુઆન ઉપર તખ્તનશીન કરે છે. આ વખતે તે આતશના ખોઆનની નીચે જે કશ રહે છે તે કશમાં રપેન્ટ આરમઘતી દીન યજ્ઞત સાથના પોતાના છ મીનો અશીશવંઘહ, આસ્તાદ, આસ્માન, જમ્યાદ મારેસ્પંદ અનેરામ સાથે આવીને ગાહાખ્પારના કુવ્વતોને ત્યાં લાવીને

‘કવએમ ખરેનો’ની ગતીને ત્યાં સામેત કરે છે ફરતી કરે છે અને ત્યાંથી પછી પાસેનો ઓરડો કે જેમાં પાદશાહને ઉભા કરવાના છે તેવ-
ણના ખુઆનના કશમાં તેમ તે ફાહના બીજા ત્રણ કશોમાં આરમ્ભતી તેવો મામલો ઉભો કરી રહે છે એટલે ત્યાંથી ગાહામ્બારના કુવતો અને કવએમ ખરેનોની ગતીને ફરતા કરી રહે છે. આમ આતશનું આલાત થવાની તૈયારી થઈ રહે છે. આમ થયું છે તેની અસાધારણ ધુર-
હાન તેવણુ જાહેર કરે છે કવએમ ખરેનોનો જલ્લો ત્યાં ખુઆન આગળ એક બીજા ચલકતા આતશની માફક પ્રાર્ત થઈ રહે છે, જે વખતે તે ખુઆન ઉપરના અફરગાનીઆં ઉપરની રકાબીમાંના આતરે-દાદગાહની આસપાસ એક બહુ ખોરેહ ઘણુંજ નુરમંદ ઉભું થાય છે, જેની અંદર પેગામ્બર સાહેબના ચાર મોટા ચેલાઓના કેહપો’ યા બીજાં કેહપો’ થોડુંકને માટે દેખાવ દે છે.

આમ થયા પછી તે આતરે-દાદગાહનો કશ કે જે રાખ સાથની રકાબીમાં થયો છે તે કશને મજબુત કરવાના પ્રયોગો તે ખેઉ નરો નીરંગે વરના જોરે કરી રહે છે. આ કશમાં પાવ મહેલમાંની રૂઝ તલેસમે સરેદ યજ્ઞતની સાથે આવીને ઉરવીશ ગાહની તેહગીની અંદર રહીને પછી તેમાં જોડાણુ કરશે. આવા જોડાણુને પકડી રાખવા તે કશને મજબુત કરવો પડે છે, પછીથી કે જ્યારે પાદશાહ ઉભા થશે ત્યારે તે કશને ઓર જોર મળશે. પણ હાલ તરત તો તે દાદગાહ એકલા છે માટે તેવણુને અને તે કશને હાલ તરત તાત્કાલીક જોર આપવું પડે છે. હવે આ વખતથીજ પાવ મહેલ બંધાઈ રહેવાની શરૂઆત થાય છે. તે કવએમ ખરેનોના કશમાં હવે મીનો ગાસમાંથી વીરપેરદને તે સરેદ યજ્ઞતનો ફેરસ્તો લાવી શકશે. આ બધાઓ તે ઉરવીશ ગાહની અઘપિમાં રહીને તે આતશમાં જોડાણુ કરશે માટે તે આતશને તેના કશને મજબુત લાયક કરવો પડે છે માટે તે ખેઉ નરો સાથે સાથે અમુક પ્રયોગો કરી રહે છે. અમુક વખત પછી તે દસ્તુર થનારા નર વરસીઆણને લાવીને નીરંગવરને બજે અમુક ખાસ રીતીથી ઇજાને વરસી-આણની અઘપિમાં તે આતશમાંનું ખોરેહ અને પોતાની અઘપિમાંનું ખોરેહ મોકલીને તેવણુમાં ખોરેહને પ્રદરશીત કરે છે. આ વખતે તે દસ્તુર થનારા નર અશ્વત પોતાનું “નીરંગે-વર”નું બળ ચલાવી વરસીઆણની તે અઘપિને તે આતશની અઘપિ સાથે મેળવી ચલાવીને ગોયા એક બહોળી સીમા થતી જતી હોય તે બતાવી રહે છે. પોતે અને તે વરસીઆણ ખેઉના નવા પાવ મહેલના જોડીયા દસ્તુર થઈ રહેવાની આવશ્યકતા ઉભી કરે છે. ટુંકમાં આતશ-વરસ-રખીઆ અને પાવ મહેલ થવાના વીસ્તારની ગવની

ગતી સાચની અધપિ હિમી કરીને બધા સાતેસાત કશોને તેમ બીજા કશોને તેમાંના બરસમ ગાહના કશને અને તેમાં વપરાવા ધારેલી બે નવગરેહોતી લાકડીને ઉશ્તવાર શકિતવાળા તલેસમો જે ત્યાં થશે તેને બરના કરી નાખે છે. જાણવાની જરૂર છે કે તે નર અશવન થનારા દીન-દસ્તુર કરતાં ઘણો આગળ વધેલો હોય છે. તે નર અશવનમાંની અસ્તોતી ફેરસ્તાઇ શકિત પરીપકવ રહે છે, જ્યારે તે થનારા દીન-દસ્તુરની તે શકિત તેવી મજબુત રહેતી નથી, પણ તેને લગતું કામ કરવા પુરતી રહે છે. અત્યાર લગીમાં જે કંઈ થયું તે ૩૩ અહુ અને રતુના અમલોને જોરે તે નર અશવને કાંધેલું, જેમાં તે થનારા દસ્તુર સામેલ હતા. અત્યાર લગીમાં તે નર અશવનની અધપિ જે વજ્ર-ગદમનની ખોરેહમંદ હતી તેમાં તે ફેરસ્તાઇ શકિત હતી. હવે ‘નીરંગે-વર’નો બીજો પ્રયોગ કરી તે ફેરસ્તાઇ કેહપને પોતાથી જુદું કરીને તેવણને ત્યાં થયેલા ઉરવીશ ગાહમાં અને ત્યાંના આતશમાં કે જે આતશને તે થયેલા વરસીઆજી અને થવાના દીન-દસ્તુર સાથે ઉશ્તાનીક અને અધપિનો સંબંધ છે તેવા તે આતશ અને તેની તેહગીમાં મુકીમ કરે છે.

આ વખતે એક નુરમંદ જદવાને આતશની માફક બહાર પડીને ઉપર ઉરવીશ ગાહની અધપિમાં કરાર થતું અનજુમન જોઇ શકે છે. તે નર અશવન તેમ તે દીન-દસ્તુર થનાર હોય તેવણ બેઉ પોતાના ગરેબાનમાંથી માંથ્રી બાણી વધુ ઓછા દાડેમના દાણાઓ ઉભા કરે છે-બેઉ વરસની સકીલ વીટીને પાણી ઉપર તરાવી શકે છે-વીગેરે નીરંગે-વરના પ્રયોગનું જોર બતાવે છે. અનજુમન આગળ “નીરંગે-વર”ના પ્રયોગોની બલીહારી દેખાડવાનું મહાન કામ હવે પુરું થાય છે.

હવે પછી હેરણુદો અને મગવોની સામટી અનજુમન એખલી રહે છે અને તે બધા ખોરેહમંદ-વજ્ર અવમંદ-ગવ અવમંદો નરોના શુભ મિથ્રેનાં બળ મારફતે હવે તે નર અશવન એક મહાન પ્રયોગ કરે છે. પેલા બહાર પડીને આતશની બરેહમાં તેમ ખોરેહમાં તેમ અધપિમાં રહેતા ફેરસ્તાને “મીનો ગાસ”માં અહુરમજ્દનાં તખ્ત આગળ મોકલવાને “મીનો ગાસ”ના સરેદ યજ્ઞતથી પાવ મહેબને આરાસ્તા કરવાનો અધીકાર મેળવવાની અને સરેદ યજ્ઞતની મારફતે પેલા થનારા દીન-દસ્તુરને દસ્તુરીના કેહપનું જોડાણ કરાવીને દસ્તુરી મેળવી અપાવવાની મહાન ક્રીયા શરૂ કરે છે. નીરંગે વરનાં બળના પ્રદરશનની આ ઉંચી ટોચ

છે, પણ તેમાં તેના રતુ તેમ તે લબ્ય અનજીમનના શાહ મિત્રો-
દુઆઓની મદદ રહે છે.

તે ફેરફાર શરૂ થઈ જતો અધિકાર લઈને સરેદના નાયબ તરીકે પેલી
આતશ-દાદગાહ અને વરસીઆજીનાં બળથી થયેલી તેહગીવાળી અધિપતિમાં
અધિકારી તરીકે આરાસ્તે થઈ રહે છે અને પાવ મહેલની પેલી અફદીઓ-
તલેસમોને જેઓ ૨૩ છે તેઓને મીનો ગાસમાંથી ઉતારવાની શરૂ કરે છે,
વીરપેરતુની રચનાને બળ લાવે છે. અમુક વખતે પાવ મહેલ સજ થઈ
રહે છે એટલે પાવ મહેલની આરાસ્તગી-કેહપ-રાઝ ઉભો થાય છે. પેલા
ઉરવીશ ગાહની વાતાવરણમાં તે ૨૩ તલેસમો તે ફેરફારની સાથે રહીને
આતશ દાદગાહમાં સંબંધ જોડી રહે છે. પછી દસ્તુરીના યજ્ઞતી કેહપને
સંબંધ પેલા થનારા દસ્તુરને કરાવી રહે છે ગોયા મીનોષ શ્યામ મળે છે.
હવે પછીથી તે નર અશવન અને તે નર ઉસ્તાદ તખ્તાની પાછળ રહે
છે અને તે દીન-દસ્તુર થયેલાનો અધિકાર શરૂ થાય છે. હવે પાવ મહેલ
થઈ રહ્યો, ત્રેવીશ તલેસમો ચાલુ થઈ. હવે તેવણુ પેલી ફેરફાર શકિતના
હમકાર થયા. તે શકિત સાથની વીરપેરતુની ત્રેવીશ તલેસમોને હવે તેવણુ
આલાતોમાં જોડીને આલાતોને યજ્ઞ વસેલા કરી રહેવાની શરૂઆત કરે
છે. પહેલા બેઉ નવગરેહોની અંદર પોતાના નીરગવરના બળથી ~~પોતાની~~ પોતાની
સાથના અમલના ફેરફારની ગતિને જોડીને પછી સરેદ યજ્ઞતના તે નાયબ
ફેરફારની હમકારીથી તે તલેસમોમાંની અમુકને અને પોતા સાથના
દસ્તુરીના કેહપને જોડીને તે બેઉ નવગરેહોને આલાતરૂપની કરી નાખે
છે. પછી પોતાના દસ્તુરીના કેહપથી અને સરેદના ફેરફારની મદદથી પોતા-
માંનાં અમલનો ફેરફાર જેવણુમાંજ છે તેને જેરે બરફનુમની શકિત ઉભી
કરીને હવે ખાકોને આલાત નામે બરસમ ગાહને ઉભો કરી તેમાં જોડશે.
માટે હવે બરસમ ગાહની અંદર તે વીરપેરદની તલેસમોનો સંબંધ જોડી
તે બરસમ ગાહને તદ્યાર કરવાની શરૂઆત કરે છે. બરસમ ગાહનો કશ જે
હવે થયો છે તેમાં પેલી બે તલેસમાતીક નવગરેહમાંની છરીવાળી નવગરેહથી
પોતાનો દસ્તુરી તરીકેનો અધિકાર અમુક ક્રીયા કરતો જઈને જાહેર કરે
છે-સરોશની ક્ષત્રુમન લઈ 'મીનો ગાસ'માંની દાદાર અહુરમજ્દ અમ-
શારપંદોની અશો શીરોઝગર સરોશની-અશો જરથુશ્ત્રની-આદરબાદ
મારેસ્પંદાનની અને આદરબાદ મારેસ્પંદની મળેલી દસ્તુરીનું ઉસુલ રામ-
શાહ વીસ્તાશ્પ અને પેથુ તનથી છે તે દસ્તુરીઓને યાદ કરીને શાહ
ગુસ્તાશ્પ-શાહ કરખુશાહ વીગેરે કેઆની-તેમ બીજા હવાક્રિદા વંશો અને
અખમની અને અરકાની વંશોના રામશાહોની દબે મુબેદીને યાદ કરીને સાસાન
જમાનના પાતા શાહ અરદેશરની તેમ બીજા લાયક શાહોની દબે મુબેદી
યાદ કરી છેલ્લી જે રામશાહી થઈ હોય તે દબે મુબેદીને યાદ કરી-પોતાની

દરતુરી આ બધા સાહેબોના પેશ રવોના પેશરવ અહુરમઝદથી પેલા સરેહના નાયબથી તેને મળેલી છે તે જાહેર કરતા જખને ચાર યથા ભણતા જખને ઉત્તરથી વચ્ચ ખુણા તરફથી પુર્વ દીશા તરફ જખ રહે છે. પછી મોટી નવગરેહને યરસમ ગાહની પાવીમાં ફેરવાતો જખ નીરંગે વરના પાવરથી યરસ્તુમની શક્તિને તેમાં ઉભી કરવા ત્રણ યથા ભણતા પુર્વથી દક્ષીણ તરફ કશ ખેંચે છે પછી ત્રણ યથા ભણતા દક્ષીણ દશા તરફથી પશ્ચિમ તરફ જખ રહે છે પછી ત્રણ યથા ભણતા પશ્ચિમ તરફથી શર કીધેલી પોષ્ટ ઉત્તર તરફ જખ રહે છે. ઝેમ ૧૩ યથા ભણીને તે કશમાં રહેલા યરસમ ગાહના ચાર અનાસરોને ગવહોમંદ કરીને આખી યરસમ ગાહને ખાકના આલાત તરીકે કરી રહે છે. પછીથી પહાડીઓના ૧૨) કશો મારીને ખાકના આલાતને પરીપુર્ણ કરી યરસમ ગાહને આરાસતે કરી નાખીને ખેઉ નવગરેહોમાં પોતાની અંદરની ફેરસ્તાઇ શક્તિ જે તેવણની અધિપિમાંજ છે તેવણ મારફતે યરસ્તુમની શક્તિને ભરી નાખે છે. આ વખતેજ કુવાઓમાં તલેસમ જાહેર થાય છે ઝેટલે આખનો આલાત થઇ રહે છે.—પછી ખીજ આલાતોની અંદર પેલા ઉભા થતા પાવ મહેલની શક્તિઓ જે ઉરવીશ ગાહની તેહગીમાં તેમ આતરે દાદગાહમાં છે તેઓની તલેસમોની અમુક અમુકને પેલા ફેરસ્તા મારફતે જોડી રહે છે. આમ પાવ મહેલ અને આલાતોને ઉભા કરી રહે છે.

હવે મુવેદોની જોડ જે તૈયાર કીધેલી છે તેઓને યરસ્તુમ આપવાના રહ્યા. નવ સતુનોની વાત કહી છે. એ માંહેલા એ સતુનોથી તો પાવ મહેલ આલાતો થયા. ખીજ સાતમાં ચાર સતુનો તરીકે મુવેદોની જે જોડ રહે છે. આ ચાર મુવેદોને તેઓને યરના અમલો અપાયલા છે. તેઓ નવો રોજ માહ ધારણ કરી નાહતો લઇ રહે છે. નીરંગ ખાક-આપથી નાહનો લઇ સખત નેમેલી તરીકતો પાલીને ચોકસ માંથ્રોનો અમલ કરીને પોતાની અઝદ દરોસ્તી કરીને જનને મજશુત કરીને જોરાને-જન ખીલવી રહે છે અને કેહપને આઝાદ કરી રહે છે. હવે તે દીન-દસ્તુર તે ખેમાંની એક વધુ આગળ વધેલી જોડની પાસે નીરંગ દીન કરાવવા માંગે છે. તેઓને યરસ્તુમ આપવાની તરતીય હવે શર થાય છે. આ જોડના ઉરવાનોને ૮૨ ધણું જોર આપવે યરસ્તુમની શક્તિ તેઓમાં ઉભી થશે, કે જે પછીથી નીરંગ દીન-ગેતી ખરીદ વીગેરે થઇ શકે. હવે ૨૧) ગણુ જોર દીન-દસ્તુરને નાહનો ઉપર રચાયલા અમલો મારફતે અપાવીને પછી તેઓની પાસે મીનો નાવરની યજ્ઞને કરાવવાનું શર કરે છે. તેઓ પાસે પહેલે વરસની વીટી તખઆર કરાવવા વરસને લેવડાવીને પઠાવવાની તખયારી કરાવે છે. પાંચ તાએ કરાવીને રખ્યા કરાવીને વરસ

લેવડાવીને રીતી પ્રમાણે વરસનું પરગણું કરાવીને પકાવે છે. પછી રાશ્વી મીનો નાવર માટેનું પરગણું કરી જોર કાઢે છે. જોતી પછી પોતાના રૂવાનની યજ્ઞસ્ને કરી ખુપનો ધણી થાય છે. પછી તે ખુપનો ધણી થયલો પેલા રાશ્વીને ખુપનો ધણી કરાવવા મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરાવશે. માટે આગલો વરસ રદ કરી ફરીથી પાંચ તાંચે લઈ વરસને પકડી વરસની વીટી કરી-પરગણું કરી જોર કાઢીને રાશ્વી થઈને પેલાને જોતી કરી મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરાવીને તેનેખી ખુપનો ધણી કરાવે છે. એમ એકીને ખુપના ધણી કરાવીને તેઓ પાસે યરસ્તુમ આપવાના આલાતો ભશમ-આવ અને નીરંગ ઉભા કરાવે છે. ભશમને અરદીયહેસ્તની ક્તુમથી રીત પ્રમાણે લે છે. નીરંગ તો તે વરસીઆજીમાંથી ઝાલે છે અને આપને કુવામાંથી કાઢે છે. આ યરસ્તુમ આપવાના સામાનથી પેલી ખીજી જોડ જે તે પહેલી કરતાં જરા ઉતરતી છે તેને યરસ્તુમ આપે છે. તે જોડ દસ દહાડે યરસ્તુમ લઈ રહે છે. આ યરસ્તુમ લીધેલી જોડ પાછી નવે વરસ બનાવી તે મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરશે. અગાઉની માફક દરેક જાણુ ખુપના ધણી થાય છે અને યરસ્તુમ આપવાનો સામાન તૈયાર કરીને આગલી વધુ આગલ વધેલી જોડને ફરીથી યરસ્તુમ આપે છે. આ યરસ્તુમ લીધેલી જોડ પાછી ફરીથી વરસ કાઢીને મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરીને ખુપના ધણી થઈ રહે છે. પછીથી તે જોડ સરોશની ત્રણ ત્રણ યજ્ઞસ્ને કરે છે.

પછીથી યરસ્તુમનો સામાન તૈયાર કરીને પેલી જે ઉતરતી જોડ છે તે જોડને યરસ્તુમ આપી તેની પાસે મીનો નાવરની યજ્ઞસ્ને કરાવીને પછી તેઓ પાસે ત્રણ ત્રણ સરોશની યજ્ઞસ્ને કરાવીને ફરીથી યરસ્તુમનો સામાન તૈયાર કરાવીને પેલી આગલી ચડતી જોડને ફરીથી યરસ્તુમ આપાવે છે. એમ આગલી ચડતા મરત્યાની જોડ કે જે જોરાને-જનવાલી રૂવાનના ૨૧ ગણા જોરની હતી તે એમ છ વખત યરસ્તુમ લઈને પકડી થઈ રહે છે એટલે યરસ્તુમવાળી થઈ રહે છે, જ્યારે ખીજી જોડમાં કંઈક કચાસ રહે છે. હવે પેલી પકડી થયેલી જોડના તે યરસ્તુમની ઉપર નીરંગ દીનની ક્રીયા અને ગેતી ખરીદ વીગેરેની ક્રીયા કરાવે છે. હવે નીરંગ દીનનો નીરંગ અને પાવ આવ થયું. હવે પેલી ખીજી ઉતરતા મરત્યાની જોડને આ નીરંગ દીનના નીરંગ અને આવથી યરસ્તુમ આપી રહે છે અને તેને પકડી યરસ્તુમવાલી કરે છે. પછીથી તેઓ પાસે નવી નીરંગ દીન કરાવે છે અને આગલાને રદ કરે છે, આમ ખીજે નવે નીરંગ અને આપ થઈ રહે છે. હવે ખીજી બધી બાકીની જોડને આ પકડા યરસ્તુમના

આજ્ઞાતોથી એટલે બીજી વખતના નીરંગ દીનના નીરંગ-પાવ આવ અને રખ્યાથી ધારા મુજબ બરસ્તુમ આપી રહે છે.

જાણવું કે નાહન અને બરસ્તુમ બેઉ જુદા છે જેની વીગત ઉપર વાંચી ગયા છીએ. ‘બરસ્તુમ’ ખુદ એક શક્તિ છે જેને દીન-દસ્તુરે પોતાની અમ્મિમાંના ફેરફારને જોરે ખાકનો આલાત બરસ્તુમ ગાહ કરતી વખતે તે બરસ્તુમ ગાહમાં તેમ નવગરેહોમાં ઉભી કીધી છે જેથી ‘બરસ્તુમ’નો બેદ બરસ્તુમ લેનારાઓમાં ખુપવાલા મુવેદોથી ઉભો થાય છે. કાયદાસરના નાહનથી ધીમે ધીમે રોશનફેઝ કરવે તન-મન પાક થાય છે ખરાં, પણ કેહપની જુલન્દી થતી નથી. પણ જ્યારે બરસ્તુમ લઈ રહે છે ત્યારે ઉપર કહેલા બરસમ ગાહમાંની તલેસમથી ત્યાં રહેલી બરસ્તુમની શક્તિથી અને દસ્તુરીનાં બળથી તેનાં કેહપમાં સુક્ષ્મતા આવે છે-ખેરેઝ ગતી આતશી ગતી આવે છે કેહપમાં બરસ્તુમ=ખેરેઝ ગતી ઉભી કરે છે.

આવો કંઈક ટુંક ચિતાર નવા સ્વતંત્ર ફસલી તોરના પાવ મહેલ અને આજ્ઞાતો ઉભા થવા માટેનો છે. આ પાવ મહેલ અને તે માહેલા ફેરફારની સાહેલી કેહપ લગભગ અમર ગતીના રહે છે ખરા, પણ તેઓની જો હેફાજત દીની કાયદા પ્રમાણે નહીં લેવાય તો તેઓ ઉપર આજ્ઞા પડે, તો તેની વળતી શીક્ષા કોમ ઉપર પડે.

ઉપર કહેલા ચાર વર્ષે કે ૧૨૧ વર્ષે તેઓની મરામત કળીસા વખતે નીરંગે-વરથી થવી જોઈએ, અથવા હાલમાં જેમ છે તેમ તે પાવ મહેલની આસપાસ મીનોષ દઝ કરીને તેને સનદ કરીને તેનો મીનો ગાસ સાચનો સીરફ ૧/૩ અણુદીઠ ગુપ્ત સંબંધ રાખીને ગાસના જાહેર સંબંધથી નોખો કરવો જોઈએ કે જેની સમજ ઉપર આપી છે. આવા છેલ્લી રીતના સનદ કીધેલા પાવ મહેલની આણુ આજે છે અને આવા સનદ થયેલા પાવ મહેલમાંની સરેદના નાયબરપની ફેરફાર શક્તિ પોતે દસ્તુરીની હમકારીથી આજની જાણીતી થયેલી નવા આજ્ઞાતો ઉભા કરવાની રીતોઓથી નવો પાવ મહેલ ફેરફારી ઉભો કરી આપી શકે. પણ તેમ થવા માટે રેવાજ રોજ માહુનોજ અમલ જોઈએ. રેવાજના રોજ માહુને તે પાવ મહેલ અને ફેરફારી આધીન થયા છે, માટે તેજ રોજ માહુના અમલને જોરે તેવણુ આકર્ષાઈને ફેરફારી પાવ મહેલનો ચેરાધ સલગાવી શકે, જુનામાંથી નવો પાવ મહેલ અને આજ્ઞાતો ઉભા કરી આપે. અમલના બેદ વીધે જુઓ પાને ૨૧ થી ૨૪ આ બાબદનું આગલું લખાણ.

સવાલ દસમો.

રેવાળ રોજ માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો ફસલી રોજ માહ ભણી ક્રીયાકામ કરી શકે કે?

જવાબ—ત્યારે હવે દસમા સવાલનો જવાબ અપાઈ રહે છે કે રેવાળ રોજ માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો ફસલી રોજ માહ ભણી ક્રીયાકામ કરી શકેજ નહિ, કેમકે તેઓનું નાહન સામેત રહેજ નહિ. નાહન લેવું તે શું?—નાહનનું સામેત થવું અને રદ થવું તે શું? અહિંયાં અમલની વાત છે. અમલ એટલે કાર્યસાધક રીતે કાયદાસર વર્તીને કાયદાના અધીકારી યદને વર્તીને શુભ ફળ લાવવા માટેની લાયકાત મેળવવી તે.

‘નાહન’ એટલે સ્નાન કે જેને ‘ફરસ્નાન’ કહે છે. અંગને ધોવાથી અંગ સાફ થાય છે એ વાત જાણીતી છે. પણ ગમે તેટલું અંગ ધોએ તો તેથી મન વિચાર અંદરનો ભાવ ધોવાઈને શુદ્ધ થતા નથી, જો કે તન ઉપરનો કચરો ધોવાવે આસુદી લાગે તે વાત જુદી છે. આ આસુદી તેનાં મનને તેના મનની ભલી ભુરી ગતી પ્રમાણે ભલાઈ કે ખુરાઈ તરફ જવાનું જોર આપે. આવા અંગના ધોવાથી અને તનનો દેખાતો મેળ કાપવાથી ત્યારે મન શુદ્ધ થઈ અંદરની ભાવના જે કામની-હવસોની હોય તેની ઉપર કાબુ આવતો નથી. ત્યારે ‘નાહન’ તો તે છે કે જેથી તનને સાફ કરવા ઉપરાંત મનને ધોવાનું છે. મનને ધોવા માટે જન અને તેના જોરાનોની પ્રયત્નના જોષ્ઠ્ય છે. મનને એમ ધોઈને પછી અંદરની કામી ભાવનાને મનના કાબુમાં આપવાની છે. મન એક ધોડેસ્વાર છે. તે સ્વારના કાબુમાં જ્યારે તેનો ધોડો રહેતો નથી ત્યારે તે ધોડો ધડી ધડી ભડકીને દરેક સીજ તરફ અઠડી પડી પોતાને અને સામાને નુકશાનજ કર્યા કરે છે. તે ધોડેસ્વાર તો ખુને ભલો છે પણ તેનો ધોડો ખુને અને ખુદ જાતે ખરફરત છે. આવા સખત રીતના ધોડાની ઉપર તેનો કાબુ રહી શકતો નથી. મનનો ધોડો અને ધોડેસ્વાર ત્યારે એકજ વર્ણના નથી. જડ તનના અનુએ અનુઓની બધી દેખીતી પોઈન્ટો-મરકઝોને મેળવ્યાથી જડ તનનો ઘાટ થયલો છે. પણ જ્યારે જડ તનના ઘાટના અનુએ અનુઓની સુક્ષ્મ પોઈન્ટોને મેળવીને એક્યતામાં લાવે છે ત્યારે મનનો ધોડો થાય છે. આ ધોડો ત્યારે જડ તનના અનુએ અનુના વોહ-

નનો સ્વભાવ રાખે છે કે જેમાં હવસો તરફનું ખેંચાણ પુર બહારમાં છે. પેલા ધોડેસ્વારની ઉત્પત્તિ ક્યાંથી છે? માનવમાં અણુદીઠ શરીર નામે કેહર્પ-ઉસ્તાન-તેવીશી છે, જેઓ ખોદા-રસીદા છે અને સાથે મલીને ૧૬ ચપ્પોને ચલાવી રહે છે, એટલે માનવમાંના સાત આરમાનોને ચલાવીને જડ તનને જીવ આપી જીવડાવીને ભોગવટો કરાવી રહે છે. આવા તે કેહર્પમાંની એક ગતી ધોડેસ્વાર તરીકે નેમાખને પેલા ઉપર કહેલા જડ તનનાં સુક્ષ્મ પોષ્ટ્રોને પકડી તેઓને એક ફેાકસમાં એક્યતામાં-મળવાની ગતીમાં આણીને તેનો ધોડો બનાવીને તેની ઉપર કાણુ લે છે. ત્યારે આ કેહર્પની ગતી કે જે ઉપર કહ્યું છે તેમ જડ તનના અનુઓને મળવીને ધોડા તરીકે બનાવે છે તે ધોડેસ્વાર છે, જે બુને ભલોજ છે પણ સંગતે ઉતરી પડે છે તે નીચે બતાવેલું છે. જ્યારે જ્યારે આ કેહર્પની ગતીના ધોડેસ્વારનો ધોડો નબળો થાય છે યા જેવો જોઇએ તેવો થતો નથી, ત્યારે માનવનું મન નબળું થઇને ગાંડાપણું આવે છે. પણ જ્યાં લગી મનનો ધોડો ધોડાના આકારમાં છે ત્યાં લગી તે સ્વાર તેની ઉપર સામેત છે એટલે માનવને મેડનેસ લાગુ પડતું નથી. પણ આ ધોડેસ્વારનો કાણુ તે ધોડા ઉપર રહેતો નથી. ધોડો જ્યારે હવસોમાં આવે છે ત્યારે જેની તરફ તેના હવસનું આકર્ષણ હોય તે તરફ દોડે છે. આ વખતે જો મનના સ્વારનો કાણુ છુટી જાય છે તો હવસોના પાપી ભોગવટો થઇ રહે છે. મનનો સ્વાર ઉપર જોયું તેમ ખુદ કેહર્પની ગતી છે-ખુદ કેહર્પ નથી. તે હરહમેશ સાવધ રહી શકતો નથી. જો તે મનનો સવાર બંધોડે જે શરીરમાં છે તેના કહ્યાસર વર્તે તો તે ધોડો કાણુમાં આવે એમ છે. પણ તે મનનો સવાર ખાકી કેહર્પના આજ્ઞામાં જો હોય, તો બંધોડેની સલાહ લઇને ચાલી શકતો નથી, કેહર્પ જે ખોદા રસીદા છે તેની અદરથી થતા આ સવારની મનોવૃત્તિ એવી કાંચ થતી હોય તે એક સવાલ છે જેનો જવાબ આસાન છે, કેહર્પ-તેવીશી-ઉસ્તાન તો ખોદા રસીદાજ છે. કેહર્પ તે છે કે જે દાદારના કેહર્પને મલી શકે. આમ છે માટે તેને કેહર્પનું નામ આપ્યું છે. તેવીશી તે છે કે જેમાં એવી શક્તિ છે કે જે દાદારની આણુ રાખે, અહિની નહિ-માટે તો તેને તેવીશીનું નામ આપ્યું છે. ઉસ્તાન તે છે કે જે અનગ્ર રઓઅમાંથી બહાર આવેલું માટે તો તેને ઉસ્તાન નામ આપ્યું છે. આ ત્રણે સુક્ષ્મ શરીરો શ્વાન સાથે લાગુ પડેલા દ્રવ્યોના ચારમાંના ત્રણ ભાગમાંથી સુધરીને તેવી હાલતે પુગેલાં છે. હવે તેઓ ૧/૪ ભાગ જે હજુર સુધરતો નથી તેને સુધારવા પોતાનો ભોગ આપે છે. માટે હવે આ કેહર્પ

ઉસ્તાન તેવીશી જેઓ હમકારીમાં સાથે રહીને ૧૬ ચપ્પો તરીકે એટલે ૧ + ૬ = ૭ સાત આસમાન તરીકે ફરી રહે છે એટલે ‘ગાવે-અજ્ઞ’ તરીકેની ફરતી કુદરત મીસાલ ફરી રહે છે તે કેહપના કુદરત બે ભાગો કરે છે: એક ભાગ તેવાજ સુક્ષ્મ રહે છે, જેમાં સાક્ષાત કુદરત અઓજ-ઝોર-તગી-ગવ રહે છે અને બીજો ભાગ માદરની કાતી થઇને પોતામાં શેકમ-ગર્ભસ્તાન જેને અઝદ કહે છે તે ઉભુ કરી તે અઝદમાં જનનેા દબાર-દોર મેળવી હાંસલ કરી પેલા ૧/૪ દબેવનો રએથ=કચરાનાં જુનને તે અઝદમાં આણીને તે અઝદમાંના જનને જેરે જડ તનરૂપ ફરઝંદને જન્મ આપીને તે જડ તનનાં અજાડત સાથે મલી રહીને તેને જીવડાવી મોટું કરીને ભોગવટો કરાવે છે. આ માદરરૂપ કેહપને પેલું ખોદા-રસીદા કેહપ જન=ઉસ્તાન=ગવ આપી મદદ કર્યાજ કરે છે. આ જન-ઉસ્તાન-ગવના શુમારથી તે માદરરૂપ કેહપ જડ તનને બનાવીને તેને દોરવી શકે. જે જન પ્રયજ હોય તો દોરવણી થાય, નહિ તો પેલું માદરરૂપ કેહપ જડ તનના અજાડતથી પોતાની સુક્ષ્મતાની ગતી થોડુંકને માટે ખોદી બેસે છે અને જડતાનું થઇ જાય છે. આથી તે અરધા ભાગના માદરરૂપ કેહપમાંની ખુદ કેહપને લગતી ગતી ખાકી અને ટુંકી થાય છે-તે માદર રૂપના અરધા ભાગના કેહપમાંની તેવીશીમાં ખરફરતી ગતી ઉભી થાય છે અને તે માદર રૂપના અરધા ભાગના ઉસ્તાનમાં હવસોનેા દમ ચાલી રહે છે. આવા આઝાબમાં આવેલાં કેહપમાંથી જે ગતી ઉભી થાય છે તે પેલો મનનો સવાર છે. આમ છે માટેજ તે મનનો સવાર તનના આઝાબના ખમવાને લીધે ખરફરતી તેવીશીનો અને હવસોના ઉસ્તાનનો થઇ પડીને ખઓદની સલાહ લેવાની ફરામોશીમાં પડી રહે છે. એમ મનનો સવાર અને ઘોડો બેઉ મલીને આજના જેવું ચલીન થઇ રહે છે. પણ જે જન-ઉસ્તાનની પ્રયજતા ઉભી થાય તો ઉપર કહેલા માદરરૂપ કેહપ-તેવીશી-ઉસ્તાનને લાગેલી જડતાની વાસ્તના ધોવાષ જઇને તે સવાર જુદી મેળવી ખઓદની હીફાજત મેળવે. નીરંગ દીનના નીરંગના પીણા સાથના કાયદેસરના નાદનો ઉપર થયલા અમલોથી જન પ્રયજ થઇ મનને શુદ્ધ કરી શકે. મનની આવી વીગત છે.

ત્યારે નાહન તે છે કે જે જડ તન ઉપર અને આ મન બેઉની ઉપર અસર કરે છે. તનના જાહેર મેળ ઉપરાંત તે મેળનો મેળ એટલે બાતેન મેળ છે જેને “તાકુન” કહે છે તે દરદોનું નજદીકનું કારણ છે. ત્યારે નાહનથી ખાલી જાહેરી મેળ ધોવાય છે એટલુંજ નહિ, (તે તો સાચુથી ધોવાય) પણ તે મેળ તેનો અણુદીઠ મેળ જે તાકુન છે

તે તાકુનને ખેંચી બહાર કાઢીને નીચક કરે છે. આમ જડ તનની દરોસ્તી કરે છે, તેમ પેલાં મનની દરોસ્તી કરે છે. નાહનમાં વપરાતા ઇજેલા નીરંગને માંથથી માંથથી પીને તેને કેહપર્ તરફ મોકલવામાં આવે છે. કેહપર્ના બે ભાગોમાંનો પેલો ખોદા રસીદા કેહપર્નો ભાગ કે જેમાં કુદરત વસેલી છે તે-તે ઇજેલા નીરંગમાંની યરજીસી ખાસ્તરને પેલા માદરૂપ કેહપર્ જે જડ તનથી અભડાયું છે જેના ગર્ભસ્તાન તરીકે અઝદનું શરીર જન સાથનું રહ્યું છે તે માદરૂપ કેહપર્માં મોકલી જનના બચ્ચોદના પાવરને વધારી, જોરાને-જન ખીલવીને તે માદરૂપ કેહપર્ના ભારને ઓછો કરે છે. તે માદરૂપ કેહપર્માંથી જન મારફતે ઉભા થયલા મનના સવારની અંદર તે પ્રયજ થયેલો જન વધુ પ્રયજ થઇને તે મનની ખરફસ્ત્રી ગતીને કાણુમાં લઇને ગોસ્પંદી બનાવી તેને બચ્ચોદની હેફાઝતમાં મુકે છે. અને મનનો પેલો ઘોડો જે શરીરના અનુઓના વોહુનનો છે તેમાંની ખરફસ્ત્રી ગતીના દોરોને-હવસોના દોરોને નરમ શાંત કરીને તેઓમાંના વોહુનમાંની ગતીને તે ગવના તાબામાં આણે છે. આમ તે ઘોડાને શાંત મીજજનો અને ઠંડો કરી નાખે છે. આમ મનનો સવાર અને ઘોડો બેઉ શાંત થાય છે. એવી રીતે નાહનથી તન-મનની સુક્રમતા થઇ રહે છે. † નાહન-ફરનાન ત્યારે આટલું કરી શકે છે. નાહનમાં પીવાતા તે ઇજેલા ગોમીઝમાંની યરજીસી અસરનો આવો પ્રભાવ છે. યરજીસી અસર તે તરામાં વરસીઆની યોનીમાંથી આવેલી છે જેને પેલા પાવ મહેલમાંના ફેરસ્તાની ગતીથી યસ્ન વખતે તે તરામાં સીલ કીધી છે. ત્યારે એમ થયું કે નાહનથી તન-મન જે દરોસ્ત

† અહિંયાં નોંધવું કે કાયદાસરના નાહન ઉપરાંત તેણે શૈશન ફેલ રાખીને તરીકત ઉપર ઉશ્તવાર રહેવું જોઈએ. તેની ઉપર હવસોના અનેક ગલ્યા વધુ જોશથી થતા રહેશે તેને માટે તેણે ઉશ્તવાર રહેવું જોઈએ. તેનો જો બાતેન મીઝ તેણે શૈશન ફેલથી સાચ્યો રાખ્યો હશે તોજ કુદરત તેને મદદ કરશે. નાહન તેની તન-મનની જમીનને સાફ કરશે પણ તે સાફ થયેલી જમીન ઉપર કચરો તો પડવાનોજ છે. આ જગત તો દુજો દેમાન છે, દુજનું રહેઠાણ છે, માટે દુજને કચરો તેની સાફ થયેલી જમીન ઉપર ખુબ જોશથી તે સાફ થયેલી જમીન તરફ ખેંચાણ રાખીને પડશેજ માટે તે કચરાને-દુજને સાફ તો કરવાનોજ-પરહેજવાનોજ છે. કચરો-દુજ ગતી મન-ખોલ-વિચાર કે જે તે સાફ થયેલી જમીનનો વિસ્તાર છે તે બધા ઉપર પડે માટે બધેબધેથી સાફ કરવોજ પડે છે. પણ તેવા તે માણસને કુદરત બધી રીતની સગવડ આપશેજ એટલું નીરવીર્વાદ છે-કાંઈથી રીતે તેને સત્યસંગ આપીને મદદ મોકલે તે સત્ય છે.

હાલતના થયા તે ઇજ્જા ગોમીઝની યરજીસી ગતીથી એટલે પેલા ફેરસ્તાની ગતીથી આણુથી થયા. આ યરજીસના પ્રવાહની અસર તેના તન-મન ઉપર રાખવા ત્યારે હુકીકતમાં તે ફેરસ્તો છે અને મારેફતમાં તે ઇજ્જા ગોમીઝમાંની યરજીસી ખાસ્તર છે અને તરીકતમાં ઇજ્જા તરાનું કાયદેસરનું પીણું છે. ત્યારે તે મુબેદે પેલા ઇજ્જા તરાને પીવા માટે જે નાહન લેવાની ક્રીયા કીધી તે તેને માટેનો અમલ થયો. આ ક્રીયાનો અમલનો પાયો રોજ માહનો વપરાસજ છે. તે રોજ માહની તલેસમથીજ તે ફેરસ્તો છે કે જેથી તેને તે નાહનની પાકીઝી મળી. હવે જે તે રોજ માહની તલેસમને તે તોડી નાખે-તેની આણુમાંથી છુટી જાય એટલે નવો રોજ માહ પડે, તો પછી આ તો નિરવીવાદજ છે કે તે રોજ માહની તલેસમની હેફાઝતેની ઉપરથી છુટી જાય એટલે તે ફેરસ્તાની આણુ જાય એટલે હુકીકતી તેલ પુરું થાય એટલે નાહનની અતી યુગ્મજ જાય.

એમ ત્યારે રેવાજ રોજ-માહથી નાહન લીધેલા મોબેદોથી ફસલી રોજ માહ લણી શકાયજ નહિ. અને લણે તો નાહન તુટે. ત્યારે કાયદાસરનું નાહન મુવેદ કે બેહદીન સાહેબો દર છ મહીને કે વરસે લેવા કરે ત્યારે ઉપર કહેલી શુભ ગતી મેળવે-શુભ ફાયદો થાય. પણ અહિંયાં તો મુવેદોનાં નાહનનો સવાલ છે. બેહદીનોના નાહનનો સવાલ નથી. તે મુવેદે નાવર થતી વખતે બે યરસ્તુમો લીધેલા. પછી મરાતજ થતી વખતે એક યરસ્તુમ લીધેલું. પછી ક્રીયામાં સામેલ થવા માટેનું એક યરસ્તુમ લીધેલું એટલે ચાર યરસ્તુમો લીધેલા. પછી જીજન અનેક લીધાં હોય. ત્યારે આટલાં કમમાં કમ ચાર યરસ્તુમો લીધા પછીથી નાહન લેવાની વાત અહિંયાં છે. બેહદીનો કંઈ તેમ કરતા નથી. (યરસ્તુમ કંઈ સીરફ નાહન નથી), યરસ્તુમની ક્રીયામાં નાહન એક ભાગ રોકે છે. નાહનથી ઉપર જેયું તેમ તન-મન શુદ્ધ થાય છે. પેલા માદરૂપ કેહપર્માના ઉસ્તાન જાન પ્રજળ થવાથી તે કેહપર્ને હલકું કરે છે એટલે કે તે કેહપર્ રૂપ માયને તે તનનાં બચ્ચાંને પોખીને મોટું કરીને શીખવેલું કરીને લાહેર માહેર કરવાના કામમાં નસીહત અને જોર આપે છે. પણ જ્યારે 'યરસ્તુમ' તે લે છે ત્યારે યરસ્તુમ આપનાર ખુપનો ધણી પોતાની મારફતે યરસ્તુમની શક્તિને તેનામાં ઉતારીને તેનામાં યરસ્તુમનો પાવર આણે છે. યરસ્તુમનો પાવર તે છે કે જેથી યરસ્તુમની ગતી એટલે મોટાઈની ઉંચાઈએ જવાની ગતી એટલે દાદારનો મેલાપ કરવાની ગતી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આ વખતે માદરૂપ કેહપર્ પેલા આઝાદ કેહપર્ની બરાબરનું થઈને તેમાં કુદરતનો વાસો થાય છે એટલે

દાદારને પુગાય છે. અરશ્નુમ શબ્દ **અરેજ** = ઉંચે ચઢવું-ઉંચાઇએ જવા ઉપરથી છે. ‘**અરેજ**’ ઉપરથી ‘**અરેશ્નુ**’ શબ્દ છે, જેનો અર્થ ઉંચાઇએ ચઢેલો-દાદારનો મેલાપ મેળવેલો એમ થાય છે. ત્યારે ‘**અરેશ્નુમ**’નો પાવર એટલે દાદારના આતશની ગતી પાળીને દાદાર તરફ ઉંચે ચઢેલો-ઉંચાઇએ ગયેલો એમ અર્થ થાય છે. અરશ્નુમ લેનારે અગાઉ નાવર મરાતબ થતી વખતે અને સામેત્ર થતી વખતે ચાર અરશ્નુમ લઇને અનેક વખત પોતાના આતશને દાદારના આતશ સાથે મેળવીને દાદાર તરફ ચઢીને પાછો ઉતરેલો હતો. પછી જ્યારે તે ફરીથી અરશ્નુમ લે છે ત્યારે પહેલે ‘**નાહુન**’ લઇ તન મનને ઉપર કઢવું તેમ શુદ્ધ કરે છે. આ શુદ્ધતા પેલા માએરૂપનાં કેહુર્પમાંના ઉશ્તાન-જનનના પ્રખળ થવાથી તે કેહુર્પનો ભાર ઓછો થવાથી થાય છે. જન રજે-રજમાં પસરેલો છે. જ્યારે એવો જન પ્રખળ થાય છે ત્યારે તે જનની જોરાને-જનની ગતીથી તન-મનનો વોહુન હવરી ગતી શાંત થઇ ગયની-પરમાર્થી થઇ જાય છે એટલે તે માદરૂપ કેહુર્પને આશાએશ મલી રહે છે એ વાત ખરી પણ એવા નાહુનથી તે માદરૂપ કેહુર્પમાં શક્તિ કુદરતનું રહેઠાણ અને જેમ આવતા નથી. સીરફ ભાર ઓછો થયો. તે માદરૂપ કેહુર્પનાં ચપ્રોમાં તો ખાકનો ભાર એટલે દ્રવાઓ કે જેને સુધારવાનો છે તેનો રએથવ=કચરો કે જેમાંથી લવિષ્યમાં તન થઇને ટકશે તે કચરો રાખવે થતો અભગત તો હજુર છેજ. અરશ્નુમથી તે માદરૂપ કેહુર્પમાં એટલે તેનાં ચપ્રોમાં બેરેઝ ગતી આવી શકે છે; તે ખાકની ગતી તે અભગત ઓછો થતો જઇ સુક્ષ્મતા થતી આવે છે એટલે ખાકી ગતી આખી અને ખાદી ગતી જેવી ઓછા અભગતની થઇને છેલ્લે શુદ્ધ આતશી ગતી થતી આવે છે. એમ માદરૂપ કેહુર્પમાં અસલ શક્તિ જે ખોદા રસીદાની હતી જે પાછળથી તનનો ગર્જા રાખતી વખતે ગુમ થયલી પોશીદા થયલી તે આવતી જાય છે; આમ ‘અરશ્નુ’વાળુ એટલે ઉંચે શક્તિએ ચઢેલું માદરૂપ કેહુર્પ થાય ત્યારે પેલા ખોદા રસીદા કેહુર્પ જે તેથી જરા દુર છે તે તેમાં આવીને ફરી રહે. એમ કેહુર્પનાં ૧૬ ચપ્રોની ગતી બાલે થાય. આવી હાલતને અરેશ્નુની એટલે ઉંચે ચઢેલી હાલત કહે છે. આવું માદરૂપ કેહુર્પ પછી પોતાની દએ-વીક ગતીના રએથવ-ખાકના ભારને આસાનીથી સુધારીને તેને સુક્ષ્મ કરી જડ તનમાં સુક્ષ્મતા લાવીને તે જડ તનને તનપસીન તરફ એટલે સુક્ષ્મતા તરફ હવસ રહીતના થવા તરફ લઇ જઇ શકે છે. આમ નાહુ-

નથી સીરફ તન-મનની શુષ્કતા છે એટલે ખાકી કેહુર્પને આસાની ઉશ્તાન જનનું જોર મળે છે. પણ અરેશ્નુમથી ખાકી કેહુર્પમાં અસલ ખોદા રસીદા હાલત આવે છે એટલે કેહુર્પમાંના આતરે વોહુ ક્રિઆન નીસ્તીના ઉંચામાં ઉંચા ભુવનના મીનો કરકો આત-શને મળીને ગરો-માનના આતરે-ક્રોખાને મળીને યઓઝદાહની શક્તિ ધરાવી શકે છે. આવી હાલતને ‘અરેશ્નૂ’ની હાલત કહે છે. આ હાલત છ મહીના લગીજ રહે. પછીથી તેને નવું ‘અરેશ્નૂ’ લેવું પડે.

આ અરેશ્નુમની શક્તિ અરશ્નુમ ગાહની તલેસમ અને દસ્તુરીને જોરે નાહન નહવડાવનાર ખુપે રવાનવાલા ખુદ અરશ્નુમ રાખનાર મુવેદે તેને આપી. તે ખુપે રવાનના મુવેદે દીન-દસ્તુરીના જોરે અને પેલા ફરેશ્તાને જોરે-પાવ મહેલની તલેસમને જોરે પોતે અરશ્નુમની ગતી મેળવેલી હતી અને પછી ખુપ રાખેલી હતી કે જોથી તેને ખીજને અરશ્નુમ આપવાનો અધીકાર મળ્યો હતો. ત્યારે તે મુવેદમાં અરેશ્નુમની ગતી અનેક વખતે આવેલી એટલે સરેદ યઝ્તના ફરેશ્તાની અને દીન-દસ્તુરની દસ્તુરીને ઇલાકો તેની ઉપર પુર બહારમાં છે. આવો મુવેદ જ્યારે નાહુન લે ત્યારે ઘણી આસાનીથી અને વધુ જોશથી પોતાના તન મનને પાક કરી શકે અને પાવ મહેલમાંના ફરેશ્તાની અને દીન-દસ્તુરની દસ્તુરીની આણુ પોતામાં રાખી શકે. ત્યારે અરશ્નુમ તેણે લીધું એટલે પહેલે તે શખ્સ નાવર મરાતખના દરજ્જાએ પુગેલો હતો. આમ થવા તેણે અમલ કીધો. અમલ થવાને માટે તેણે ‘રોજ માહુ’નો સીલસીલો અને તે રોજ માહ સાથે જોડાયેલા ફરેશ્તાનો સીલસીલો અને દીન-દસ્તુરની દસ્તુરીનો સીલ-સીલો અને તે પાવ મહેલમાંના વીરપેરતુનો સીલસીલો લીધો. જ્યાં લગી રોજ માહ તેજ રાખે ત્યાં લગી આ સીલસીલો છે. જ્યારે તે રોજ માહને છોડી દે ત્યારે તે સીલસીલો તુટે એટલે દસ્તુરીની આણુ-ફરેશ્તાનું હિક્કાઝત-તે-પાવ મહેલનું જોડાણ તેનામાંથી તુટે. આમ રેવાજ રોજ માહ સાથે જોડાયેલા અરશ્નુમ નાહન લીધેલાઓથી ફસલી રોજ માહ બાણાયજ નહિ.

સવાલ અગ્યારમો.

રૈવાળ રોજ માહથી નાવર મરાતય-થએલા મોખેદો પાસે ફસલી રોજ માહ બણાવ્યાથી આપણા અસલી કદમો કદીમ સીલસીલો ધરાવતાં જુના ચાલુ રૈવાળ જરસ્તુમ તેમજ આલાતોને કેવી રીતે હાની પુગે તે જણાવશો.

જવાબ-રૈવાળ રોજ માહથી નાવર મરાતય થયલા મોખેદો પાસે ફસલી રોજ માહ બણાવ્યાથી આપણા અસલી કદીમો કદીમ સીલસીલો ધરાવતાં જુના ચાલુ રૈવાળ જરસ્તુમ તેમજ આલાતને હાણી પુગે છે.

ઉપર દસમા સવાલમાં નાહન અને જરસ્તુમનો સંબંધ જોયો; નાહન અને જરસ્તુમનો અમલ જોયો. અમલ રોજ માહની ઉપરજ હોય. રોજ માહના અમલથીજ તે ફેરસ્તો ઉભો થયો છે તે જોયો. જે દહાડે પાવ મહેલના ખતાવનારે અમલ કીધેલો તે દહાડાના રવીના સ્વાના ઉશ્તાન-મીથ્ર-તે દહાડાના યજ્ઞતના ઉશ્તાન-મીથ્ર અને તે દહાડે પડતા ઉપયનનાં ચલનના ઉશ્તાન-મિથ્ર અને પોતે અમલ કરે છે માટે પોતાના ઉશ્તાન-મિથ્રોની સામટી ગતીથી તે ખધાના સામટા અમલોથી અશોષની વરઝીશીથી તે ફેરસ્તો થયો. ત્યારે તે ફેરસ્તાના માવતર તે રોજ માહનો અમલ થયો. ફરઝંદ હુમેશાં માવતર-નાજ સેવક હોય, માટે તે ફેરસ્તો તે રોજ માહથીજ આકર્ષાય. જ્યારે એક મુવેદ નાવર થાય ત્યારે તે મુવેદ 'નેહુવર' લગી પુગે. 'નેહુવર'માં 'નેહુ' અને 'વર' જે આકારો છે. 'નવ'નો આંકડો તલે-સમાતીક શક્તિ જે પુણ્યતામાં હોય, જે યજ્ઞતોની-અમશાર્પંદોની-દાદારની હોય તે ખતાવે છે. 'વર' એટલે તલેસમાતીક ફેરાવો-તલેસમાતીક ચક્ર એટલે સત્તા મેળવીને દાદારના કહયાસર ફરતી ગતી જેને રશ્ય ચક્ર કરીનેથી કહે છે તે. આ 'નેહુવર'ને નવમુ આસ્માન કહે છે. આ નવમાં આસ્માનને અહુનવર કહે છે એટલે અહૂના તે સાહેબનો વર તરીકે ઓળખે છે. આ અહુનવરનું નવમું આસ્માન નેહુવર તે અહૂનાં વસ્ત્ર તરીકે છે. આ નેહુવરનાં વસ્ત્રમાં યજ્ઞતી ગતીઓ સમાય છે. યજ્ઞતો-અમશાર્પંદો આ 'નેહુવર'ની દીક્ષામાં છે-તેઓ ખુદ 'નેહુવર'

છે. જ્યારે એક મુવેદ પોતાના અમલથી તે પાવ મહેલને જોરે તે માંહેલી ફેરફાર ગતીને જોરે એ બરશનુમો લખને અને દસ્તુરીનું કેલપ જે અહુ-રમજદથી જરથુસ્ત્રથી હાલી જમાનના ચાલુ દસ્તુરીના દમ સાથે જોડાયું છે તેની દસ્તુરી દીની ફરમાનને જોરે કીયાઓ કરી ખુપે રવાન થઇ એટલે સચેત રવાનના થઇને નાવરની કીયામાંથી પસાર થાય છે, ત્યારે મુવેદ ઉપર કહેલા 'નેહવર'ની દીક્ષાએ પુગે છે, નેહવરની દીક્ષા લે છે અને યજ્ઞોતની મીજલસનો ગેતીને લગતો સલાસદ અનુ-યાયી થઇ યજ્ઞોતદાની-પવીત્રાઇની ગતીનો રાખનાર યજ્ઞોતદા-ત્રેગર થઇ રહે છે. (૧) ત્યારે ઉપરના નેહવરના નવમા અહુનવરના આસ્માનમાંના હવયઓનનો ભેદ એટલે અહુરમજદના વસવાટનો-૩૩ અહુઓના-૩૩ રતુઓના વસવાટનો ભેદ એક બાબુએ-(૨) મીનો ગાસ જે અશો જરથુસ્ત્રની છે અને ગવની કુદરતનો દમકાર છે તે વચમાં અને (૩) ગેતી ઉપરનો પાવ મહેલ અને તે માંહેલી વીરપેરદની તલેસમો-ફેરફાર-દીનદસ્તુરી નું કેલપ, બરશનુમનું કેલપ જે બર-શનુમ ગાહમાં છે તે-નીચે ગેતી ઉપર; આમ મુળ સીલસીલો જે પાવ મહેલમાં ચાલુ છે તેનો રાખનાર તે નાવરની પદે પુગેલો મુવેદ થાય. આ સીલસીલો જે પાવ મહેલમાં છે તેનો અમાનવદાર trustee વાસ્ત્રીઓશ તે થઇ રહે છે-અને ધનામીન જે તે સીલસીલાને તોડવા છવ પટકે છે તેનો જગરો દમનબદ્ થઇ રહે છે. પછી જ્યારે તે નાવર થયેલો મરાનખે પુગે એટલે તેનો મરાનખો ઉપરના નવમા નેહવરના આસ્માનમાં વધે છે અને તે નાવર હવે ઉપર કહેલા સીલસીલાનો અધી-કારી થાય છે, એટલે હવે આ સીલસીલાને ટેકવવા તેને રથેસ્તારી અને આશ્રવનીનું જોમ મળે છે અને પોતે ખુપની ગતી રાખીને અહીની શક્તિને ખાસ કરીને રાત્રીએ કે જ્યારે તેનું જોર વધે છે ત્યારે માર્યાજ કરે છે માટે રાત્રે હમેશ્વાં વંદીદાદનો અમલ કર્યાજ કરે છે. આવા બુલંદ સીલસીલાથી ગેતીની આબાદી થાય છે, જગતનું કલ્યાણ થાય છે, ક્રશો-ગર્દનો રંગ ગેતીમાં જાણી રહેતો જામનો રહે છે અને ધનામીન દારતો રહે છે. ધનામીન જેમ જેમ દારતો જાય છે તેમ તેમ અહીની શક્તિ-ઓની પુસ્તપનાહ તુટતી જવે તેઓનો નાશ થતો જઇ તેઓ ગાબ્યો-દાદનો તાળે થતા જાય છે, અને ક્રશો-ગર્દ થવાનો સામાન ઉભો થતો જાય છે. પણ જો ઉપરના ૧-૨-૩ નો સીલસીલો કે જેનો અધીકારી

તે મુવેદ થયો છે તે સીલસીલો જે મુવેદની ખુદની નાસઝાવાર ચાલ ચલણથી તુટે તો ધનામીન ફતેહ પામે, ગેતીમાં ક્રશો-ગદ્ થવાનો સામાન તેટલો કમ થતો આવે અને મુવેદોની આવી ખુપે-રવાન સાથની મરાતખ અને નાવરની ગતીઓથી-તેમ દીની યરનની દરોસ્તીથી ગેતીના લોકોની બદકરણીના વાદળાંઓ જેઓ સએન દુજ તરીકે બંધાયા હોય તેઓ આખના ગભ વગરના થઇને પખોડાઇ જતા હોય તેઓ (તે સએનના ગુખારો) ગભ વંત થઇ આખદાર થઇ પોતામાંથી આફતનો વરસાદ લગ-ખઓરૂપે કે ભયંકર આગો-ધરતીકંપરૂપે કે પ્લેગોરૂપે કે અન્ય રૂપે-પાડે; એમ ધનાની અને અહીની કાળી બાજુની ફતેહ થાય અને પાવ મહેલની હકીકતી મતલબ ઉલટાઇ જાય. વળી તે ત્રણનો સીલસીલો જે તે મરાતખ-વાલા પાસે છે તે જ્યારે તુટે, ત્યારે તેના તુટવાનું rebellion વળતો જવાખ પેલી ગેતી ઉપરના પાવ મહેલ અને ફેરસ્તા ઉપર પડે એટલે તેઓ ઉપર આઝાખ પડે. આ આઝાખનો ‘પધત્યોગેત’ કુદરતનો હદ ધનસાફનો કાયદો આખી અનજુમન ઉપર તેમ તે મુવેદ ઉપર પાડે. અનજુમનની ઉપર તેટલો વખત પડે પણ તે મુવેદની તો સાત પહેડી લગી તે ‘પધત્યોગેત’ પડ્યા કરે. એમ અનજુમનને-તેમ પાવ મહેલને ખમવું પડે-પાવ મહેલને લીધે દેખીતા આલાતોળી આઝાખમાં આવે. તે મરાતખની પદવીએ પુગેતો મુવેદ ત્યારે જે દીની રીતરીતજોને થોકરે મારી બે પાંચ દહાડાની દુન્યાના ક્ષણભંગુર લાભ અર્થે રોજ માહ ગેરકાયદે બદલીને ભણે, તો તેનો અમલ તુટે એટલે તેનું બરેશ્તુમ તુટે, તેનો તે ફેરસ્તા સાથનો સંબંધ અને વીરપેરદ સાથનો સંબંધ અને દરતુરીની સાંકળ પકડવાનો સંબંધ તુટે, તેમ ઉપર કહેલા ત્રણ મુળ સીલસીલાની કડીઓ ઉપર ભાર પડે અને ઉપર કહ્યો છે તેવો આઝાખ તે સીલસીલાને પુગાડે-ધનામીનને ફતેહ આપે. આમ પાવ મહેલમાં ચાલી રહેતા કદીમો કદીમ સીલસીલાને આવા મુવેદો ધકકા પુગાડે છે.

સવાલ પાંચમો.

અરસ્તુમ માટે “દસ્તુરી બણવાની જરૂરની છે કે ? અને કેવી રીતે ? દસ્તુરી બણતી વખતે કેટલાક મોખેદ સાહેબો દસ્તુરનું નામ લીએ છે. જ્યારે કેટલાક મોખેદો “ દસ્તુરે-ઇન-ઝમાન કરીને બણે છે. ત્યારે અસલમાં દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાતી હતી ? અને દસ્તુરી લેવાની મતલબ શી હતી ? તથા હજી પણ દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાય છે ? આ બાબતનો વીગતવાર તુલોતવીલ ખુલાસો કરવાની મહેરબાની કરશો.

જવાબ-અરસ્તુમ માટે દસ્તુરી બણવાની ધણીજ અગત્ય છે, ના, તે દસ્તુરી બણ્યા વગર ‘અરસ્તુમ’ની મતલબ પાર પડતી નથી તેનાં કારણો છે:-

પહેલે દસ્તુરીની ખરી હકીકતી સમજ લઇએ.

દાદારનો હોકમ અને માનવનો હોકમ વચ્ચે ફરક છે તેની હકીકત ઉપર જોઇ. માનવનો હોકમ બાવવાચક રૂપનો અણુદીઠ સામા માનવથી સાંભળ્યા વગર નહિ પકડી શકાય તેવો હોય. પણ દાદારનો હોકમ તો જીવતો જગતો ઇસમરૂપનો છે. તે ખુદ કેહપ’ છે. દાદારના જેવોજ ઇનસારી છે. કેમકે દાદારમાં ઇનસાર છે માટે દાદારમાંથી ‘અધુ’જ ઇનસારી પુણીતાવાળું અને કેહપ’વાળું દાદારને પુગેલુજ જગતને માટે ભોગ આપનાર-દાદાર તરફ ફરમાન અરદાર કરનારજ નીકળે. આમ દાદારનો હોકમ-દસ્તુરી એક કેહપ’ છે, યજતી શકિત છે જે અમશારપ’દો-યજતો-જરથુસ્ત્ર તેવણુના ચેલામાં તેઓની લાવેલી દીનના રામશાહો અને રાએનીદારો દીન-દસ્તુરોના ઉસ્તાન-ઇમમાં જોડાણ કરી રહે છે જેનો સીલસીલો હાલી જમાનના મરાતબની ગતીએ પુગેલા અરસ્તુમ સાથેન રાખતા દીન-દસ્તુરના ઇમમાં થોડેલો છે. જે દીન-દસ્તુર જે મરાતબવાળો હોય છેજ તે પોતાના અરસ્તુમની દરકાર નહી લેતો હોય તો દસ્તુરીના કેહપ’ના તે ઉસ્તાન-ઇમને તેના ઉતરી પડેલા ઇમ-ઉસ્તાન સાથે જોડાવવાને લીધે અભડાવું પડે માટે તે દીન-દસ્તુરો ઉપર મોટી જવાબદારી લટકે છે. છતાંબી દસ્તુરી તો તેઓની અંદર ઠેકા લેતી ગણાય છે.

આપણે ઉપર લખાણથી પાવ મહેલની રચનાની ગુહ્યતા જોઇ; અરસ્તુમ ગાહ-આલાતોની અંદર આવેલો પાવ મહેલના વીરપેરદનો સીલ-સીલો જોયો, કે જેને પેલો સરેદ યજતનો નાયબ ફેરફોરો ચલાવી રહે છે.

અરસ્તુમ ગાહ શું છે? તે ખાકના આલાત તરીકે ગણાય છે કે જેમાં મુળ અશવન દીન-દસ્તુરે પોતાના ઉભા કાંધેલા અમલના ફેરફારને જોઈ અને સરેદના નાયબ ફેરફારની હમકારીથી અરસ્તુમની શક્તિ ઉભી કરીને સામેત કાઢી છે જે નવગરેહોમાં અને અરસ્તુમ લેતા મુવેદોમાં પંચરાષ્ટ્ર રહે છે.

અરસ્તુમ ગાહ ત્યારે એક પાવીવાળી જગા રહે છે કે જેની અંદર 'અરસ્તુમ' લેવાની ક્રીયા થઈ રહે છે. અરસ્તુમ ગાહની પાવીની જગાની વચમાં પશ્ચિમથી પૂર્વ લગીમાં ત્રણ અને પાંચ પથ્થરોની ઢગલીઓ મુકેલી રહે છે. ત્રણની ઢગલીઓ અગીઆર રહે છે-પાંચની ઢગલીઓ દસ રહે છે. પહેલી ત્રણની અને પછી પાંચની, પછી ત્રણની પછી પાછી પાંચની એમ તે ઢગલીઓને અમુક અમુક દુરીએ ગોઠવેલી હોય છે. પાંચની પહેલી ઢગલી ઉપર અરસ્તુમ લેનાર બેસીને અરસ્તુમની ક્રીયા અરસ્તુમ આપનાર સાથે લઈ રહે છે અને પછી પાસેની ત્રણની ઢગલી કુદાવીને ળીળ પાંચની ઢગલી ઉપર બેસીને તેવી રીતે બધી પાંચની ઢગલીઓ પુરી કરી ત્રણની ઢગલીઓ કુદાવી રહીને ક્રીયા પુરી કરી રહે છે. ત્યારે અરસ્તુમ લેવાની ક્રીયા માટે-નાહન લીધા પછી પાંચ અને ત્રણની ઢગલીઓ ઉપરથી ક્રીયા કરવી પડે છે; પાંચની ઢગલી ઉપર ક્રીયા કરે છે અને ત્રણની ઢગલી કુદાવી રહે છે.

ગેતીમાંના પાવ મહેલમાંની વીરપેરદની રચના મીનો ગાસમાંની વીરપેરતુની રચનામાંથી છે. આ વીરપેરતુની રચના દાદારના ૩૩ અહુ અને રતુમાંથી છે. ગેતીમાંના પાવ મહેલમાંની આ વિરપેરતુની રચનાનો અણુદીઠ ચલાવનાર તે ફેરફાર છે અને દીઠ ચલાવનાર દીન-દસ્તુર છે. આ બેઉ ફેરફાર અને દીન-દસ્તુરની આણુની ઉપર પેગામ્બર સાહેબ અને તેવણના જનનશીનોની આણુ એટલે દસ્તુરી છે. છેલ્લી દસ્તુરી રાયનીદાર આદરળાદ મારેસ્પંદ સાહેબની હતી. પેગામ્બર સાહેબને અહુસ્મજદ અને અમશ્ચાર્પંદો અને સરૌશ તરફથી દસ્તુરી મળેલી છે. આમ ત્યારે ગેતીમાંના પાવ મહેલમાંની વીરપેરતુની રચના જે મીનો ગાસમાંથી છે તે ૩૩ આલાતોમાં વસેલી છે. ૩૩ આલાતોમાં તે વીરપેરતુની અદ્રખ્ય નુરી ગતીનો વસવાટ પેલા સરેદ યજ્ઞતના નાયબ ફેરફારથી અને હાલના દીન-દસ્તુરની ચાલતી દસ્તુરી જે દાદાર-જરથુશ્ત્ર અને આદર બાદના સીલસીલાની છે તેથી ટકી રહે છે. ત્યારે ૩૩ આલાતો ઝઝોશ્ત્ર તરીકે એટલે યજ્ઞતો વસેલા ત્યારેજ રહેલા કહેવાય, કે જ્યારે તે ૩૩

આલાતોની ઉપર સરેહ યજ્ઞતના નાયબ દૂરેશ્તાનો મીનો વહીવટ અને દીન-રસ્તુરનો દેખીતો વહીવટ ચાલુ હોય એટલે દસ્તુરી ચાલુ હોય.

આ ૩૩ આલાતોની અંદર તે મીનોષ્ટ રચના રહે છે ખરી, પણ તે રચનાની ખીસ્કારી હરહમેશ ચાલુ રહેતી નથી એટલે ૩૩ આલાતોમાંની ઝમ્મોથની ગતી-૩૩ આલાતોમાં રહેલી યજ્ઞતોની દરગાહ-કામ વખતેજ ખુલ્લી ચાલુ હોય, કામ બંધ થાય કે તે દરગાહ બંધ થાય. ત્યારે ક્રીયા કરતી વખતે જ્યારે મુવેદ “પરગડ” કરે છે ત્યારે ૩૩ આલાતોમાં રહેલી યજ્ઞતી દરગાહ જે બંધ છે તેને ખોલીને યજ્ઞતોની મીજલસને અંદર ખોલાવે છે. આમ “પરગડ” કરનાર તે યમ્મોઝદાથ્રેગર ખુબનો ધણી છે કે જે ખુદ આલાત છે કે જેણે પોતામાં ઝમ્મોથની દરગાહ ખોલીને પોતે નેહવરનો થઇ ખુપે રવાનનો થઇને યજ્ઞત વસેલો થયેલો છે. મુવેદની આવી ગતીને યમ્મોઝદાથ્રેગરી યમ્મોઝદાની શક્તિ તરીકે ઓળખે છે. આવી યમ્મોઝદાહની શક્તિ જે ખુપે રવાનથી થઇ એટલે તે મુવેદ ખુદ ઝમ્મોથ કામ કરતી હાલતનો દાદારની દરગાહ ખોલેલો થયો. તેણે પોતાના તે અધીકારથી પેલા આલાતોનું પરગડ કીધું એટલે તેઓમાં રહેલી ઝમ્મોથની ગતીને ખોલી એટલે તેઓમાં રહેલી વીરપેરતુની શક્તિને ચલીત actiજ કીધી-દાદારની દરગાહ ખુલી કે જેમાં હવે નિવએદયેમી હંકારયેમીના માંત્રો ભણતી વખતે તે ભવ્ય અનનુમન પધારશે. એમ ૩૩ આલાતોનું પરગડ કીધું-૩૩ આલાતોની અંદરની દાદારની દરગાહને ખોલી-સ્વીચને ખોલીને રેશની કીધી, પેલા યમ્મોઝદાથ્રેગરે યમ્મોઝદાના અમલથી અધીકારથી કીધું, પણ તે યમ્મોઝદાથ્રેગરને તેવો અધીકાર કેણે આપ્યો ? તે મીનો નાવરનો થઇ મરાતબનો થઇને એટલે ત્રણ અરસ્તુમ લઇને ક્રીયાઓમાંથી પસાર થઇને શામેલ થવાનું ચોથું અરસ્તુમ લઇને તૈયાર થયો તેની વીગત ઉપર જોઇ ગયા. આ ‘અરેશ્તુમ’ની શક્તિથી થયેલી મીનો નેહવરની યજ્ઞશનેના ખુપે રવાનના પાવરને જોરે તેને પરગડ કરવાનો અધીકાર મલ્યો. ત્યારે પહેલો અધીકાર અરસ્તુમ છે-જે અરસ્તુમે પછી બીજો અધીકાર જે ખુપે રવાનનો છે તેને મેળવી અપાવ્યો. ત્યારે ‘અરેશ્તુમે’ તે અધીકાર તે યમ્મોઝદાથ્રેગરને કઇ રીતે આપ્યો ? અરસ્તુમની શક્તિવાળા યમ્મોઝદાથ્રેગરે પોતે પોતાના રવાનની યજ્ઞશને કરી તે રવાનને પોતામાં જાગૃત કરીને ખુપનું કીધું એટલે ‘નેહવર’ની મીનોષ્ટ ગતીની અંદર જાગૃત કીધું. આમ અચાથી તેને પરગડ કરવાનો અધીકાર મલ્યો. ત્યારે મુળ ચીજ ‘અરેશ્તુમ’ છે.

‘અરશ્નુમ’ શું છે તે ઉપર જોઈ ગયા. જે ખુપના ધણીઓએ એટલે અરશ્નુમની શક્તિથી કીધેલી યજ્ઞસ્તે મારફતે ખુપે સ્વાનની શક્તિવાળા થયલા જે મુવેદોએ પોતાની મારફતે અરશ્નુમ ગાહમાં રહેલી અને નવ-ગરેહોમાં અને પોતામાં પંચરાયલી અરશ્નુમની શક્તિ તેને આપી છે કહી રીતે આપી ? પેલા અરશ્નુમવાળા ખુપના ધણી થયવા મુવેદોએ ખાકનો આલાત કે જે અરશ્નુમ ગાહ તરીકે થયો છે, જેનું ખ્યાન ઉપર આપું છે, તેને પહેલે તેજ કીધો-તેનામાં ઝંઝોશ્રીક ગતી ઉછાળા માગતી કાંતી. તે અરશ્નુમ ગાહની જીભ આલાનો માફક પોતાની ઝંઝોશ્રીક ગતી હર હમેશ જાગૃત રાખી શકતો નથી. જેમ પરગરૂ કરીતે આલાતોમાંની ઝંઝોશ્રીકની દરગાહને ખોલવી પડે છે-સ્વીચ ખોલીને લાકડ કરવી પડે છે, તેમ અરશ્નુમ ગાહની અંદરના ખાકના આલાત-માંની ઝંઝોશ્રીક ગતીને ચલીત કરવી પડે છે. ગોયા અરશ્નુમ ગાહનું પરગરૂ કરવું પડે છે. એમ અરશ્નુમ ગાહમાં ખાકની ઝંઝોશ્રીક ગતીને જાગૃત કરવા પહેલે તે અરશ્નુમવાલો ખુપનો ધણી પોતાની અરશ્નુમની શક્તિ જે દુવ્યમ મરતખાની હોય-(ક જેમ આજે છે તેવી હોય) તે તે અરશ્નુમની શક્તિને આપના કાદોથી એર મજબુત સચેત ચલીત કરવી પડે છે માટે પહેલા આવ ઓટે છે, આવ ઓટવાના મિથ કરતાંની સાથેજ સરેદ યજ્ઞતનો નાયબ ફેરફાર વીરપરતુની ગતીના જોરથી આપમાંના ચોકસ કાદોની ગતી તે ધણીને ઉઠાડ કરીને આપે છે જેથી તે આપ ઓટનારને તે કાદો મલે છે, જેથી તે ધણીની અરશ્નુમની ગતી તેજ થઈ જાય છે. પછી તે ધણી હાથમાં નવગરેહની લાકડીઓ પકડે છે. આ વખતે તે નવગરેહની લાકડીમાંની તલેસમોને તે સરેદ યજ્ઞતનો નાયબ ફેરફારો તેજ કરે છે. મોટી છરીવાલી નવગરેહને લઈ પછી સરેદ યજ્ઞતના જાહેર કારોબારી દીન-દસ્તુરની ઇજાઝત=દસ્તુરીને જાહેર કરે છે એટલે દસ્તુરીનું ‘કેહપ’ જે દાદારથી તે દીન-દસ્તુરમાં સંબંધ રાખે છે તેનો સંબંધ પોતે કરીને તે દસ્તુરીના કેહપનાં મોંઢાં તરીકે પોતે તે દસ્તુરી હોકમને જાહેર કરે છે, એમ કરવા માટે તે નવગરેહને ત્રણ પથરાની ઢગલી ઉપર થોકે છે-ગોયા મુનાદી કરીને પોતાનો અધીકાર જાહેર કરે છે કે ‘હું’ કાયદાસરનો અરશ્નુમ તેજ કીધેલો થયેલો છું’ તે સરેદ યજ્ઞત અને દીન દસ્તુરનો વહીવટ જે દાદારથી તે અમશારપંદોથી તે સરોશથી તે જરથુશ્રથી તે મારેસ્પંદાનથી તે મારાં (ફલાન) દસ્તુરથી આત્રુ છે તે દસ્તુરીના સીલસીલોજ મને આત્યારે અરશ્નુમથી મળેલો છે. આવી દસ્તુરીથી તેના

અધીકારથી મારી અંદરની અરેસ્તુમની શક્તિ અને આ નવગરેહમાંની તે શક્તિ એકીને જોડીને મારામાંથી નવગરેહમાં વહેતી કરૂં છું. આવી ચલીત થયતી અરેસ્તુમની શક્તિને આ છરીવાલી નવગરેહમાંથી આ અરેસ્તુમ ગાહની જમીન જે ત્રણ પથ્થરવાલી છે તેની ઉપર મારી તરફથી મોકલું છું એટલે મારો અરેસ્તુમનો પાવર અરેસ્તુમ ગાહમાંની આ ત્રણની ઢગલીની તલેસમો કે જેમાંથી અરેસ્તુમની શક્તિ પડેલી છે-ત્યાં મોકલું છું, કે જેથી તે જમીનમાં રહેલી અરેસ્તુમની શક્તિ એટલે ‘એરેઝ’ ગતી અપાવતી ઝંઝોશીક શક્તિ ખીલે-કામ કરતી થાય અને ત્યાંથી અરેસ્તુમ ગાહની પાવીના કશની તલેસમને જાગૃત કરે. એમ તે અરેસ્તુમ ગાહની તલેસમોને જાગૃત કરૂં છું-ચલીત કરૂં છું.’ આવી મતલબ માટે સરેશ બાજુ લઘ દસ્તુરી પઢી મે ટી નવગરેહ ત્રણની ઢગલી ઉપર મુકીને પછી ચાર યથા પઢતો જઈને તે નવગરેહને અરેસ્તુમ ગાહની પાવીમાં ઉત્તર દશાથી આગળ ચારે તરફ ફેરવીને પછી બીજા બાર કશો પેલા ત્રણ પથ્થરોની અગીઆર ઢગલીઓ અને પાંચ પથ્થરોની દસ ઢગલીઓ આસપાસ યથા ભણુતાં કરી રહીને તે અરેસ્તુમ ગાહની ગતીને ચલીત કરે છે. આમ દસ્તુરીની ઇઝા-ઝતથી તેજ કાઢેલા પોતાનાં અરેસ્તુમથી તે અરસમ ગાહના આક્રી આલા-તને ‘પર-ગરેવ’ની હાલતમાં સચેત હાલતમાં આણું છે. આ વખતે ત્યારે તે નવગરેહમાંથી પોતાની તેજ કાઢેલી અરેસ્તુમની ગતી પેલા અરસમ ગાહની પાવીમાં મોકલીને તેને સચેત કરે છે. પણ નવગરેહમાં પોતાની અરેસ્તુમની શક્તિને ઉતારી નવગરેહની તેવી તે શક્તિને મલી તે નવગરેહને સચેત કરે છે તે હાલત પેલી દસ્તુરીથી ઉભા થતા સીલસીલાને જોરે સરેદ યજત કરી આપે છે. દસ્તુરી પઢવે સરેદ યજત કે જેવણુ પોતેની તેજ દસ્તુરીના હમકાર છે તેવણુ નવગરેહમાંની તે ઝંઝોશીક ગતીને જાગૃત કરી તે મુવેદનાં અરેસ્તુમ પાવરને તેમાં વહેતું કરીને પછી અરેસ્તુમ ગાહની પાવીમાં ચાર યથાથી તે વહેતી અરેસ્તુમની ઝંઝોશીક ગતીને મોકલીને તે અરેસ્તુમ ગાહના તે આલાતને ઝંઝોશીક ચલીત ગતીમાં ચાલુ થવા તેજદાર કરે છે તેની શક્તિ જે ત્યાં મંદ છે તેને ચલીત કરે છે-તેનું પરગણું કરે છે એટલે તે શક્તિની સ્વીચ ખોલીને શક્તિને લાઇટરૂપમાં પ્રદર્શીત કરે છે. આને માટે આજે સાધારણ રીતે કહે છે કે અરેસ્તુમગાહ તૈયાર થયો. ત્યારે દસ્તુરીનો સીલબીલો ભણ્યા વગર સરેદ યજતનો બાતેન વહીવટ જે નવગરેહની લાકડીઓના આલાતને ચલીત કરવાનો છે એટલે તેઓમાં અપની ગતીનું ચલણુ ઉજી કરી તે માંહેલા અરેસ્તુમના પાવરને સચેત કરવાનો છે તે પુણું થાય નહિ, તેમ તે મુવેદની તેજ થયેલી અરેસ્તુમની

શકિત કે જેને પેલા નવગરેહ મારફતે અરસ્તુમ ગાહમાં મોકલવાની છે માટે તે અરસ્તુમની શક્તિને નવગરેહમાં ઉતારીને ચલીત કરવાની છે તે તે નવગરેહમાં ઉતરી શકે નહિ. એમ ત્યારે સરોશની બાજુ ધરીને જ્યારે દસ્તુરી પહે છે ત્યારે અને ત્યારેજ સરેદ યજ્ઞત વીરપેરદની તલેસમાતીક ગતીઓને નવગરેહમાં તેમ નવગરેહમાંથી અરસ્તુમ ગાહની અંદરની પથ્થરની ઢગલીઓની આસપાસના બાર કશોમાં અને તે અરસ્તુમગાહના બહારના મોટા કશમાં જાગૃત કરીને પેલા મુવેદ સાહેબની અરસ્તુમની ગતી-પાવરને નવગરેહ મારફતે અરસ્તુમ ગાહમાંના તેવા પાવર સાથે મેળવીને તે અરસ્તુમની ગતીને અધેઅધ તે અરસ્તુમ ગાહમાં વહેતી કરે છે, કે જેમ કીધા વગર અરસ્તુમ ગાહ તખયાર થઇને પેલા અરસ્તુમ લેનારને અરસ્તુમનો પાવર અરસ્તુમ દેનાર આપી શકેજ નહિ. ત્યારે દસ્તુરીનું પઢવું ખાસ છે. દસ્તુરીની ઇજાજત વગર સરેદ યજ્ઞત તલેસમોને ખોલેજ નહી. દસ્તુરીમાં પદા બરાબર બાણવાજ જોઇએ. છેક હાલી જમાનના દસ્તુર કે જે તે પાવ મહેલને લગતો અને તે પાવ મહેલના ફેરફારનો હમકાર હોય તેના નામ લગી બાણવાજ જોઇએ. આજે દસ્તુરે આન બાશદ એમ કહે છે તે ચાલે નહિ. ગમે તેવો દસ્તુર હોય પણ જેવું તેનું નામ તે પાવ મહેલના સરેદના ફેરફારની સાથે નામજદ થયું એટલે તેનાં નામથીજ દસ્તુરીનો સીલસીલો ખતમ થશે. કહેવાની જરૂર નથી કે તે દસ્તુર મરાતબ થયેલો કીયામાં સામેલ થયેલો માટે ચાર મુજા અરસ્તુમ લીધેલો હોવોજ જોઇએ. તેણે પોતાનું અરસ્તુમ રાખવુંજ જોઇએ. જે તે દસ્તુરની રગ્ગ કગ્ગ હોય અને કોઇ નવો નહિ નેમાયો હોય તો જે કોઇ વડા પંચકી સાહેબ પુરા યઓઝદાથેગર અરસ્તુમવાલા ખુપવાલા અને દસ્તુરીને ઘણી નજદીકના માનને લાયકના તેજ પાવ મહેલના હોય તેવું નામ પી ચાલે.

આવી રીતે જ્યારે તે અરસ્તુમ ગાહના આલાતને કામ કરતો ‘પર-ગરેવા’ના બેદનો ઉભો કરે છે એટલે દાદારની દરગાહની ઝઓઝીક ગતી-વાળો-તેઝ થયેલી તલેસમાતીક ગતીચાલો અને અરસ્તુમની શકિત આપવામાં હમકાર તરીકે સજ થયેલો કરી રહે છે, એટલે સરોશની મદદથી દસ્તુરીના સીલસીલાને જાહેર કરી ત્રણ પથ્થર ઉપર નવગરેહ મુકાને અરસ્તુમ ગાહની આસપાસની પાવીમાં ચાર યથાથી કશ મારી રહે છે, કે પછીથી અરસ્તુમ ગાહની અંદર મુકાવલા પેલા પથ્થરની ઢગલીઓની આસપાસના બાર કશો, જેઓ જે કે આ વખતે ચલીત થયા છે છતાંયી તેઓને વધુ ઉક્તવાર કરવા તેવણ પેલી નવગરેહથી તે ત્રણ અને પાંચ પથ્થરની ઢગલીઓના જમુઅની આસપાસના કાયદાસરના બાર કશોને યથા બાણતાં

ભણતાં મારીને તેઓને ચલીત કરી રહે છે. આ ત્રણ અને પાંચ પથ્થરની ઢગલીઓની તલેસમની શક્તિનો ભેદ કહીએ તે પહેલાં એક નોંધ લખશું કે પેલા અરસ્તુમ ગાહની આસપાસના કશને ચાર ચથાથી ચલીત કીધેલો જણાયે છે, પણ જ્યારે સપ્તર પહેલો પાવ મહેલ નર અપવને કીધેલો ત્યારે આ ખાકી આલાત કરતી વખતે ૧૩ ચથાથી તે પાવીને ચલીત કીધેલી. પણ પછીથી ચાર ચથાથી ચલીત કરવાનો હોકમ છે. છતાંજી આજે જેમ કેટલાક સાહેબો ૧૩ ચથાથી ચલીત કરે છે તેમાં કંઈ ખોટુંતો નથીજ. બીજું એ કે જે અરસ્તુમ દેનારે હોય તેવણુ આવ ઓટીને આવના કાદોથી પોતાના અરસ્તુમને તેજ કરે. પણ જે કાંઈ નર અશવન હોય કે જેવણુ અરસ્તુમ અવલ દરજ્જાનું હોય તો તેવણુને આમ આવ ઓટવું પડતું નથી કેમકે તેવણુમાંનો અરસ્તુમનો પાવર અને તેને બહાર ચલાવવાની ગતી જોઈએ તેથીજી વધુજ છે.

હવે પેલા ત્રણ અને પાંચ પથ્થરની ઢગલીઓની આસપાસની બાર તલેસમો અને તે ઢગલીઓના આંકડાનો ભેદ જોઈએ. અરસ્તુમ ગાહની વીગત ઉપર કહી છે. પાંચ પથ્થરની દસ ઢગલીઓ રહે છે—ત્રણ પથ્થરની અગીઆર ઢગલીઓ રહે છે. પહેલે ત્રણની પછી પાંચ એમ એક પછી એક મુકાય છે. તે બધાંઓની આસપાસ ચોકસ રીતે ૧૨ કરો રહે છે—બાર તલેસમો રહે છે.

પાંચની ઢગલીઓ તેને ઉંચ ગતીમાં લાવવા માટે છે માટે ઉંચ ગતીના દસનાં આંકડાની તલેસમાતીક શક્તિ તે પાંચ પથ્થરની દસ ઢગલી કરીને તેઓને લાગુ પાડેલી છે. આવી ભેરેઝની ઉંચ ગતી લાવવા તે લેનારે પોતામાંની હા-નાની મારામારીનું સમાધાન કીધેલું હોવું જોઈએ એટલે તેવી હા-નાની સામસામી હવસી ગતીઓના જોમને ઓળંગીને તેઓથી સતત્ર થયેલો તે હોવો જોઈએ. માટે હું—તું—તે એવા ભેદો તેમાં નહિ જોઈએ. એ લેનાર એવો થઈ રહેશે માટે ત્રણની હું—તું—તેના ભેદ દેખાડતી ઢગલીઓને ઓળંગતો દેખાડેલો છે. તેઓ અગીઆર છે એટલે ૧ + ૧ = ૨નાં ભેદ બતાવે છે કે જે ભેદને તેઓ ઓળંગે છે.

પાંચની ઢગલી ઉપર નાદન નાહીને તૈયાર થયેલો તે અરસ્તુમ લેનાર જેમે છે અને પેલો અરસ્તુમ દેનાર ચમચાની નવગરેહથી તેને ધજેલો તરો ચોદસ તરતીયથી આગીને તેની સાથે લાણી રહે છે. પછી કુતરાના ડાબા કાનને તે અરસ્તુમ લેનાર અડે છે—અવી રીતની ચોકકસ કીયા તે પાંચના પથ્થર ઉપર બેસી કરીને પાસેના ત્રણના પથ્થર ઓળંગીને બીજા પાંચ ઉપર બેસી તેવી રીતે કીયા કરી રહે છે.

આ ક્રીયાના પાંચ તત્ત્વકકાઓ છે :

(૧) પહેલો આવ ઓટલો જોતી જેણે યસ્તુમ ગાહ તૈયાર કીધેલો છે તે નર યઓહદાથ્રેગર જમણા હાથમાં ચમચાવાળી નવગરેહ લખ યસ્તુમ લેનારના હાથ ઢાંકેલા માથા ઉપર મુકી સરૌશની ક્ષતુમન ઝ્રઓત્તુ લગી પઢે છે.

(૨) પછી તે જોતી તેને તે ચમચાથી નીરંગ દીનતો ગોમીજ આપે છે જેને તે લેનાર ચોકસ રીતે આખાં નગ્ન દીલને લગાડે છે.

(૩) પછી તે જોતીને લગતો રાશ્વી કુતરો લાવીને હાજર કરે છે જેના ડાલા કાનને તે લેનાર ચોકસ તરતીએ અડે છે.

(૪) જોતી પછી કેમ ના મઝદાને નેમચ્યા લગી પઢી રહે છે.

(૫) તે લેનાર શ્વપ્સ નેમચ્યાનું પદ મોટે અવાજે બણુતો જષ ત્રણની ઢગલી ઓળંગી ખીજ પાંચની ઢગલી ઉપર બેસે છે.

પહેલું પાહડીયું ઓળંગતા એમ પાંચ તત્ત્વકકાની ક્રીયા કરે છે. પણ પછીથી પહેલો તત્ત્વકકો છોડી દઇને ચારજ તત્ત્વકકાની ક્રીયા કરી રહે છે. છ પાહડીઆં લગી એમ નીરંગ લગાડતો જષને ક્રીયા કરે છે.

પછીનાં સાતમાં પાહડીયાં વખતે એમજ ચાર તત્ત્વકકાની ક્રીયા કરે છે પણ ચમચામાં નીરંગને બદલે ખાક રેતી આપે છે. પછીના આઠ નવ અને દસમે વખતે ઇજેલું આગ આપે છે અને તે ક્રીયા કરી રહે છે. પાંચ પથ્થર કે જેવી ઉપર તે બેસે છે તેઓની અંદર પાંચની તલેસમ છે. પન્જે-ઝરવીકશે-આતેનની ગતી દરેક માનવનાં માથા આગળનાં પહેલાં ચાર ચપ્પોમાં રહે છે, કે જેને તેની જન્મો જન્મની મીનોષ કમાષ કહે છે, કે જેમાં સરૌશની ગતી મંદ રીતે રહે છે એટલે અહુ-પરતી કીધેલાની કમાષ રહે છે કે જેથી માનવનું બાન છે કે જેને લીધે માનવ પોતાને માનવ તરીકે ઇનસાનીઅતવાલો કહેવડાવે છે અને જેની મારફતે માનવ પોતાના ધર્મના આપો જેઓ મુક્તિએ પુગીને અરદા ક્વશનાં સાહજનમાં ફરી રહે છે-કુદરતને ચલાવી રહે છે, તેઓ સાથે સંબંધ રાખે છે. આવા પન્જે-ઝરવીકશની સાથે સરૌશ યજ્ઞતની શક્તિ પુરી રીતે જોડાય, તો એમ હડે છે કે તેનાં પહેલાં ચાર ચપ્પો જે દરેકમાં મંદ રહે છે તેઓ તેમાં ખુલેલા છે. આ ચપ્પો જો ખુલી રહે, તો આખું કેહપર્ જે ખોદા-રસીદા અને માદરૂપના બે ભાગોમાં વહેંચાયું છે તેઓનાં બધાં ચપ્પો એક એક સાથે અસલના જેવી બલી ગતીમાં આવી જાય. એટલે તેનાં તે કેહપર્ને યજ્ઞતોનાં કેહપર્ સાથે સીધો સંબંધ થાય. ત્યારે તે

અરસ્તુમનો લેનાર જ્યારે પાંચની તલેસમવાલા એટલે ઉપર કહ્યું તેમ પંજે-ઝરવીકશને સરોશ સાથે મેળવનાર તલેસમવાલા પથ્થર ઉપર બેસે છે, ત્યારે તે તલેસમથી તે બેસનારમાં તેવી રીતની પંજે-ઝરવેકશની હાલત થઈ રહે છે એટલે કેહપનાં ચપ્પાની ‘બરેઝ’ ગતી થઈ રહે છે. આ વખતે કુતરાની બગરૂપ શક્તિ તેનામાં કંઈક રહેલી મંદ દ્રુશ ગતીને પકડીને નીરમુળ કરી નાખીને તે અરસ્તુમની ઉભી થતી શક્તિને તેનામાં સુકીમ કરી તે લેનારને ખુદને બગ રૂપનો કરી રહે છે. નવગરેહમાંથી તે અરસ્તુમ લેનારમાં અરસ્તુમની શક્તિ જઈ રહે છે અને તે લેનારની કંઈક દ્રુશ ગતી બાકી રહેલી હોય તે તે નવગરેહના ગરેહો=ગાંઠામાં પકડાઈને ગવમાં ફેરવાઈને પાછી તે લેનારને ઉંચ હાલતે મલી રહે છે. એમ પેલા અરસ્તુમને આપનાર મુવેદ પોતે પોતાની નવગરેહથી પેલી બધી અરસ્તુમ ગાહની તલેસમેને જોરે પોતા મારફતે અરસ્તુમની શક્તિ તેનામાં ઉતારે છે, કે જેથી તેનાં ચપ્પા વધુ તેજ અનેતાં રહી તેની પંજે-ઝરવીકશ દરોસ્ત થતી રહીને બરેઝ ગતી-અરસ્તુમની હાલત તેને મળી રહે. આવી રીતે પાંચ ઢગલીવાળા પથ્થર ઉપરની ક્રીયા પાંચ તબક્કામાં થઈ રહેવે તે લેનારની ઝરવેશ-કશની ઉપર કહેલી વ્યવસ્થા થઈ તેના ૧૬ ચપ્પા મીનોઈ રીતનાં ફરી રહે છે એટલે બરેશ્તુમની શક્તિ જે ઉપર કહેલી છે તે હવે તે અરસ્તુમ લેનારમાંથી તેમાં જાય એવી આવશ્યકતા થઈ રહે છે. જ્યારે દસે દસ પાંચની ઢગલીઓને પુરી કરશે ત્યારે તેમ થઈ રહેશે. જેમ જેમ પાંચ પાંચની ઢગલીઓ ઉપરથી ઉપર કહ્યું છે તેમ કેહપનાં ચપ્પા દરોસ્ત થતા જવાથી તે અરસ્તુમની શક્તિ તે અરસ્તુમ લેનાર મુવેદ તરફ પેલા અરસ્તુમ ગાહમાંની તલેસમે મારફતે જઈ રહે છે તેમ તેમ ત્રણ મુસ્તસલાના લાના બેદને તે ઓલંગતો રહે છે. ત્રણ પથ્થર ત્રણ મુસ્તસલાનો ભેદ દેખાડે છે. ત્રણ મુસ્તસલા એટલે તે બેદી પરદાવાલી કુદરતમાંથી બહાર પડવા નીકલવા માટે બુન પાયો (બુનદહેસ્ત) પામી મોટા થઈને પછી અસ્તોમંદ કાયા પામીને પછી શુદ્ધ થઈ ગવહોમંદ ગતી તનપસીન પામીને પછી પાછા બુનમાં જઈ સ્તરરૂપમાં ફેરવાઈને જે બેદી કુદરત નીરમાંથી નીકલેલા તેમાં પાછા મર્જ થવા માટેના ત્રણ મુળ તબક્કાઓ નામે હસ્તી, નીસ્તી અને ફ્રેશો-કેરેતી. બુન પામી એટલે નવ જાગોની વ્યકતી તરીકે હસ્તીમાં ઉતરીને તે હસ્તીના દાદારના ધરમાંથી નીસ્તીમાં ગેતીમાં અસ્તોમંદ કાયા માનવ કાયા મેળવીને જડતામાં અવતરીને તન પસીનની શુદ્ધતા મેળવી અએત્વોદથી અસલયાતની અખંડ હાલતનું બુન પામીને પછી પાછા દાદારનાં ધરમાં રહેવા લાયકના થવું; એટલે શરીરમાંની

સામસામી ગતીનું સમ્પાદન કરીને જુરાઇને લલાઇવાલા કીધેલા ઠડવું. ત્યારે ત્રણની અગ્યાર ઢગલીઓને કુદાવલે ૧૧ માંના ૧+૧ એટલે દુધની સામસામી ગતીઓનો બેદ એટલે હવસોના ઉછાળાઓને કાણુમાં લાવીને કુદાવી જઇને તે સામસામી ગતીઓને સાથે મળવાની દોસ્તીમાં લાવવાનો બેદ-જુકતીનો બેદ-‘કુસ્પાયઓ ખેદ્ર’ અને ‘નિદાસ્નધથીમ’નો બેદ તેણે પેદા કીધેલો કહેવાય એટલે શરીરની હા-નાની મારામારીનું સમ્પાદન કરીને તે લડાઇ કરવા માટે સજ્જત ગવના કુદરતે ધીરેલા હથ્યાર છોડી દીધેલા-કુદરતને પાછા વ્યાજ સીકકે આપી દીધેલા કહેવાય. એટલે જગતની જુરાઇના ભારને જેમ ગેઉશ ખમે છે તેમ તેથી તે ભાર ખમવામાં શરીર થયેલો કહેવાય. આ વખતે-આવી રીતનો અરજીમનો પાવર તે લેનારમાં પેલા આપનાર તરફથી અરજીમ ગાહની તલેસમોને જોરે આવી રહે છે.

ત્યારે આ પાવર જે તેને મળે તે પેલી દસ્તુરીને જોરેજ મળ્યો. દસ્તુરીની તલેસમને સરેદ યજ્ઞતે જારી કરીને પછી અરજીમના પાવરને તેનામાં ચલાવ્યો. દસ્તુરી વગર ત્યારે અરજીમ ગાહ તઇયાર થઇ શકેજ નહિ, તેમ અરજીમ દેનારનું અરજીમ તેજ થઇ શકેજ નહિ, અને પથ્થરના પહાડીઆઓમાંની બારની તલેસમો જગૃત થઇને કાર કરી શકેજ નહિ. ત્યારે અરજીમની શક્તિને પોતામાં વધારે તેજ કરીને પેલો અરજીમનો આપનાર તે અરજીમ લેનારની અંદર તે અરજીમને તે દસ્તુરીના હોકમથીજ મોકલે છે. આ વખતે તે નાહન લેનારમાંની દુજી ગતી જે કંઇ રહી ગઇ હોય-અગનુમાયસ્ને થયા છતાંથી રહી ગઇ હોય એટલે કુતરાની અંદર કુદરતી રીતે રહેલી શક્તિ જેને સ્વન કહે છે જે દુજી ગતીને હડસેલી કાઢી શકે છે-પરહેજ કરી શકે છે અને પછી તે દુજીની કળ લાવી તેને વ્યવસ્થામાં મુકીને ગવની કરવાનું નસીબ અગોઅખત ઉભુ કરાવી શકે છે એમ તે સ્વની શક્તિ ‘અગ’ તરીકેની રહે છે તે લાગુ પડ્યાં છતાંથી જો રહી ગઇ હોય, તો તે દુજી ગતી પછીથી નવગરેહના ગાંઠોમાં પકડાઈ જઇને તેની કઝાએ પુગે છે એટલે પરહેજ થઇને ગવની બુલંદ ગતી પામીને તે અરજીમ લેનારમાં પાછી ઉમેરાઇ શકે છે. એમ દુજી ગતીની વ્યવસ્થા થઇ રહે છે અને પેલી ત્રણ-પાંચના પથ્થરના પહાડીઆઓની બાર તલેસમોની ગતી સાથેના અરજીમનો પાવર તેનામાં ઉતારવા તે અરજીમ ગાહનો આલાત તે નાહન આપનારને મદદ કરે છે. આમ તે મુવેદ અરજીમની શક્તિ મેળવે છે. પછી ખુપે-રવાન માટેની પોતાના સ્વાનની ઇજ્જતે કરવા ઉપર કહેલું ‘પરગર’ તેવા અરજીમવાળા મુવેદ પાસે કરાવીને તે યજ્ઞને માટેના આલાતોમાં દાદારની દરગાહને ખોલાવે છે. એમ ત્યારે અરજીમ માટે

દસ્તુરી બણવાની અતી જરૂરી છે કે જે વગર બરશ્તુમ પ્રાપ્ત થઇ શકેજ નહિ.

સવાલ છઠ્ઠો.

આવી “ દસ્તુરી ” બણવાના પુરાતન રેવાજને આધારે એક દસ્તુર સાહેબને સાધારણ યોજદાથ્રેગર મોખેદો ઉપર કેટલી જાતના હક ભોગવવાનો અધીકાર મળે છે ? તેમજ તે અધીકાર હાલ સુધીમાં કેટલે અંશે કાર્યસાધક રીતે વપરાયો છે તેના જેટલાખી દાખલા તમો સાહેબ જાણતા હોવ તે સર્વ વીગતવારે જાણાવવાની કૃપા કરશોજી.

જવાબ—દસ્તુર સાહેબ કે જેવણનાં નામથી દસ્તુરી પઢવાનું પદ ખતમ થાય તેવણ સરેદ યજ્ઞતના નાયબ ફરેસ્તાના હુમકાર થયા એટલે પાવ મહેલના વહીવટદાર થયા એટલે બધાજ યઝોઝદાથ્રેગરો તેઓનાજ તાબામાં હોય. દરેક નાનીથી મોટી યસ્ન તેવણનીજ રજા ચીઠ્ઠીથી થાય. મોટી યસ્નમાં તેવણનીજ રજા અને હુમાજેરી હોય. તેવણના હોકમ પ્રમાણે તે બધા મુવેદો ચાલવા બંધાય છે, અને જો તેમ નહિ કરે તો તે પાવ મહેલની આણ તેઓ ઉપર રહેતી નથી. અને તેઓની ક્રીયાની તલેસમો નબળી પડી જઇ રદ થાય છે. જે આશ્રવનને અનજુમને દીન-તરીકે દસ્તુર નામઝદ કીધો તેની દસ્તુરીને તાખે જો મુવેદો નહિ થાય, તો તે પાવ મહેલની વીરપેરદની તલેસમોની સામે બંદ ઉઠાવેલું કહેવાય એટલુંજ ટુંકમાં કહી શકાય. દીન-દસ્તુરોના અધીકાર અને તેઓ સામે બંદ કબી ઉઠેલા છે તે વિષેનો ઇતીહાસ તો પારસી પ્રકાશ યા બીજી તેવી નોંધા-માંથી મળે-એની ઉપર હું કંઈ વધુ લખી શકતો નથી.

“દસ્તુરી”ની ગુહ્યતા નહિ સમજવાને લીધે દસ્તુરીમાં તેવણનું નામ નહિ દેવાને લીધે ધણાઓએ પોતે પોતાની કીધેલી ક્રીયાઓને લુલી કીધેલી છે અને તે ઉપર યુનોએરા વાજખી નથી-આજે જેમ બરશ્તુમ છ છ મહીને લેવું જોઇએ-ત્રણ ત્રણ દહાડે ખુપ કરવી જોઇએ-૭૨ હા બણી-નેજ નાવર મરાતબ થવું જોઇએ-દસ્તુરીનાં પદો બણવા જોઇએ-રેવાજની રીતને માન આપવું જોઇએ વીગેરે વીગેરે બાબદોથી શું કાંઈ થાય છે-

હોમના આશીશો કંઈ રીતે મળે છે—હોમના આપ મલતા નથી, તે બધાનું બાન રહેલું નથી અને લેવા માંગતાખી નથી એટલે તે વિષેની ચુપકીદીજ ડહાપણુ ભરેલી કહેવાય. ટુંકમાં એક દસ્તુરી-યઝોઝદાથેગરી કંઈ પેશો નથી-ધંધો નથી-દુન્યાદારી નથી-તે તો ખરેખર ગતીનો લાહલો લઈને ખીજને આપવાનો મહાનર્મા મહાન પરમાર્થ છે.

સવાલ સાતમો.

ફસલી યરસ્તુમ માટે કેટનીખી દસ્તુરી કબુલાય લેવાય કે અને કોઈ રેવાળ દસ્તુર સાહેબથી તેવી દસ્તુરી કબુલાય કે ?

જવાબ—ફસલી યરસ્તુમ માટે હાલની કેટની ખીજ રેવાળ તોરના દસ્તુરોની દસ્તુરી કબુલાય કે લેવાયજ નહિ તેનો ઉકેલ તો ઉપરના લખાણોમાંથી માલમ પડી આવે છે. તે યરસ્તુમની શક્તિ ઉપરનો મોવકલ ફેરસ્તો જે દીન-દસ્તુરનો હમકાર હોય તેનીજ દસ્તુરી ચાલે. ખીજ પાવ મહેલના મોવકલ ફેરસ્તાના હમકાર દસ્તુરનું ત્યાં કંઈજ ચલણુ હોયજ નહિ-ધંગલન્ડની પાલમિન્ટની સત્તા કંઈ ક્રાન્સની પાલમિન્ટ ઉપર હોય નહિ તેવી તે હકીકત છે.

સવાલ બારમો.

કોષપણુ અગીઆરી-આતશ-કદેહ યા આતશ-આદર્શના પાક મકાનમાં સંઝાસ તથા નાહવાની મોરી, ભોંયતળાએ યા તો માળ ઉપર, એકજ પેવંદમાં, ને એકજ છાપરાં તળે હોઈ શકે કે ? અને તેમ નહિ હોવા માટેની દીની સાહદતો શું છે ?

જવાબ—ઉપરની બધી પાવ મહેલની વીગતો જાણ્યા પછી કોષખી સમજી શકે, કે પાવ મહેલના કશમાં કેટખી મોરી-સંઝાસ હોયજ નહિ. પાવ મહેલના કશની બહાર હોય, કેમકે મોરી સંઝાસ કંઈ પાવ જગા નથી. એટલા લગીની બારીકી બતાવી છે અને રેવાજમાં બહારગામમાં ચાલુ

છે કે બરસ્તુમ લેનાર મુવેદ કે બીજો કોઈપણ મુવેદ આગળ જમ આવેલા માણસના મળમુત્ર જે ઠેકાણે પડી રહ્યાં હોય તે ઠેકાણે પોતે હાજરે જતી વખતે ખેસતો નથી પણ સુકકી જગાની ઉપરજ તે ખેસે છે કે જેથી આગલાની ગરમી તેને અલગાવે નહિ. એની ધુરહાન માટે રેવાયતોનાં લખાણો શોધવાના છે તેમ વંદીદાદનાં ફરમાનો જોવાનાં છે.

સવાલ તેરમો.

મુંબાઈની માનવંત પારસી પંચાએતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેલો “સ્કોલરોની-કમીટી”એ, હાલના કોમી સંજોગો જોતાં, ફસલી-ગણુત્રી કોમમાં ચાલુ કરવા-કરાવવા માટે પોતાનો વીરૂધ્ધ-ઠરાવ પસાર કર્યો છે છતાં, આ “ફસલી-અગીઆરી” બરપા કરીને, એજ જીનો સવાલ નવેસરથી કોમમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજબી છે કે ?

માનવંત પારસી પંચાએતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ નેમેલી સ્કોલરોની કમીટીમાં ફસલના સવાલને બાબુએ મુકવાનો જે ચુકાદો આપેલો છે તેમાં કંઈક વળુદી છે. ઉસ્તાદ બહેરામશાહ શરાફના ફસલને માનનારા ચેલાઓ તે ચુકાદાથી સ્વતંત્રપણે એવા ચુકાદાપર આવેલા છે કે સંજોગો જોતાં હાલને તબક્કે નવી ફસલી દરેમેહેર-આલાતો કરવાનો સવાલ તદ્દનજ અશક્ય છે, જેમાં શો અર્થ છે તે આ સવાલો ઉપરથી દેખાશે, જે ઉપરથી હાલમાં જેઓ ફસલી અગીઆરી કરવા માંગે છે તેઓ કંઈખી ડહાપણુનો રસ્તો લેતાજ નથી એમ કોઈપણ બીન તાસુબીથી જોઈ શકશે. જેઓ ફસલની ગુહ્યતા સમજે નહી તેઓ ફસલની ગુહ્યતા ઉભી કરે એ હસવા સરીખું છે તેઓ પોતાને લવિખ્યની ઓલાદ આગળ હાંસીમાં મુકે છે.

સવાલ ચૌદમો.

જો કોઈપણ શાહુદત તેમજ આધાર-અધીકાર વગર, તેમજ “નર-અપવન”ની ગેરહાજરીમાં, જો ફક્ત અલ્લખ-ટપ્પે નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવામાં આવે (-કે જેથી કામ ઉપર બેશક ગંભીર આકૃત આવી પડે) તો એવા ધર્મ-વીરધના કાર્યને આપણે રોકવા માટે શું શું પ્રયત્ન કરવા જોઈએ ?

કશાપણ આધાર અને અધીકાર વગર જેઓ ફસલનાં નામનાં ઓઠાં હેઠળ કંઈક નવું અણુગટવું કરતા હોય તો તેઓને ધણીજ માન-પુર્વક રીતે તેઓની ભુલ દેખાડવી જોઈએ-તેઓ જાણુ અજાણુ જે નુકસાન કરે છે તે બતાવવું જોઈએ. તેઓને સમજાવવા જોઈએ. તે છતાંબી જો તેઓ નહિજ માને તો પારસી પ્રજાને ખરી બાબદા જણાવીને તેઓથી દુર રહેવા જણાવવું જોઈએ-એ વગરનો બીજો રસ્તો મને કંઈ સુજતો નથી.

કોમમાં કહેવાતાં નવાં ફસલી “આદરાન” ઉભા
કરવાની હાલમાં ચાલી રહેલી ચલવલ.

ફસલી “આદરાન” બનાવવાની ક્રિયા તથા તેને
લાયકના યોગદાયોગરો આજે છેજ કયાં ?

શું “આદરાન,” “વરાહરાન,” “પાવમહાલ,” “આલાતો”
વીગેરે બનાવવાનું ફરમાન પેગામ્બર સાહેબ અશો સ્પીતમાન
જરથુશ્ત્ર સાહેબે કુદરતમાં પડેલા કાયદાઓ જેને દીની
કાયદાઓ તરીકે ઓળખેલા છે તેના કશાખી આધાર
વગરજ આપેલું છે કે ?

કહેવાતાં નવાં ફસલી આદરાનના સંબંધમાં જરથોશ્તી રાદી
સોસાયટી તરફથી પુછાયલા કેટલાક વાસ્તવીક સવાલો
અને તેના જવાબો.

લખનાર :—એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની,

એમ. એ., એલ. એલ. ખી., સોલીસીટર,
(અવસ્તા પહેલવી સ્કૉલર.)

વાંચનારાઓને રોશન હશે કે હાલમાં ચર્ચગેટ સ્ટેશન
આમે બંધાયેલાં નવાં મકાનમાં ફસલી રોજ માહુને અનુસરતાં
કહેવાતાં “આદરાન સાહેબ” તદ્દન નવાંજ બનાવવાની વાતે
મુબંધમાં નવીજ છુકરને ઉભી કરી છે. તેના સંબંધમાં ઉલટ
ધરાવનારાઓ તથા લાગતાવળગતાઓને કેટલીક દીશાએથી સવાલો
પુછવામાં આવ્યા છે, તેમ મુજ જેવા અવસ્તા પહેલવીના તેમજ
જરથોશ્તી ક્રીયાકામના અદના અબ્યાસી પાસેથી તેવા સવાલોના
ખુલાસાઓ માંગવામાં આવ્યા છે તે અનુક્રમવાર આપું તે પહેલાં મારે
જણાવવું જોઈએ કે જો કોમની અંદર ભવિષ્યમાં આવા પાયા વગરના
ફસલી નવા રોજ માહુ સાથના આતશકદેહથી કુદરતી કાયદે ખચીતજ

નીપજનારી આફત (catastrophe) ને અટકાવવી હોય, તો આવા સવાલો કરવાની તથા જવાબો આપવાની પણ જરૂર નથી. ફીયાકામોનાં સાંચાકામો સાથે અશોધ તથા “નીરંગો”ના ખાસ ખાતેની અમલ વગર નવી નવી ચીજો બરપા કરવાનાં ચેડાં કહાડવામાં પારસી કોમ અને જરથોશ્તી દીન માટે જોખમ સમાયલો છે, અને એવા ધખારા માસ્તરોને કેમ ઠેકાણે લાવવા તેનો એકલો રામબાણ ઉપાય કોમ પાસે ostracism નો છે એટલે કે તેવી સંસ્થાનું ભોપાળું ખુદકું કરી આપીને કોમી અનબુમનથી તેને સદા વીખુટી અને અણુગમતી (unpopular) બનાવી તે સંસ્થાને હૈયાતી વગરની કરવામાંજ સમાયલો છે, આ સિદ્ધાંત સાદી અકલ તથા સમજદારી ધરાવનારાં હુમદીન નર-નારીઓ માટે પુરતો છે એમ કોમને હુમો પહેલેધરથીજ જણાવી દઇએ છીએ.

જરથોશ્તી દીનના સાંચાકામ સાથે આસ્નાઇ કરવામાં કોમ માટે સમાયલો જોખમ—ફીયાકામની સામગ્રી તથા “આદરાન”

નવા રોજ માહુથી બનાવવાની શેખી કરનારાઓની લેવી જોઇતી ખબર.

જે પ્રમાણે એક મીલનાં સાંચાકામની ખારીક સમજણ વગર તેની સાથે આસ્નાઇ અને અટકચાળી કરનાર પોતાની ઉપર તથા આસપાસનાઓની ઉપર જક્ષ લાવી નાંખે છે, તેજ પ્રમાણે જરથોશ્તી ધર્મની પાવમહેલની તથા આલાત વગેરેની ફીયાઓ સાથે વગર સમજણથી જેમ ગમે તેમ કલ્પનામાંથી ઉભું કરીને તેની સાથે ચેડાં કહાડવામાં ઘણા મોટો જોખમ સમાયલો છે. જરથોશ્તી દ્યેનની ફીયાકામો અણુદીઠ આલમના મેહેર યજ્ઞના સાત “દખ્યૂ” (અધવિ-દખ્યૂ, અન્તરે-દખ્યૂ, આ-દખ્યૂ, ઉપધરિ-દખ્યૂ, અદ-ધરી-દખ્યૂ, પધરી-દખ્યૂ, અધપી-દખ્યૂ) ના ખારીકમાં ખારીક સાંચાકામની સમજણ રાખીને તેની સાથે સીલસીલો જોડી આપીને પાવમહેલના પાયાઓના “ચક્રો” જેને અવસ્તામાં “રથવ્ય અપ્ર” કાયદે-સરના ચક્રરો (Legitimate Circuits of Unseen currents) કહેવામાં આવે છે, તે ચક્રોની સાથે તાલુકો ધરાવીને પેગામ્બર

સાહેબે તે શીખવીને પોતીકા જાનનશીનો મારફતે ચાલુ કરી આપી હતી, તે ક્રીયાકામોને આપણા દીનદારી તથા અશોધનો ખાસ અમલ કરનારા રાયનીદારોએ “બરેશ્તુમ, નીરંગદીન, વરસ્યા, હોમ, જીવાંમ, જઓથ, બરસમ, વરસ, ભસ્મ” વગેરે વગેરે આલાતોને ખરી લાઇન ઉપર મુસ્તકીમ પાથે મુકી આપીને, આપણા અસીલ આપદાદેથી તોજમ મારફતે નાવર મરાતબને સીલસીલો જાળવીને બરેશ્તુમની ખારીકમાં ખારીક જાળવણી કરનારા અશોધ અને તરીકત ઉપર જાન કુરખાન કરનારા થોજદાથેગર સાહેબો મારફતે જે પાવમહેલની યજ્ઞરને, વંદીદાદ જેવી ખુલંદ ક્રીયાકામોનો સીલસીલો ચાલુ કરી આપ્યો છે, તેની અંદર હાલ જમાનના ઉછાછળા છોકરવન જેવા સફેદ પાઘડીવાલાઓ ખી. એ. અને એમ. એ. સુધી અવસ્તા લાપાનો ફક્ત તરજુમો શીખેલાઓ પાવમહેલના નવા આલાતો અને તેખી વળી “ફસલ”ને લગતા આલાતો નવા રોજ માહ ફેરવીને કરવાની વાતો કરે એ બરેખર જરથોશ્તી ધર્મની મશ્કેરી કરીને દીનઆઇન તથા ક્રીયાકામોનો પાથો ખણી નાંખવા જેવું છે. જે સફેદ પાઘડીવાળાઓ ક્રીયાકામની જરૂર નથી એમ દીલથી માનતા હોય, જેઓ “નીરંગ” ની ફીલસુફીની મશ્કેરી કરીને “નીરંગ” ને બદલે નવજોતમાં તથા ન્હાનમાં પોર્ટવાઇન પાવા નીકળે, જેઓ ખસ પૈસાને ખાતર ક્રીયાકામ માટે જે ગમે તે મત આપવા નીકળે, અને પવિત્ર ગાથાના કલામોની મોતેખરી સમજ્યા વગર રેડીઓ ઉપર પોતીકા સ્વાર્થને ખાતર ખુલંદ એજમતી કલામો બોલીને માંથ્રવાણીનો પાથો ખણવાની શેખી કરે તેવાઓ આજે કોમની ધાર્મીક લાગણીને ઠોકરે મારીને “ફસલી” આલાતનો સીલસીલો નહીં હોય તેવી હાલત અને સંજોગના જમાનામાં કોમ ઉપર લવિષ્યમાં જખુનમાં જખુન આફત લાવનારી દરેમહેર અને “આદરાન” પરથવાની હામ બીડે, તે વખતે કોમને લાજમ છે કે તે ચીજનો અટકાવ કરવા માટે અને તેઓની આવી ગુસ્તાખી છીન્નબીન્ન કરવા માટે શું અથોરનાન કે બેહદીન, શું અદના કે આલા, શું શીખેલા કે અજ્ઞાન, શું મરદ કે ઓરત સર્વેએ અને દરેકે દરેક કોમી છાપાએ પોતાનાં તન મન અને ધનથી બહાર પડવાની જરૂર છે.

“ફસલ” ના કાયદાના વાજખીપણા માટે શક્તિ નથી—પણ
 “પાવમહેલ” ની બુલંદ ક્રીયાઓમાં તેનો અમલ તથા
 નવા રોજ માહુ સાથના “આદરાન” ની ક્રીયાની માહી-
 તીની ગેરહાજરીમાં એ ચીજો સાથે રમત કરવાનો ભય.

“ફસલ” નું વાજખીપણું, તથા તેને લગતી ખારીક સમજણ
 જરથોશ્તી ઇદમે-ક્નૂમની રોશનીમાં ફેલાવનાર બેહેસ્ત-બહેરેહ
 ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ નવરોજી શરાફ હતા. તેની અગાઉ
 શેઠ પુરશેદજી રૂસ્તમજી કામાએ એ બાબદ ભાષાશાસ્ત્રને આધારે
 જુસ્તેજો કરીને ઘણી રોશની નાંખી હતી. “ફસલ” ની બાબદના
 વાજખીપણા માટે પુષ્કળ કેતાબો તથા લખાણો હજીબી મોજુદ છે,
 અને તે “ફસલ” નાં વાસ્તવીકપણા માટે કંઈબી શકક સુબેહ નથી.
 પણ પાવમહેલની ક્રીયાકામોની અંદર “ફસલ” ની બાબદને
 અમલમાં લેવી અને તેને ચાલુ રાખવી એ એક સફેદ હાથી
 પાળવાના કરતાંબી ઘણીજ ખીકટ બાબદ છે, અને તેથીજ આપણા
 અસલી ન્યાગાનોએ “કુખીસા” ની જે ક્રીયા દર ચાર વરસે યા
 ૧૨૦ વરસે કરવાની અતિષય મુશ્કેલી જોઈ લીધી હતી, અને
 “કુખીસા” ની ખાસ ક્રીયા કરનાર યોજદાગ્રેગર ઉપર કુદરતનો
 જે પઈત્યાઘાત reaction આવે છે તે ઝીલી લેનાર તેવા અમલદાર
 યોજદાગ્રેગરો જમાન દર જમાન ખલાસ થતા જશે એવું જોઈને
 “કુખીસો” છોડી દેઈને બસ રેવાજ રોજ માહુનો સીલસીલો
 આજે જમાના થયા ચાલુ કરી નાંખ્યો છે તેમાં તેઓની ખરી
 દુરઅંદેશી હતી. અને તેથીજ પહેલવી ખાંઓ “હુશ્મોરદી”
 એટલે ચાલુ રેવાજ ગણત્રીની રોજ માહુની રીતી મુજબની
 ક્રીયાઓને ખાસ બુલંદી તથા બુજેર્ગી આપી ગયા છે. જે
 જમાનમાં એક ચીજ કુદરતના કાયદાસર સંપુર્ણ રીતે બનવી
 મુશ્કેલ કે મહાલ થઈ પડે, તેનો સીલસીલો ચાલુ રાખનારા
 યોજદાગ્રેગરો નહીજ મળી શકે અને તે ચીજથી કોમ ઉપર
 “મેહેર” ના “દખ્યૂ” ના સાંચાકામ મારફતે ખાસ “વખા”
 ઓ યાને આફતો તથા જ્યાંનગરી અને નુકસાનો વરસ-
 વાનો કુદરતી કાયદો સંજોગ ઉભો થતો હોય તે જમાનમાં આપ-

છુને લાજમ છે કે તેવી ચીજથી બાઝ રહીને, તે ચીજમાં માથું મારવું નહીં. આજે શેહેનશાહી ચાલુ રેવાળું આતશબહેરામો તથા અચ્ચારીઓમાં યેજદગ્રેગર સાહેબોની સંખ્યા તદ્દન ઓછી થતી જાય છે, અને બવિખ્યમાં રસ્તે ચાલતા સફેદ પાઘડીવાળા યા બેહેલીનને બાય દેવાની ફરજ પડે એવો અફસોસભર્યો મામલો ઉભો થયો છે. આજે કદમી રોજ માહુના આતશબહેરામ સાહેબો તથા અચ્ચારીઓમાં કદમી સફેદ પાઘડીવાળાની સંખ્યા નહીં જેવી છે, તો તેવી વખતે ફસલી રોજ માહુની દરેમહેરમાં “આદરાન સાહેબ” ની કાયમની જોખમદારી માથે લેવી એ કેટલા બધા કેશાશ તથા હોજખની જુમેદારી છે તેનો ખ્યાલ કદાચ નવી ચીજ કરવાની એક ખાલી હોંશ ધરાવનારાંઓને નહીં આવી શકે એ બનવા જોગ છે (!)

ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ શરારે “ફસલી આદરાન” કરવાનું કાંય મોકુફ પાડ્યું હતું? “ફસલી” અને “અસલી”

એ જાતના પાવમહેલ તથા આદરાન-આતશબહેરામ રાખી શકાયજ નહીં.

ફસલી દરેમહેર કુદરત હાલ જમાનમાં નહીજ માંગતી હશે ત્યારેજ બેહેશત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ બહેરામશાહ જોગેશ્વરી મધે ઓશી-વરા ગામમાં પોતીકી ઇદમ્યતની બરકકતથી અને પોતીકા નીરંગના મલથી ફસલી દરેમહેર કરવા માટે નીષ્કળ નીવડયા હતા. તેવજુને આબેદ સાહેબદેલાન સાહેબો તરફથી પણ વાળવામાં આવ્યા હતા, જો કે “ફસલ” ને માટે નવો આલાત નવાં અદરાન કેમ બરપા કરવાં તેની તેવજુને પુર માહીતી હતી. ખુદાના હોકમથી મકાન તથા નીલાવ ફૂંડ તથા બીજા બરચો માટે પૈસાની સેહેજબી તંગી હતી નહીં. આજેની જો અમારી સોસાયટી ચાહે તો તેવી અચ્ચારી કરવાને જમીન તથા પુરતાં ફૂંડો ધરાવે છે—પણ નહીં—જ્યારે બેહેશત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબે આ “ફસલના આદરાન” નાં કીમતી ઝવાહેરને સાચવવાના કાયદા તથા તેની મુશીબતો સમજાવી, અને ચોકસ નીરંગો તથા તાવીઝોના અમલ વગર, પાયા વગરનો તથા ફસલી બરેશુમના સીલસીલા વગરનો આલાત બનાવવાનો જોખમ અમને સમજાવ્યો, અને ફસલી

આહરાંન કાયદેસર બનાવ્યા પછી તેની “કબીસા” ની ખારીક ક્રીયાની જોખમદારી સમજાવી અને દર ચાર વરસે તેવી ક્રીયા કરનાર યોજદાઓગરને રદ કરતા જઈને તેના કુટુંબનો નીલાવ કરવાના ફંડ માટેની ફરજનો ખ્યાલ આપ્યો, તથા “ફસલ” ના આહરાંનની બોય માટે ચાલુ મોટી ખુબ “મીનો નાવર” ની ખુબના અમલવાલા બોય દેનારની જરૂરયાતના કાયદા સમજાવ્યા, અને ભવિષ્યમાં “ફસલી” બરેશ્તુમ સાથના મોબેદો મળવાની મુશ્કેલીનો ખ્યાલ આપ્યો, ત્યારે અમો છતે પૈસે, છતી તૈયારીઓ સાથે આ કામથી પરહેજ રહ્યા છીએ, અને રહીશું. તેમાં સૌથી જોખમનો વાત તો આ છે કે એકવાર “ફસલી આહરાંન” થયાં કે ફસલી આતશબહેરામ ત્રણથી છ વરસની અંદર—એટલે છ થી ખાર બરેશ્તુમની મુદતની અંદર કરવાંજ જોઈએ, અને તેવાં આતશબહેરામ કાયદેસર કર્યા પછી દરેક અગ્યારી આતશબહેરામના દૂસ્તીઓએ એકમત થઈને (જે એકામતી આ જમાનામાં બનવીજ મુશ્કેલ છે)—તમામ રેવાળ અગ્યારીઓ તથા આતશબહેરામોને ચોકસ ક્રીયાઓથી કાયદેસર “ફસલી રોજ માહુ”ના સીલસીલામાં ફેરવવાંજ જોઈએ, કેમજે ચોકસ મુદત પછી “ફસલી” અને “અસલી” બે લાઈન રાખી શકાય નહી, અને જો એમ બે લાઈન ચાલે તો બીજાં દશથી ખાર બરેશ્તુમની અંદર અણુદીઠ આલમમાં “દખૂ” માં અથડાઅથડી collision થઈને કોમ ઉપર જબુન આકૃત વરસવાનો સંભવ ઉલો થાય છે—આ બધું ઇલમ્યતથી rational થી—કમ, કેફ, અગફ, વજે, આઈન, મતા, મીદક, ફેલ, ઇન્દાલ—એવા why and wherefore ના નવ logical કાયદાથી બરાબર બધી બાબદો ધ્યાનમાં લઈને અમારી સૌથી વહાલી અને માનીતી “ફસલ”ની બાબદને ક્રીયાકામમાં વહેવાર રીતે લેવાની વાત સેવટની પડતી મુકી હતી.

“અગ્યારી” ની સામે થનાર અક્કલહીણ કહેવાય—પણ “ઇઠોતેર રવાયત” ના આધારે નવા રોજ માહુના આહરાંન સ્થાપનાર—

સ્થપાવનાર પોતાને માથે કોમની જોખમદારી લેઈને

શું કરવા માંગે છે?—આનો અંજામ યુરોજ છે!

કયા અક્કલહીણ જરથોસ્તી એવા હોય કે જે અગ્યારી જેવાં

કામની સામે થાય ? પણ—આ બાબદ ફસલની અગ્યારીની બાબદ સામે થવા જેવીજ છે. અમે નથી માનતા કે બાઇજી હુમાબાઇ પીટીટ (હાલના મીસીસ હુમાબાઇ જહાંગીર કે. મેહેતા) પોતીકાં કુટુંબના અશો રવાનોને માથે આટલો બધો જોખમ નાંખીને પોતાને શીર કોમની ઉપર આકૃત લાવનારી એક અગ્યારીની જીભેદારી લે ! આ અમે લખ્યે છીએ તે કાંઈ ખાલી બીવહુડા-વવાની યા ધાક ધમકીની મતલબથી નથી લખતા, પણ કોમની દાઝ માટે દીલ ધરાવનાર એક પરગણુ ધારમીક કુટુંબના બાઇ સાહેબ પોતીકી બુનેર્ગ વયમાં એક અણુઘટતું કાર્ય કરીને કોમને વધુ દુઃખોમાં ગીરફતાર કરે એ ખ્યાલથી અમારું જીગર ચાક ચાક થાય છે તેથીજ આ ધ્રુજતી કલમે આટલું લખવું પડે છે. એરવદ ફરામરોજ બોદ, તમે તો મારા એકવાર મેત્રીકની પરીક્ષા માટે શિષ્ય હતા, તમે દરેક રીતે મહાન પુરૂષ થાઓ, પૈસાવાળા થાઓ તે જોવાને આ અદના લખનાર આતુર છે, પણ એક અરજ છે કે તમે આ કામથી બાઝ આવો ! તો કોમ ઉપર તમે મોટું એડેશન કરશોજ ! હું તો આગળ વધીને કહું છું કે ફસલી આલાત કેમ કરવો તેના વાજબી અસલ કાયદા તમે જાણતાથી હોવ (જે કે હાલમાં જાહેરમાં કોઇથી જાણનાર નથી), તોથી આ જમાનામાં “ફસલી” અગ્યારીની લવિખ્યની “કળીસા ” વગેરેને લગતી જોખમદારી જોતાં બીલકુલ ઇચ્છવાજોગ નથી. તો પછી તમે “ઇઠોતેર રેવાયત” અને “અથોરનાન નામા” જેવી બીન-પાયદાર ફકત ચોકસ થોડા લોકોનાં મતો ઉચ્ચારનારી કેતાબ મુજબ “ફસલી આલાત” કરવાનું લોકોને સમજવો તે શું વાજબી છે ? “ઇઠોતેર રેવાયત” તથા “અથોરનાન નામું” જે જમાના અને સંજોગમાં લખાયાં છે તેની તમેને માહિતી છે, તમે અંતઃ-કરણથી માનતા તો હશે કે આ કેતાબો બીલકુલ દીની કેતાબ તરીકે ભરૂસો રાખવા લાયકજ નથી. તો પછી તમે શા માટે એંત પકડીને બાઇજી સાહેબ હુમાબાઇને હુમેશના જોખમદારીના ખાડામાં નાંખવા માંગો છો (?), ભલે તમેજો જમીન તથા બીલ્ડીંગ પાછળ ત્રણ લાખ રૂપ્યા ખરચ્યા તો તેનો બીજો રૂડો ઉપયોગ

કરી શકાય એમ છે. એક મજેના “દાદગાહ” સાહેબને રાખીને હમદીનોના વપરાસ માટે “એબાદતગાહ” કરો કે જ્યાં સરઅવસરે હમ-ખંદગી કરીને ટુંકી ધર્મની વાચને આપી શકાય, અને ત્યાં રાત દીન હમદીનો પોતીકા ઘેરમાં સગવડ નહી હોય તો પોતાની અવસ્તાની ખંદગી કરીને ફાયદો મેળવતાં રહે !—અથવા તો જે રેવાણ રોજ માહુને લગતાં આદરાન સાહેબનાં મકાનની સ્થીતી નહી ઇચ્છવાલેગ હોય, યા તેવા કઢંગા રસ્તા ઉપર આવેલાં હોય તો ત્યાંથી ખસેડીને તેવણુને આ મકાનમાં કીયાથી તખ્તનશીન કરી શકાશે, અને આ બેઉ લાઇનના વપરાસથી મકાન બંધાવનારાઓ ખર્ચ પુન્ય હાંસલ કરશે !

જો કોમની અંદર ભવિષ્યમાં આવા પાયા વગરના ફસલી આતશકહેલુથી ખચીતજ કુદરતી કાયદે આવનારી આફતને અટકાવવી હોય તો એક સીદ્ધાંત યાદ રાખવો જરૂરનો છે અને તે એ કે—કીયાકામોના સાંચાકામો સાથે અશોધ તથા “નીરંગો”ના ખાસ ખાતેની અમલ વગર નવી નવી ચીજો ખરપા કરવાનાં ચેડાં કહાડવામાં કોમ માટે જોખમ સમાયલો છે—આ સીદ્ધાંત સાદી અક્કલ તથા સમજદારી ધરાવનારાં હમદીન નર નારીઓ માટે પુરતો છે.

કહેવાતાં નવાં ફસલી આદરાનના સંબંધમાં પુછાયલા કેટલાક વાસ્તવીક સવાલો અને તેના આ અદના તરફના જવાબો.

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી તરફથી આ અગ્યારીના સંબંધમાં કેટલાક સવાલો હીંદુસ્તાનના દસ્તુરજીઓ, જાણીતા અવસ્તા અબ્યાસીઓ, પંથકી સાહેબો, જાણીતા યોગદાગ્રેગર સાહેબો, વીગેરેને પુછાવ્યા છે તેમ આ અદનાને પણ તે સવાલોનું લીસ્ટ મળ્યું છે, તે નીચે આપું આપી પછી તેના માયાકુલ જવાબો મુજ તરફથી નીચે આપીશ :

અર્થગ્રંથ સ્ટેશન સામે બાંધવામાં આવેલાં, મરહુમ શેઠ નશરવાનજી
માણેકજી પીટીટ “ફસલી-આતશકદેહ” વિષે, ધર્મ તથા
રેવાજ ને ક્રિયામાર્ગની નજરે ઉભા થતા થોડાક
અગત્યના સવાલોની પ્રશ્નાવલી:

સવાલ ૧ લો.

“આતશ-કદેહ” શબ્દ ધણોજ દ્વી અર્થી ambiguous હોવાથી
એનો ખરો અર્થ “આતશ-આદરાન” કે “આતશ-દાદગાહ” થાય છે?

સવાલો ૨ નો.

જો આ “ફસલી” આતશ-કદેહને “આતશ-આદરાન” તરીકે
ઝોળખાવવામાં આવે તો, આ નવી બંધાયેલી ફસલી અગીઆરી ધર્મ
તથા રેવાજની નજરે કાયદેસર ગણાય કે ?

સવાલ ૩ નો.

કોઇખી આલાત બરપા કરવાની, તેમજ કેબલા પરચાવવાની ક્રિયા
અંબુમનની સંમતી તેમજ અંબુમનના સભ્યોની સાક્ષી રૂપી હાજરી
વગર થઇ શકે કે ?

સવાલ ૪ થો.

જો નવા ફસલી-સ્વતંત્ર-આલાત બરપા કરવા માટેની સંપૂર્ણ જરૂરી
ક્રિયાઓ જાહેરમાં નહિ હોય, તો પછી, “આતશ-આદરાન” થઇ શકે કે ?

“જો આતશ-આદરાન” નહિજ થઇ શકે, તો પછી માત્ર
“આતશ-દાદગાહજ” રાખે તો વાજખી ગણાય કે ?

સવાલ ૫ મો.

બરસ્તુમ માટે “દસ્તુરી” બણવાની જરૂરની છે કે ? અને કેવી
રીતે ? દસ્તુરી બણતી વખતે કેટલાક મોખેદ સાહેબો દસ્તુરનું નામ લીએ
છે, જ્યારે કેટલાક મોખેદો “દસ્તુરે-ધન-ઝમાન” કરીને બણે છે, ત્યારે
અસહમાં દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાતી હતી ? અને દસ્તુરી લેવાની મતલબ
શી હતી ? તથા હજી પણ દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાય છે ? આ બાબદનો
વીગતવાર તુલેાતવીક્ષ બુલાસો કરવાની મહેરબાની કરશોજી.

સવાલ ૬ ઠો.

આવી “દસ્તુરી” બણવાના પુરાતન રેવાજને આધારે એક દસ્તુર
સાહેબને સાધારણ યોજદાથેગર મોખેદો ઉપર ફટલી જતના હક ભોગવવાનો
અધીકાર મળે છે ? તેમજ તે અધીકાર હાલ સુધીમાં કેટલે અંશે કાર્ય.

સાધક વપડાયો છે તેના જોટલાળી ફાખલા તમે સાહેબ જણતા હોવ તે સર્વ વીગતવારે જણાવવાની કૃપા કરશેજી.

સવાલ ૭ મો.

ફસલી બરસ્તુમ માટે કેટેનીળી દસ્તુરી લેવાય કે અને કાંઈ રેવાજ દસ્તુર સાહેબથી તેવી દસ્તુરી કબુલાય કે ?

સવાલ ૮ મો.

જો “ફસલી” અગીઆરી બરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહન, ફસલી બરસ્તુમ તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા પડે તો તે કેવી રીતે બરપા કરવા અને બનાવવા તે કાંઈ ધાર્મિક સાહદતથી જણાવશો ?

સવાલ ૯ મો.

(ક) જો સાહદત હોય તો, નવો સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર ને અધીકાર કોણને છે ?

(ખ) જો સાહદત નાહ હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા માટે તેમજ નવા નાહન લેવા માટે શું શું દીની ક્રિયાઓ જરૂરી છે ? અને નવા વસ્ત્રો કેવી રીતે ઉભા કરવા ?

સવાલ ૧૦ મો.

રેવાજ રોજ-માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો ફસલી રોજ-માહ બણી ક્રિયા-કામ કરી શકે કે ?

સવાલ ૧૧ મો.

રેવાજ રોજ-માહથી નાવર-મરાતજ થયેલા મોખેદો પાસે ફસલી રોજ બણાવ્યાથી આપણું અસલી કદીમો કદીમ સીલસીલો ધરાવતાં જીના ચાલુ રેવાજ બરસ્તુમ તેમજ આલાતોને કેવી રીતે હાની પુગે તે જણાવશેજી.

સવાલ ૧૨ મો.

કાંઈ પણ અગીઆરી—આતશ-કદેહ યા આતશ-આદરાનનાં પાક મકાનમાં સંડાસ તથા નાહવાની મોરી, ભોંયતળીએ યા તો માળ ઉપર, એકજ પેવંદમાં, ને એકજ છાપરાં તળે હોઈ શકે કે ? અને તેમ નહિ હોવા માટેની દીની સાહદતો શું છે ?

સવાલ ૧૩ મો.

મુબ્બના માનવંત પારસી પંચાયતના ત્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેલી સ્કોલરોની કમીટીએ, હાલના કાળી સંજોગો જોતાં, ફસલી ગણતરી કામમાં ચાલુ કરવા-કરાવવા માટે પોતાનો વીરૂધ્ધ-ઠસવ પસાર કર્યો છે. છતાં, આ “ફસલી-અગીઆરી” બરપા કરીને, એજ જીનો સવાલ નવેસરથી કામમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજબી છે કે ?

સવાલ ૧૪ મા.

જો કોઈ પણ સાહદત તેમજ આધાર-અધીકાર વગર, તેમજ “નર-અધવન” ની ગેરહાજરીમાં, જો ફક્ત અઘાઈટપે નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બરપા કરવામાં આવે (—કે જેથી કામ ઉપર બેશક ગંભીર આફત આવી પડે) તો એવા ધર્મ-વિરૂધ્ધના કાર્યને આપણે રોકવા માટે શું શું પ્રયત્ન કરવા જોઈએ ?

ઉપર આપેલા સવાલોના જવાબો હવે હું અનુક્રમે આપું છું :

જવાબ (૧) :

“આતશ-કહેહુ” શબ્દ સામાન્ય શબ્દ House of fire, આતશને રાખવાની જગ્યા તરીકે તનજ્જુલ અર્થે વપરાય છે, અને તેની અંદર “આતશ-દાદગાહ” જે યજ્ઞશને, વંદીદાદ જેવી પાવ-મહેલની ક્રીયાઓ માટે ક્રીયાથી અલાહેદા રાખવામાં આવે છે; તેમજ “આતશ-આદરાંન” જે “આદર યજ્ઞ” ને લગતા ખાસ આતશ અણુદીઠ આલમના “આદર-મીનો કરકો” સુધી સીલ-સીલો ધરાવનારા અગ્યારીના ખાસ કેળલા તરીકે પરથવામાં આવે છે, તથા “આતશ-ખહેરામ” જે કુદરતમાં કાર્ય કરતા સોળ અણુદીઠ આતશો સાથે સીલસીલો ધરાવનારા ખુલંદમાં ખુલંદ આતશ તરીકે પરથવામાં આવે છે,—તે ત્રણે ભરતખાના કેળલાઓ રાખવાની જગ્યાએવો ખુલંદ અર્થે સમાતો નથી. દીનકર્દમાં “માન-ઇ-આતાશાન” તરીકે પહેલવી શબ્દ વપરાયલો છે, જેમાં “આતશ-દાદ-ગાહ, આતશ-આદરાંન, આતશ-ખહેરામ” એ ત્રણ ભરતખાના “આતશોનું ઘેર” એમ ખુલંદ અર્થે અવસ્તા “નમાન” તરીકે સમાય છે. હવે કહેવાતી ફસલી અગ્યારી કરનારા “આતશ-કહેહુ”ની અંદર “આતશ-આદરાંન” પરથવાની મતલબ રાખે છે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે, તો “આતશ-આદરાંન” નાં ખુલંદ ભરતખાને એવું તનજ્જુલ (હલકુ) નામ શા માટે આપ્યું હશે તે પહેલે તો સમજી શકાતું નથી. હાલ જમાનમાં કંઈથી ફસલી આલાત, ફસલી બર-સ્તુમ, ફસલી નીરંગદીન, ફસલી ભસ્મ, ફસલી વરસ્યાળ, નીરંગના અમલવાલા ફસલી યોજદાઘગરની ગેરહાજરીમાં છેક અણુદીઠ આલમમાં “મીનો-કરકો” સુધીનો સંબંધ રાખનારા “ફસલી

આદરીયાંન” કોણુ ખરપા કરનાર છે તે સવાલ કોમે એ સાહેબોને પુછવાનો છે.

જવાબ (૨) :

આવી રીતે નાપાયદાર અગ્યારી ઉભી કરવી અને તેને ફસલીનું નામ આપવું એમાં કોમ ઉપર આકૃત લાવનારો જોખમ સમાયલો છે એમ ઉપર સમજાવવામાં આવ્યું છે, અને તેથી તે દીનઆઇન તથા ક્રીયાકામોના રેવાજની નજરે જોતાં તદ્દન ગેર-વાજબી અને આકૃતકારક ગણાવવું જોઈએ.

જવાબ (૩) :

અગ્યારી, આતશબહેરામ હુમદીન અનજુમનના વપ-રાસતી મતલબથી ખરપા કરવામાં આવે છે, અને જો ફસલી અગ્યારી જે રીતે આ સાહેબો અલહીટપ્પે ઉભી કરવા માંગે છે તેને કોમના મોટા ભાગનો ટેકો નહી હોય, બલકે કોમનો મોટો ભાગ, કોમ ઉપર આવાં કામથી આવી પડનારી આકૃતને લીધે, જો સામો થાય તો તેવી અનજુમનની સમતી અને લાગણી વગરની અગ્યારીથી કોમને કેટલું બધું નુકસાન થાય તે વીચારી લેવાનું કામ સાદી સમજના દીનદારોનું છે.

જવાબ (૪) :

“ આતશ-દાદગાહ ” તરીકે આ આતશ-કદ્દેહમાં કેબલો રહે કે જ્યાં ગમે તે રોજ માહ લાણુનારાઓ પોતાની ફરજ્યાત બંદગી લાણીને એબાદત-ગાહ તરીકે તેનો ઉપયોગ કરે, નાહી-ઘોઇને ચોખખાઇથી ત્યાં પધારીને તે આતશ-દાદગાહ ઉપર કોઇબી જરથોસ્તી સુખડ કાઠી મુકે, અને જાહેર જશનોના મેળાવડા થાય, પણ પાવમહેલની ખરેશુમને લગતી કોઇબી ક્રીયા સાથે આસ્નાઈ નહી કરવામાં આવે, તો તેવા દાદગાહ સાહેબ ચાલુ એ મકાનમાં રાખવાથી તેના લાગતાવળગતાઓ સવાબ ઘણું હાંસલ કરી શકશે.

જવાબ (૫) :

“ મીનાઈ ગાસ ” યાને મીનાઈ પાવમહેલ સાથે “ઉરવીસ-ગાહ” યાને અગ્યારી આતશબહેરામના પાવમહેલ સાથે સંબંધ—
તેને સીલસીલાબંધ રોજ માહ વાળા “ખરેશુમ ” તથા
“દસ્તુરી ” સાથે સંબંધ—“ દસ્તુરી ” પઢવાના
નીયમમાં સમાયલી બુલંદી.

“ પાવ-મહેલ ” ની ક્રીયામાં પાયા તરીકે ખરેશુમ તથા આલાતનો સીલસીલો હુમેશાં રહે છે, તે એટલા સુધી કે વખશુરે-વખશુરાંન સાહેબે જે પહેલવહેલી “ગાસ” યાને જગ્યા મહેરના “ઉપધરી-દખૂ ” માં પોતીકી “નાફે-ખત્ર” ની અજીત અશોઈની શકિતથી તથા “ આસ્ને-વીર ” જેવી બુલંદમાં બુલંદ સમજ-શકિતથી અણુદીઠ આલમમાં “પાવમહેલ” ઉભો કર્યો છે, અને તેની સાથે અશો સરોશ યજદ, અમશાસ્પંદો તથા છેક દાદાર અહુરમઝદ સુધી સીલસીલો જોડી આપીને, પોતીકા જયનશીનો જશ્યુશત્રોતેમો મારફતે આ દુન્યામાં “પાવમહેલ” નો સીલસીલો તેની સાથે જોડી આપેલો છે—તે સીલસીલાથીજ કોઈબી અગ્યારી આતશબહેરામમાં “ પાવમહેલ ” નું ખરેશુમ સાથનું યજશને, વંદીદાદ વગેરે બુલંદ ક્રીયાકામ કરવાનો નીયમ જરથોસ્તી દીનમાં આપેલો છે. અને તેથીજ દરેક ખરેશુમ લેનારને ખરેશુમ લેતી વખતે ખરેશુમ આપનાર તરફથી દસ્તુરીનો કોલ લાણાવવામાં આવે છે કે :—

“ બ દસ્તુરી-ઇ-દાદાર અહુરમઝદ,
બ દસ્તુરી-ઇ-અમેશાસ્પંદાન,
બ દસ્તુરી-ઇ-સરોશ અશો,
બ દસ્તુરી-ઇ-જરાતોશત સ્પેતમાન,
બ દસ્તુરી-ઇ-આદરબાદ મારેસ્પંદાન,
બ દસ્તુરી-ઇ-દસ્તુર-ઇ-ઇન જમાન

(ફલાન બીન ફલાન)

મન ઇન ખરેશુમ ગેરફત હોમ.”

આ દસ્તુરી લાણવાનો કાયદો તેના ખાતેનમાં “પાવમહેલ”ની

ક્રીયાનો સીલસીલો બતાવે છે. હવે જે રોજ માહુના સીલસીલાથી બરેશુમની દસ્તુરી લખાતી હોય તે રોજ માહુનો સીલસીલો તોડીને જે કહેવાતી ફસલી અગ્યારી પરથવામાં આવે તો રેવાજ રોજ માહુવાળા દસ્તુરનાં નામથી દસ્તુરી લખી શકાય નહીં, અને જે લખે તો તે “દરૂગ” જુઠાણું તરીકે નોંધાય છે. આવી આવી નાનુક પાયા રૂપી બાબદોની સમજણ નહીં હોવાથી પાવમહેલનાં ક્રીયાકામ સાથે ફક્ત મોટાઈ અને પૈસાને ખાતર આસ્નાઈ કરવા નીકળેલાંઓ કોમને કયા ખરાબા સાથે અથડાવીને કોમને આક્રમક નાંખવા માગે છે તે સમજ પડતું નથી. હાલના રેવાજ રોજ માહુનાં ક્રીયાકામોમાં ગમે તેવી “પસ ઓ પેશ” થતી હોય, તેમાં ગમે તેવી ગફલતી થતી હોય, છતાં તેમાં સેંકડો હજારો વરસોથી ચોકસ સીલસીલો ચાલુ હોવાથી તેની આખી નહીં તો એક-તૃત્યાંશ અસર અને ફાયદા કુદરતમાં જે “અવિ-શિષ્વ” નો વીભાગ અણુદ્રીઠ રીતે કાર્ય કરતો રાખેલો છે તેને કાયદે હજીબી આપણને મળે છે, તે એક-તૃત્યાંશ મળતો ફાયદો, જે આવી પાયા વગરની કહેવાતી ફસલી અગ્યારી ઠોકીને ઠસાવી દેવામાં આવશે તો એટલાંમાંથી કોમ જતી રહેશે, કેમજે પછી તે “અવિ-શિષ્વ” માં અથડાઅથડી collision થવા માંડીને, નહીં આ-તર કે નહીં પેલી-તર જેવી હાલત ક્રીયામાર્ગમાં ઉભી થશે.

જવાબ (૬; ૭) :

“દસ્તુર” નો ક્રીયાઓ ઉપર અધીકાર; રેવાજ રોજ માહુવાળા દસ્તુર ફસલી આદરાંનના દસ્તુર થઇ શકેજ નહીં.

ખરેખર તો ચાલુ જમાનના દરેક દસ્તુરનું બરેશુમ હોવું જોઈએ. “દસ્તુર” નો મરતબો અથોરનાન પાદશાહ જેવો છે, અને કોઇબી બાબદમાં ક્રીયાકામ કે બરેશુમની બાબદમાં દસ્તુર પોતે ખાસ અધીકાર ભોગવે છે, અને નાવર, મરાતબ, નીરંગદીન જેવી ખાસ પાયા રૂપી ક્રીયાઓ તેવણુના અધીકારની રૂએજ થવી જોઈએ છે. રેવાજ રોજ માહુથી આલોતો ઉપર અધીકાર રાખનાર દસ્તુરની દસ્તુરી ફસલી અગ્યારી કરનાર મોખેદથી લખી શકાયજ નહીં, અને એવા રેવાજ રોજ માહુવાળા દસ્તુરના

અધીકારથી નવો ફસલી આલાત બરપા કરી શકાયજ નહી. છતાં જો હુલડાઇથી તેમ કરવામાં આવે તો કોમને લાજમ છે કે રેવાળ રોજ-માહ વાળા દસ્તુરને દસ્તુર-પદમાંથી મુક્ત કરવા.

જવાબ (૮; ૯) :

રેવાળ રોજ માહનો સીલસીલો તોડીને ફસલી રોજ માહના આલાત તથા આદરાન બનાવવાની ક્રીયા જાહેરમાં કેઠે પણ નથી; રોજ માહ લણવામાં ભુલ થવાથી બરેશુમ ખતમ થાય છે એવી રીવાજમાં ખારીકી.

સ્વતંત્ર રીતે એટલે હાલના રીવાજ પાવમેહેલ-આલાત વીગે-રેના આધાર વગર ફસલી બરેશુમ કેમ આપવું તથા ફસલી આલાત કેમ બરપા કરવા તેની ધારમીક શાહદત હાલનાં કોઇથી જરથોશ્તી સાહિત્યમાં મળી શકતી નથી. ઇઠોતેર રવાયતમાં જે કંઈ નવા આલાત બનાવવાની વાત છે તે ફક્ત ચાલુ રેવાળ રોજ માહના આલાત બનાવવા માટેજ છે, અને દરીયા માર્ગે જઇનેથી નવો આલાત બનાવવાની ક્રીયા છે તે પણ રેવાળ રોજ માહના સીલ-સીલાવાળા મોએદજ, રેવાળ રોજ માહના આલાત બનાવી શકે છે. પણ રોજ માહનો સીલસીલો તોડીને ફસલી રોજ માહ પકડીને નવો ફસલી આલાત કેમ બનાવવો તે માટે જાહેરમાં કેઠે પણ લખાણ કે શાહદત કે તેવા બનેલા દાખલા છેજ નહી. ફસલી નવો આલાત કેમ બનાવી શકાય તે બાબે બેહિશ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ તરફથી જે કંઈ કહેવામાં આવેલું છે તે જાહેરમાં મુકવાથી તેનો Little learning is a dangerous thing જેવો ઉપ-યોગ થાય, અને તેથી એ ચીજ ઉપર નહીજ બોલવામાં બેહિતરી સચવાયલી છે. જ્યાં ઇજનેરજ નથી ત્યાં ઇજનેરીનો સામન કેટલો અને કેમ લાવી મુકવો તે બાબદ વાતો કરવાથી કશો ફાયદો થઇ શકતો નથી, અને જો તે ઇજનેરીના સામાનને લેલાશુના હાથે ગમે તેમ ગોઠવ્યાથી અકસ્માત થતા હોય તો બેહતર છે કે તે ઇજનેરીના સામાનની વાતજ કરવી નહી.

જવાબ (૧૦; ૧૧) :

રોજ માહનો સીલસીલો પાવમેહેલની ક્રીયામાં જે

અગત્યની જગ્યા રોકે છે તે એટલે સુધી કે યજ્ઞને, વંદી-
દાદમાં અવસ્તામાં રોજ માહુ ભણતાં જે યોજદાથેગર સાહેબની
ભુલ થાય તો તેનું ખરેશ્નુમ મુકી દેવું પડે છે, તે ખીના ધ્યાનમાં
લેતાં સાદી અકલથી કોઈ પણ શખ્સ કહી શકે કે રેવાળ રોજ
માહુથી ખરેશ્નુમ લેનાર મોખેદથી ફસલી રોજ માહુનું પાવમહેલનું
ક્રીયાકામ થઈ શકેજ નહી, અને ફસલી રોજ માહુનું ખરેશ્નુમ
આપનાર પોતે રેવાળ રોજ માહુના ખરેશ્નુમ ઉપર ઉભેલા રહીનેજ
ખબવતા હોવાથી હાલમાં કાયદેસર પાયાથી ખરપા કીધેલા એવા
યોજદાથેગર પોતે ખની શકે તેમ નથી. એ બધું હજારો વરસોની
જરથોશ્તી દીન આઈન અને ક્રીયાઓના રસમ-રીવાજથી સદંતર
વરૂદ્ધ જાય છે.

જવાબ (૧૨):

અગ્યારી આતશખહેરામના મકાનોને ક્યાં ક્યાં પેવંદ
(Connections) હોવાં નહી જોઈએ?

અગ્યારી આતશખહેરામ સાહેબની બીદીંગને “પાવીકત”માં
રાખવાનો, દુન્યાદારીના અલડાટથી દુર રાખવાનો ખાસ હોકમ છે,
તે બીદીંગમાં રેડીઓ, પાણીના નળ, ઇલેક્ટ્રીક લાઈટ, કે સંડાસ
મોરીની ગતરોની પાઇપ સાથે કદીબી પેવંદ કે રહેવાનાં મકાનોનો
કુટુંબી સમાવેશ હોઈ શકેજ નહી. અગ્યારી, આતશખહેરામ કંઈ
રહેવાના સુવાનાં બીજાનાંઓ—સામાન સાથનાં મકાનો નથીજ, અને
ત્યાં જે બંદગી તથા ક્રીયાકામોના સ્તોત તથા ખાસ્તરોની અસરો
તથા ફાયદા મેળવવાની મતલબ રાખવામાં આવેલી હોય છે, તેમાં
ઉપર જણાવેલા પેવંદો આવ્યાથી અગ્યારી, આતશખહેરામની મત-
લબજ ઉંઘી વળે છે. કોમની એ એક હાલ જમાનની મોટાંમાં
મોટી એબ અને કમનસીબી છે !

જવાબ (૧૩) તથા (૧૪):

ખાઈજી સાહેબ હમાખાઈ જે. મહેતાને કોમને ખાતર એક નમ્ર
અપીલ—અલહીટપેના “ફસલી આદરાન”
કરવાથી હાથ ઉઠાવોજ.

ફસલી રોજ માહુની મૂળ બાબદ ઇદમ્યતથી જોવી એ
જુદી ચીજ છે, અને તેને હાલ જમાનમાં પાયા વગર વહેવાર પાવ-

મહેલના ક્રીયાક્રમોમાં અમલમાં લેવી એ જુદી ચીજ છે. ફસલી બાબદનું વાસ્તવીકપણું, વાજળીપણું તથા જ્ઞાન મેળવવાંજ નોંધએ, અને તે એક ઘણેજ દૂરનો ખુલ્લું આદર્શ Ideal છે જેને હાલને તબક્કે ચાલુ કરજ્યાત બંદગીમાં લેવાઈ શકાય, અને બર-વકતનાં જશનો જેવી ક્રીયાઓ કરીને તે Ideal નજદીક પહોંચવાના જોશભેર મીથ કરી શકાય, પણ કોઈથી અમલવાળા રાયનીદાર સાહેબની આમદ વગર પાવમહેલની ક્રીયાઓ અને “ આતશે-આદરાં ” ફસલી રોજ માહુથી હાલ જમાનના મોખેદો મારફતે બનાવવામાં જોખમ અને કોમ માટે આફતજ સમજવાં. ફસલ એજ જરથોસ્તી દીન છે એ જેટલી સાચી વાત છે, તેટલીજ એળી સાચી વાત છે કે ફસલનો અમલ-આલાત-ક્રીયાક્રમ ખુદ જરથોસ્તી દીનના કાયદા-સરજ તેની સંસ્થાઓ-દીન આઈનો-રીવાજોને ઉલટાવ્યા કે જોખમાવ્યા વગર પાછો જાયજ કરવો નોંધએ. પૈસાના જોરે જો બાઈ સાહેબ હુમાબાઈ જે. મહેતા તથા તેવણના સલાહકારો એકબારગી આવી ચીજ ઉલટમાં આવીને કરેળી તો કોમના સમજુ વર્ગને લાજમ છે કે તે ચીજમાં પોતે સહકાર આપવો નહી, અને અલગ રહેવું, કેમજે જે ચીજ કોમને માટે બાતેન રીતે અલહીટપે કરયાથી નુકસાનકારક નીવડે તેને કયો કોમહીતકારી ગૃહસ્થ યા કેઈ કોમને ચાહુનારી બાતુ ટેકો આપશે ? પણ આ અદના લખનારને આશા છે કે બાઈજ હુમાબાઈ મહેતા એક જુના ધર્મચુસ્ત પીટીટ ખાનદાનનાં નળીરી છે, અને તેવણ આ બાબદમાં પોતીકાં અંતઃ કરણને માન આપી પોતાનો ખુદા દોરવશે તેમજ વર્તીને આ માની લીધેલાં ભલાં કામથી બાઝ આવશે !

છઠોતેર રવાયતમાં નવા ફસલી રોજ માહુના આલાત બનાવવા ક્યાં લખેલું છે ? બોદ સાહેબને સહેજ સવાલો.

જે જુવાન બરમુછયા એરવદો ફકત ગાથાજ પેગામ્બર સાહેબના છે, અને ળીજ અવસ્તા તો પાછળા જમાનના આશ્રવન સાહેબોના બનાવેલા છે એમ ચાલુ માનતા અને જાહેરમાં પોકારતા મનાવતા આવેલા છે, તેઓ પોતાની મતલબ સાંધવાને ખાતર “ છઠોતેર રવાયેત ” નામની ફકત હાલ જમાનના લોકોના

મતોની ચોપડી મુજબ “ ફસલી આલાત ” ઉભો કરવાની વાતો કરે છે. ઇઠોતેર રવાયતોમાં જે બધું દરેક બાબદ વિષે લખેલું છે તે બધુંજ તેઓ માને છે કે? આ ઇઠોતેર રવાયતમાં “ નવો આલાત ” બનાવવાની વાત નથી, પણ તેમાં રેવાળ આલાતનાજ સીલસીલાથી રીવાળ બરશનુમ તાજેહુ કરવાની વાત છે. તો પછી ફસલી નવા રોજ માહ શરૂ કરવા માટે ઇઠોતેર રવાયતમાં લખેલી રીતીનો કેવી રીતે ઉપયોગ થઈ શકે આ એક ગંભીર સવાલ છે. બેંગલોરનો દાખલો આપવામાં આવે છે કે બેંગલોરના મોબેદો સરદાર દસ્તુર નોશીરવાન દસ્તુર કેકોબાદની દસ્તુરી (!) હેઠળ કામ કરે છે તેમ આ નવી ફસલી અગ્યારીના મોબેદો કરશે! વાહુરે! બોદ સાહેબ વાહુ! બેંગલોરમાં તો આતશ દાદગાહ છે! બેંગલોરમાં તો ઉદવાડાના મોબેદો છે તેઓ કોણની દસ્તુરી પઢે છે? પુનાવાળા દસ્તુર સાહેબની દસ્તુરી શું તેઓ પઢે છે? કાંઈ બુઠું બોલો છો? “દસ્તુરી હેઠળ” કામ કરવું એમાં પૈસાના અધીકારનો સવાલ છે—પણ “દસ્તુરી પઢીને” કામ કરવું તેમાં તો આલાતના સીલસીલા અને બરશનુમની પાયદારીનો સવાલ છે (!) તમો કોમને શું કામ આંખે પાટા બંધાવીને દોરવવાની પેરવી કરો છો? ફક્ત પૈસાનેજ ખાતર કેની? રેડીઓમાં ગાથા ગાઈને એક બહેશ્ત ઉભું કર્યું—હવે ફસલી આદરાંન ઉભા કરીને તેથી ચહુડયાતું બહેશ્ત શું કામ ઉભું કરવા માંગો છો? ! કદમી રોજ માહવાળા શહેનશાહી વાળાની ક્રીયાકામ કરે છે, શહેનશાહીવાળા કદમી ક્રીયાકામ કરે છે—તેમ જો હોય તો તે કુદરતમાં વાજબી નથીજ. એવા ઘોંટાળા જ્યાં થતા હોય ત્યાં તે અટકાવવાતું કામ તે તે વીલાગના દસ્તુર સાહેબોનું છે, અને નહીં તો કે તે તે દસ્તુર સાહેબો પોતાને માથે જબુન જવાબદારી વહોરી લે છે, પણ એક દીશાએ ખોટું કામ થાય છે તેથી નવી ફસલી અગ્યારીમાં પણ એમજ કરવું જોઈએ એ દલીલ શીખેલા કેળવાયલા અવસ્તાના ભાષાના યજ્ઞને વીગેરે બુલંદ ક્રીયાઓને જાહેર ભાષણોમાં ધીક્કારનારા અગ્યાસીને છાજતી નથીજ.

ડાક્ટર સાહેબ ફરામરોજ ચીનીવાલાનું નાનું ચોપાન્ય વાંચવાની અરજ.

“પાવમહેલ” સંખંધી ડાક્ટર સાહેબ ફરામરોજ ચીની-વાલાએ જે એક સુંદર લેખ ખાસ લખ્યો છે, અને “પાવમહેલ” કે જ્યાં યજ્ઞને વંદીદાદ જેવી ક્રીયાઓ થાય છે તેની દેખીતી રચના ‘આલાત’ થી કેવી રીતે છે તથા તેની અણુદીઠ રચના “વીસ્પરદ” યાને તમામ કુદરતના ૩૩ રતુઓની આરાસ્તગીથી કેવી રીતે થયેલી છે તેનો જે ખ્યાલ આપ્યો છે તે વાંચવાની હુમદીનોને બલામણુ કરવાની રજા લેવામાં આવે છે. તેમાં અગ્યારી આતશ-ખહેરામના પાવમહેલને અણુદીઠ આલમની “ગાસ” જેને અવસ્તામાં “ગાતૂમ્ચા અહુરાઇ” તરીકે અહુનવદ ગાથામાં ઓળખાવેલી છે તેની સાથે કેવી રીતે સીલસીલાથી સંખંધ રહે છે તે ખુલાસા-વાર સમજાવવામાં આવ્યું છે, અને આ સીલસીલાના સંખંધને આધારે રેવાળ રોજ માહુથી થયેલા પાવમહેલના અમલ તથા ફસલી રોજ માહુથી થતા અમલ વચ્ચે કેવી રીતે ફરક પડે છે તે સમજાવીને ડાક્ટર સાહેબ ચીનીવાલા ભાર મુકીને સમજાવે છે કે “કંઈખી નીરંગ તથા અશોઈના ખાસ અમલ વગર જુના રોજ માહુ બદલીને નવા રોજ માહુના પાવમહેલ યા આલાતો ઉભા કરી શકાયજ નહી—અને તેને માટે તદ્દન નવોજ પાવમહેલ કોઈ અમલવાળા અશો નર ઉભો કરી શકે છે—પણ રેવાળ ચાલુ રોજ માહુવાળા પાવમહેલમાંથી જેમ ઇઠોતેર રવાયતમાં જણાવેલું છે તેમ કંઈખી અમલ વગર સંખ્યાખંધ રેવાળ રોજ માહુના પાવમહેલ ફક્ત યસ્નની રૂઢીએ ઉભા કરી શકાય છે.” આ અતી અગત્યની બાબત જે આ વખતના ફ્રેશો-ગર્દમાં લેવામાં આવી છે તે ૨૪ પાનાના એક અલાહેદાં ચોપાન્યામાં પણ જુદી છાપવામાં આવી છે, જે કોઈખી વાંચનારને પોસ્ટની ૧) આનાની ટીકીટ ખીડવે રવાના કરવામાં આવશે. હજીખી વધુ રોશની એ બાબત ઉપર નાંખનારું લખાણ તેવણુ સાહેબ તૈયાર કરે છે જે ઉપર ક્રીયાકામ ઉપર જનન સદેકે કરનારાં હુમદીનોનું ખાસ ધ્યાન ખેંચવામાં આવે છે.

ઇઠોતેર રવાયતના સુચવ્યા મુજબ ફસલી રોજ માહુના આદરાન
ખનાવવાની વાત મદારીના ખેલ જેવી છે—“ક્રીયા માર્ગ”માં
કોમને ખોટે રસ્તે દોરવામાં સમાયલો મોટો જોખમ.

ઇઠોતેર રવાયતનો આધાર લઇને ફસલી નવો આલાત ઉભો
કરવાની વાત કોમને ખોટે રસ્તે દોરવાની છે, એમ ભાર મુકીને
જણાવવાની જરૂર છે. જેઓ ઇઠોતેર રવાયતનું લખાણ પોતે
વાંચીને વાકેફ થશે તેઓ સાદી અકલથી કબુલ કરશે કે તેમાં
નવો ફસલી આલાત ખનાવવાની સહેજ પણ સુચના નથી. જુના
રવાજ રોજ માહુના સીલસીલાથી ચાલુ રહેતા “આલાતો”—
નીરંગદીનનો નીરંગ, વરસ્યાજી, વરસ્યાજીની પુછડીનો ક્રીયાથી
લીધેલો વાળ યાને “વરસ,” તે સાથની આંક ધાતુની ક્રીયાની
વીંટી, હોમ સળી, જીવાંમ, જોર, નીરંગદીનથી તૈયાર થયેલો
“આવ,” ભસ્મ, વગેરે—ચાલુ જીવતી હાલતમાં હોય, છતાં જો
ખરેશ્તુમ આપનાર મોખેદ પોતે ખરેશ્તુમવાળો નહીં હોય
તો ખરેશ્તુમ કેમ આપી શકાય તેની શાયસ્ત-લા-શાયસ્ત
સમજણ તેમાં આપેલી છે. પણ તે આધારે ફસલી રોજ માહુવાળાં
ગદાં આલાતો પેદા કરવાની વાતો કરવી એ ફક્ત ક્રીયાકામ બાબેની
સરયામ અજ્ઞાનતાનું પરિણામ છે. દુન્યવી બાબદોમાં ભુલભુલા-
મણીની સમજણ આપી શકાય, ધર્મ સમજવી દેવામાં બીજાંઓને
તમો રમાડી શકો તેથી ગ્રાંજાં ગંભીર પરિણામો ખમવાં પડતાં
નથી, પણ “ક્રીયા માર્ગ” ની અંદર ભુલભુલામણીની સમજણ
આપીને લોકોને ખનાવી જઇને ક્રીયાકામનાં બાતેન અને બારીક
સાંચાકામ સાથે રમત કરવામાં કોમને મોટો મોટો જોખમ સમા-
યલો છે, અને તેથી આ બાબદ તમામ પારસી અંજુમને અને
ખાસ કરીને હસ્તુર સાહેબો તથા ક્રીયાકામ કરનારા એરવદ
સાહેબોએ મજબુત વાંધો દર્શાવીને પોતાની ક્રીયાકામ બાબેની અને
જરથોસ્તી દીન બાબેની ફીદાગીરી બતાવી આપવી જોઇએ છે.

હાં આપણે હાલતુરત થોભીશું, અને દુવા ગુજરીશું કે
કોમ ઉપર અણુદીઠ રીતે આકૃત લાવનારાં કામો કરાવ્યાથી આપણા
હુમદીનો અને ખાસ કરીને બાઇજી સાહેબ હુમાબાઇ મહેતા તથા

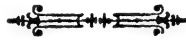
કહેવાતી ફસલી અચ્ચારીના દ્રુટીઓ બાઝ રહેશે, અને ભવિષ્યની
ઓલાદને આ રીતે ખાસ આકૃતમાંથી બચાવવાતું પુન્ય તેઓ
હજીબી હાંસલ કરશે !

સાહેબદેલાન સાલેકેની દુવાથી ખચીત આ મીથ આમીન
થાઓ ! આમીન !

કહેવાતી નવી “ફસલી” (!) દરેમેહેર બરપા કરવા સામે
જાણીતા વિદ્વાન એરવદ સાહેબ ખુરશેદ શા. દાખુ,
એમ. એ., નો અભીપ્રાય.

ચર્ચાગટ સ્ટેશન સામે બાંધવામાં આવેલાં, મરહુમ શેઠ નશરરાનજી
માણેકજી પીટીટ “ફસલી-આતશકહેહ” વિષે, ધર્મ તથા
રીવાજ ને ક્રિયામાર્ગીય નજરે, એવજીને પુછવામાં આવેલા
થોડાક અગત્યના સવાલો અને તેના એવજી તરફથી
મળેલા બીઠ્ઠતાભર્યા જવાબો.

સુરત પારસી ઓરફનેજ,
સુરત, તા. ૧૯-૮-૩૯.

સાહેબ,

આપે “ફસલી આતશ-કહેહ” બાબે મારું મત જાણવા ફેટલાક
સવાલો મોકલ્યા છે તેના મારી અદના સમજશક્તિ પ્રમાણે નીચે પ્રમાણે
જવાબો મોકલવા રમ્મ લઉં છુંજી. તેજ વખતે મારે તમોને ખાત્રી
આપવાની કે કશીખી તાસુખી યા જુસ્સાથી દોરવાયા વગર એ સવાલને તપાસ-
વાની જરૂર છે, અને તેજ રીતે મેં તેનો ખુલાસો લખ્યો છેજી.

સવાલ ૧ લો.

“આતશ-કહેહ” શબ્દ ધણોજ ambiguous હોવાથી
એનો ખરો અર્થ “આતશ-આદરાન” કે “આતશ-
દાદગાહ” થાય છે ?

જવાબ—“આતશ-કહેહ” શબ્દમાં જે અરખી શબ્દ આવ્યો છે તે ઉપરથી
તે બહુ પાછળનો મુસ્લીમ શબ્દ છે. તે આપણાં ત્રણે જાતના કેળાના
મકાનો (આતશ-ખેહરામ, આતશ-આદરાન, તેમજ આતશ-દાદગાહ યા
દરે-મેહર) માટે એકસરખો વપડાય એવો સામાન્ય એલકાબ છેજી.
માટે પ્રથમ એટલું નક્કી થવું જોઈએ કે મજકુર એખાદત-ગાહ કયા
દરજાના આતશ માટે અર્પણ થનાર છે ? મારા માનવા પ્રમાણે આવા

મકાનમાં (જ્યાં કેટલાક “સુધારા” નાં બહાના હેઠળ દોરવાતા સાહેબો ક્રિયા-કામમાં માનનાજ નથી લ્યાં) આતશ ફક્ત એક ચિન્હ રૂપે રાખશે, એટલે જેમ દેવળો અને મંદીરમાં દીવો રહે છે તેમ આતશ રહેશે, અને તે ગયર કોમને બતાવશે—યા યુરોપિયન મઝદજનાનોના મંદીર માફક સર્વને નમન માટે ખુલ્લો રહેશે. જે તેમજ હોય અને તે ફક્ત પરમેશ્વરના Symbol ચિન્હ રૂપે રહેવાનો હોય, ને તેના ઉપર Consecration યાને ધજને અર્પણ કરવાની કોઈ ક્રિયા થઈ ન હોય, તો પછી બંધી બાંજગડ નકામી છે. કારણ તેવા આતશનો દરજ્જો ધરના ચુહલાના આતશ જેવો છે. અને જેમ નવસારીના બર મોહલામાં ખુલ્લાં જશનો થાય છે તેમ આતશ ખીરાજે તો દાદ-ગાહુ તરીકે ગણવા વાંધો નથી. એશીયાનાં કેટલાંક સ્થળોમાં એવા આતશ-પરસ્તો હજીથી છે. ને બાકુ વીગેરે શેહરમાં એવાં આતશ-કદેહ છે, જે ખુદાના ચિન્હ રૂપે રહેલાં છે.

સવાલ ૨ જે.

જો આ “ફસલી” આતશ-કદેહને “આતશ-આદરાન” તરીકે ઓળખાવવામાં આવે તો, આ નવી બંધાયેલી ફસલી અગીયારી ધર્મ તથા રેવાજની નજરે કાયદેસર ગણાય કે ?

સવાલ ૩ જે.

જો નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા માટેની સંપૂર્ણ જરૂરી ક્રિયાઓ બહેરમાં નહિ હોય, તો પછી, “આતશ-આદરાન” થઈ શકે કે ?

જો “આતશ-આદરાન” નહિજ થઈ શકે, તો પછી, માત્ર “આતશ-દાદગાહ”જ રાખે તો તે વાજબી ગણાય કે ?

જવાબ—પણ, તેની સાથે જો લાંબા યજ્ઞને બાજ વીગેરે પાવ મેહલની ક્રિયાઓ કરાવવાનો ધરાદો હોય (જે માટે મને શક છે, કારણ એવાં મકાનો ઉભાં કરનાર વર્ગે અનેક વખતે, જરથોસ્તિ ધર્મ-ક્રિયાને નકામી બહેર કાઢી છે) તો ખીજ અનેક સવાલો ઉભા થાય છે. કારણ લ્યાં પાવ-મેહલની ક્રિયામાં જે આતશ તૈયાર થાય છે તેને સામાન્ય રીતે આપણે પરકોમના દર્શન માટે રાખતા નથી; એટલુંજ નહીં પણ તેવી ક્રિયા કરનાર કોણની “દસ્તુરી” હેઠળ તે કામ કરે છે, કોણનો તૈયાર કાઢેલો આલાત વાપડે છે, એ બધા સવાલો આવે છે.

સવાલ ૪ થો.

જે “ ફસલી ” અગીયારી જરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહન, ફસલી જરશનુમ તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત કરવા પડે, તો તે કેવી રીતે જરપા કરવા અને બનાવવા તે કોષ ધાર્મિક સાહદતથી જણાવશે ?

જવાબ—તેમજ જે આદરન સ્થાપવાં હોય, તો એક વધુ સવાલ મજકુર કેબલાતી તૈયારીનો આવે છે, જે માટે ખાસ ધર્મ-ક્રિયાઓ નીર્માણ થયેલી છે. અને તેની લાયકાત, ચોક્કસાધ વીના કોષ ત્રાહીત એકલડોકલ મોખેદો એ સ્થાપી શકે નહીં; અને રીતસર ક્રિયાકામ થયેલો આતશ-આદરનનો આતશ જરપા થાય તો પધ્ધતી તે ગેર-કામ માટે રાખી શકાતો નથી.

સવાલ ૫ મો.

(ક) જે સાહદત હોય તો, નવો સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત જરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર ને અધીકાર કોણને છે ?

(ખ) જે સાહદત નહીં હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત જરપા કરવા માટે, તેમજ નવા-નાહન લેવા માટે શું શું દીની ક્રિયાઓ જરૂરી છે ? અને નવા-વરશયાળ કેવી રીતે ઉભા કરવા ?

સવાલ ૬ ઠો.

રેવાળ રોજ-માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો ફસલી

રોજ-માહ બણી ક્રિયાકામ કરી શકે કે ?

જવાબ—આ બાબદમાં આલાત=“ apparatus ” એ આખી પ્રયોગશાળાનો મુખ્ય પાયો છે. તે આગ્રાતો પોતે માત્ર Dummy એટલે કલ વીનાનાં હોય તો પ્રયોગની આખરે પરીણામ હોતું નથી. આ આગ્રાત magnetised યાને પવિત્ર ખોરેહથી પ્રવાહ વહે તેવા હોય છે, ને હોવા જોઈએ. આ જાતનો પ્રવાહ દાખલ કરનાર પોતે એક ohannel યા પ્રનાલીકા યા વાહક હોવો જોઈએ. અને તેની પ્રનાલીકા છેક સીલ-સીલાનંધ જરથુસ્ત્ર સાહેબ સાથે ખીન દુટે જોડાયેલી હોવી જોઈએ. આ આખી બાબદ ખીરતી ધર્મના અનુયાયીઓ તેમજ ફીમેસનો સમગ્ર શકે માટે તેની થોડી નોંધ આપવા હસ્ત ધારું છું.

(ક) કોઇ પણ લોજ સૌથી ઉંચી ગ્રાંડ લોજના જોડાન વગર હોઇ શકતી નથી. તેમજ કોઇ પણ માસ્તર બરાબર રીતે દરજ્જો પામેલો ન હોય ને તેને રજ ન હોય તો બીજાને મેસન બનાવી શકે નહિ. તેથી “ By virtue of the power in me vested.....By Command of the..... Council.....In the name of.....” એવી એક ફોર્મુલા નક્કી થાય છે. અને તે ન હોય તો આખું કાર્ય રદ થાય છે, અને તેવી વગર જોડાનની લોજ હસ્તી ધરાવે તોપણ નકામી યા રદ ગણાય છે.

(ખ) ખ્રીસ્તી પાદરી અને તેમાં પણ Apostolic Succession નો નીયમ છે. જે ખ્રીશ્તો પોતે બરાબર અમુક દરજ્જો પહોંચ્યા ન હોય તે બીજાને નવો ખ્રીશ્ત બનાવી શકે નહીં. છેવટ કાષ્ટથી સીલસીલે ઉતરી આવેલા ખ્રીશ્તો (જેમની શક્તિ ગોચર નળ માફક અવલથી જોડાતલી ચાલુ છે) તેઓજ માત્ર પવિત્ર ક્રિયા જેવી કે Eucharist કરી શકે છે. બીજા કરે તે નકામી ગણાય છે, કારણ તેમાં પેલા મીનોઇ પ્રવાહના બંડાર (Store-house of magnetic force) જેને હીંદુ ભાષામાં “ નીર્મન કાયા ” કહે છે તેનો સાંકળ જેવો સંબંધ ચાલુ હોતો નથી.

(ગ) એજ પ્રમાણે આપણી ક્રિયામાં પવિત્રાઇ તેમજ નસા-પરેહલ ખેડિ વિભાગમાં દસ્તુરી એ બહુ અગત્યની સીલસીલાની સાંકળ છે. તેમાં એમ જાહેર કરવું પડે છે કે “ દાદાર અહુરમઝદ—તેના અમશાસ્પંદો—તે બાદ યજ્ઞદોમાંના સરોશ યજ્ઞદ—તેમની વતી જરથુસ્ત્ર સાહેબ—તેમની તરફથી દસ્તુર સાહેબ (ફલાના) જેઓ આ વખતે આ ક્રિયા કરમાવે છે તેવણના હુકમ અને રાહબરી હેઠળ હું આ બરસ્તુમ લઉં છું.” બરસ્તુમ લેનાર દરેક મોખેદ, રનાન બાદ, “ નવગર ” પકડીને ઉપલી બાજુનો એકરાર કરીને પોતાની સામે ઉભેલા બરસ્તુમ પામેલા પોતાનો અધીકાર (Succession) મેળવે છે. અને સાથે દસ્તુર સાહેબની પરવાનગી હોય છે, જે ગમે ત્યારે-ખતા થવાના કારણે-રદ કરી શકાય છે.

મેં ઉપર ટુંકમાં બતાવેલી પદ્ધતી ઉપર લખાનથી લખી શકાય છે, પણ એકજ દાખલો આપીશ. એક નવો બંગલો બનાઉં, તેમાં ચાહે સોના યા ચાંદીના નળ મુકાઉં, પણ જ્યાં સુધી તેનો સંબંધ મુખ્ય water works સાથે ન હોય તો મતલબ સરતી નથી. તેમજ વીજળીના તારોનું સમજવું. બીજા હાથ પર મુખ્ય બંડાર સાથે સંબંધ ધરાવનારો ઉકરડાનો કમીનો નળની કાંમચાળ હોય છે. આ કળજીમાં ધર્મગુરુઓની જે હાલત થાય તેની આગમચેતીથી આવી માત્ર યંત્રવત ગોઠવણ આવા પ્રવાહ માટે થયેલી છે. તેથી દસ્તુરીના

સીલસીલાબંધ સંબંધ વગર કોઇ પણ પાવમહેલની ક્રિયા કરી શકે નહીં. જે આલાત વપડાય તેમાં મજકુદ વડા આબેદની રજા જોઇએ, અને ક્રિયા કરવાની પરવાનગી ખેંચી લેવાય તે ધડીએ તે ક્રિયા કરતો બંધ પડે છે. -

(ધ) તેજ પ્રમાણે મજકુર દસ્તુર એક ગ્રાંડ-લોજના Dispensation ના હકો ધરાવે છે, જે દ્વારા ન ધારેલા પ્રસંગે તે પોતાના દેખરેખના હક બીજાને આપે યા અમુક ક્રિયામાં સંજોગ અનુસાર રજા આપે છે. તેથીજ દસ્તુર સાહેબ કોઇની ગેર-વર્તણૂકના દાખલામાં તેનું બરશનુમ રદ જાહેર કરી શકે છે. આ હક હજી ચાલુ ભોગવાય છે, અને તે માટે ધર્મશાસ્ત્રની તેને સત્તા અપાયલી છે; કારણ આલાતની ચોક્કસાઇ માટે તે વડા સાહેબ પોતે જવાબદાર છે. ખોટાં યંત્રો વેચવાથી પ્રવાહ ઉત્પન્ન ન થવાની જેમ ફર્યાદ થાય તો બનાવનાર જોખમદાર રહે તેથી ખાત્રીદાર એજન્ટ નેમાય છે, તેમ આખી “મેટરી” ફરોગસ્ત રાખવાની ફરજ આલાતના વડા દસ્તુરની છે. માટેજ તેની “દસ્તુરી” પઠીને પાવમેહલની યજ્ઞસ્તે કરવામાં આવે છે, યા બરશનુમ લેવાય છે. અને બરશનુમ લેવા તેમજ ચોજદાશગીરીની ક્રિયા કરવા રજા લેવા જવાનો જે રેવાજ છે તે પણ એજ કારણસર છે કે લાયકાતની ચોક્કસાઇ દસ્તુરો રાખી શકે. દાખલા તરીકે બેહદીનના હાથના દરનપર બાજ ઇજવાની રજા સંજોગ અનુસાર અમુક ઠેકાણે અપાઇ છે. જ્યાં નથી અપાઇ ત્યાં બરશનુમ ટુટેલું જાહેર થાય છે. આજે કેવી હાલતમાં અમુક વર્ગ છે તેની મુજહેમત કરવા કરતાં અસલ ગોઠવણ શું છે તેજ હું બતાવું છું.

ઉપલા અધીકારની રૂપે એડન જેવા ઠેકાણે જે આલાત ઉભો થવા દેવાય તેમાં Dispensation નો સવાલ આવ્યો છે. ત્યાંબી આલાત લઇ જવાની પદ્ધતિ, રેતીના અમુક સાત દાબડા એકબીજામાં મુકી મોકલવાની ડોઠ એરવદ જીવનજી મોદીએ બતાવેલી છે. પણ, સાથે એ નોંધવું જોઇએ કે મજકુર પરવાનગી આપવા બાદથી મુખ્ય નિયમ ફેરવાયો નથી, યાને એડનનો મોખેદ નવસારી આવે તો ત્યાંના આલાત નકામો છે, અને નવાં બરશનુમથી કામ કરે છે. (બલકે, કેટલાં વર્ષો સુધી તેવા મોખેદોને કાયમ માટે બરશનુમ માટે ના-લાયક ગણેલા હતા. થોડાંજ વર્ષ પર ફેરફાર કરી થોડી છુટ મુકી છે.) ટુંકમાં ત્યાંની ગોઠવણ “ચારક તોક્ષાક—અચારક ખુરસેદ” ના સીદ્ધાંત પ્રમાણે લાયારીનો “આપ-તી-ધર્મ” જેવી ફકત જીવનના સંતોશ માટે છે. તેને જ્યાં બધી સમવડો હોય ત્યાં કોઇ પણ દસ્તુર ચાલવા દે નહીં. તેમજ સંજાણમાં નવા કેબલા

માટે જે કંઈ કરવાનું હતું તે વડા દસ્તુરજી નેચોલંધક સાહેબની પોતાની દસ્તુરીનો પ્રવાહ નવા મોખેદને આપવાનું હતું, અને તેવજીનાં Dispensation થી આલાતો પરચાયા છે, જેમાંના કેટલાક નીરંગ, બશમ, ૪૦ ધરાનથી લાવેલા હતા. એટલે ત્યાંની દસ્તુરી કાયમ રહી છે. કદીમ-તોળા વખતેથી ધરાનથી આવેલા મીઠા વેચાયતી મારફતે મુદ્દારીરોઝજીની સીલસીલા-ખંધ દસ્તુરી કાયમ રહી છે. ને ધરાનમાં કળીસો ન થવાનાં કારણે અમુક રોજ-માહ ત્યાં પઢાવો ચાલુ હતોજ તેમાં ફેરફાર નહીં કરનાં તે શીરકાનો “કદીમ” સીલસીલો તુટયા વગર ચાલુ રહ્યો છે.

સવાલ ૭ મો.

રેવાજી રોજ-માહથી નાવર-મરાતખ થયલા મોખેદો પાસે

ફસલી રોજ-માહ બણાવ્યાથી આપણી અસલી કદીમો-

કદીમ સીલસીલો ધરાવતાં જીના ચાલુ રેવાજી અરશનુમ

તેમજ આલાતોને કેવી રીતે હાની પુગે તે જણાવશેજી.

જવાબ—ઉપરાંત જુદા વરસીયા કરવાની રજા જરૂર પડવે અપાઈ છે. પુતા અસલ નવસારીના આલાતથી કામ કરતા. પછી ત્યાંના અરશનુમવાલા મારફતે દસ્તુરજીની પરવાનગીથી અને વચ્ચેની Succession ની સાંકળ તોડ્યા વગર લાં જુદો વરસ બનયો છે. તેમજ નવસારીની ચાર સાચની દરેમેહરનો વરસ વાપડનાર સુરતના આદરને થોડા વખતપર જુદો આલાત તેવીજ રીતે કીધો છે. ઇલાહી ઘણા દાખલા છે. પણ, માનો કે હાલની નવી ચોળેલી દરેમેહર માટે જે મોખેદ તૈયાર થાય તેમને અરશનુમ ન હોય—યા અરશનુમ ખતા થયલું જાહેર કરવામાં તેમના દસ્તુરજી પોતાની સત્તા વાપડે—તો તેઓ નવો આલાત ઉભો કરી શકે નહિ. તેથી જે કોઈ મોખેદો ઇજવા જાય તેઓ કોણના નીરંગથી, કોણની દસ્તુરીથી ને કોણની રજાથી તે કામ કરે છે તેના પર બધો આધાર રહે છે. જ્યાં સાંકળ તુટી લાં Spurious Lodges માફક કાર્ય વ્યર્થ જાય છે. વળી, હાલ ફસલી “મુકતાદ” નું કામ કરનારા મોખેદો સુધાં રેવાજી રોજ-માહથીજ પોતાનું બણતર કરે છે અને તે રીતે પોતાની દસ્તુરની સાંકળ કાયમ રાખે છે. જેમ ઝાડ-ખીજ, નવું ઝાડ-નવું ખીજ, એમ ચાલુ જીવન ગતીમાન હોય તેમ ક્રિયાનો પ્રવાહ ઢોળી તુટે તેવો પ્રસંગ હોવો ન જોઈએ આટલું જોવાનું છે. માટે મારું ધારવું છે કે જે મોખેદો આ કામમાં ભાગ લેવાના હોય તેમનું અરશનુમ ખતા જાહેર કરવા, અને પોતાનો

આલાત માંગી લેવાની સત્તા દરેક દસ્તુરજી જેના Jurisdiction પંથકની તે વાત હોય, તેવજી વાપડી શકે તો આદરાન પરઠવાનું કામ આપોઆપ અટકી પડે છે, ને તે ચાલુ રાખે તો તે Powerless ખીન-અસરકારક કેબલો રહે છે. તેનું પાક ખુરેહ હોતું નથી.

સવાલો ૮ મો.

કોઇ પણ અગીયારી—આતશ-કદેહ યા આતશ-આદ-રાન—ના પાક મકાનમાં સંઝાસ તથા નાહવાની મોરી, ભોંયતળીએ યાતો માળ ઉપર, એકજ પેવંદમાં, ને એકજ છાપરાં તળે હોઇ શકે કે? અને તેમ નહિ હોવા માટેની દીની શાહદતો શું છે?

જવાબ—ખીજ કેટલાક સવાલો આપે બાંધકામના રજુ કીધા છે, તેમાં મારે એટલું ઉમેરવાનું કે—સંઝાશની અપવિત્ર વાતાવરણ પાસે આદરાનનું ખુરેહ જોખમાય એ સાદી સમજની વાત છે. બ્લકે, તે પવિત્રાઇની નજરે ખોટું પેવંદ છે. સાથે જો ત્યાં માળપરજ મોખેદનો સંસાર વસવાતો હોય તો તેટલુંજ વાંધાભયું છે. કોઇખી દેવળ યા કોઇખી ક્રીમેશોનીક લોજ એકવાર Consecrate થયા પછી કદી તેમાં સંસાર વસાવવા દેવા આવતોજ નથી. બે જુદાં ખુરેહની બેલમબેલથી મીનોઇ પ્રવાહ બંધ પડી દુન્યવી વાતાવરણ આવે તે પણ સાદી સમજ પ્રમાણે અટકળી શકાય છે.

સવાલ ૯ મો.

મુબ્બની માનવંત પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેશી “રકાલરોની-કમીટી”એ, હાલના કોમી-સંજોગો જોતાં, ફસલી-ગણુત્રી કામમાં ચાલુ કરવા-કરાવવા માટે પોતાનો વીરૂધ્ધ-ઠરાવ પસાર કર્યો છે. છતાં, આ “ફસલી” અગીયારીના કાર્ય-વાહકો નવી “ફસલી-અગીયારી” બરપા કરીને, એજ જુનો સવાલ નવેસરથી કામમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજખી છે કે?

જવાબ—ધરાનની ફસલો (રુઝો) કદીખી હીંદુસ્તાનમાં બંધ-બેસતી આવનાર નથીજ, એ સર્વે સમજતા થાય તો કેટલાંક ફસલને નામે થતાં અતેરાંનો પણ અંત આવે.

છેવટે હું એમ માનું છું કે ફક્ત રોજ-માહુની ગણુત્રી ઉપર કોઇ કામમાં સખત તડાં પડ્યાં હોય તો આપણી કામ એકલીજ

છે. કોઈ મહત્વના જીવન-મરણ જેવા ધાર્મિક પ્રશ્ન વગર એક પાંચાંગની ગણતરીને આટલી બધી બનાવટી અગત્યતા આપનારા બુદ્ધી બધા છે કે ખુદા, પયગામ્બર અને યજ્ઞદો તથા ફરેસ્તા ૩૬૫) દીવસ, જ્યારે બોલાવ્યે ત્યારે હાજર થાય છે. તો કોમમાં પ્રીતનો જગાડી પોતાની દલીલને મહત્વ આપવા કરતાં સર્વે સાથ એકસાંપ રહેવાની જરૂરિયાત બહુ વધારે છે. કોમને શાંતિ સંપત્તી જરૂર હોય ત્યારે બીનજરૂરી બાબદો ઉપર તેનું ધ્યાન ખસેડી નાખવાથી કોમને બહુ નુકસાન થતું આવ્યું છે, જેનો હવે છોડો આવવો જોઈએ. જે આ બાધકામથી આખી કોમની દીલસોજી ન રહેતી હોય, તો થોડાક બેઝાંખાઓ પોતાની જાદુથી શું મેળવવાનું છે તે હું સમજતો નથી, કારણ તેઓ યજ્ઞદોની હસ્તીમાં માનતા નથી. કદાચ તેઓ ગવરનર કે વાઇસરોયને તે “તમાશો” દેખાડનાર હોય તો બહે પ્રથમથીજ તેનું તમાશાનું સ્વરૂપ ચાલુ રાખવું યોગ્ય ગણાશે.

સલાહ ૧૦ મો.

જે કશી પણ સાહજત તેમજ આધાર-અધીકાર વગર, તેમજ “નર અપવન” ની ગેરહાજરીમાં, જે ફક્ત અદલત-ટાપે, નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરખા કરવામાં આવે (—કે જેથી કોમ ઉપર બેશક ગંભીર-આફત આવી પડે) તો એવાં ધર્મ-વિરૂધ્ધ કાર્યને આપણે રોકવા માટે શું શું પ્રયત્ન કરવા જોઈએ ?

જવાબ—ધારો કે આ બધું છતાં એવો કેબલો ઉભો થાય તો, કોમને મારી નાશ સલાહ એ છે કે જાહેર્યતથી દંડાબાજી કરવા કરતાં, ખુદ્દુ એકમતે જાહેર કરવું કે ફલાતું કાર્ય ધાર્મિક વિધીને અનુસરી થયું નથી, માટે તે “અકારત” ગણાશે, અને તેના મોખેદને પંથક-માંથી બાતેશ ગણી શકાશે ત્યાં તે કેબલાને કોમના સખાવતી ફંડોની મદદ ન રહે એટલુંજ નહીં પણ તેના ઠઠકાપણ કબુલ ન રહેવાનાં કારણે તે સરકારી ફક્તરેબી કોમની ધાર્મિક આદરાનની સંસ્થા તરીકે નહીં રહી શકે; ને છેવટે બહે તે એકલવાયી જાદુગીમાં એક તમાશા રૂપે રહે તો ફરથી રાહબાત જેવામાં નુકસાન નથી. એમાંથી નકામા કજીયા વધે તે કરતાં સુપકીદીથી કીધેલો મોલાબર્યો ત્યાગ વધુ અસરકારક રહેશે. એજ.

લી૦ કમતરીન સેવક,

ખુરશેહ શા. દાહુ,

પ્રીનસીપોલની બંદગી.

શેઠ ફરેદુન કેરશાસ્ત્ર દાદાચાનજી સોલીસીટર તરફના જવાબો.

જરથોશિત રાદી સોસાયટીના

સવાલ ૧) લાનો જવાબ :—

સેવકે સત્તાવાર રીતે ખબર મેળવી છે કે આતશ આદરાનના અર્થમાં ‘આતશ કદેહ’ નવી ફસલી અગ્યારી બાંધનારા સાહેબોએ વાપર્યો છે.

સવાલ ૨) જનો જવાબ :—

બાંધણીની બાબતમાં જો આ સવાલ હોય, તો ખુશરો બાગ વાળી શેઠ કરાણીની અગ્યારી કરતાં વધારે વિશાળ છે.

સવાલ ૩) જનો જવાબ :—

‘અંબુમનની સમતિ’ એટલો બહોળો અર્થ ધરાવે છે, કે આખા ટોળાની સમતિ જોઈએ. એવી કુલ સમતિ મેળવવામાં આવતિ હોય એ મારી બંજીમાં નથી.

સવાલ ૪) થાનો જવાબ :—

આ સવાલનો જવાબ સવાલમાંજ સમાયલો છે. ફસલી આતશ આદરાન બરપા કરવા કાજે કંઈ ક્રિયા કરવી જોઈએ તે ન જણાયતું હોય, તો ખરેખર આતશ-આદરાન ઉભું નજ થઈ શકે.

બીજો પેટા સવાલ હાલ બેગ છે.

સવાલો ૫) અને ૬) નો જવાબ :—

આ સવાલ એક તવારીખ રૂપી જવાબ માંગે છે, જે અશક્ય છે.

દસ્તુરી બહુવાનો રીવાજ છે. તેમજ હાલ કેટલાક ઉદવાડયા મોબેદ સાહેબો અને અસલથીજ છુટા પડયા ત્યારથી મીનોચરહોમજીના ચાર સાથવાળાઓ કોઈ પણ દસ્તુરનું નામ લેતા નથી. ‘દસ્તુરે-મના-ઝમાન’ તેમના માટે પુરતા શબ્દો થઈ પડયા છે.

દસ્તુરનો આધકાર પોતાના હાથ નીચેના મોબેદો ઉપર દીનદારી જળવાય અને ક્રિયાકામ બરોબર તરીકત પ્રમાણે ચાલે તેને માટે તકેદારીને માટે છે. ઘટે ત્યારે દસ્તુર ક્રિયાકામને રદ ઠેરવી શકે છે.

સવાલ ૭) નો જવાબ :—

સત્તાધારી રીતે ખબર મળી છે કે નવી ફસલી-અગ્યારીમાં ફસલી રોજ, માહ શીવાય બીજો કોઈ પણ રોજ, માહ કોઈ પણ ક્રિયામાં વપરાશે નહિં.

સવાલો ૮ અને ૯) નો જવાબ :—

આ બાબદે અથોરનાન મંડળને લગતી છે તેમને પુછશે. કદીમી આતશે બેદરામ વીગેરે બરપા કીધા શીવાય, સદીઓ થયાં એ તરતીય અને ઇલામ વપરાયા નથી. મારી જાણ પ્રમાણે હાલ જણાવતા નથી. મીનોચરહોમજી સાથવાળાઓએ પણ ૨) સત્રીથી આગળ ‘નવો’ આજ્ઞાત બરપા નહોતો કર્યો. તેમણે માત્ર ઉદવાડાના પવિત્ર આલાતોનો ઉપયોગ આજ દીવસ સુધી વફાદારીથી કર્યો છે. સારે અનુમાન નીકળે છે કે તે વેળાએ પણ આલાત કેમ નવા બરપા કરવા તે જાણમાં નહોતું.

સવાલ ૧૦) નો જવાબ :—

ના, એમ ન બને. પણ ખબર પ્રમાણે નવી ફસલી અગ્યારીમાં પ્રથમ થોડાક મોબેદે રેવાયત ૭૮ ના સવાલ ૬૦ ના જવાબમાં જણાવેલી તરતીયથી ફસલી રોજ-માદ ભણીને પછી બીજાઓને બરસ્તુમ દેશે. આ રેવાયતના સત્તાધારીપણા વિષે કામમાં શંકા છે, અને તેની ગવાહી તે જવાબ પોતે દે છે, એમ કામમાં માન્યતા છે.

સવાલ ૧૧) નો જવાબ :—

આ સવાલ બેળ છે, કારણકે ફસલી અગ્યારીવાળા સાહેબો રેવાજ રોજ-માદથી નાવર મરાતમ થયતાઓને, ફસલી રોજ-માદથી બરસ્તુમ દેનાર છે, એમ તેમણે જાહેર કર્યું છે.

સવાલ ૧૨) નો જવાબ :—

સંડાસ અને મોરીઓ આતશે-આદરાત અથવા આતશે બેદરામ સાથે પેવંદમાં હોઈ ન શકે. પણ એકજ છાપરાં હેઠળ તો બનાવવામાં આવ્યા છે. જેમકે ખુસરો બાગમાં જે હાલમાં મોજુદ છે. ફસલી અગ્યારી વિષે તેના પરવરતાવનારાઓ જવાબ દે છે કે, જ્યાં નવી ફસલી આતશ કહેલમાં કેબલા સાહેબ રહેનાર છે, તે સદંતર જુદા પાયાની ઉપર, નીચેની ઉપર સુધી છે, અને મકાન પથ્થર અથવા સીમેન્ટનું છે, જેથી તેમની માન્યતા પ્રમાણે પેવંદ થઈ શકતું નથી.

સવાલ ૧૩) નો જવાબ :—

સેવંકે તે પારસી પંચાયતના રીપોર્ટ ઉપર સહી મુકા છે, સારે એ સવાલ નવેસરથી ચર્ચા બેઠતો નહોતો.

સવાલ ૧૪) નો જવાબ :—

આ સવાલ બહુ અસુરેથી ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. મારા મત પ્રમાણે માત્ર એકજ ઉપાય હતો અને છે તે “ પારસી કામનાં બંધારણનું એક્ટ ” હતું અને છે.

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીએ મોકલેલાં પત્ર ઉપર અથોરનાન મંડળની કારોબાર કમિટીએ વીચાર ચલાવી પસાર કીધેલો ઠરાવ :

“અથોરનાન-મંડળ ઉપર આવેલા ફસલી આતશકદેહના સેક્રેટરી મી० ભર્યાના તેમજ જરથોશ્તી રાદી સોસાયટી અને મી० સીનઝેકના પત્રો ઉપર વિચાર ચલાવી કારોબાર કમિટીની આ સભા એવું મત દર્શાવે છે કે અથોરનાન-મંડળે નવો ફસલી આશ્રાત ખરપા કરવાની તરતીય સંજ્ઞા પૂછેલા સવાલોનો કોઈ પણ પ્રકારનો ખોલાસો ફસલી આતશ-કદેહના સેક્રેટરીના પત્ર ઉપરથી મળતો નથી. ફસલી આતશ-કદેહના મુતવલીઓ તરફથી જે રીતે એ નવો આશ્રાત ખરપા કરવામાં આવનાર છે તે રીત પુરાંતન દીની તરીકા અને જરથોશ્તીઓની ધાર્મિક માન્યતા તેમજ સેંકડો વર્ષના પુરાતન મોમેદી રવાજથી ઉલટી છે. જે રીતે ફસલી આતશ-કદેહ ખરપા કરવામાં આવનાર છે તે રીત હિન્દુસ્તાનમાં છેલ્લાં ૧૨૦૦ ઉપર વર્ષ થયાં જણાયતી નથી. હિન્દુસ્તાનની બહારના એડનમાં આશ્રાત ખનાવવા સંજ્ઞામાં તેમજ ૭૮ રવાયતની જે સાદ્દતો આપવામાં આવે છે તે સાદ્દતો હાલમાં જે તદ્દન બુદ્ધાજ રોજ માહથી આશ્રાત ખનાવવામાં આવે છે તેને ઘીલકુલ ટેકો આપતી નથી. ત્યાં એડનમાં ૧૩૦૦ વર્ષનો પુરાતન રોજ માહનો સીત્તરીનો ચાલુ રાખવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે સેંકડો વર્ષનો ચાલુ રોજ માહ એકદમ તરક કરી નવોજ રોજ માહ બણી નવો આશ્રાત ખનાવવાની તરતીયને આપણા કોઈ પણ ધર્મ પુસ્તકનો ટેકો નથી.”

ઠરાવ.

અથોરનાન-મંડળની કારોબાર-કમિટીની આજની સભાએ “પારસી ફેડરલ-કાઉન્સીલ” મોકલી આપેલો ઠરાવ અને મી० “સીઝેક” ના પત્રો ઉપર વિચાર ચલાવ્યો છે.

શરૂઆતમાં આ સભા ફસલી સાલની ગણતરી વિષે પારસી પંચાવત હસ્તક નેમાવલી પંચાંગ કમિટીએ બહુમતીથી જે રિપોર્ટ કીધો છે, તેને કબુલ રાખે છે.

હાલમાં મુંબઈમાં એક ફસલી દરેમેહેર નવા આશ્રાતથી ખરપા કરવામાં આવનાર છે, એમ જાહેર વર્તમાન પત્રો મારફતે તેમજ આપણી ઉપર આવેલો “ફેડરલ-કાઉન્સીલ” નો ઠરાવ અને મી० મેટાદરામના પત્રો ઉપરથી માલમ પડે છે.

અથોરનાનોનાં મુખ્ય કામોમાનું એક કામ પુરાતન દીની ક્રિયાઓની સાચવણી, જળવણી અને પાસખાની કરવાનું છે. તેથી આ અતિ અગત્યના સવાલ બાબે આપણા અથોરનાન-મંડળની કારોબાર કમિટી યોગ્ય ઠરાવ ઉપર આવે તે માટે એ નવી ફસલી દરેમેહેરના ટ્રસ્ટી સાહેબો પાસેથી ચોક્કસ ખુલાસાઓ મેળવવાની આ સભા જરૂર વિચારે છે, અને આશ્વા રાખે છે કે આપણા ધર્મ અને પુરાતન દીની ક્રિયાની સાચવણીને ખાતર મુખ્ય બાબદ ઉપરથી ઉપસ્થિત થતા નીચલા સવાલોના જવાબો જેમ અને તેમ જલદી આપી ધર્મ અને પુરાતન દીની ક્રિયાઓની જળવણી અને સાચવણી કરવાની પોતાની યોગ્ય ફરજ ટ્રસ્ટી સાહેબો વિચારશે.

સવાલો.

(૧) આ નવી ફસલી દરેમેહેર કયા દસ્તુરની દસ્તુરી અને આલાતના સીલસીલાથી ઇજ્જત રચાપીત કરવામાં આવશે ?

(૨) નવો ફસલી આલાત તમે સાહેબો બરપા કરવા માંગો છો કે ?

(૩) જો તેમ હોય તો શું રીતીથી તે નવો આલાત બરપા કરવામાં આવશે, તેનો સંપૂર્ણ ખુલાસો દીની શાહદતો સાથે લખવાની મહેરબાની કરશેજી.

(૪) ૭૮ રીવાયત જે ખાસ કરી કદમી ટોળાને લગતી અને અતી શકમંદ રેવાયત છે, અને જેમાં દીન ધર્મથી ઘણી હેરફેર અને ઉલટી બાબદોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, તેની એક બીન સત્તાવાર રેવાયતનો આધાર લઈ, આ નવો ફસલી આલાત બરપા કરવા માંગો છો કે ?

(૫) જો નવો આલાત બરપા કરો તો “વરસ” ને “પકાવા” ની ક્રિયામાં કયા રોજ માહ અને ક્રિયાથી પરથેલા અને કયાં આતશબહેરામ સાહેબની “બશમ” યાને રખ્યાનો ઉપયોગ કરશે ?

(૬) “હોમ સલી” જે ઇરાનથી અત્રે આવે છે, તેનો ઉપયોગ કરવા પહેલાં “બરસ્તુમ અને ખુય” સાથના મોમેદ સાહેબો તેને પાક કરવાની યોગ્ય ક્રિયા બાદ ૧૩) મહીના, ૧૩) દહાડા અને તેટલાજ કલાક પછી તેનો “પાવમાહલ” ની ક્રિયામાં ઉપયોગ કરે છે. તો તમે સાહેબો “હોમ સલી” કયા ટોળાની અને કયા રોજ માહની ક્રિયા સાથ પાવ કીધેલી હોમ સલીનો પ્રથમમાં ઉપયોગ કરશે ?

ઉપલા સવાલોનો બરોબર ખુલાસો મલવે તે ઉપર અથોરનાન-મંડળની કારોબારી-કમિટી ખ્યાન આપી, પોતાનો અભિપ્રાય જાહેર કરશે.

મરહુમ દાદીશેઠના આતશબેહેરામના બોયવાલા મોખેદ સાહેબ મેરવાનજી ખુરશેદજી બેહરામકામદીન તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

નેકનામ માનવંત શેઠ દીનશાજી શાપુરજી મસાની,
સાહેબ બેગ,

જત હાલે ચર્ચગેટ સ્ટેશન સામે બાંધવામાં આવેલા મરહુમ શેઠ નશરવાનજી માણેકજી પીટીટ “ફસલી આતશકદેહ રિષે તથા રેવાજ તથા ક્રિયામાર્ગિય નજરે ઉભા થતા થોડાક અગત્યના સવાલોની પ્રશ્નવણી તેના જવાબ માટે મારી ઉપર તમે તરફથી રવાને કરવામાં આવી છે તેના જવાબો મારા અદના અને અદપ અભ્યાસ મૂજબ હું નીચે મૂજબ આપવાની કોશિશ કરું છું.

સવાલ ૧ બો :—“આતશકદેહ” શબ્દ ધણોજ દ્વીઅર્થી ambiguous હોવાથી એનો ખરો અર્થ “આતશ-આદરાન કે આતશ-દાદગાહ” થાય છે.

જવાબ :—“આતશકદેહ” નો સાધારણ અર્થ “આતશનું મકાન” થાય છે. પણ તે કયા પ્રકારના આતશનું મકાન તેનો સમાવેશ થતો નથી. જરથોસ્તી સાહિત્યમાં આતશ અનેક પ્રકારના જણાવવામાં આવ્યા છે, જે ફસલી મકાન ઉર્વશિ ગાહને યરનું બાંધવામાં આવે અને તેમાં આતશનો કેબલો વીધી મૂજબ પૂર્ણ ભક્તિભાવથી યરપા કરવામાં આવે તોજ તે કેબલાને “આતશ-આદરાન” નો હોય તો યા દાદગાહનો કેબલો હોય તો તેનું નામ આપી શકાય, નહિ તો એ મકાનને “ફસલી ઇયાદન-ગાહ” નામ આપવું બંધબેસતું થઇ પડે.

કારણકે “આતશ-દાદગાહ” નો લાયક જગ્યાએ પ્રતિષ્ઠા કીધેલો આતશ થઈ શકે છે. આ પ્રતિષ્ઠા કીધેલા આતશની મારી માન્યતા મૂજબ ક્રિયા હોવી જોઈએ. તે ક્રિયા આ કે પ્રથમ નવો આતશ યરપા કરી તેને વીધી મૂજબ ૯) વખત ગાળી, તેની ઉપર ૧) સરોશ યજ્ઞની દ્વનૂમનથી યજ્ઞસ્તે, ૧) સરોશ યજ્ઞની દ્વનૂમનથી વીરપરદ, ૧) સરોશ યજ્ઞની દ્વનૂમનથી વંદીદાદ, તથા ૧) સીરોજની દ્વનૂમનથી યજ્ઞસ્તે ઇજાવી પ્રતિષ્ઠા કરવો વાજેબ છે. કારણકે આગળ જમાનામાં ગાથાના હીંગામ પર “આતશ-દાદગાહ” ની જોત, આતશ-આદરાનને પએવન્દ કરી, તથા “આતશ-આદરાન” ની જોત આતશબેહેરામને પએવન્દ કરી સરદ કરવામાં આવતો હતો, ચારે એક ચઢતા દરજ્જાના આતશ સામે ક્રિયા વગરના આતશનું પએવન્દ થઇ શકે નહિ, માટે દાદગાહના આતશની ક્રિયાની હું જરૂર ધારું છું. આ બાબદનો ઇશારો રેવાયતોમાંથી મળી શકે એમ છે. વળી દાદગાહના આતશને પણ જુદીનજર નાહ પડવી જોઈએ.

સવાલ ૨ જો :—જો આ “ફસલી” આતશકહેલને “આતશ-આદરાન” તરીકે ઓળખવામાં આવે તો આ નવી બંધાયેલી ફસલી અગારી ધર્મ તથા રેવાજની નઝરે કાયદેસર ગણાય કે ?

જવાબ :—અગરજો એક આતશનો કેબલો સ્થાપિત કરવાનો હોય, ત્યાં ઉર્વીસ ગાહ હોવી જોઈએ, અને તે જગ્યા તથા કેબલોની જગ્યા તદ્દન એલાહેદી—કોઇ બીજી જગ્યાના પએવન્દ વગરની ધર્મના રેવાજ મૂજબ હોવી જોઈએ, ત્યાં સુધી તે કાયદેસર ગણાય નહિ.

સવાલ ૩ જો :—કોઇની આલાત અરપા કરવાની, તેમજ કેબલો પરથાવવાની ક્રિયા અનજીમનની સંમતિ વગર તેમજ અનજીમનના સમ્યોની સાક્ષિરૂપી હાજરી વગર થઇ શકે કે ?

જવાબ :—આવી ધર્મની મોતેઅર જાહેર ક્રિયામાં અનજીમનની સંમતિ હોવી જોઈએ, પણ તે ક્યારે કે જ્યારે તે અનજીમનની માલેફીની કેબલો સ્થાપિત કરવામાં આવે ત્યારે. પરંતુ આવી જાહેર ક્રિયામાં અનજીમનની સાક્ષિરૂપી હાજરીની જરૂર હોવી જોઈએ, કે તે જરથોસ્તી ધર્મનાં ફર્માન મુજબ કાયદેસર થાય છે કે નહિ, અને જેમ ગમે તેમ ક્રિયાઓ વધત્રટ કરવામાં આવે તો તેની મહત્વતા જળવાતી નથી, તેનું જે પરીણામ આવવું જોઈએ તે આવતું નથી.

સવાલ ૪ થો :—જો નવા સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ફસલી આલાત અરપા કરવાની જરૂરી ક્રિયાઓ જાહેરમાં નહિ હોય તો પછી “આદરાન” થઇ શકે કે ?

જો “આતશ-આદરાન” નહિજ થઇ શકે તો પછી માત્ર “આતશ-દાદગાહ” જ રાખે તો તે વાજબી ગણાય કે ?

જવાબ :—અગરજો “ફસલી આલાત” અરપા કરવાની સંપૂર્ણ ક્રિયા ન હોય તો “આતશ-આદરાન” કે “આતશ-દાદગાહ” એ જેમાનો કોઇ પણ કેબલો સ્થાપિત કરવાની જરૂર રહેતી નથી ત્યારે આ મકાનને ફક્ત “ફસલી ઇગાદત-ગાદ” નામ આપવું મારાં મત મુજબ વાસ્તવિક થઇ પડશે.

સવાલ ૫ મો :—અરેસ્તુમ માટે “દસ્તુરી” બાણવાની જરૂરી છે કે ? દસ્તુરી બાણતી વખતે કેટલાક મોખેદો દસ્તુરનું નામ લીએ છે, જ્યારે કેટલાક મોખેદો “દસ્તુરે ઇન ઝમાન” કરી પઢે છે. ત્યારે અસલમાં દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાની હતી ? અને દસ્તુરી લેવાની મતલબ શી હતી ? તથા હજી પણ દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાય છે ?

જવાબ :—અરેસ્તુમની ક્રિયામાં દસ્તુરી બાણવાની જરૂરત રહે છે. અરેસ્તુમની ક્રિયા સર્વે ક્રિયાના પાયારૂપ છે.

દસ્તુરીનો અર્થ હોકમ-રજ-પરવાનગી-ફર્માન-તરીકત વીગેરે અહિંયાં બંધખેસ્તો થઇ પડે છે, અને તે એવું સુચવે છે કે માજદયસ્તી દીનનો સીલસીલો દાદાર અહુરમઝદથી અમેશાસ્પન્દો, સરોશ યઝદ, જરતોસ્ત પેગામ્બર સાહેબ વિગેરેથી ચાલુ થઇ ફજાના દીનના જાણેનશીન દસ્તુરને પુગો, તેનાં હોકમ મુજબ તરીકત પ્રમાણે હું આ ક્રિયા કરું છું.

પરંતુ જે પંચકમાં વડા દસ્તુર હોના નથી ત્યાંનાં મોખેદો “દસ્તુરે આંન્ જમાન્ કે બુદેહુ બાશદ્” યાને “તે જમાનાના (આગળા) દસ્તુર થઇ ગયા હોય તેની તરીકત પ્રમાણે હું આ ક્રિયા કરું છું.”

એમ હાલે પણ મીનોચેહર હોમજીની સાથવાલા મોખેદો કે જેઓ દસ્તુર વગરના છે તેઓ દે છે.

વળી ૪૦ સં. ૧૮૪૫ માં મરહુમ શેઠ ફરામજી કાવશજી બનાજીએ કદીમી તરીકત પ્રમાણે પરથાવેલા આતશબહેરામની ક્રિયા, શહેનશાહીના દસ્તુર જમશેદજી એદલજી જમાસ્પ આશાનાની આગેવાની હેઠળ થઇ ત્યારે દસ્તુરીમાં એમનું નામ એઓ શહેનશાહી હોવાથી અને રોજ માહ અને તરીકતમાં ફરકથી લેવાય નહિ, કારણ ક્રિયામાં જુદાપણું આવે છે તેથી, તેમજ એજ આતશબહેરામની દસ્તુરીની જગા ઈં ૪૦ સં. ૧૯૦૯ થી, દસ્તુર ખુરશેદજી ખેજનજી માકીહતાના ગુજર પામવાથી હમણા સુધી ખાલી છે. (પણ ૪૦ સં. ૧૯૧૬ માં ૧) વરસ દસ્તુર કેખશર જમાસ્પજી જમાસ્પ આશાનાને દસ્તુર નેમયા હતા અને તેઓ ૧) વર્ષમાં ગુજર પામ્યા હતા. આ વખતે શહેનશાહીના દસ્તુરની દસ્તુરી કબુલ રખાય કે તે માટે જાહેર પોકાર ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો) ત્યાં પણ ઉપર પ્રમાણે “દસ્તુરે આંન્ જમાન્ કે બુદેહુ બાશદ્” નામ દેવાતું આવ્યું છે.

આથી એ પ્રમાણે નામ દેવાથી પણ ક્રિયાઓ રવા ગણાઇ છે અને ગણાય છે.

નીરંગે દસ્તુરી (કદીમી).

ફનઓથ અહુરહે મજદાઓ અર્ષમ વોહી ૧, યથા અહી વૈયો ૫, અર્ષમ વોહી ૩. ફવરાને.....(જે ગેહ હોય તે) ફસસ્તય-એચ; સ્તઓષહે અબ્યેહે.....ફસસ્તયએચ. યથા અહી વૈયો જઓતા ફામે મૂતે.....અહુનેમ વૈરીમ તનૂમ પાઇતિ (૩ વાર) યથા અહી વૈયો ૧.

કેમના મજદા.....ગએથાઓ અસ્તવધતીશ અપહે (બાજમાં.)

બ-દસ્તુરીએ દાદાર અહુરમઝદ, બ-દસ્તુરીએ અમેષાસ્પન્દાન

બ-દસ્તુરીએ સરોશ અષોધ-એ ફીરોઝગર, બ-દસ્તુરીએ જરતોશત સિપતમાન, બ-દસ્તુરીએ પેશાતન વિસ્તાસ્પાન, બ-દસ્તુરીએ આદરબાદ મારેસ્પદ બ-દસ્તુરીએ હુમા દસ્તુરાને ઇન્ જમાન. (અહિંયાં પોતાના પંચના અધીકારી દસ્તુર હોય તેનું નામ લીએ.)

બ-દેહે મુબદે શાહ ગુશ્તાસ્પ, બ-દેહે મુબદે શાહ કય-ખુસેવ, બ-દેહે મુબદે શાહ અર્દશીર, બ-દેહે મુબદે શાહ યઝદ-જઈ શહેરયાર, બ-દેહે મુબદે હુમા દેહે મુબેદાને ઇન્ જમાન. (અહિંયાં જે પંચના વડા અધીકારી મોબેદ હોય તેનું નામ દેવું.)

બક્તુદીએ દાદાર અહુરમજ્દ રયોમન્દ ખુરેહુમન્દ, બક્તુ-દીએ દીને પાકે યજ્ઞદાન, બક્તુદીએ અશા યશ્તે ફરોહરે જર-તોશત સ્પેન્તમાન, બક્તુદીએ અવા હુમા અમેષાસ્પન્દાને ફીરોઝગર.

બક્તુદીએ રોજે (ફલાં), માહે (ફલાં), વ ગાહે (ફલાં), વાજે સરોશ અજ્ઞ બેહુરત રવાને (ફલાં બેન ફલાં) બેરસાદ. (બુવે પાવમહેલને લગતી કદીમી તરીકત પ્રમાણે ક્રિયાઓનું પુસ્તક, પૃ. ૫).

આ “ નીરંગે દસ્તુરી ” માં દસ્તુરનું નામ દેવાની જરૂરત સ્વીકારે છે.

સવાલ ૬ ઠો—આવી દસ્તુરી ભણવાના પુરાતન રેવાજને આધારે એક દસ્તુરને સાધારણ યોઝદાગ્રેગર મોબેદો ઉપર કેટલી જાતના હક ભોગવવાના અધીકાર મળે છે ?

જવાબ :—યોઝદાગ્રેગર મોબેદ તે ઠેડવેલી ક્રિયાઓ બરાબર કરી જાણે છે કે, અને તે સંપૂર્ણ કરે છે કે તથા તેની “ કોન્ડકત ” યોઝદાગ્રેગરની લાયકની છે કે નહિ વિગેરે. તથા ધર્મના મકાન પર માલેકો તરફથી જે સત્તાઓ આપવામાં આવી હોય તેના હક ભોગવી શકે.

સવાલ ૭ મો :—ફસલી બરસ્તુમ માટે હાલની કચેત્રી દસ્તુરી લેવાય કે ? અને કોઈ રેવાજ દસ્તુર સાહેબથી તેવી દસ્તુરી કબુલાય કે ?

જવાબ :—ના, નહિ. ફસલી સાલ ક્રિયાઓ માટે દસ્તુરી ભણવા, એક ફસલી અમલદાર, ફસલીમાં નાવર મરાતબ થયો હોય અને ફસલી બરસ્તુમ લઈ સંપૂર્ણ ફસલી તરીકત પાલનારો હોવા બેઠએ તો તેની દસ્તુરી ભણાય. તેમજ રેવાજ દસ્તુરથી ફસલી આગેવાની યા દસ્તુરી નહિ લેવાય, તેમ થાય તો પાછો રેવાજ સેલસેલો તુટી જાય.

સવાલ ૮ મો :—ફસલી અગ્યારી બરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહન, ફસલી બરસ્તુમ તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બરપા કરવા

પડે તો તે કેવી રીતે યરપા કરવા અને બનાવવા તે કોઇ ધાર્મિક શાહ-દતથી જણાવશો.

જવાબ—નવો આલાત, જુના સીલસીલાના આલાતની મદદથી, યરપા કરવાની શાહદત તથા તેની વીધિ આપણી પાસે મોજુદ છે; (પણ તે શાહદત તથા વિધી આગલા કોઇ પણ જુના સીલસીલાવાલા આલાતની ગેરહાજરીમાં, તદન નવા સ્વતંત્ર આલાત યરપા કરવાની રીતને લાગુ પડતી નથી.) જે શાહદત તથા વીધિ “૭૮ સવાલની રેવાયત, અથોરનાન નામું” અને કદમી તરીકત પ્રમાણે પાવમેહેઝને લગતી ક્રિયાના પુસ્તકોમાં મોજુદ છે. છેવટમાં આની મતલબ એજ કે સ્વતંત્ર નવા આલાતો કઇ રીતથી યરપા કરી શકાય તે માટેની શાહદત તથા વીધિ કેટલી મોજુદ નથી.

હિન્દુસ્તાનમાં આવ્યા પછી આપણે એ વાર આવી રીતે નવો આલાત યરપા કરીએ છેજી. પ્રથમ, ૪૦ સં ૧૭૪૫ માં અત્રેનો કદમી પંથ, ઇરાનનો કદમી પંથનો સીલસીલો જોડવા યરપા થયો, તે પછી, કદમી પંથના વડા દસ્તુર દારાબજી સોહરાબજી કુમાના તથા ખીજ દસ્તુરો તથા આગેવાન એહદી-નોએ ઇરાન મધે ૭૮ સવાલો જેમાં નવા કદીમ રોજ માહથી નવો આલાત, તથા નવા યરસ્તુમ કેમ યરપા કરવા, તથા આતશ-મેહરામ સ્થાપિત કરવા આતશોની વિગતો મંગાવી છે, જે તેના જવાબો “૭૮ સવાલની રેવાયત”માં મોજુદ છે. ત્યારે ૪૦ સં ૧૭૪૫ પછી કદમી પંથમાં હિંદમાં પહેલવહેલા નવા યરસ્તુમ અને નવો આલાત યરપા થાય છે. જે કે ઇરાનમાં તો હજારો વરસ થયાં કદીમી રોજ-માહ સાથના આલાત અને યરસ્તુમ જાયજ હતાં.

ખીજાર શહેનશાહી પંથમાં, એડનમાં દરેમેહર અને આતશ-આદ-રાનનો કેબલો સ્થાપિત કરવા, નવા યરસ્તુમથી નવો આલાત યરપા કરીએ, તેની તુલોતવીલ વિગત અથોરનાન નામામાં છે, તે રીતથી ચાલુ રોજ-માહનો નવો યરસ્તુમ અને આલાત યરપા કરી શકાય તેટલી સ્થિતિમાં હાલ આપણે છીએ.

સવાલ ૯ મો :—(ક) જે શેહાદત હોય તો નવા સ્વતંત્ર “ફસલી આલાત” યરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર, અને અધીકાર કોણને છે ?

(ખ) જે શેહાદત નહિ હોય તો નવા સ્વતંત્ર “ફસલી આલાત” યરપા કરવા માટે તેમજ નવાં નાહન લેવા માટે શું શું દીની ક્રિયાઓની જરૂરી છે ? અને નવા વરસ્યા કેવી રીતે ઉભા કરવા ?

જવાબ :—(ક) નવા સ્વતંત્ર “ફસલી આલાત” બરપા કરવા માટે એક દીન-આગાહ પવિત્ર અમલદાર પુરૂષને અધીકાર હોવો જોઈએ.

(ખ) જુવો સવાલ ૭ માનો જવાબ.

નવા વરસ્યા કરવાની ક્રિયા જહુર અને મોબુદ છે.

સવાલ ૧૦ મો :—રેવાળ રોજ માહથી નાહન લીધેલા મુબેદો ફસલી રોજ માહ ભણી ક્રિયા કરી શકે કે ?

જવાબ :—નાળ. તે નિર્થક થઈ પડે, માટે ક્રિયા કરનાર મોબેદોએ પ્રથમમાં ફસલી તરીકત પ્રમાણે પોતાને તન પાકનું ૯) રાત્રીનું નાહન ૧, તથા બીજું નાહન લઈ મોબેદો પોતાની નૈયતે ૪ દહાડા ગેતીખરીદ કરે. અને તેજ નાહને ચોથે દહાડે રાત્રે સરોશનો મરાતખ માટેનો વંદીદાદ ઇન્જે તો, તે ફસલી અમલમાં આવેલા મોબેદો કેહવાય.

“ફસલી સાલ” દીનઆમનમાં લેવા માગતા હોય તો તે આ તદ્દન નવી અને પેહલી શુરઆત છે. તેનો આલાત એક પવિત્ર પુરૂષથીજ બરપા થવો જોઈએ.

સવાલ ૧૧ મો :—રેવાળ રોજ માહથી નાવર મરાતખ થયેલા મોબેદો પાસે રોજ માહ ભણાવ્યાથી આપણી અસલી કદીમો કદીમ સીલ-સીલો ધરાવતા જુના ચાતુ રેવાળ બરસ્તુમ તેમજ આલાતોને કેવી રીતે નુકસાન પુગે તે જણાવશો.

જવાબ :—રેવાળ રોજ માહ વાલા મોબેદો અગરજો ફસલી રોજ માહ પટે, અને પાછા રેવાળ રોજ માહ ભણુવા ચાહે તો, તે ઇચ્છવા-જોગ નથી. પ્રથમ તો રેવાળ રોજ માહવાલાથી ફસલી અમલમાં આવ્યા વગર ફસલી રોજ માહ પટે તે ચાલી શકે નહિ, કારણકે રોજ માહનો ફરક આવવાથી બરસ્તુમ અવાવ થાય છે.

અને તેજ પ્રમાણે એક ફસલી રોજ માહ વાલા રેવાળ રોજ માહ પટે અને યોઝદાથ્રેગીરી કરવા ચાહે તો તે પણ ઉપર પ્રમાણે નિર્થક થઈ પડે છે, તેનું બરસ્તુમ અવાવ થાય છે તેથી આલાતોનો અમલ કરતા તે આલાતો અવાવ ને નિર્થક થાય છે.

સવાલ ૧૨ મો :—કોઈ પણ અગીઆરી કે આતશકહેદ હા આતશ-આદરાનનાં પાક મકાનમાં સંડાસ તથા નાહવાની મોરી ભોંયતળીએ યા તો

માળ ઉપર એકજ પએવન્દમાં ને એકજ જાપરાં તમે હોઈ શકે કે ? અને તેમ નહિ હોવાની દીની શાહદતો શું છે ?

જવાબ :—દરેમેહેર કે આતશ આદરાતમાં સંડાસ અને મોરી એક પએવન્દમાં હોવી ન જોઈએ, પણ તદન એલાહેદી હોવી જોઈએ, કેમકે વંદીદાદ વિગેરે ધર્મ સાહિત્યમાં એવી જગ્યા ૩૦ થી ૩ કદમની દૂરી હોવી જોઈએ.

સવાલ ૧૩ મો :—મુંગઈની માનવંત પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેલી “સ્કોલર કમીટી” એ હાલના સંજોગો જોતાં ફસલી ગણુત્રી કામમાં ચાલુ કરવા કરાવવા માટે પોતાનો વીરોધ ઠરાવ પસાર કર્યો છે. છતાં આ ફસલી અગ્યારીના કાર્યવાહકો, નવી “ફસલી અગ્યારી” જરૂર કરીને એજ બુનો સવાલ નવેસરથી કામમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજબી છે કે ?

જવાબ :—તદન ગયરવાજબી છે. કારણકે “ફસલી સાલ” દીન-આઈનનું નથી પરંતુ મેહસૂલી ખેતીવાડીનું, દુન્યવી વ્યવહારનું તે દીન-આઈનમાં દાખલ કરવા નારવા છે. આપણુ જરથોસ્તીઓ પેશદાદીઆન જમાનાથી હમણા સુધી ૩૬૫ દિવસનું પુરું વર્ષ દીનઆઈનના કામનું ઠેકવેલું છે, જેને પેહલવી દીનકર્દમાં “હુશમોદ્દી” સાલ કહ્યું છે, જ્યાં વધવટ કરવા સાફ ના પાડી છે, કારણકે તેનો મહિમા ઉલટાઈ જાય છે. ફરી તેનો હિંગામ અરવકત પર આવતો નથી. અગરજો તેનો અમલ કર્યો તો દીનઆઈનના કામમાં કળીસો કરવામાં આવે તો દીની આલાતો સર્વ રદ નારવા ઠડે છે, અને બીજા જરૂર કરવા પડે.

ફસલી સાલ જેને ‘વહિઝ્ઝી’ કહ્યું છે, તે કલાકોના વધારાના દિવસો ઉમેરવાનું ત્રણસો સવાપાંસઠ દહાડાનું કહ્યું છે કે જે ચાર વર્ષે ૦૧ દહાડાની કસરના હિસાબે ૧૨૦ વર્ષે ૧ મહિનો, અને ૬૦૦ વર્ષે પાંચ મહિના ઉમેરવા કહ્યા છે. એ પ્રમાણે જે દીનઆઈનના કામમાં કળીસો કરે તો ઉપર કહ્યું તેમ તેનો મહિમા ખોરવાઈ જાય, અનેક પ્રકારની ગુચવણો આવે. આથી આ વર્ષને દીનઆઈનના વર્ષ સાથે ભેળવું નહિ.

સવાલ ૧૪ મો :—કશી પણ શાહદત તેમજ આધાર-અધીકાર વગર તેમજ “નર અશવન” ની ગેરહાજરીમાં જો ફક્ત અલ્લખટપ્પે નવા સ્વતંત્ર “ફસલી આલાત” જરૂર કરવામાં આવે તો તેવાં ધર્મનાં વિરોધનાં કાર્યને આપણે રોકવા માટે શું શું કરવું જોઈએ ?

જવાબ :—ફસલી સાલ દીનઆઇનનું નથી એ સર્વમાન્ય બાબદ છે, અને તે કોમની સંમતિ લેના આ નવીજ બાબદના ઓઠાં હેઠળ દરે-મેહર બરપા કરે તો તે પાછળ કાંઈ બેદનો પરદો હોવો જોઈએ, અને તે જરથોસ્તી દીનને તથા કોમને નુકસાન કરતા હોય તો તેનો અટકાવ કરવા સમાધાનીબર્યો માર્ગ લેવો જોઈએ, યા તો પછી અનજીમન સંભા બરી અનજીમન જે ઠડાવ પર આવે તેનો અમલ કરવો એવું માર્ગ મત છે.

લી૦ દુવાગો,

મોબેદ મેરવાનજી ખુરશેદજી બેહરામકામદીન,

તા૦ ૧૨-૧૧-૧૯૩૯.

એ૦ નવરોજી દીનશાહજી ભંડારી તરફથી આવેલા
સવાલના જવાબો.

બહેરામજી બાટલીવાલાની દરેમેહર.

મુંબઈ, તા. ૯-૧૧-૩૯.

ઓ૦ સેક્રેટરી, જરથોસ્તી રાદી સોસાયટી.

માનવંતા શેઠજી સાહેબ,

શેઠજી દીનશાજી શાપુરજી મસાની જોગ,

જત તમારો પત્ર તા. ૬-૧૧ નો મળ્યો છેજી વાંચી તેના જવાબમાં હમારી અદના શક્તિ મુજબ દરેક સવાલના જવાબો નીચે પ્રમાણે લખી મોકલ્યા છે.

૧. આતશ કહેહનો અર્થ એવો થાય છે કે આતશ મુકવાની જગ્યા જ્યાં આતશ દાદગાહ હોય યા આતશ આદરાન હોય યા આતશબહેરામ હોય (હમારી જાણ મુજબ મુંબઈ ખાતે નવા આતશબહેરામ પરથ-વામાં તેના પાયાની તખતી ઉતારી તેના ઉપર આતશકહેહ કરી કાતરવામાં આવેલા છે તે હમારી જાણમાં છે.

૨. નહીજી.

૩. નહી થઈ શકે.

૪. આતશ દાદગાહ વટીક નહી થઇ શકે.

૫-૬. દસ્તુરી લખવાનો સગળ હમારી સમજ મુજબ એટલું કે હંમેશા દરેક આલતનો દસ્તુર હોવો જોઇએ.

તે દસ્તુરના તાબા નીચે કાઢતી મોઝેદ બરશતુમ લેતો હોય તેને બરશતુમ બરોબર ક્રિયામારગ સાથે અપાય છે કે નહી, અને બરશતુમમાંથી ઉઠ્યા પછી જે ક્રિયા કરે તે કાયદેસર થાય છે કે નહી તેની જોખમ-દારી તે દસ્તુરને માથે રહે.

૭. નહીજી.

૮. હમો જાણવી શક્તા નથી તથા હમો જાણતા પણ નથીજી.

૯. (ક) કોઇને નહી.

(ખ) હમો જાણતા નથીજી.

૧૦. નહીજી જે જગ્યા આતશ આદરાન સાહેબનું મકાન પાવમહેલનું મકાન ત્યાં નહાનખાનું તેનાથી ચોક્કસ અંતરે હોવું જોઇએ અને તેની ઉપર છાપડું હોવું જોઇએ નહીજી. હાલ પણ એ પ્રમાણે ગરે ગામડાંમાં છેજી. હમારી જાણ મુજબ એ પ્રમાણે છેજી.

૧૩. નહીજી.

૧૪. કાયદાનું રક્ષણ લેવું જોઇએજી.

હમારી જાણ મુજબ જે મોઝેદો બહાર પડેલા છે તેમાં એક નાલગોરીઓ, એ સરોન્દા, ૧ તારાપોરનો કરી ૪ જન છે. એ લોકોએ કામા મદરેસામાં અબ્યાસ કરેલો છે. નાવર મરાતબ થઇને કોઇને એ વરસ થયાં તો કોઇને ૪ વરસ થયાં ઘણામાં ઘણા યોજદાથેગરીનું કામ કરે છેજી.

મુગ્ધ ખાતે ફકટ એં દોરાબજી મીઠાધવાલાની દરેમેહેરમાં એ લોકો કામ કરી શકે છેજી. બાકી કોઇની બીજી દરેમેહેરમાં એ લોકોને કામ કરવા દેવામાં આવતું નથી અને એ લોકોની ઉમરની ૨૦-૩૦ વરસની છેજી અને આવી સમજ શક્તી ધરાવતા હોય એવું હમો ધારતા નથીજી. બીજું જે લોકોએ બાજ ધરી છે તે લોકો ખાતે કોઈની ભગરીઆ, યા મીનોએહેરહોમજી, યા ગામડીઆ ફસલમાં સામેલ થવાના નથીજી તેથી એ છોકરાઓ ઉભા કરવામાં આવેલા છે.

ખુદા એ લોકોને સારી બુધ્ધી બખ્શે ને કામને માથેની આફત દુર
૧૫ એવી તે કીરતાર પાસે દુવા ચાલીએ છીએજી.

હીં દુવાગીર,
એં નવરોજી દીનશાહજી ભંડારી
ને સલામ વાંચશોજી.
સેવક, મેરવાનજી હોરમજી કાતક.

શેઠ ખરશેદજી પેસતનજી પટેલ તરફથી આવેલા
સવાલના જવાબો.

ઉદ્દવાડા કીંગ હોટલ.

તા. ૧૧-૧૧-૧૯૩૯.

મુંબઈની જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીનાં મહેરબાન ઓં સેક્રેટરી,
સાહેબ, શેઠ દીનશાહ શાપુરજી મસાની જોગ,
તાં ૬ઠી નવેમ્બર ૧૯૩૯ ની ફસલી દરમેહેર અને આલાત સં'ગ-
ધની એક પ્રસનાવલી મને મળી હતી જેનાં જવાબો નીચે મુજબ છેજી.

(૧) આતશ આદરાન તથા આતશ દાદગાહ રાખવાનું જે સ્થાન
તેને આતશ કદેહ કહેવામાં આવે છે.

(૨) આજ સેંકડો અગર તેથીબી વધુ વરસોથી ફસલી આલાતનો
સીલસીલો ચાલુ નથી અને તેવા આલાતની ગેરહાજરીમાં જો અદલખટપે
ફસલી આતશ આદરાન કે આતશ દાદગાહ બરપા કરવામાં આવે તો,
તે આપણુ જરથોસ્તી ધર્મ અને રીવાજથી ઉલટું હોવાથી તેવી અગીયારી
અને આતશકદેહ તદ્દન ગેરકાયદેસર છે.

(૩) કોઇબી આલાત અગર કે'યલો પરથાવવા પહેલાં અનબુ-
મનની સંમતીની જરૂર રહે છે અને તે મુંબઈ સીવાયનાં ગામડાંઓમાં
એવો રીવાજ ચાલુજી છે. (જ્યારે મુંબઈ જેવાં સુધરેલાં શહેરમાંજ તેવી
સંમતીની ગેરહાજરી ચલાવી લેવાવાથીજ આ સવાલ કરવાનો આજે
વખત આવ્યો છે, ત્યારે હવેજ મુંબઈ શહેરની પારસી જરથોસ્તી અનબુ-
મનની શુદ્ધ ઉદ્ધારી.) સાક્ષી માટેનાં સમ્યો તો તેવાનાં લાગતાવળગતા
ધણીબી નીકલી આવે તો પણ અનબુમનની સંમતી વગરનું હોવાથી

સાક્ષી હોવા છતાં તે ગેરકાયદે છે. આલાત અને કેબલો, દોષમું અને સગડી, અનનુમનની સમંતી અને હુકમ વગર પરચાવી શકાયજ નહિ. જ્યારે મુખ્યની જરથોસ્તી અનનુમન સામે આ સવાલ આવી ઉભો છે ત્યારે તો મુખ્યની જરથોસ્તી અનનુમન અને પારસી પંચાયતના ત્રસ્ટી સાહેબોની ફરજ છે કે હાલને માટે તેમજ ભવિષ્યને માટે પણ મામડાં-ઓની અનનુમન મુવાફેક મુખ્ય અને પરાંઓનું અંધારણ ધડવાની કોશિષ કરવી.

(૪) જ્યાં ફસલી આલાત બનાવવાની ક્રિયા નથી કે નથી તેને લગતી કોઇ જાતની પણ નોંધ, તો પછી ફસલી આતશ આદરાંન થઇ શકેજ નહિ. તેમજ તેવી રીતે આતશ દાદગાહ રાખવામાં આવે તો તે પણ વાજબી નથી કેમકે તે પણ શહેનશાહી પારસી જરથોસ્તી અનનુમનની પ્રથા વીરૂદ્ધ છે.

(૫) બરશનુમ માટે દસ્તુરી ભણવાનું ધર્મનું ફરમાન હોવાથી અવશ્ય જરૂરની તો છે, પણ તે ક્યારે કે જ્યાં તેવા દસ્તુરની સત્તા અનામત હોય અને તે દસ્તુરના તાબા હેઠળ તેની અનનુમનને સોંપેલો આલાત હોય કે જે આલાતનો અમલ નહાન લેનારા યોઝદાથ્રેગરો કરતા હોય ત્યાં દસ્તુરનું નામ લેવાનું છે, પણ હાલે દસ્તુરોની દસ્તુર પદ ભોગવવાની કેટલીક કોતાહીને લીધે તે પદ ઝાંખું કરાવવાથી યોઝદાથ્રેગરો પોતાની મરજી પ્રમાણે વર્તે છે. અને “દસ્તુરે-ધન-ઝમાન” ભણે છે પણ શુકાનાં એટલાજ છે કે હજી સુધી કોઇ યોઝદાથ્રેગર સાહેબોએ “દસ્તુરે-ધન-ઝમાન” સીવાય કોઇ બીજું તુત ઉભું કરીધું નથી. અસલમાં તો જે ટોલાનો જે દસ્તુર હોય તે દસ્તુરનું નામ લેવાનું હતું. અમારે ત્યાં પણ આજથી લગભગ ૪૦ વર્ષ આગમજ દસ્તુરોની દસ્તુરી ભણતા હતા પણ ઈરાનશાહ કેસ વાડીયાજી સાથે ઉત્તપન્ન થયો અને મોખેદોમાં બે પક્ષો પડવાથી દસ્તુરોનાં નામોથી દસ્તુરી ભણવાની પડી ભાંગી હતી.

(૬) યોઝદાથ્રેગર મોખેદો ઉપર જે દસ્તુરનો નીચે લખેલો અધીકાર હોય જેવો કે, અનનુમનનો આલાત તેનાં કબજામાં હોય, યોઝદાથ્રેગરોની કસુર માટે તેને પદાંન બાંધતો અટકાવવા વીગેરેની સત્તા હોય પણ જ્યાં તેવી સત્તા નથી ત્યાં તો નામેજ દસ્તુરો હોય છે, હમારે ત્યાંનાં દસ્તુરજીઓને પણ એવી કોઇ સત્તા નથી.

(૭) ફસલી બરશનુમ માટે રીવાજ દસ્તુરની દસ્તુરી લેવાય કે કબુલાયજ નહિ.

(૮) જ્યાં સુધી કોઇ રાયનીદાર સાહેબ આવે નહિ અને ફસલી

અગીઆરી કે આલાત યરપા કરવાની દીની સમજ આપે નહિ ત્યાં સુધી એવી અગીઆરી કે આલાત યરપા કરવાની ધાર્મિક સહાદત હસ્તીમાંજ નથી.

(૯) જ્યારે એવી કોઇ સહાદત હસ્તીમાંજ નથી તો પછી એવા આલાત યરપા કરવાનો અધીકાર પણ કોઇને નથી. જ્યાં સહાદતજ નથી ત્યાં ક્રિયાઓ અને વરસ્યાજી થાયજ નહિ અને કરે તો તે તદ્દન નકામુંજ છે.

(૧૦) રેવાજી રોજ માહાથી નહાન લીધેલા મોખેદોથી ફસલી રોજ માહા ભણાયજ નહિ, અને તેમ જો ભણે અને ક્રિયા કામ કરે તો તે આપણા ધર્મ અને રીવાજથી ઉલટું છે જેથી તે કાધેલું નહિ કરવા યરાયર છે.

(૧૧) રીવાજી રોજ માહાથી નાવર મરાતજ થયલા મોખેદો જો ફસલી રોજ માહા ભણવાનું જે દીવસથી શરૂ કરે તો તેના આગલે દીવસે જે રીવાજી રોજ માહા ભણી પોતાની ફરજ્યાત અંદગી કરી હતી, અને તે દીવસ પછીનાં જીજે દીવસે જો ફસલી રોજ માહા ભણે તો રીવાજી માહા અને ફસલી રોજ માહા વચ્ચેનાં દીવસોનો જે રીવાજી રોજનો ગાલો રહી જવા પામે તો તે ગાલાવાળા રોજોની જે ફરજ્યાત બાકી રહી જાય તે કારણથી યરશનુમ અને આલાત વાપરવામાં આવે તેને જરૂરજ હાંતી પુગે, કેમકે એક યરશનુમવાલો જે મોખેદ છે તેનું યરશનુમ ત્યારેજ સાખીત કહેવાય કે તેણે દરરોજ નિયમીત ફરજ્યાત ગુજરનારી અંદગી ગાલવાની છે.

(૧૨) કોઇ પણ અગીઆરી આતશકદેહ અગર આદરીયાંતનાં પાક મકાનમાં એકજ છાપરાં નીચે મોરી અને સંડાસ હોઇ શકેજ નહિ. મોરી જે છે તે શરીર ઉપરનો મેલ ઉતારવા માટેનો એક ભાગ છે. જ્યારે સંડાસ છે તે શરીર અંદરનો મેલ કાઢી નાંખવાની જગ્યા છે. શરીરની બહારનો તેમજ શરીરની અંદરનો મેલ શરીરથી છુટો પડ્યા પછી નસો અને છે, અને એવા અનેક જાતના નસાઓથી દુર રહેવા જરૂરજી સ્તી ધર્મ ફરમાવે છે. યરશનુમ રાખનારથી ખરી રીતે જોતાં તો સંડાસનો ઉપયોગ પણ કરી શકાય નહિ કારણ કે જ્યાં સુધી એક ઇસમની હાજત વાલો ભાગ (ખુશક) સુકો થાય નહિ ત્યાં સુધી જીજે યરશનુમવાલો ઇસમ તે જગ્યા ઉપર બેસી શકે નહિ અને તે રૂઢી હમારા ગામે બહુ વરસો પહેલાં જાણેજ હતી અને યરશનુમવાલા સાહેબો મેદાનમાં હાજતે જતા હતા.

(૧૩) પારસી પંચાએત તરફથી નેમાયલી સ્કોલરોની કમીટીએ ફસલી ગણતરી કોમમાં ચાલુ કરવા કરાવવાની વિરૂધ્ધ ઠરાવ કરવા છતાં,

ઉપરવારી થઈ ફસલી અગીયારીનાં કાર્યવાહકો કોમમાં એક જુના સવાલને પાછો સજીવન કરાવી ચર્ચા વધરાવવામાં વાજગી તો નહિજ કહેવાય.

(૧૪) “એક નર અવવન” યાને રાયનીદારની ગેરહાજરીમાં અલ્લખટપે નવા ફસલી આલાત બરપા કરવામાં આવે તો તે બેશક કોમની અવગણના થાય. અને તેનાથી કોમનાં સ્થાપીત થયેલા હકકોને હાણી પુગે, જેનાં કારણે કોમ ઉપર એક નવું આકૃત આવવાથી કોમની શાંતીમાં એક વધુ ખલલ થાય. આવાં દીન ધર્મ વિરુદ્ધનાં કાર્યને રોકવા માટે પહેલાં તેનાં કાર્યવાહક સાહેબોને વિનવવા, તેમ જો ન બને તો આ ક્રિયામાં ભાગ લેનારા જે કોઈ દસ્તુર અગર આશ્રવાનો હોય તો તે સાહેબોને સમજાવવા છતાં જો કોમનાં રીવાજની અવગણના થતી હોય તો કાયદાની મદદ લેવી જરૂરની છે.

દુવાગો.

બરશેદજી પેસતનજી પટેલ.

દસ્તુર સાહેબ કેકોબાદ દસ્તુર દારાબજી મેહેરજીરાણા
તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

નવસારી, તા. ૧૦-૧૧-૩૯.

મેહેરજીના નેકનામ ભાઈજી સાહેબ,

દીનશા શાપુરજી મસાની તે

જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીના ઓન. સેક્રેટરી સાહેબ, જોગ,

જત આપનો પત્ર હમોને મળ્યો હતો. .

આપની સોસાયટી તરફથી ફસલી નવી અગીયારીની બાબતમાં જે ભાષણ હમારા ભલા મીત્ર એરવદ સાહેબ પુરશેદ દાણુ પાસે મુખ્ય ખાતે અપાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે તે તદ્દન ખરહક અને વાસ્તવિક છે. અને આવાં એક નહિ પરંતુ એકથી વધુ ભાષણો જુદે જુદે સ્થળોએ અપાવવા હમારી ખાસ ભલામણ છે. કોમની અંદર થોડા વખતથી જે સંપુર્ણ શાંતી ફેલાયલી છે તેની અંદર આ કહેવાતી ફસલી નવી અગીયારીથી એક મોટો ધામીક કજીઓ ઉભો થઈ ભારે અચાંતી ફેલાશે એ ખરેખર ખેદજનક ખીના છે અને વિશેષ ખેદ તો એ માટે થાય છે કે આ કામની અંદર આંગળીનાં ટેરવાં પર ગણાય એટલા અધોરનાનો સાથ આપી રહ્યા છે કે જે ખીના તેવા સાહેબોને માટે ભારે શરમીંદગીભરી છે. જે ખર્ચ આ અગીયારી પાછળ કરવામાં આવ્યો

છે તેટલોજ ખર્ચ જો કામના ગરીબ હમદીનોની બેકારી ટાળવાનાં કામમાં કરવામાં આવતે તો ખરેજ તે એક ધણું પુન્યવું ને ખોદાપસંદ કામ લેખાતે. પરંતુ બારે દીલગીરી સાથે જોવું પડે છે કે તેને બદલે આ ખર્ચ વ્યર્થ જઈ કામની અંદર નાહકનો કળુઓ થવા પામશે એ ખરેજ કમનસીબીની ખીના છે.

આપની સોસાયટી તરફથી આપ બાપએ આ બાપણુ વેળા હમો જેવા ગુજરાતને ખુણે પડેલા એક નાચીજ ફકીરને પ્રમુખસ્થાન લેવાને માટે આમંત્રણ કયું તે માટે આપના કમતરીન ફકીર ધણા આભારી થયા છીએ, પરંતુ બારે દીલગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે હાલે હમારી તખ્ત ઠીક ચાલતી નહિ હોવાથી તેમજ હમારાં મગજ પર ખીજી રીતનો બારે બોળે હોવાથી હમો આવી શક્યે એવી હાલતમાં નથી. ગઈ કાલથી અહિં નવસારી ખાતે A. R. P.,ના બાપણો કરવા મુજબથી આપણાં જવાન જરથોશ્તી ખીરાદર પધારેલા છે અને આ બાપણો ચાર દિવસ ચાલનાર છે ત્યાં આગળ પણ હમોને પ્રમુખપદ લેવાને વિનંતી કરવામાં આવી હતી પરંતુ તે પણ હમોને ધણી દીલગીરી સાથે પાછી વાળવી પડી હતી. આવી રીતે હમો ખરેખર અત્યંત દીલગીર છીએ કે હમારા એક બલા મીત્ર બાપ ખુરશેદ દાણુ કે જેમને માટે બગરસાથ ટોળોજ નહિ પરંતુ તમામ મોબેદી ટોળો વાજખી મગરૂરી લઈ શકશે એવા એક બલા વિદ્વાન મિત્રનાં બાપણુ વેળાએ હમોને ના પાડવી પડી છે. આપની સોસાયટીનો તેમજ આપ બાપજીનો પોતાનો હમો ફકીરને આપવામાં આપેલાં આમંત્રણ માટે ફરી એક વેળા બારે ઉપકાર હમો માન્યે છીએ. આપે હમારા મુરખખીજ મામાજીને માટે તેમજ એમના સાહેબજાદા હમારા બલા બાપ રસ્તમને માટે જે ઇસારો આપના પત્રમાં કર્યો છે તેથી હમોને ધણી ખુશી ઉપજી છે. અને આપ જેવા એક વિદ્વાન બાપ હમારા મહેરજીરાણા કુટુંબના ગરાણાના અતલગના સાહેબો સાથે આટલી બધી મીત્રાચારી રાખો છો તે માટે ખરેખર હમોને મગરૂરી ઉપજે છે.

હમો છીએ આપના નેક દુઆગો ફકીર.

કેકેખાદ દસ્તુર દારાબજી મહેરજી રાણા.

સુરતની બાગે-પારસા દરેમેહેરના એ૦ નવરોજી એદલજી દસ્તુર બેકેરી તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

સુરત માછલી પીઠ.

તા. ૧૮-૧૧-૩૯.

મહેરબાન માનવંત ઓનરરી સેક્રેટરી સાહેબ,

શેઠજી દીનશાહ શાપુરજી મસાની.

સાહેબ,

જત આપનો ફસલી દરેહેમેહેર બાબેનો પત્ર મળ્યો છેજી. વાંચી વાકેફ થયો છુંજી. આપના પત્રની આગમ્ય એ બાબે મહેરબાન માનવંત પ્રિન્સીપાલ દાણુ સાહેબ સાથે વાદવિવાદ થયો હતોજી. પરંતુ કમતરીન સેવકની તખીયેત હાલમાં ધણી નાદુરસ્ત હોવાથી એ બાબે લંબાણથી વિગતવારે સવાલોના જવાબ આપી શકું તેમ નથીજી. છતાં કાંઈક આપનાં પત્રનો ટુંક જવાબ આપવા બાહેશ રાખું છું તે માટે સેવકને દરગુજર કરશેજી.

આપ સાહેબે જે ૧૪ સવાલ લખ્યા છે તેનો જવાબ કાબેલ અને ફાજેલ વિદ્વાન પ્રિન્સીપાલ દાણુ સાહેબે જે જવાબો આપતી ઉપર લખી મોકલ્યા છે તે ધણાજ બરહક અને ધણાંજ મનન કરવા જોગ છેજી. એ જવાબોને હું આવકારદાયક લેખું છું, અને હું એ જવાબોને દિલોખતથી ટેકો આપું છુંજી, અને હું આશા રાખું છું કે તમે સાહેબ એ જવાબોથી ધણાજ સંતોષ પામ્યા હશેજી.

શેઠજી તમે સર્વે ઈદમે-દનુમનું વખાણનારા બધા સર્વે સાહેબોને રોશન છે કે આપના મહાન ઉસ્તાદ સાહેબ બેહેસ્ત બેહેરે શેઠજી બેરામ-શાહ નવરોજી શરાફ પોતાની હયાતીમાં ફસલી રોજ માહા તથા નવા આલાત બરપા કરીને નવી ફસલી દરેહેમેહેર બનાવવાને ધણાંજ ઇન્તેજાર હતા. તેઓ સાહેબ જે આહતે તો નવા આલાત અને નવી દરેહેમેહેર બનાવવાને ધણાંજ શક્તિવાન હતા, અને તે કોમનું યાને જરથેસ્તી આલમનું દિલ ખુશી કરીને એ કાર્ય ફતેહમંદી સાથે પાર પાડી શકતે. અને તે કાર્યમાં કોઈ પણ શખ્સ ખામી બહાર પાડવાને સામે થતે નહિ. પરંતુ કમનસીબે તેઓ સાહેબેથી હાલમાં જરવાન યાને મોકો નથી તેમજ એ કાર્ય કરવા માટે સાહેસ્તતા આશ્રવનો ઝાહેર નથી એમ ધારીને તેઓએ આ કાર્યને પડતું મુક્યું હતુંજી. તેવણના ગુજર પામ્યા પછી મરહુમના જયનશીનો તેમજ તેઓને વખાણનારા સાહેબો મરહુમના

નામને ધણાજ જેમ આપીને દિપાવી રહ્યા છે તેઓ સાહેબોને હું ખરાં જીગરથી ધન્યવાદ આપું છું, જેઓનાં મુખારક નામો માનવંત ચીનીવાલા બેરાદરો, માનવંત મસાની બેરાદરો, વિગેરે વિગેરે ધણા સાહેબો હાથમાં મોજુદ છે તેઓ સાહેબો પણ નવા આલાત બનાવીને ફસલી દરેહેમેહેર આહતે તો કાંઈ વરસો આગમ્ય બનાવવાને શક્તીવાન થને. પરંતુ એઓ સાહેબોને પણ એ સવાલ બીકટ લાગવાથી યાને યોગ્ય નહિ લાગવાથી વખતને માન આપીને કોમનું દિલ નારાજ નહિ કરવા એ સવાલ પડતો મુક્યો છે. તો આ બીકટ સવાલ મોટા હાથીઓ સમાન કાબેઝ ગૃહસ્થો એ કાર્ય કરવાને શક્તીવાન નહિ થયા ત્યારે હાલના સુધરેલા મારા જેવા અદના ગૃહસ્થો આ બીકટ સવાલ બરપા કરવા બહાર પડ્યા છે અને તેમ કરીને આવા કાતીલ વખતની અંદર કોમની વીરૂદ્ધનું અને ન જાજતું કાર્ય કરીને કોમમાં એક નવો શીટનો યાને તોફાન ઉભું કરીને જરથોશ્તી આલમનું દિલ દુખવીને કોમની મરજી વિરૂદ્ધ કામ કરીને કદીબી તેમાં પાકપરવરદિગાર ફોતેહ શીરોઝી આપનાર નથી. તે સદ જાણશોજી. આયન્દે એ કાર્ય કરનારાઓ પાછળથી ધણાજ પશેમાન થઈને પસ્તાવો કરીને આકલા પડશે અને પૈસાની મોટી રકમ ખોટે રસ્તે બગડશે, તેનાં કરતાં બહેતર કે એ પૈસાનો રૂડો ઉપયોગ કરીને ધણાજ હાજતમન્દ જરથોશ્તીઓના મુખમાં જશે તો આ કાર્ય કરતાં પૈસાનો ધણો પુન્યવંત ઉપયોગ થશેજી. માટે મહેરબાન સેક્રેટરી સાહેબ સેવકની માનપૂર્વક અરજ એ છે કે આપની એક વગવાળી કમીટી માનવંત દસ્તુરજી સારં-બોની સાથે બાંધજી સાહેબ હમાયાબ મેહેતા વિગેરે આગળ ડેપુટેશન મારફતે જઈને તેઓ બાંધજીની આગળ ખરો ખુલાસો જાહેર કરે અને અરજ કરે કે આજે કોઈબી ધર્મગુરૂ નવા ફસલી આલાત બનાવવાને શક્તીવાન નથી માટે તમે બાંધજી ધણાજ દાનેશમન્દ છો તો આ વિચાર ફેરવીને તમે તમારા પૈસાનો સદઉપયોગ કરે અને તેમ કરીને આ ગેતીની દુનીયાનું અને મીનોષ દુનીયાનું સંપુર્ણ સુખ તમે હાસલ કરી શકશોજી. અને તેમાં તમે બાંધજીની નેકનામી અને કોમની ખુશાલી હાંસલ કરી શકશોજી. છેવટે એક દાદગાહ તરીકેનો ઉપયોગ થશેજી.

લી૦ સેવક,

નવરોજજી એદલજી બેકેરી.

ના સલામ વાંચશોજી.

સુરતના કદમી આતશ બેહેરામના દસ્તુરજી સાહેબ
એમ મહેરવાનજી ફ. દસ્તુર નાલાદારના તરફથી
આવેલા સવાલના જવાબો.

સુરત, તા. ૧૭-૧૧-૩૯.

જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીના માનવંત ઓનરરી સેક્રેટરી સાહેબ
શ્રેષ્ઠ દીનશાજી શાપુરજી મસાની જોગ,

આપ માનવંત તરફનો પત્ર તેમજ સવાલપત્રક મળ્યો છે જે માટે
આપને પ્રથમથી જણાવું છું કે મારી જમણી તેમજ નાદુરસ્ત તખીયતને
લીધે વધુ તકલીફ લઈ શકાતી નથી, જે માટે દરગુજર ચાહું છું. હા,
એ ધણું અઘરીતને ધર્મ તરીકત અને રીવાજથી ઉત્તરું છે જે નહીજ
થવું જોઈએ પણ આપ દાનાવ અને બુદ્ધીશાળી છો એટલે સારી રીતે
સમજી શકશો કે જે કરનારાને કરાવનારા સાહેબો તદ્દન સુધારા પક્ષના ને
પૈસે પુર છે એટલે જીદદી થઈ પૈસાના જોરે સર્વે ચીજ કરવાના જેઓને
છુટાપણાને અંગે અટકાવી શકાય તેમ નથી, જેથી સહીથી સરસ રસ્તો
મુગો તીરસ્કાર છે. છતાં આપને જણાવું છું કે હું જાતે ધણાજ જુના
વીચારનો છું માટે આપ સર્વે જે નક્કી કરો તેને મારી મન્જુરીઆત
અને સામેલપણું સમજીશો. લીં આપણો નેક દુવાગોર.

મહેરવાનજી ફ. દસ્તુર નાલાદારના દુવાખંદગી.

દસ્કત મરઝખાન મહેરવાનજી.

દસ્તુરજી સાહેબ માનેકજી દસ્તુર બરજેરજી ગોદાવરા
તથા ભાઈના તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

મુંબઈ પ્રાંતરોડ, તા ૨૩-૧૧-૩૯.

મીઠાઈવાલા દરેહમેહેર.

મહેરખાન માનવંત ભાઈ દીનશાજી શાપુરજી મસાની જોગ, સાહેબ.

જરથોસ્તી રાદી સોસાયટી તરફથી આપની સહી લાથેનો પત્ર મને
તા. ૮-૧૧-૩૯ ને દીને મળ્યો હતો. તુરત જવાબ ન લખાયો તે
દરગુજર કરશોજી.

હાલમાં મુંબઈમાં ચર્ચગેટ રટેશન સામે ફસલી આતશકદેહતું નામ
ધારણ કરી મકાન બાંધવામાં આવ્યું છે. તેમાં નવો આલાત સંપુર્ણ
સ્વતંત્ર બનાવવા ને બરખા કરવાનાં સંબંધમાં આપ જે બુલાસો મંગિો છો
તે નીચે મુજબ માર્ગ અદનાં મત લખી જણાવું છું.

૧) ફક્ત નવો સ્વતંત્ર આલાત યરપા કરવા આગમ્ય સમસ્ત આશ્રવન દસ્તુરજી સાહેબો તેમજ પારસી જરથોસ્તી સમસ્ત અંજુમન પારસી પંચાયતના અકાબરો વીજેરેની જાહેરમાં સંમતી વગર બની શકેજ નહીં.

(૨) આપના જરથોસ્તીઓ, મોબેદો, દસ્તુરો ધરાનથી હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા બાદ સંજલુમાં ઠીકામ થયા તે અરસામાં જે આલાત યરપા થયો તે પાક આલાત ધરાનના ખોરાસાન શહેરમાંથી સીલસીલાબંધ અસહ્યાત અમલ જાળવીને નવો આલાત સંજલુમાં યરપા કીધો.

આલાત નવો સંજલુમાં યરપા કરવામાં આત્મીક વૃદ્ધી પામેલા દસ્તુર સાહેબ તેમજ તેવા આત્મીક પાકીજેહ મોબેદ સાહેબોએ આલાત યરપા કીધો હતો.

સંજલુમાં યરપા કીધેલા પાકીજેહ આલાતથી આજ સુધી આખા હિંદુસ્તાનમાં જે જે શહેનશાહી પાક સ્થળો છે જેવાં કે શહેનશાહી આતશ બેહેરામો આદરાંન સાહેબો દાદગાહ દરેહમેહેર સ્થાપનાં છે. તે પાક ધરાનશાહની ભક્ષમથી છે, ને ભક્ષમની અસરમાં આખાં હિંદુસ્તાનમાં પાક સ્થળો શહેનશાહી છે. તે રોજ માહા કીયાઓ (૧૩૦૯)નાં સાત્ર સુધી અખંડતામાં જલવાયા છે.

(૪) ફક્ત આલાત યરપા કરવાની નવી શરૂઆત કરનાર દસ્તુર સરોષાવરેજ હોવા જોઈએ. આત્મીક વૃદ્ધિ પામેલા આબેદ મોબેદ સાહેબોથી નવો ફક્ત આલાત યરપા થવાની કીયાઓ થવી જોઈએ. નહીં તો હાલે જે સીલસીલાબંધ આજે હજારો વરસ થયાં રેવાજ આલાતથી કીયાઓ થાય છે તેજ વાજળી છે.

(૫) નવો આલાત પરઠાવામાં કોઈ પણ શહાદત તેમજ મુસ્તકીમ આધાર તેમજ અમદ્યાત અધીકાર વગર તેમજ અશો નર અશવનની ગેર-હાજરીમાં ફક્ત મમતને ખાતર હજારો વરસનો મીનોઇ રોહ ફેરવવાની કોશિશ માથ્યા છે. ગેતીમાં ને મીનોઇમાં પાક કીયાઓની જવાબદારી ધણી મોટી છે.

લી૦ દુવાગો ખાકસાર.

હા૦ માનેકજી દસ્તુર યરજોરજી ગોદાવરા તથા બાઠેના.

બલી દુવા સાથ સલામ વાંચશોજી.

દસ્તુર સાહેબ શોરાબજી દસ્તુર પેસતનજી લી.
આદરીયાનવાલાના તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

પુના, તા. ૨૨-૧૧-૩૬.

મેહરબાન ઓન. સેક્રેટરી સાહેબ, જરથોસ્તી રાદી સોસાયટી,

મેહરબાન સાહેબ શેઠ દીનશાજી શાપુરજી મસાની જોગ,

મુ'બમ્માં થોડુંકમાં ઉભી થનારી ફસલી આતશ કદેહ વીશે તમે તરફથી મોકલેલું જવાલોનું કાગલ મારા મુરખ્ખીજી બાવાજી દસ્તુરજી પેસતનજી લી. આદરીયાનવાલાને નામે મલીયું છેજી. પણ જણાવવાનું કે મારા મુરખ્ખીજી બાવાજી આજ લગલગ (૫) વરષો થયાં લકવાની ખીમા-રીથી સદંતર અશકત હોવાથી દરેમેહેરનો સધળો વહીવટ હું ચલાવું છુંજી. તેથી તમારા આ કાગલનો જવાબ મારી યથાશક્તી મુજબનો અનુક્રમે જવાબ લખી મોકલ્યો છેજી. સવાલોના જવાબો ઉપરાંત એક થોડો ખુલાસો પણ આ સાથે લખી મોકલ્યો છેજી અને જે તમને પસંદ આવે તો યોગ્ય ઉપયોગ કરશોજી. તમે સાહેબો આવા ધારમીક કામમાં અને ખુદ તમારી સોસાયટી મારફતે અત્યાર સુધીમાં જે ધારમીક કાર્યો બજાવી રહ્યા છો તે માટે ધન્યવાદ ધટે છે. દાદાર હોરમજી પાસે અરજ ગુજર્નું છું કે તમે સર્વે સાહેબો તન, મન, ધનથી આબાદી બરેલા રહો.

લી. આપણો નેક દુવાગો.

સોરાબજી દસ્તુર પેસતનજી લી. આદરીયાનવાલા

ના સલામ.

અનજીમનની દરેમેહેર.

ખોરશેદવાડી, પુના.

૧. આતશ-કદેહ શબ્દ Ambiguous હોવાથી એનો અર્થ આતશ દાદગાહ મનાય એમાં કાંઈ શક નથી.

૨. આ સવાલનો જવાબ હું નકારમાં આપું છુંજી.

૩. કોઈ પણ નવો આલાત બરપા કરતી વખતે અનજીમનની સંમતીની પહેલી જરૂર રહે છેજી.

૪. જે નવો આલાત બરપા કરવાની કીયા અનજીમનની સમતી વીના અને જહેરમાં ન થાય તો તેને પવીત્ર આલાતનું ઉપનામ આપીજ કેમ શકાય. એટલે એનો જવાબ નકારમાંજ આવી જાય છેજી.

૫. યરશનુમ માટે “ દસ્તુરી ” ભણવાની જરૂર છેજી અને એ રીવાજ સદીઓથી જાયજી છેજી. કેટલાક પંથવાલાઓ દસ્તુરીમાં પોતાના પંથના વડા દસ્તુરજીનું નામ લે છે, જ્યારે દાખલા તરીકે કદમી અને મીનોએર હોમજી પંથવાલા કોઇ પણ દસ્તુરનું નામ ન લેતાં “ દસ્તુરે ધન ઝમાન ” પઢે છે. દસ્તુરીનો અર્થ રજી થાય છે.

૬. દસ્તુરી ભણવી, એ જમાનાની ગીરદેશથી લુલાઇ ગયેલા એક મહાન રીવાજનું Relic લાગે છે. આ દુન્યાના કારોબાર ચલાવવામાં હીસ્સો ધરાવનાર એક મહાન નવા અધીકારીને પેદા કરવા ફરેશતાઓની મેહરીબ Occult Hierarchy સાથે એકતાન રહીને, રાતદીવસ ધનશાન જાતનાં ભલાં માટે પોતાની જીંદગી અર્પણ કરે એવો દીન દસ્તુર ધરાવવા આપણી પારસી કોમ ભાગ્યશાલી થાય.

૬. દસ્તુરી ભણવાનો પુરાતન રીવાજ એ યરશનુમ લેનાર માટે એક કાયદા સમાન છે. સજાજી જો તે યરશનુમનો અમલ યરોબર ધરાવી શકતો નથી તો દસ્તુરજી પોતાની સત્તાની રૂએ તેને દુર કરી લાયક ટાઇમ સુધી તેને ફરી યરશનુમ લેવાની રજી આપતા નથીજી, એવા દાખલા કોઇકજી વખતે છુટાછવાયા જનતા રહે છેજી.

૭. કોઇથી રીવાજ દસ્તુરની દસ્તુરીથી “ ફસલી યરશનુમ ” અપાય તો તે બ્યર્થ છેજી.

૮. ફસલી આલાત તૈયાર કરવા આગમજી જો શહેનશાહી આલાત (નીરંગ, આવ, અને લશમ)થીજી યરશનુમ લેવાતું હોય તો પછી ફસલી આલાતનો સવાલજી કયાં ટકે છે ? છતાં પણ એ માટેની સહાદત મોબેદ મેરવાનજી ખુરશેદજી મેહરામ કામદીને ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં પાવ-મેહલને લગતી ક્રીયાઓ નામનાં કાઢેલાં પુસ્તકને સફે ૧૭ માં, ઇહોતેર રેવાયતનાં જવાબ ૬૦ માં, તેમજ દસ્તુર રસ્તમજી કેકોબાદજી મુદ્દલા શીરોઝની “ આદર ખુરેહ ”માંથી આપણને મલે છેજી.

૯. (ક) નવો આલાત યરપા કરવાની જો ખરી અગત અને જરૂર ઉભી થતી હોય, તો તે માટેનો તમામ અધીકાર દીનના વડા દસ્તુરનેજી હોવો જોઇએ.

(ખ) એ માટેની સહાદત નં. ૮ માં જણાવેલા પુસ્તકોમાંથી મલે છે.

૧૧. રેવાજ રોજ માહાથી નાવર મરાતખ થયલા મોબેદ પાસે ફસલી રોજ માહાનું પાવ-મેહલનું ક્રીયા કામ કરાવવાથી જેમ દીની સીલસીલો જલવાશે નહિ, તેમ ફસલી જનાવવાની ખરી આસ્થા પણ રહેવા પામશે નહિ એવું મારું આધીન મત છેજી.

૧૨. કોઈ પણ અગીયારી આતશ-કદેહ યા આતશ આદરાનનાં પાક મકાનમાં સંડાસ તથા નાહવાની મોરી, ભોંયતળીયે યા તો માલ ઉપર એકજ પેવંદમાં ફેટે પણ છેજ નહિ અને એમ એકજ છાપરાં તળે રખાય પણ નહિ.

૧૩. ફસલી ગણતરી કામમાં ચાલુ કરવા મુંઝવણના માનવંત પારસી પંચાએતનાં ટ્રસ્ટી સાહેબોએ વીરૂધ્ધ ઠરાવ પસાર કર્યો છે. છતાં ફરી પાછું ફસલી અગીયારી ખરપા કરીને કામમાં ચર્ચા જગાડવું બીલકુલ વાજબી નથી.

૧૪. દરેક દીન દસ્તુરોએ સાથે મલી કાર્યસાધક ઉપાયો યોજવા જોઈએ. અને તે માટે અથોરનાન અનજીમનની તાકીદની સભા બોલાવીને મજકુર આતશ-કદેહના મુતવલીઓ ઉપર તેઓની સદાનુભુતી અર્થે મોકલવા જોઈએ.

લી૦ આપણો નેક દુવાગૌ.

સોરાબજી દસ્તુર પેસતનજી લી. આદરીયાનવાલા

ના સલામ.

દસ્તુરજી સાહેબ સોરાબજી પેસતનજી આદરીયાનવાલા
તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

અનજીમનની દરેમેહેર.

ખોરશેદવાડી પુના.

ફસલી દરેમેહેરનો સવાલ પારસી કામે કાંઈથી તાસુખી વગર ધીરજથી, ધાર્મિક, રીવાજક, અને સાયનટીશીક દ્રષ્ટિએ તપાસવાની અગત્ય છે. અલગતા, કામનો બહુજ મોટો ભાગ વાજબી રીતે એ સંસ્થાને જે રીતે ખરપા કરવામાં આવે છે તેની વીરૂધ્ધ છે. પણ એ કામ માટે આદશાહી રકમની મદદ આપનારાં ભણાં નરનારીઓનાં Intention માટે શક લઈ જવાનું કશું કારણ નથી. પણ એક મદાન અંગ્રેજ લખનારાનાં શબ્દોમાં કહ્યું તો The Road to Hill is paved with good intention એ ભલા સાહેબો ખરા ધર્મજ્ઞાનની ગેરહાજરીમાં અને ખોટી દોરવણીથી એવું પગલું ભરે છે, જેની માઠી અસર, કામ ઉપર બહુ લાગેા વખત સુધી ચાલુ રહેશે. પણ કાંઈ ચાલુ રહેશે અને કેમ રહેશે Scientific, logical અને Modern intellect ને સંતોષ મલે એવા મોતેયર કારણો, બુલંદ માજદયસ્ની દબેનમાં સમજાવેલા છે, તે બહાર પાડવાની ભારે અગત્ય છે.

આ દેખીતી જગત Universe પેદા કરવાની અગાઉ અહુનવરનો નાદ Primordeall motion in the radiating Divine consciousness જાહેર થયો ત્યારેજ Duality & Polarity, Centripetal and Centrifugal Forces બરપા થયા, જે કુદરતમાં હરેક ઠેકાણે, બારીકમાં બારીક એક ઇંચના દસ કરોડમાં ભાગ જેવા Electrons Protons Positions માં વતીક કાર્ય કરી રહેલા છે.

વખશુરાંન જરાથુસ્ત સાહેબ જેવણ, એક મહાન Master genius, Master Scientist, a Great seer અને God realized Man હતા તેવણે, Evolutionના સઘણા cosmic Forces ને અનુસરીનેજ ચોક્કસ કાયદા ઇનસાનની આ દુન્યાની વૃદ્ધિ માટે, તેમજ ખાસ હવે પછીની જુદા જુદા Planes ઉપરની અતી લાંબાણ મુસાફરીનો ખ્યાલ ખ્યાનમાં રાખીનેજ આપ્યા છે.

ઉપર ટપકેથી જોતાં તે કાયદાઓ કદાચ Absurd જેવા લાગે પણ ઉંડાણમાં જતાં આપણું મગજ હયરાંન અને ચીત બ્રમ થઇ જાય છે. આજની વિદ્યાએ Survival of human personality after death of Man નું સીદ્ધાંત માન્ય કીધું છે, વળી Man is a Soul and has several bodies to function on various planes એ વાતથી તે સ્વીકારવા લાગી છે.

દરેક ધર્મમાં, Exoteric અને Esoteric, જાહેર અને ખાતેન એમ બે બાજુ હોય છે. આમ લોકોને માટે જે જ્ઞાન અને કાયદા આપવામાં આવે છે, તે આગલ વધેલા ખાસ અમલવાલા સાહેબોના કાયદા કરતાં, કાંઇ અંશે વધારે નરમ અને જુદા હોય છે. દરેક ધર્મના રીવાજ મુજબ એક ચોક્કસ મકાન ઇજવું એટલે Consecrate કરવું, તેને એક નવોજ Wavelength impart કરવો એટલે કે આ દુન્યાનો કારોબાર ચલાવનાર મહાન શક્તીઓ Occult Hierachy ના Switch board ઉપર એક Magnetic cord થી તેનું જોડાણ કરવું એમ થાય છે. આપણાથી અગાળુપણે એવું કશું કામ નહિ થવું જોઇએ કે જેથી Short circuit થઇને પારાવાર નુકશાન થાય. Radio નો દાખલો લઇએ, એક ચોક્કસ Wavelength ઉપર હરકત થાય તો, આખી દુન્યામાં તે Wavelength ના Receiving માં હરકત થાય છે, કેમકે Law of the identity of matter, Similarity of the Wavelength ત્યાં કાર્ય કરે છે.

આપણા હાલના આલ્પાનો ચોક્કસ Wavelength ઉપર Magnetic કીધા છે, જે એકને નુકસાન થાય તો તેની અસર સવળા Similar આલ્પાનોને થયા વગર રહે નહિ એ ભુવલો નહિ.

અવળાતાં, આપણી હાલની રોજ માહાતી ગણતરી ખોટી છે. સવળા-ઓ તે કબુલ કરે છે, પણ તે સુધારવા માટે ધર્મના મકાનની જે યોજના હાથ ધરવામાં આવી છે તે મારા નાકેસ મત મુજબ અતી વાંધા ભરેલી છે. ચોક્કસ ફસલી ક્રિયા કામ, હાલમાં પણ હૈયાત ધર્મનાં મકાનમાં કરવામાં આવે છે.

અતી બુજ અપવાદ સીવાય ધણાં ખરાં ભણુતરો રીવાજ રોજ માહતી ઇખયલી દરેમેહેરોમાં કરવામાં આવે છે. ત્યારે એક ખોટી રીતે નવું મકાન બરપા કરવું તેનાં કરતાં તો હાલ જેમ સાયસ્ત ચાલે છે, એ ઠીક છે. It is a lesser evil. દરીયાપાર એકત શહેરમાં નવા બનાવેલા આલ્પાનોનો જે દાખલો આપવામાં આવે છે, તે મારી અદ્ય માન્યતા મુજબ ખોટું રસ્તે દોરવનારો છે.

લી૦ આપણો નેક દોવાગો.

સોરાબજ દસ્તુર પેસતનજ લી. આદરીયાનવાલા
ની સલામ કબુલશેજ.

દસ્તુર સાહેબ જમશેદ દસ્તુર ખોરશેદ તરફથી
આવેલા સવાલના જવાબો.

દસ્તુર વીલા, ૮૦ એલેક્ઝાંદ્રા રોડ,
સીકંદરાબાદ (૬૫૦)

તા૦ ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૯૩૬.

મહેરબાન નેકનામ શેઠજ સાહેબ દીનશાહ મસાની,

જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીના માનવંત સેક્રેટરી સાહેબની સોભામાં
મુખ્ય.

આપ સાહેબનો પત્ર મને પુગો છે. આપે મુખ્યમાં બરપા થતી નવી ફસલી દરેમહેર બાબે કેટલાક સવાલો લખી મોકલ્યા છે ને તે ઉપર મારું અદના મત માંગ્યું તે મારા નાકેસ વીચારો જણાવવાની રજા લઉં છું.

સવાલ પહેલાનો જવાબ—“આતશ કદેહ” શબ્દ ‘આતશ આદરાન’ અને ‘આતશ દાદગાહ’ બન્ને આતશોની દરેમેહેરો માટે વાપરી શકાય.

સવાલ બીજનો જવાબ—મારા વીચાર પ્રમાણે આ ફસલી આનંશ કદેહ ધરમ અને રીવાજની નજરે આનંશ આદરાન તરીકે કાયદેસર ગણાય નહિ.

સવાલ ત્રીજનો જવાબ—અનભુમનની સંમતીની કાંઈ જરૂર નથી. મુખ્યમાં ધણીક ધણ્યાતી અગ્યારીઓ છે જે કાંઈ બધી અનભુ-મનની સંમતીથી પરચાવાયેલી નથી. દરેક અગ્યારીનાં માલેકની મરજીથી બરપા થયેલી છે.

સવાલ ચોથાનો જવાબ—(ક) આતશ આદરાન નહિ થઈ શકે. કારણ આતશ આદરાન બરપા કરવા માટે ચોકસ પાવ મહેલની કીયાઓની જરૂરત હોય છે.

(ખ) ફક્ત આતશ દાદગાહ જેમ પારસી જરથોસ્તીઓનાં ઘેરોમાં રહે છે તેમ આતશ દાદગાહ રાખે તો તેમાં કસી હરકત નથી.

સવાલ પાંચમાનો જવાબ—બરશનુમ માટે દસ્તુરી બાણવી જરૂરની છે. જે દસ્તુરની હકુમત હેઠળનાં પંથ કયા દરેમહેરમાં બરશનુમ લેવાયે ત્યાંના તે દસ્તુરનાં નામે દસ્તુરી બાણવી એવો રીવાજ છે. તેની મતલબ એજ કે તે દસ્તુરનાં ફરમાન અને હોકમ મુજબ બરશનુમ આપનાર અને બરશનુમ લેનાર મોખેદ સાહેબો અમલ કરે છે. એવી રીતે મોખેદ સાહેબો બરશનુમ લેવા માટે તે દરેમહેર યા પંથકના દસ્તુરની પરવાનગી લે છે, બરશનુમ લેનાર મોખેદને તેની ગેરવાજીબકતા કારણે તેનું બરશનુમ રદ કરાવવાનો અધીકાર તે વડો દસ્તુર ધરાવી શકે છે.

“કેટલાક મોખેદ સાહેબો “દસ્તુરે ઇન ઝમાન” કરીને બણે છે.” એ અલફાઝ મારા નાકેશ વીચારે ધણો અમ્બિગ્યુસ છે. આજકાલ તો બુદ્ધિ બુદ્ધિ અગ્યારીઓમાં બુદ્ધિ બુદ્ધિ દસ્તુરોનું વડપણ હોય છે, તો તેવા વખતમાં “દસ્તુરે ઇન ઝમાન” કરી દસ્તુરી બાણવામાં કાંઈ પણ અર્થ સમાયેલો જણાતો નથી.

દરેક દસ્તુરની વડપણ હેઠળ થતી બરશનુમની ક્રિયામાં તો તેજ દસ્તુરનાં ફરમાન અને હોકમ મુજબ મોખેદ સાહેબો બરશનુમ લે છે તો તેમાં તેજ દસ્તુરની દસ્તુરી બાણવી વાજગી ગણાય છે. હિંદુસ્તાનમાં “દસ્તુરે ઇન ઝમાન” કાણને લાગુ પડે છે એ ધણો ખીકત સવાલ છે. કેથોલીક ખ્રીસ્તી પંથમાં રોમના પોપને દસ્તુરે ઇન ઝમાનનો ઇલકાબ વાજગી કહેવાયે, યા તો પ્રોટેસ્ટન્ટ પંથમાં આર્ચબીશપને એ એલકાબ દરોગસ્ટ થઈ પડે, પણ પારસી જરથોસ્તી પંથમાં કોઈ એવો એકજ દસ્તુર નેમાયો નથી કે જેની એકલાની હકુમત દરેક પારસી ધર્મસ્થળોમાં

ગણાતી હોય. આપણી કામમાં તો દરેક જુદા જુદા ધર્મસ્થળોનાં જુદા જુદા આપ અખત્યાર દસ્તુરો નેમાયેલા હોય છે ત્યારે અરશનુમની ક્રિયામાં “દસ્તુરે ધનિ ઝમાન” કેમ કરીને બાણી શકાય એ સાધારણ સમજમાં ઉતરવું નથી, માટે મારા નાકેસ વીચારે તો જે દસ્તુર સાહેબનાં હકુમત હેઠળનાં દરેમહેરોમાં તેજ દસ્તુર સાહેબનાં નામની દસ્તુરી બાણાય તેજ વાજખીને અરહક છેજી.

સવાલ છઠ્ઠાનો જવાબ-દસ્તુરી બાણવાની પુરાતન રીવાજને આધારે એજ સામેત થાય છે કે તે દસ્તુરનો દરેક હકુમ અને ફરમાન તે દસ્તુરનાં હકુમત હેઠળ કામ કરતા દરેક થોજદાઝેગર મોખેદ સાહેબો ઉપર બંધનકરતા છે. દરેક ધર્મક્રિયાઓ અને ધારમીક સવાલો ઉપર તે દસ્તુરની સત્તા અને દેખરેખ રહેવી જોઈએ અને તેઓનાંજ હોકમસર મોખેદ સાહેબોએ ક્રીયા કરવી જોઈએ. એ મતલબનો રીવાજ હજુર જલવાઇ રહેલો છે. મોતેઅર ધરમ ક્રીયાઓ કરતી વખતે તે જગોના વડા દસ્તુરનો હોકમ રજા મોખેદ સાહેબો હજી પણ લેતા રહ્યા છે, અને દસ્તુર સાહેબો તેવા લાયક મોખેદોને રજા આપતા રહ્યા છેજી.

સવાલ સાતમાનો જવાબ-નહિંજી.

સવાલ આઠમાનો જવાબ-નવા ફસલી સ્વતંત્ર આલાત અરપા કરવા ધણા મુશ્કેલ છે. કારણ રીવાજ પ્રમાણે રીવાજ રોજ માહાથી અરશનુમ લીધેલા મોખેદોથી ફસલી રોજ માહા બાણી ફસલી નાહાન આપી શકાય નહિ. કારણ તેમ કરવે તો કદીમ સીલસીલો તુટી જાય અને રીવાજ અરશનુમવાલાનું અરશનુમ સાબુત રહે નહિ ને ફસલી અરશનુમ વાજખી કહેવાય નહિ.

સવાલ દશમાનો જવાબ-નહિંજી.

સવાલ અગીયારમાનો જવાબ-જે કદીમો કદીમ સીલસીલો રીવાજ રોજ માહાથી ચાલુ છે તેમાં ભંગાણુ પડે અને એવી રીતે રોજ માહામાં ભંગાણુ પડવે રીવાજ રોજ માહાથી લીધેલા અરશનુમો અને તે રોજ માહાથી કીધેલા સર્વ આલાતો રદ અને અવાવ થાય એ કદીમ સીલસીલો હરજેજી તોડવો ન જોઈએ. એ સીલસીલો તુટ્યાથી મોતેઅર આલાતની અને ક્રિયાઓની અસર તુટી જાય છે અને નકામી થઇ પડે છે.

સવાલ બારમાનો જવાબ-એકજ પેનંદમાં અને એકજ છાપરા હેઠળ કદી હોઇ શકે નહિ. એ તો સાધારણ અકકલની વાત છે કે જ્યાં પવીત્રાઇ અને અશોઇનું વાતાવરણ હોય અને જ્યાં આનશના પાક ખોરે

હવું રહેકાણુ હોય ત્યાં નજદીકમાં અપીત્રાઇભરી ગલીય જગાઓ કેમ હોઇ શકે. ગલીય નજસાતભરી જગાઓ પાક અશોઇભરી જગાઓ નજદીક કદી હોઇ શકેજ નહિ, પછી તે પેવંદથી જોડાયલી હોય કે પેવંદની બહારથી હોય. એવી ગલીય જગાઓ પત્રીત્ર જગાઓની પડોશમાં કદી નહિ રહેવી જોઇએ એ તો સાધારણ સમજની વાત છે.

સવાલ તેરમાનો જવાબ-વાજબી નથી.

સવાલ ચૌદમાનો જવાબ-મારા વીચાર મુજબ આપણા પાક મજહબનાં કદીમ રીવાજો, ક્રીયાઓ અને ફરમાનો જે હજારો વરસોના જમાનાથી ચાલુ રહેલા હોય અને આપણને ફાયદો પોંદ્યાડતા આવ્યા હોય या तो કાંઇ પણ નુકશાન પોંદ્યાડતાં ન હોય, તો તેઓમાં સુધારા કર્યાથી પરહેજ રહેવું જોઇએ, અને તે સર્વને જાણવી રાખવાં જોઇએ. તેની ઉપર ચુથણું પાડવા એ આપણુ જરથોસ્તીઓને ન જાજતું છે. જુના રીવાજો અને ધરમ ક્રીયાઓમાં સુધારાવધારા કરવાનો અને આપણી સમજવડને બંધમેસના ફેરફાર કરવાનો આપણને કશો હક નથી. ફક્ત પેગમ્બરી દરજ્જે પુણેલા અશો અને મીનોઇ જ્ઞાનથી સંપુરણ થયેલા પાક પુરશોજ તેમાં ફેરફાર કરવાને શકતીવાન છે માટે આપણા દીની રીવાજો અને રીતભાતો આપણા વડવાઓથી આપણને મલી છે તેને ચુંથયાથ કર્યા વગર જાણવી રાખવી આપણી ફરજ છે.

છેવટે હું નમનતાઈ સાથ આપનો ઉપકાર માનું છું કે તમે સાહેબે મુજ સરખા એક અદના સેવકના વીચારો લેવાની ખાહેશ રાખી. આપણા ધરમનાં બીજા ખુર્ગેજ અને આલેમો ફાજેલ દસ્તુરો તથા ઝેરવદ સાહેબો તેમજ કેટલાક નામવર ધરમ અખ્યાસીઓનાં મુકાબલામાં કમતરીનનું ધારમીક જ્ઞાન અને દસ્તુરી અનુભવ બહુ ટુંક અરસાનો હોવા છતાં મારી રાએ લેવાનું માન આપ સાહેબે જે મને આપ્યું છે તે માટે હું આપ સાહેબનો હેસ્તનમંદ છું. તેથી આપ સાહેબે પુણેલા સવાલોના જવાબ મારી શકતી મુજબ આપવાની મરી ફરજ સમજીને આ ટુંક ખુલાસો લખ્યો છે.

વધુમાં હું માત્ર એટલુંજ ઉમેરીશ કે ફસલી ગણતરી દાખલ કરવા બાબે જે મજબુત કાશેશો જારી કરવામાં આવે છે તે આપણી નાહાની કોમને બહુ નુકશાનકારક દીસે છે. હાલમાંજ શહેનશાહી અને કદમીનાં જે તડાં થઇ ચુકાં છે. તેમાં ત્રીજી બરપા થવાથી આમ તોર પર કોમમાં હમદરદીની લાગણી ઓછી થઇ જશે, જે અતીશે અફસોસ કરવા લાયક છે. આપણા મજહબનું ખાસ ફરમાન છે કે “લાંબા વખતથી ચાલતા

આવેલા રીવાજને માન આપવું” તે મુજબ ખરૂં પુછતાં દરેક દીન આશીદાર જરથોસ્તીએ શહેનશાહી તરીકત જે તેરસો વરસથી જારી છે, તેજ ચાલુ રાખવી જોઈએ તેથી ઉમીદ છે કે બધા જરથોસ્તીઓ ચાલતા આવેલા દીની રીવાજો અને રીતીઓને વત્તગી રહેશે. આજનાં જમાનામાં દરેક દેશ અને ઠામ બહુમતીથી દેરવાયે છે અને લઘુમતીને રૂચે યા ન રૂચે તોખી બહુમતી સામને પોતાનું સર ઝુંકાવે છે તેમજ જરથોસ્તી-ઓએખી કરવું જોઈએ.

આપનો ખેર અંદેશ દોઆગો.

જમશેદ દસ્તુર ખોરશેદ.

અવસ્તા પહેલવીના વિદ્વાન સ્કોલર શેઠ ખેરામગોર તે. અંકલેસરીયા પાસથી આવેલા સવાલના જવાબો.

મેહેર વીલા, ખેજાંત જીટ, સાંતાકુજ,

દીની માહ આદર, રોજ આદર,

તા. ૨૪ મી નવેમ્બર, ૧૯૩૯.

નેકનામ માનવંત શેઠજી સાહેબ,

શેઠ દીનશાહ શા. મસાની,

જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીના ઓનરરી સેક્રેટરી જોગ,

મેહરબાન સાહેબ,

આપનો તા. ૧લી નોવેમ્બર, ૧૯૩૯ નો પત્ર, તેની સાથે ૧) મી. ‘સીનજેક’ નો તા. ૩-૧૦-૧૯૩૯ નો ‘અથોરનાન મંડળ’ ના ઓનરરી સેક્રેટરીઓ જોગો લખેલો પત્ર જાપેલો, ૨) એરવદ ખુરશેદ શા. દાણુનો અભિપ્રાય તા. ૧૯-૯-૧૯૩૯ ની તારીખનો જાપેલો, અને ૩) ફસલી સાલની ગણત્રિ મુજબ ક્રિયાકર્મ કરવા ઉભાં કરવામાં આવેલાં ધર્મનાં મકાનના બાબમાં રજુ કરાવેલા ચઉદ સવાલોની ટીપ, મને તા. ૪ થી નવેમ્બરે મદયાં છેજી.

આપ સાહેબ અતુલબ, અબ્યાસ અને દીની એતેકાદના આધારે મનમાનતા ખુલાસાઓ તા. ૧૩ મી નવેમ્બર, ૧૯૩૯, સુધીમાં તાકીદે મેળવવાની ઉમેદ ધરાવો છો. સાહેબ, મારી જીંદગીનાં ૪૭ વર્ષ આ સવાલના અબ્યાસમાં મેં રોક્યાં છે. એ ૪૭ વર્ષ દરમ્યાન મરહુમ શેઠ ખુરશેદજી રસ્તમજી કામા, એરવદો શેહરીઆરજી દાદાબાઈ બરૂઆ,

એદલજી કેરસારપજી આંટીઆ, તેહમુરસ દીનશાહ અકલેસરીઆ, જમશેદજી દાદાજી નાદરશાહ, મેહરજીજી નોશેરવાનજી કુકા, અને ખીજા બેહેસ્તી અનોશેહ રવાન અશો નરો સાથે, અને હાલ હયાત એરવદ નોશેરવાન બરજેરજી દેશાજી અને ખીજાઓ સાથે દીની વર્ષની ગણત્રિના બાબમાં જુસ્તેજી કીધી છે. એ દીની વર્ષની ગણત્રિ મુજબ નવરોજ, ગાહામ્યારો મહિનાઓનાં જશનો અને ખીજાં ક્રિયાકામો ગોઠવવાની તરફેણમાં મરહુમ દસ્તુર સાહેબો શમ્સુલ-ઓલમા ડો. હોશંગજી જમારપજી જમારપ આશા, શમ્સુલ-ઓલમા ડો. કેકાબાદ આદરબાદ, દસ્તુર કેપસર જમારપજી જમારપ આશા, દસ્તુર મીનોએહેર જમારપજી જમારપ આશા અને ખીજા મરહુમ અને હાલના હયાત સાહેબો સરદાર દસ્તુર શીરોજી હોશંગ અને ખીજાઓ સામેલ હતા. મરહુમ ખુરશેદજી કામાએ ઇસ્વી સન ૧૮૭૧ માં દીની પંચાંગની ગણત્રિનો સવાલ ઉમે કરી, ઇસ્વી સન ૧૮૯૩ માં ‘જરથોસ્તી રોજ માહ કમીટી’ નું કામ આરંભ્યું હતું. એ રોજમાહ કમીટીનો રીપોર્ટ દશ વર્ષ પછી બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો, અને ઇસ્વી સન ૧૯૦૬ માં મરહુમ ખુરશેદજી કામાએ પોતાનાં મત ધરાવનાર સાહેબોની સાથે મળી ‘ફસલી સાલ મંડળ’ નો પાયો નાખ્યો હતો. એ મંડળના સાહેબો ગાહામ્યારોનાં જશનો બરવખતે સાથે મળી ઉજવતા હતા; તે ઉપરાંત ઇસ્વી સન ૧૯૧૬ નાં વર્ષથી ફવદેમાનના દસ દિવસો ઉપર ફરોહરની ક્રિયા કરાવવાનું શરૂ કર્યું હતું; અને ૧૯૧૬ નાં વર્ષથી મરહુમ અશો નર શેઠ મેહેરવાનજી મનચેરજી કામાએ એ મંડળનું કામ નવેસરથી આરંભી સઘળાં ૩૬૫ દિવસનાં ક્રિયાકામો દીની સાલની ગણત્રિ મુજબ બહારની ફસલને પહેલે દિવસે ‘નવરોજ’ યાને “નવું સાલ” ગણી કરાવવાનું શરૂ કર્યું હતું.

મરહુમ જિન્નતગુજન સર દીનશાહ માનેકજી પીટીટ પહેલા બેરો-નેટ સાહેબો પોતાની જીંદગી દરમ્યાન ફસલી સાલની ગણત્રિ મુજબના દિવસો ઉપર ક્રિયાકર્મ ગોઠવીને કરવા માટે એક આતશબેહરામ સ્થાપવાની ઉમેદ બાંધી હતી, અને આખી જરથોસ્તી કોમે ‘પતેન પશેમાની’ કરી આ કામ આરંભવાની રૂઢી સલાહ આપી હતી; પણ તે બેહેસ્તી સાહેબની ઉમેદ બર આવી નહિ. તેવજી સાહેબની દુન્યવી હસ્તી ખતમ થવા બાદ, મરહુમ શેઠ મેહેરવાનજી મનચેરજી કામા સાથે પીટીટ કુટુંબનાં બાનુઓ અને ગૃહસ્થોએ આ કામમાં શામેલગીરી આપી હતી.

સુરતના મરહુમ શેઠ બેહરામશાહ શરોફે મુંબઈ આવી પોતાના જરથોસ્તી મજબૂબ વિષેના વિચારો ફાહેશ કરવા માંડ્યા ત્યારથી આજે

શુભારે ત્રીસ વર્ષ થયાં તેમના મલતાવિષેકે ક્રવદેગાંનના દિવસે ઉપર કરવી જોઈતી અરવખતની ક્રિયાઓ બહારની ફસલને પહેલે દિવસે દીની નવાં વર્ષનો પહેલો દિવસ ગણી કરતા કરાવતા આવ્યા છે, અને તે સાહેબોએ વાસિવરા ખાતે એક ધર્મનું મંદીર અરપા કરવાનું કામ કેટલાંક વર્ષો થયાં આરંભ્યું છે તે આપની જાણમાં છે. જ્યારે પણ તે ધાર્મિક મંદીરની એમારત સમ્પૂર્ણ થઈ રહેશે ત્યારે મરહુમ શેઠ બેહરામશાહ શરોફના મજતા વિષેકે તેવણ સાહેબનાં મનને અનુસરીને ફસલી સાલની ગણત્રિ મુજબની સમ્પૂર્ણ ક્રિયાઓ અરવખતે ખરા દીની રોજ માહ બણી કરતા શરૂ થશે, અને પારસી કામનો મોટો ભાગ સમ્પૂર્ણ ક્રિયાઓ અરવખતે કરતો થશે.

મરહુમ અશો નર ખુરશેદજી કામાએ ૧૮૭૧ માં આરંભેલાં કામનો આ એક નજીવો નતીજો છે. ખુદા પાક ‘રાદી સોસાયટી’ નાં અરવખતે ક્રિયા કરવા કરાવવાનાં કામમાં મદદગાર થાય, અને ‘રાદી સોસાયટી’ ના દીનદાર જરથોસ્તીઓ ‘ફસલી સાલ મંડળ’માં ભાગ લેનાર દીનદાર જરથોસ્તીઓની સાથે મળી, જરથોસ્તી કામને એકત્ર બનાવી, જરથોસ્તી દીનદારોને ખરો રાહ બતાવી, તેઓનાં યકીન દીન અને મજહૂબ ઉપર વધારે સાબેત અને મુસ્તકીમ બનાવે, અને જરથોસ્તી કામ અને જરથોસ્તી દીન જાવેદાન સુધી અમર રહે એવી મારી પવિત્ર દોઆ છે.

યજ્ઞદગદ્દી સને ૨૦ નાં વર્ષમાં છેલ્લા સાસાની શેહેનશાહ યજ્ઞદગદ્દનું રાજ્ય ગયું. જરથોસ્તી રાજ્યકર્તાઓની જગ્યાએ ઇસ્લામી રાજ્યકર્તાઓને દોર શરૂ થયો. જરથોસ્તી દીન પાળનારાઓમાંનો એક ભાગ પોતાના ઉંચ તોખમના આશ્રવન ધર્મગુરુઓ સાથે પોતાનું પ્યારું ઇરાનવતન તજી પોતાની દીનને જાળવી રાખવા હિંદુસ્થાન ચાલી આવ્યા. એ આશ્રવન ધર્મગુરુઓ છેલ્લા સાસાની શેહેનશાહ યજ્ઞદગદ્દના ભાઈ શાપુર શહરિયારની નસલના હતા એવી જરથોસ્તી ધર્મગુરુઓની અરહક દંતકથાની માન્યતા છે. દુન્યાના સમ્પૂર્ણ દેશો અને સમ્પૂર્ણ પ્રજાઓની તવારીખ પુરાણી દંતકથાઓ ઉપર રચાઈ છે. આપણી જરથોસ્તી દંતકથાઓ ખોટી છે એવું સાબેત કીધા વિના તેઓને તજી દેવી જોઈએ નહિ. શાહી તોખમના હિંદુસ્થાન આવેલા આ જરથોસ્તી મગુપત અને આશ્રવનો પોતાની દીન ઉપર ચુસ્ત એતેકાદ ધરાવતા હતા. મગુ તોખમના છેલ્લા શેહેનશાહ યજ્ઞદગદ્દ બાજુ ધરવા વગર પાણી પીવું પણ હરામ સહમજતા હોવાને લીધે, તેમણે એક ‘આસ્પાખાન’ યાને ધંટી ચલાવનાર પાસે બાજુ ધરવા માટે ‘અરસમ’ ની તલબ કીધી; તેને

પરિણામે તે ‘આસ્થાપ્તાન’ ની દગલખાત્રથી એક ખુનીને હાથે મોતને શરણ થયલા હોવાની વાત તવારીખના સફા ઉપર આજે મોજુદ છે. જરથોશ્તી દીની રાહરસમ પાળનારા એવા એક દીનદાર શેહેનશાહના વંશજો મોખેદ નેરોસિંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારે હિંદુસ્થાનમાં પોતાની સાથના બેહદીનો સાથે દીની રાહરસમોનું મંડાણ કીધું. શાલિવાહન શક સને ૭૭૨ યાને ઇસ્વી સને ૮૫૦ મુતાબેકે યજ્ઞદગદી સને ૨૧૯ માં સંજળણ આવી ઉતરવા પછી પવિત્ર ‘ધરાનશાહ’ નો કેબ્લો તૈયાર કરવાનું કામ શરૂ થયું.

એ ‘ધરાનશાહ’ આતશ બેહરામનું મંડાણ કેમ થયું? મોખદ નેરોસિંધ ધરાનથી ‘આલાત’ લાવ્યા હતા? ‘આલાત’ તે શું? મોખદ નેરોસિંધ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયાર ધરાનથી જમીન માગે આવ્યા હતા કે દરિયાઈ મુસાફરી કરી આવ્યા હતા? એ આશ્રવાન નયાગાતોનાં ધરાનમાં લીધેલાં ‘બરેખુમ’ સામેત રજાં કે એ અશો નરોએ હિંદુસ્થાનમાં નવાં ‘બરેખુમ’ લીધાં? જે ધરાનથી ‘આલાત’ લાવ્યા હતા તો તે ધરાનનાં આલાતોને દીની રાહરસમ મુજબ ઉપયોગમાં લેવા આગમ્ય કેમ મોરત્તણ કીધાં? એ સવાલો ઉપરાંત ખીજા ધણા નાના સવાલોનો ઉકેલ કરવો જરૂરી છે.

મોખદ નેરોસિંધ ધવળ પોતાની સાથે અનેક જરથોશ્તી દીની હસ્ત-લેખો લાવ્યા હતા એ બેશક છે. અવસ્તા પહલવી વંદીદાદ, યસ્ન, વીરપેરદ, યસ્તો, ખુર્દહ અવસ્તા, પહલવી ‘શિકંદ ગોમાની વિગ્નર,’ ‘દાના ઉ મીનોય-છ ખેરદ,’ ‘અર્દા વીરાફ,’ અને ખીજાં કીમતી પુસ્તકો મોખદ નેરોસિંધ સાથે હતાં એ બેશક છે; કારણ કે મોખદ નેરોસિંધ ધવળે યસ્ન, ખુર્દહ અવસ્તા, ‘શિકંદ ગોમાની વિગ્નર,’ ‘દાના ઉ મીનોય-છ ખેરદ,’ અને ખીજાં દીની લખાણોનો કીધેલો સંસ્કૃત તરજુમો આપણી પાસે મોજુદ છે. ધરાનથી આવેલા આ ધરાની મોખદ અને તેમના હમકાર અવસ્તા પહલવી સાહિત્યના અર્થોચી, ધર્મ ક્રિયાઓ અને ધર્મક્રિયાઓ કરવા માટેની જરૂરી રાહ રસમોથી સમ્પૂર્ણ રીતે વાકેફાર હતા એ બેશક ખરૂં છે. કોઇપણ સાચો જરથોશ્તી કદી પણ એઓનાં જ્ઞાન, દીનદારી અને યકીન સામે એક પણ વાંકો સખુન ઓચરી શકે નહિ.

શું મોખદ નેરોસિંધ ધવળ ‘આલાત’ ધરાનથી લાવ્યા હતા? ‘ધરાનશાહ’ આતશ બેહરામનો આતશ ધરાનથી લાવવામાં આવ્યો હતો? આલાત તે શું?

સાસાની શેહેનશાહત આગમયના અશ્કાની જરથોસ્તી શેહેનશાહો દરિયા માર્ગે મુસાફરી કરવાનાં કામને જરથોસ્તી દીનનાં ફરમાનની વિરૂધ્ધતું ગણુતા હતા. આજસુધી જરથોસ્તીઓએ જાગવી રાખેલી રાહરસમો મુજબ, આશ્રવનો જો દરિયા માર્ગે મુસાફરી કરે તો તેઓનું 'બરેષ્ટુમ' સામેત રહે નહિ. જો મોખેદ નેર્યોસંધ ધવળ ઇરાનથી પોતાની સાથે 'આલાત' લાવ્યા હોય તો તેઓ દરિયા માર્ગે આવ્યા હોય નહિ. 'કીરસે-ષ જરતુસ્તીયાન' મુજબ હિંદુસ્થાનમાં પહેલાં 'આલાત' ખોરા-સાનથી મંગાવ્યો હતો. 'બરેષ્ટુમ' માં ખલલ થતા બાદ દરિયામાર્ગે આવી મોખદ નેર્યોસંધ 'ઇરાનશાહ' આતશ ખેદરામના પવિત્ર આતશને દિવસમાં પાંચે ગેહો 'ખોય' દષ્ટ શક્યા હોય નહિ. હું જાણું છું કે હાલમાં 'આલાત' એક ગામથી બીજો ગામ નદી ઓળંગી પારસી નાવ ખોદાની નાવમાં લઇ જવામાં આવે છે. હું જાણું છું કે 'બરેષ્ટુમ' વાળા પરહેજગાર યોજદાઐગરો એક ગામથી બીજો ગામ, જુદીનીએ હંકારેલી નાવમાં, નદી ઓળંગી જઇ, યોજદાઐગરીની પાવમહલની ક્રિયાઓ કરે છે. હું જાણું છું કે 'બરેષ્ટુમ' વાળા પરહેજગાર યોજદા-ઐગરો રેલવે ટ્રેનમાં કે 'એરોપ્લેન'માં બેસી 'આલાત' લઇ જાય છે. હું જાણું છું કે 'બરેષ્ટુમ' વાળા પરહેજગાર યોજદાઐગરો ત્રામ ગાડીમાં કે રેલવે ટ્રેનમાં જુદીની સાથે એકજ બેઠક ઉપર બેસવા છતાં યોજદા-ઐગરીની સઘળી ક્રિયાઓ કરે છે, અને દસ્તુર સાહેબો તેવા ધર્મગુરુઓનાં 'બરેષ્ટુમ' સામેત ગણે છે; પણ પારસી કેમની મુસ્તફીમ માન્યતા છે કે અગિયાર સદી આગમયના આપણા દીની સરદારોએ એવાં 'બરેષ્ટુમ' કદી પણ સ્વિકાર્યાં હતાં નહિ; તો એમ માનવું દરોઅસ્ત નથી કે મોખદ નેર્યોસંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારે હિંદુસ્થાનની સરજમીન ઉપર પોતાનાં પવિત્ર કદમ મેળ્યા બાદ, ફરી 'બરેષ્ટુમ' લેવા વગર કાંઇપણ યોજદાઐગરીની પવિત્ર પાવમહલની ક્રિયાઓ આરંભી હોય. શું મોખદ નેર્યોસંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયાર સાથે કાંઇ બીજા બે યોજદાઐગર આશ્રવનો હતા કે જોઓએ આ પહેલાં બે આગેવાનોને 'બરેષ્ટુમ' આપ્યાં? જો તેઓ મોખેદ નેર્યોસંધ અને એરવદ હોરમજદિયારની સાથે દરિયો ઓળંગી આવ્યા હોય તો તેઓનાં 'બરેષ્ટુમ' સામેત હતાં? જમીન ઉપર પગ મેળતાંને વાર તેઓ 'બરેષ્ટુમ'ની ક્રિયા કરી શક્યા? નહિ, કદી પણ એમ બની શક્યું હોય નહિ. શું હિંદુસ્થાનમાંના અસંખ્ય વતનીઓમાં જરથોસ્તી ધર્મગુરુઓ યોજદાઐગરીનું કામ કરનારા સામેત 'બરેષ્ટુમ' ના હતા કે જોઓએ

મોખદ નેરોસંઘ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારને ‘બરેબુમ’ આપ્યાં હોય ? તવારીખી શાહદત નથી. બનવાબેગ છે કે ખોરાસાની યોજદાથેગર આથવનો પોતાનાં ‘આલાત’ લાવી ‘બરેબુમ’ આપી પાછા ફર્યા હોય. શું ‘ચાર તોખશા અચાર ખોરસંઘ’નો જરથોસ્તી કાનુન ખ્યાન ધરી મોખદ નેરોસંઘ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયાર ‘બરેબુમ’ લીધા વગર પોતાનાં ધાર્મિક ક્રિયા કર્મો શરૂ કરવા મંડી ગયા હતા ? કદી બને નહિ. જરથોસ્તી ધર્મગુરૂઓના જે અશો પરહેજગાર નયાગાનો પોતાની પવિત્ર દીનની જાળવણીને ખાતર ધરાન તથા હિંદુસ્થાન આવ્યા તેઓ કદી પણ પોતાનું દીની મકાન આરંભવાનું કાર્ય ફળુલીથી શરૂ કરે નહિ. જે કાંઈ પણ તેઓએ કીધું હોય તે તેઓએ દીન ફરમાનોને અનુસરીતેજ કીધેલું હોવું જોઈએ. જંગલમાં કે ગામમાં કે દેશમાં જ્યાં યોજદાથેગર ‘બરેબુમ’ આપનાર ધર્મગુરૂઓ હોય નહિ, ત્યાં તનની પવિત્રાઈ અને પાકીજગી ઇચ્છનાર એક જરથોસ્તી પોતે એકસો પોતાનાં શરીરને કાષ્ટ-પણ ખીજની મદદ વગર ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’થી સ્નાન લઈ પવિત્ર કરી શકે, અને દુનિયાની સઘળી પવિત્ર જનદાર અને બેજન પેદાથેશ સાથે બેળાઈ શકે એવું જરથોસ્તી દીનનું ફરમાન છે. વંદીદાદની આઠમી પરગરદનું આ ફરમાન બજા લાવી મોખદ નેરોસંઘ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારે પોતાનાં તન પોતે પાક કરી, ‘બરેબુમ’ લેવાની તૈયારીઓ કીધી હોય એ બનવા બેગ છે.

‘બરેબુમ’ કેમ લીધાં ? ‘બરેબુમ’ માટે જે જોઈતાં ‘આલાત’; ‘ગોમેજ’, ‘આવ’ અને ‘ભરમ’ કેમ મોરત્તબ કીધાં ? ‘વરસિયા’ને મોરત્તબ કીધા વગર ‘વરેસ’ કેમ મેળવ્યો ?

‘આલાત’ શબ્દ અરબી ભાષાનો ‘આલત’નો બહુવચન છે. ‘આલત’ એટલે પહલવી ‘અવજાર’=ઓખર, હથિયાર; એક જરથોસ્તીની દીની ક્રિયાકર્મ કરવાની તૈયારી માટે જે ‘આલાત’ યાને સાધનો જોઈએ તેમાં ૧) ઇન્જેલો ‘ગોમેજ’ ૨) ‘આવ’ યાને પવિત્ર ઇન્જેલું પાણી ૩) ‘ભરમ’ યાને ‘આતશ-બહેરામ’ની પવિત્ર રાખ, અને ૪) ‘વરેસ’ યાને પવિત્ર ‘વરસિયા’ યાને ગોધાનો વાળ, એ ચાર ‘અવજાર’ અવશ્ય છે. ‘કિસ્સે-દ-જરથુસ્ત્રીયાન’માં સચવાયલી આપણી દંતકથા મુજબ સઘળાં ‘આલાત’ ખોરાસાનથી લાવવામાં આવ્યાં હતાં. ‘વરેસ’ને માટે મ્હોડેની દંતકથા જે ઉતરી આવી છે તે મુજબ શાહ વિસ્તારપના ઘોડાનો વાળ કદીમ ‘આલાત’ તરીકે જરથોસ્તીઓ ધરાનથી લાવ્યા હતા !!! શાહ વિસ્તારપ અને શેહેનશાહ યજ્જદગદ વચ્ચે કેટલા હજાર વર્ષો વીટી જવા છતાં

શાહ વિસ્તારપના ઘોડાને ‘વરેસ’ જળવી રાખવામાં આવ્યો!!! શાહ વિસ્તારપના ઘોડાનાં મરણ બાદ તે ‘વરેસ’ વપરાસમાં લઇ શકાયો!!!

હાલના જરથોસ્તીઓને આ ‘આલાત’ ધણો વિચિત્ર દીસે છે, અને ‘આલાત’નું કાંઈ લખાણ છે કે ? ‘આલાત’ની ખુગીઓ શું ? એ સવાલો હરદમ પુછવામાં આવે છે. ‘નસા’થી ‘રીમન’ થયલા જરથોસ્તીને પવિત્ર કરવા માટે જે સ્નાન આપવું જોઈએ તેને ‘બરેણુમ-ઇ નોહ શજ’ યાને “નવરાત્રીનું ‘બરેણુમ” કહે છે. એ ‘નસા’થી રીમન થયલા જરથોસ્તીને ‘બરેણુમ ગાહ’માં લઇ જઇ તેનાં તનને છ વેળા ઇંજેલો ‘ગોમેજ’ લગાડી, તેનું તન સુકું થાય અને તન ઉપર ‘ગોમેજ’નો કાંઇ પણ અંશ રહે નહિ તેટલા માટે તેનાં તનની ઉપર ખાક ધસડી સુકું કરવામાં આવે છે; તન સુકું થયા બાદ તેનાં તનને પવિત્ર ‘આવ’ યાને પાણીથી સ્વચ્છ કરવામાં આવે છે; એ પછી સ્વચ્છ કપડાં પહેરાવી તે નસાથી રીમન થયલા જરથોસ્તીને નવરાત્રી સુધી અલાહેદો, પવિત્ર આતશ, પાણી, ઝાડપાન, જાનવરો અને માનસોથી દુર રાખવામાં આવે છે. એ નવરાત્રીની મુદતમાં તે નસાથી રીમન થયલા જરથોસ્તીને દર ત્રણ રાત્રી પછી એકવાર, યાને નવરાત્રીમાં ત્રણવાર, પાણીથી સ્નાન આપવામાં આવે છે. આ ‘બરેણુમ’નું વર્ણન વંદીદાદની પરગરદ ૮મી માં મળે છે, અવસ્તા વંદીદાદમાં જ્યારે જરથોસ્તી મજહબના સ્વચ્છતાના કાનુન રચાયા ત્યારથી આ ‘બરેણુમ’નું સ્નાન જરથોસ્તી દીન મજહબમાં દાખલ થયલું હોવાથી એ સ્નાન ધણા પુરાતન જમાનાનું છે. નસાથી રીમન થયલા જરથોસ્તીને આપવાનું આ સ્નાન યોજદથ્રેગરી અને પાવમહેલની ક્રિયા કરનારા આશ્રવનોને આપવાનો રેવાજ ધણા પુરાણો તેમજ અકલ અનુસાર છે. એ રેવાજ વિષે હાલમાં ખરી રહેલાં અવસ્તા પહલવી ધર્મપુસ્તકોમાં કાંઇ પણ ઇશારો નથી. હિંદુસ્થાનમાં આશ્રવની પેશો કરનારા ધર્મગુરૂઓનાં ફરજદો નાવર થવાની ‘ફેહરેસ્તો’ જે આજ સુધી જળવાઇ રહી છે તે ઉપરથી સાબેત છે કે શુમારે છેલ્લી ત્રણ સદીઓમાં થયલા નાવર જે ‘બરેણુમ’ લીધા વિના આશ્રવની પેસો કરવાની લયા-કત અને પદ્ધતી મેળવી શક્યા હતા નહિ. એક કોમનો ધર્મગુરૂ તન, મન અને સ્વાન સ્વચ્છ કીધા વગર ધર્મગુરૂ પદ મેળવે એ ઇચ્છવા જોગ નથી; અને અશોષની જળવણીને ખાતર પોતાનું સર્વસ્વ તજી ઇરાનથી આવેલા આપણા નેક નયાગાનોએ આશ્રવનોનાં તન, મન અને સ્વાનની પાકીજગી માટે ‘બરેણુમ’નાં સ્નાન વગર કોઇ પણ ધર્મગુરૂ આશ્રવની પેશો નહિ કરી શકે એવો નિયમ રાખ્યો હશે અને એ નિયમ ખુદ

ધરાનમાં આપણું રાજ્ય જવા આગમ્ય હશે તેને હિંદુસ્થાનમાં ચાલુ રાખવામાં આવ્યો હોય. આ જરથોસ્તી દીની કાનુન એ દીન પછીની ખીજી દીનોએ પોતાના રેવાળેમાં દાખલ કીધો છે. ચાહુદીઓના કાનુન મુજબ એક ધર્મગુરુ અનેક સ્નાન લીધા વગર મંદીરમાં દાખલ થઈ શકતો નહિ, એ મંદીરમાં કે મંદીરના અતરાફમાં કાંઈ પણ અસ્વચ્છ, પલીદ, મદાર ચીજની હાજરી કદી પણ હોઈ શકે નહિ એજ મુજબ ખ્રીસ્તી અને ઇસ્લામી દીનોએ એ સ્વચ્છતાનો રેવાળ કબુલ રાખ્યો છે. ખ્રીસ્તીઓનાં illustration અને ઇસ્લામીઓનાં વજુ જરથોસ્તી ‘બરેષુમ’ની એક નાકેસ નકલ છે.

રીમનને સ્નાન આપવા માટે ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’ ઇજવા વિષે અવસ્તા સાહિત્ય જે હાલ આપણા હાથમાં મોજુદ છે તેમાં કાંઈ લખાણુ જડતું નથી. અવસ્તા વંદીદાદનો પહલવી તરજુમે સાસાની શેહેનશાહ શાપુર ખીજના રાજ્યઅમલ દરમ્યાન ઇસ્વી સને ૩૪૦ ની આગમ્ય મેબદાન મેબદ આદર્યાદ મારેસ્પેદ અને તેના શાગેરદોએ કીધો; તે બાદ શરેહ કરનારા દસ્તુરો અને એરવદોએ પોતા તરફથી જે શરેહો કીધી તે શરેહોમાં ગોમેજ અને ‘આવ’, ઇજવા વિષેના ઇશારા છે. ‘વજર કર્ત-દીની’ નામનું પુરાણું પહલવી પુસ્તક એ બાબેનું લખાણુ ધરાવે છે, જે પુસ્તક સને ૧૮૫૨ ઇસ્વીમાં મરહુમ દસ્તુર ડોન પેસતનજી બેહરામજી સંજળાએ પ્રગટ કીધું હતું. યજ્ઞગદી સને ૨૫૦ માં પાર્સ અને કેર્માનના રહ, બેહદીનોના પેશ્વા મનુચ્ચીહર ગોસ્તનજમે લખેલાં ત્રણ પત્રોમાંનાં એકમાં ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’ ઇજવા માટેનું લખાણુ મળે છે. એ પત્રો યજ્ઞગદી સને ૨૫૦ (=ઇસ્વી સને ૮૮૧)માં, જ્યારે નેર્ગેસંધ ધવળે હિંદુસ્થાનમાં ‘ધરાનશાહ’ આતશબહેરામ તખ્તનશીન કીધાં તેની પછી શુમારે વીસ વર્ષ વીટવા બાદ લખાયાં હતાં. આનો ભાવાર્થ આ છે કે ‘બરેષુમ’નાં સ્નાન માટે જોઈતાં ‘આલાત’માંનાં બે ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’ ધણા જુના જમાનાથી ઇજવા બગર વપરાતાં નહિ, અને તે ઇજવાની ક્રિયા જે હાલમાં છે તેજ હતી, યાને એક વંદીદાદ કરી એ ‘આલાતો’ને ઇજ, ‘અહુનવર’ ભણી એ ‘આલાતો’માં ‘સંગરેજ’ નાખી એ બન્ને ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’ને સ્વચ્છ કરી પછી ઉપયોગમાં લેવામાં આવતાં. હાલની સુધરેલી પ્રગ્નઓની filter કરવાની રીઠી જેવી, સંગરેજથી ‘ગોમેજ’ અને ‘આવ’માં હસ્તી ધરાવતી અસ્વચ્છતાને દુર કરવાની આ રીઠી હતી. આ રીઠી નેર્ગેસંધ ધવળે કે મનુચ્ચીહર ગોસ્તનજમે પોતા તરફથી નવી યોજેલી નહિ, પણ આદર્યાદ મારેસ્પેદના જમાના આગમ્યની

ધણી પુરાની છે. જરથોસ્તી પ્રભએ પોતાની અસલીયાત કેવી ચીવટાઈથી જળવી રાખી છે તેનો આ નાદર નમુનો છે.

‘ભસ્મ’ યાને પવિત્ર ઇંજેલા આતશની રાખનો ઉપયોગ કરવાની રીતી પણ વંદીદાદના જમાનાની અતિશય પુરાણી છે. સંસ્કૃત ભસ્મન શબ્દ ઉપરથી જરથોસ્તીઓએ ‘ભસ્મ’ શબ્દ લીધો. જ્યારે મોખેદ નેચેઈ-સંધ અને તેઓની સાથે આવેલા જરથોસ્તીઓએ હિંદુસ્થાનનો આસરો લીધો ત્યારે હિંદુસ્થાનમાં સંસ્કૃત ભાષા બોલાતી હતી; ગુજરાતી ભાષા હસ્તીમાં આવી હતી નહિ. ‘ભસ્મ’ના ઉપયોગનાં એ દાખલા આપણને અવસ્તા વંદીદાદમાં મળે છે. જ્યારે ગુજરાતમાંની લાશને ઘરમાં વધુવાર રાખવાની જરૂર હોય ત્યારે તે લાશને જ્યાં અલાહેદી જગ્યાએ મેળવામાં આવે ત્યાં પહેલે આતશમાંથી નિકળેલી રાખ પાંચરી તેની ઉપર ઇંટરડી અથવા પત્થર અથવા સુકકી મટોડીનો ભુકો અને ધુલ પાંચરવાનો રેવાજ હતો; તેનું વર્ણન વંદીદાદની આઠમી પરગરદમાં મળે છે; ‘ભસ્મ’નો અસલ શબ્દ અવસ્તામાં ‘આરથ્ય’ મળે છે. વળી વંદીદાદની પાંચમી પરગરદમાં એક સ્ત્રીને પેટે મુવેલું બાળક અવતરે તેની શું વ્યવસ્થા કરવી તેનું વર્ણન કરતાં સવાલ પુછવામાં આવ્યો છે કે તે સ્ત્રી પહેલે શું ખોરાક ખાત, તેના જવાબમાં જણાવ્યું છે કે સ્ત્રીનાં અંદરના ભાગમાં જ્યાં મુવેલું બાળક હતું ત્યાં ત્રણ, છ કે નવ ટીપાં ‘ગોમેજ’ અને ‘આરથ્ય’ (=પહલવી ‘આત્રોસ્તર’) યાને ‘ભસ્મ’ સાથે મેળવી છાંટવો. આ અવસ્તાનું દરમાન સમજાવતાં પહલવી ટીકાકાર એવો અર્થ ઉઠાવે છે કે આ ખોરાક પહેલે મુવેલાં બાળકને જન્મ આપનાર સ્ત્રીએ પીવો !!! અને ‘આતશ બેહરામ’ની ‘ભસ્મ’ અને ગોધાનો ‘ગોમેજ’ વાજખી જણાવ્યાં છે. ગાયનો ‘ગોમેજ’ વાજખી ધારયો નથી. આ ઉપરથી એવું દીસે છે કે ઇંજેલો ‘ગોમેજ’ છેક અવસ્તા વંદીદાદના જમાનાથી વપરાતો હતો; અને પહલવી વંદીદાદના જમાનામાં ‘ગોમેજ’ અને ‘ભસ્મ’ને સાથે મેળવી મુવેલાં બાળકને જન્મ આપનાર સ્ત્રીએ પીવાના મત આપવામાં આવ્યો. આતશ બેહરામની ‘ભસ્મ’નો, ‘ગોમેજ’ સાથે કરવામાં આવતો ઉપયોગ ધણો જુનો છે; જ્યારથી પહલવી વંદીદાદની ટીકાઓ લખાઈ ત્યારથી આ વીચારની હાજરી હતી એવું ખુલ્લું દીસે છે. પણ ‘બરેખુમ’ લેનારને આ ‘ગોમેજ’ અને ‘ભસ્મ’ પીવા માટે આપવાનું દરમાન અવસ્તા કે પહલવી ધર્મપુસ્તકોમાં કેથે મળતું નથી.

જે મુજબ ‘ગોમેજ’, ‘આવ’ અને ‘ભસ્મ’ જરથોસ્તી ધર્મશુરનાં અવશ્ય ‘આલાતો’ છે તેજ મુજબ જરથોસ્તીઓની ‘પાવમહેલ’ની મોટી

ક્રિયાઓમાં ‘વરેસ’ યાને ગોધાનો વાળ અવશ્ય છે, અને એ ‘વરેસ’નો ઉપયોગ જરથોસ્તી ધર્મપુસ્તકોમાંથી મળે છે. અવસ્તા ‘વીસ્પેરદ’માં ‘વરેસ-હ્યોમો-અકહરેન્ન’ યાને “હોમનો રસ ગાળવા માટે ખનાવેલી વાળની ચારણી” વિષે ઇશારો છે. યાને હાલના જમાનાના જરથોસ્તી ધર્મગુરૂઓ યશન કરતી વેળાએ જે ‘વરેસ’નો ઉપયોગ કરે છે તે ધણાજ જુના જમાનાનો છે. ક્રિયાના ઉપયોગમાં લેવા આગમ્ય ‘વરેસ’ને ‘પાવ’ કરવાની ક્રિયાનું વર્ણન નીરંગસ્તાનમાંથી મળે છે. એ ‘વરેસ’ને માટે જે જાનવરને મેળવવું જોઈએ તે જાનવર જેને હિંદુસ્થાનના જરથોસ્તીઓ ‘વરસ્થો’ કહે છે તેને વિષે છુટાછવાયા ઇશારા પહલવી સાહિત્યમાં મળે છે.

ઉપર આપેલું ધણું ટુંકું ‘આલાત’નું વર્ણન ધ્યાન આપવા જોગ છે. જરથોસ્તી ધર્મગુરૂઓ જ્યારથી ધર્મના કાનુનો વંદીદાદ અને ખીજાં પુસ્તકોમાં રચાયા ત્યારથી તે આજ સુધી તેઓને ધણે ચીવટપણે વળગી રહ્યા છે. જે તેઓએ પોતાનું અસલિયાતપણું જાળવી રાખ્યું હતે નહિ તો આજે અનેક હાદેસાઓમાંથી પસાર થવા છતાં જે રીતે જરથોસ્તી દીન, જરથોસ્તી રાહરસમ, જરથોસ્તી ક્રિયાકર્મ, જરથોસ્તી નીતિ, જરથોસ્તી રૂઢીઓ જે કાંઈ પણ આજે સચવાઈ રહ્યાં છે તેમાંનું કાંઈ પણ રહેતે નહિ, અને જરથોસ્તી કોમનાં નામનિશાન આજે રહ્યાં હતાં નહિ. અસલી વિચારના કે નવા વિચારના સઘળા જરથોસ્તીઓની ફરજ છે કે એકત્ર રહી, પોતાની કોમનાં દીન ઇમાનની જાળવણી કરી, બિવિધકાળમાં એક સારો વખત આવી, અશો જરથુસ્ત્રનાં શિક્ષણ અને સિદ્ધાંતો પાછાં જગતમાં ઉગરી આવે ત્યાં સુધી કોમને સાચવી રાખવી.

ઉપર ‘આલાત’નું એક ટુંકું વર્ણન આપ્યું છે. મોબેદ નેયોસંધ અને એરવદ હોરમજદિયારે ‘બરેષ્ટુમ’ કેમ લીધાં, ‘આલાત’ કેમ મોરતત્ત કીધાં તેની તવારીખી કે દંતકથાની શાહદત કાંઈ પણ જાળવાઈ નથી. ધર્મના ફરમાનોની દલીલ અનુસાર એટલુંજ કહી શકાય કે જ્યાં ‘બરેષ્ટુમ’ આપી શકે તેવા બે યોજદાથ્રેગર ધર્મગુરૂઓ નહિ મળી શકે ત્યાં એક યોજદાથ્રેગર એક કુતરાની સાથે હમપયવંદ થઈ ‘બરેષ્ટુમ’ લેવા ઇચ્છનારને ‘બરેષ્ટુમ’ આપી શકે અને તે ‘બરેષ્ટુમ’ સામેત ગણાય. મોબેદ નેયોસંધધવળની આગમ્ય થઈ ગયલા ઇરાનના દસ્તુરો અને રદો આ ફરમાન પહલવી વંદીદાદમાં આપી ગયા છે. મોબેદ નેયોસંધ ધવળના સમકાળી, પાર્સ અને કેર્માનના રદ, એર્પત મનુસ્ચીહર ગોશનજમે યજ્ઞ-ગદી સને ૨૫૦ માં આ ફરમાન પોતાના બાઈ જાતસ્પરમને આપ્યું હતું.

રાજ ગયું, તાજ ગયું, અશે ધર્મગુરુઓને નિભાવનાર ગયો; ધરાન
છોડી હિંદુસ્તાનનો આશ્રય લીધો. જે ક્રિયાઓ સાત ધર્મગુરુઓએ સાથે
મળી કરવાની તે માત્ર એ ધર્મગુરુઓ કરવા લાગ્યા; તેનો ભેદ ખુદસો
આ છે કે હિંદુસ્તાનમાં માત્ર મુળ એ ધર્મગુરુઓએ દીનનું મંડાણ કીધું;
જો બીજા કોઇ ધર્મગુરુઓ ખોરાસાનથી હિંદુસ્તાનના ધર્મગુરુઓની વાહરે,
'કિસ્સે-ઇ જરથુસ્તીયાન'માં આપેલી દંતકથા મુજબ, આલાત લઇને
આવ્યા હોય તો તેઓ પોતાને મુકામે પોતાનું કાર્ય કરવા પાછા ફર્યા હે.મ.
આ દેલ ફાડી નાખનારી વાતથી જરથોસ્તીઓએ ચાનક લઇ પોતાના
અશે ધર્મગુરુ નયાગાનોની નેક યાદ ડગલે અને પગલે કરી, તેઓનો
દાખલો લઇ, પોતાનું જરથોસ્તીપણું, પોતાનું જરથોસ્તી ખીર, પોતાની
જરથોસ્તી દીન જલેદાન સુધી નિભાવવી જોઇએ.

હિંદુસ્તાનમાં જ્યારે એક પણ 'અરેબુમ' આપનાર હતો નહિ,
એક પણ 'આનશ-ઇ-અહેરામ', આતશ-ઇ-અદરાન' કે 'આતશ-ઇ
દાદગાહ' હતાં નહિ, ત્યારે 'અરેબુમ' માટે 'આનશ-ઇ-અહેરામ'ની ભસ્મ
મેળવવાનું અશક્ય હતું એ સૌ કોઇ કબુલ કરશે. એ સત્યથી મોખદ
નેયોસંધ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારે 'ભસ્મ' મેળવવા શું તદ-
બીર યોજી હશે એ તવારીખી શહાદત વગર ખોલવું બેજ છે. પણ
એટલું અનુમાન કરી શકાય કે દીની તીરંગથી સંપુર્ણ રીતે વોકેફાર
આ બે શાહ આશ્રવનોએ પોતે પોતાને હાથે પોતાનાં તન પાક કરી,
વરસિયો મેળવી તેને મોરતબ કરી; 'વરેસ' અને 'વરેસદાન' અરખ કરી,
'ગોમેજ' અને 'આવ' ઉપર 'વદીદાદ' કરી, વદીદાદના 'આતશગાહ'
ઉપરથી 'ભસ્મ' મેળવી પોતે એકેકને 'અરેબુમ' આપ્યાં હોય, અથવા
ખોરાસાની યોજદાઘ્રેગર ધર્મગુરુઓએ પોતાનાં 'આલાત' લાવી 'અરેબુમ'
આપ્યાં હોય. કોઇ પણ જરથોસ્તીને લાજેમ નથી કે આ અનોશેહરવાન
ધર્મગુરુઓના વડાઓએ જે કાંઇ પણ કીધું હોય તેની ઉપર ગુમાન લઇ
જઇ તેઓનાં કામની ખામી શોધે, જો કે અત્યંત હરએક વિચારવત
જરથોસ્તીને હક છે કે આ સવાલની ચારવણીને માટે પોતાના વિચારો
જહેરમાં મેળે.

મોખેદ નેયોસંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયાર 'દસ્તુરી'
કોણની પદયા? કાનુન પ્રમાણે ચાલનારી જરથોસ્તી કોમના અનુયાયીઓએ
પોતાની દીનને કાજે પોતાનાં વહાલાં વતનનો ત્યાગ કીધો, પરદેશગમન
કીધું, પણ પોતાની બુલંદ પવિત્ર માજદયશ્ની દીનનાં ફરમાનોનું ઉલંઘન
કદી પણ કીધું નહિ હોય. તેઓએ પોતાની દીનનું કોઇ એક પણ નાનું

નજીવું દીસતું ફરમાન તરછોડયું હતે તો આજે અગિયાર સદીઓ સુધી તેઓના ઉપાસકો જે ચીવટાઇથી પોતાનાં ક્રિયાકાંડનાં દ્રષ્ટાંટોને વળગી રહ્યા છે તેવું કદી બનતે નહિ. તવારીખની જીભ ખામોશ છે. તવારીખના સફા ઉપર એ વિષેની નોંધ રહી નથી. પણ જેમ અશો જરથુસ્ત્રએ દાદાર અહુરમજ્દની ‘દસ્તુરી’ લખી પોતાનાં ક્રિયાકર્મ કીધાં, જેમ સાસાની શેહેનશાહતના હિંગામમાં સાસાની શેહેનશાહોની ‘દસ્તુરી’ લખાતી હતી તેમ આ બે જરથોસ્તી દીનનાં ક્રિયાકર્મનું હિંદુસ્તાનમાં મંડાણ કરનારા વીરાઓ શેહેનશાહ યજ્ઞગર્દની ‘દસ્તુરી’ પઢ્યા હશે, જે કે તે વેળાએ શેહેનશાહ યજ્ઞગર્દ ગુજર પામવા બાદ બે સદીથી વધારે વર્ષો પસાર થયાં હતાં. જરથોસ્તી દીની કાનુન મુજબ દસ્તુર મોબેદ, આશ્રવન કે બેહદીન કદી પણ ‘દસ્તુરી’ પઢ્યા વગર કોઇ પણ ક્રિયાકર્મ કરી શકે નહિ.

‘પાવ મહલ’ની ક્રિયાઓ ‘બરેખુમ’ વગરનો કોઇ પણ જરથોસ્તી ધર્મગુરૂ કરી શકે નહિ ‘પાવ મહલ’ તે શું? ‘પાવ મહલ’ની ક્રિયાઓ કય? જરથોસ્તી ધર્મગુરૂઓ ક્રિયાકર્મને લગતા જે શબ્દો વાપરે છે તે સઘળા મોટે ભાગે અવસ્તા પહલવી ભાષાઓ ઉપરથી નિકળ્યા છે, કોઇક શબ્દો સંસ્કૃત ભાષાના, અને કોઇક જરથોસ્તીઓનું રાજ્ય જવા પછી જે પહલવી ભાષા ઉપરથી ફારસી ભાષા ઉત્પન્ન થઇ જેમાં અરબી શબ્દોનો પણ ભેળ થયો હતો તે મિશ્રણ થયેલી ફારસી ભાષાના છે. અવસ્તા ‘પાત્યાપ=પહલવી ‘પાત્યાવ’ ઉપરથી ‘પાવ’ શબ્દની ઉત્પત્તિ થઇ. ‘પાત્યાપ’=‘પાત્યાવ’=‘પાવ’ એટલે “પવિત્ર પાણીથી સ્વચ્છ કરેલું” જે જગ્યાએ ક્રિયા કરવામાં આવે, ક્રિયા કરવાને માટેની સામગ્રી માટે જે જે ચીજોનો ઉપયોગ કરવાનો હોય તે સઘળાને પવિત્ર પાણીથી સ્વચ્છ કરવું તે ‘પાવ કરવું’ કહેવાય. ‘પાત્યાવ’ ઉપરથી ભાવવાચક નામ ‘પાત્યાવીહ’ ઉપજ્યું. જે જગ્યા ક્રિયા માટે પવિત્ર પાણીથી સ્વચ્છ કરી તૈયાર કીધેલી તે ‘પાત્યાવીહ’=‘પાવી.’ સાધારણ રીતે પાત્યાવીહ’=‘પાવી’ને ઘેરી લઇ એલાહેદી રાખવામાં આવે. જે ‘પાવી’માં કોઇખી અલાહેદો શખ્સ દખલગીરી કરે તો સઘળી કીધેલી ક્રિયા રદ થાય, ક્રિયાનાં સઘળાં આલાત, ઓઝર, હથિયાર ‘અવાય’ થાય. ‘પાત્યાવ’=‘પાવ’થી ઉત્પદું ‘અપાત્યાવ’=‘અવાવ.’ જરથોસ્તી ક્રિયાકર્મના સખ્ત કાનુનોને લીધે, દરેક ‘પાવ’ કીધેલી ‘ગાહ’=‘જગ્યા’ દરેક ‘પાવ’ કીધેલાં ક્રિયાકર્મનાં વાસણો અને ‘આલાતો’ તકેદરીથી ક્રિયા કરનાર યોજદાગ્રેગર ધર્મગુરૂઓએ એક વેળા પવિત્ર કીધા પછી કોઇ પણ શખ્સે તેને હાથ લગાડવો નહિ બેઇએ. કોઇ પણ

શબ્દે તે યોજદાગ્રેગર ધર્મગુરુઓ સાથે હમપયવંદ થયું. જોષ્ઠએ નહિ; જો થાય તો ક્રિયા રદ થાય, ક્રિયા કરનારનાં ‘અરેખુમ’ને ખત્રત્ર પુગે. ‘પાવ’ શબ્દની સાથે વપરાતો ‘મહલ’ શબ્દ અરબી ભાષામાંથી ફારસી ભાષામાં આવે છે, અને પહલવી ‘ગાસ’=“જગ્યા”ને બદલે વપરાયેલો છે. ‘પાવ મહલ’ એટલે “પવિત્ર પાણીથી સ્વચ્છ કરેલી જગ્યા” જે યોજદાગ્રેગર ધર્મગુરુએ પોતે પવિત્ર કીધી હોય. યસ્ન, વીસ્પેરદ, વંદીદાદ વિગેરે બીજી માહબારત ક્રિયાઓ ‘પાવ મહલ’ની ક્રિયા છે.

જ્યારથી મોએદ નેરોસંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રામિયારે પવિત્ર ‘ઘરાનશાહ’ના કેબલાને રોશન કીધો ત્યારથી સત્રળું ક્રિયાકર્મ, સધળું બહુતર કરતી વેળાએ હિંદુસ્તાનમાં રાજદારી યજ્ઞગદી સનેમાં વપરાતા ‘હુસ્મોદી’ રોજમાહ બહુતા. એ રોજમાહ આજથી ૨૪૨૧ વર્ષો થયાં ઇસ્વીસન પુર્વે ૪૮૨ રાજ્યદારી સનેનાં વર્ષમાં વપરાતા શરૂ થયા છે. એ રાજ્યદારી સનેનાં વર્ષમાં ત્રીસ રોજના બાર માહ અને પાંચ ગાથા દિવસો મળી ૩૬૫ દિવસો ગણાતા. એ રાજ્યદારી સનેમાં કદી પણ દિવસ કે માહ અધિક કરવામાં આવતો હતો નહિ, યાને એ સનનું વર્ષ કદી પણ ૩૬૫ ૧/૪ દિવસનું હતું નહિ. ઇરાનથી હિંદુસ્તાન આવ્યા બાદ લખાયેલા જે જે દસ્તાવેજોમાં રોજ માહ સાથે હિન્દુ નિયિ અને માસ આખ્યાં છે તે દસ્તાવેજો ઉપરથી અચુક પુરવાર થયું છે કે હિંદુસ્તાન આવ્યા બાદ જરથોસ્તીઓએ વાપરેલા રોજ માહ અને ઇરાનમાં વસનારા જરથોસ્તીઓએ વાપરેલા રોજ માહમાં કાંઈ પણ તફાવત હતો નહિ. બીજા શબ્દોમાં બોલ્યે તો યજ્ઞગદી સને ૩૭૫ સુધીના પોણાચાર સદીના અરસામાં હિંદુસ્તાન અને ઇરાનમાં વસતા જરથોસ્તીઓના રોજ માહ ‘કદીમી’ હતા; તે વખત સુધીમાં જરથોસ્તીઓના રોજ માહની ગણતરીમાં એક માહનો ફેર પડ્યો હતો નહિ, જે ફેર પાછળથી હસ્તીમાં આવ્યો; અને કોઈ પણ પ્રકારનો અધિક દિવસ કે અધિક માહનો ઉમેરો કરવામાં આવ્યો હતો નહિ. એ અરસામાં ઇરાનમાં મોબદાન મોબદ આદરબાદ મારસ્પેંદની નસલથી ઉતરી આવેલા જરથોસ્તીઓના પેશ્વા ફરેહસરોશ-ઇ વહરામાનએ દીની બહુતરો અને ક્રિયાકર્મોમાં ‘વહીજકી’ રોજમાહ બહુતાનું ફરમાન આપ્યું, યાને કે વસંતરત્રુને પહેલે દિવસે ફરવરદીન માહ અને હોરમજદ રોજ ગણી પોતાનાં ક્રિયાકર્મોમાં ખરા દીની ‘વહીજકી’ રોજ માહની ‘ક્તુમન’ બહુતાનું શરૂ કરાવ્યું, અને જ્યાં જ્યાં ઇરાની જરથોસ્તીઓ વસતા હતા તેઓને એ દીની રોજમાહ બહુતરમાં લેવાનું ફરમાન મોકલ્યું. એ બાબેનું લખાણ મરહૂમ એરવદ તેહમુરસ દીનશાહ

અંકલેસરીઆના એક પુરાણા પહલવી હસ્તલેખમાં મોળુદ છે. એ અરસામાં જરથોસ્તીઓના પેશ્વા ફરેહસરોશ-૪ વહરામાનને સવાલ પુછવામાં આવ્યો હતો કે રોજ દએ-૫-મેહેર અને માહ દએને દિવસે દરન ઇંજતી વેળાએ ‘ક્તુમન’ શું ભણુવી? તેના જવાબમાં ફરેહસરોશ ૪-વહરામાને ‘આવાં’ની ‘ક્તુમન’ ભણુવા ફરમાવ્યું હતું. એ બીના ખુદલું સામેત કરે છે કે ભણુતરમાં ‘વહીજકી’ દીની રોજની ‘ક્તુમન’ ભણુવાતું ફરમાન આજથી ૯૩૫ વર્ષ આગમય ઇરાનના દીની પેશ્વાએ સાસાનીઓનું રાજ્ય જવા પછી ૩૫૫ વર્ષે દીની તરતીયથી ખરા દીની રોજ માહ ઉપર પોતાનાં ફરમાન મુજબ ચાલનારા જરથોસ્તીઓને ખરા દીની રોજની ‘ક્તુમન’ ભણુવા ફરમાવેલી એ બીના નોંધી લેતા જોગ છે. તે વેળાએ ઇરાનમાં કોષ્ઠ ધર્મશુરોએ ‘આલાત’ના સિલસિલાની, રોજ માહના સિલસિલાની, સત્તા અને અસત્તાની વાત કરી હતી એવી નોંધ નથી; સખખ કે ફરેહસરોશ-૪ વહરામાન બેહદીનોના પેશ્વા હતા, અને કોષ્ઠની પણ મકદુર હતી નહિ કે પેશ્વાનાં ફરમાન સામે અવાજ ઉઠાવે.

આ બનાવ પછી ૭૧૯ વર્ષ વીટી ગયા બાદ હિંદુસ્તાનના જરથોસ્તીઓમાં એક ઇરાની જરથોસ્તી ઇગનથી આવ્યા. તેને પરિણામે હિંદુસ્તાનના કેટલાક જરથોસ્તીઓને ખખર પડી કે ઇરાન અને હિંદુસ્તાનના જરથોસ્તીઓના રોજમાહમાં ત્રીસ દિવસનો તફાવત છે; યાને કે ઇરાનના જરથોસ્તીઓ રાજધારી ‘હુશ્મોદી’ વર્ષ શરૂ કરે છે ત્યારપછી ત્રીસ દિવસે હિંદુસ્તાનના જરથોસ્તીઓ ‘હુશ્મોદી’ વર્ષ શરૂ કરે છે. આ ખખર મેગવવા બાદ વીસ વર્ષ પછી સુરત શહેરના થોડાક દસ્તુર, આશ્રવનો અને બેહદીનોએ ઇરાની રોજમાહ ભણુવા શરૂ કરીધા. ઇરાની રોજમાહ ભણુનારાં ‘કદીમી’ નામે ઓળખાવા લાગ્યા, અને હિંદુસ્તાની રોજમાહ ભણુનારાઓ ‘શેહેનશાહી’ તરીકે ઓળખાતાં. સિલસિલાનું શું થયું? બન્ને બાબુએથી દલીલો રજુ કરવામાં આવી, પણ કોષ્ઠપણ બાબુએ ‘સિલસિલા’ અને ‘આલાત’ ના સવાલ ઉભા કરીધા નહિ. ‘કદીમી’ઓએ લાંબા વખત પછી પોતાનાં ‘આલાત’ અરખા કરીધાં, પોતાના આતશ બેદરામો સુરત અને મુંબઇમાં સ્થપ્યાં.

‘કદીમી’ પથ સ્થાપનારા દસ્તુર અશ્રવનો કાણુના ‘દસ્તુર’ પદ્યા? તવારીખનો સંકેત ખાલી છે. કોષ્ઠપણ દંતકથા હાલે જીવતી નથી. ‘કદીમી’ ટોળાના સ્થાપકો જેઓથી જુદા પડ્યા તેઓના તે વેળાના શહેનશાહી દસ્તુરની ‘દસ્તુરી’ કદી પણ પઠી શકેજ નહિ; યાતો તે જમાનાના ઇરાનના વડા દસ્તુરની ‘દસ્તુરી’ પદ્યા હોય, યાતો ‘દસ્તુરી’એ દસ્તુર

જમાને' (=“દસ્તુર જમાનાની દસ્તુરી”) પહયા હોય. કદીમી પંથ સ્થપાયો તે આગમય ‘ગોદાવરા’ આશ્રવનોના નયાગાનોએ પોતાના પંથમાંથી દસ્તુરનું વડપણ ગણવાનું કે દસ્તુરની નેમણુક કરવાનું મોકુફ કીધું હતું; આજસુધી ‘ગોદાવરા’ આશ્રવનો કોઈપણ દસ્તુરના તાબા નજે નથી; કોઈ દરેમેહેરના માલેકોએ કોઈ ‘ગોદાવરા’ આશ્રવનને દસ્તુરનો એલકામ આપ્યો હોય, પણ ‘ગોદાવરા’ આશ્રવનોનો ટોળો આજે પણ આગદ છે. ગોદાવરા આશ્રવનોની રસમ ‘કદીમી’ પંથના સ્થાપકોએ શરૂઆતમાં અખત્યાર કરી હોય અને પાછળથી પોતાના ટોળાના દસ્તુરની ‘દસ્તુરી’ ભણુવા લાગ્યા.

માનવંત સાહેબ ! ઉપર આપેલો મુકદ્દમો તમારા સવાલોના જવાબ આપવા આગમય ધણો અગત્યનો છે. તમેએ ઉભા કરેલા સવાલો આગલા જમાનામાં જ્યારે ‘કદીમી’ પંથ, ‘મીનોએહેર હોમજી’ નો સ્વતંત્ર પંથ પોતાના હમકારોથી જુદા પડ્યા ત્યારે તે નવા પંથવાલાઓને કે હમા અનજીમનને પુછવામાં આવ્યા હતા નહિ. તમે સાહેબના મલતા વિષેકે કોમ અને દીનના કાનુનોની જળવણી ખાતર આ સવાલો પુછે છે. તમે સાહેબના મલતા વિષેકોની નેમ ધણી ઉમદા છે, અને તે સાહેબોની મકસદ વિષે શક ઉઠાવવો એ ધણું ગેરવાજબી છે. જેવા નેક નિષ્ઠાથી સવાલ પુછનારાઓએ સવાલોની હારમાળા ગોઠવી છે, તેવીજ નેક નિષ્ઠાથી જવાબ આપનારાઓએ પવિત્ર જરથોસ્તી દીનનાં ફરમાનો અનુસાર જવાબો આપવા જોઈએ. જે તે મુજબ કરવામાં આવે અને જવાબો સવાલ પુછનારાઓને નાપસંદ લાગે તો કસુર જવાબ આપનારાઓનો નથી. જાહેર પ્રજા પ્રમાણિક નિષ્ઠાથી જવાબ આપનારાઓની પ્રતિષ્ઠા કરવાને સામર્થવાન છે.

ઇસ્વી સને ૧૯૦૬નાં વર્ષથી ‘ફસલી સાલ મંડળ’ ની સ્થાપના થઈ ત્યારથી એરવદ નોશેરવાન જરજોજ દેશાઇ વર્ષનાં છ ગાહામ્યારોનાં જશન ખીજા હમશરીકો સાથે જરવખતે કરતા હતા. ‘ફસલી સાલ મંડળ’ની તે વેળાએ માન્યતા હતી કે વર્ષના પહેલો માહ દએ છે, અને તે માન્યતા મુજબ દએ માહ પહેલો ગણી સઘળાં છ જશનોમાં રોજમાહ ભણુવામાં આવતા હતા. એરવદ નોશેરવાન દેશાઇને મોટો જાતીભોગ આપવો પડ્યો. તેઓએ ‘ફસલી સાલ મંડળ’ નાં કાર્યને આજસુધી ટેકો આપ્યો છે. પોતાની ગરીબ હાલત છતાં પોતાનું પ્રમાણિક મત છોડ્યું નથી. ‘ફસલી સાલ મંડળ’ નું કામ આગળ વધતાં નવી શોધખોળોને પરિણામે સાબિત થયું કે વર્ષનો પહેલો માહ દએ નહિ પણ ફરવરદીન

છે. ત્યારથી તે આજ સુધી ‘ફસલી સાલ મંડળ’ના અનુયાયિઓ માહ ફરવરદીનને દીની વર્ષનો પહેલો માહ ગણી પોતાનાં ભણતર અને ક્રિયાકર્મ કરે છે. મરહુમ એરવદ શેહરીઆરજી દાદાભાઈ ભરૂઆએ પોતાની સાધારણ હાલત છતાં ‘ફસલી સાલ મંડળ’ને શ. ૭૦૭ ની રકમ સંપુરદ કરી ઉમેદ દર્શાવી હતી કે ફસલી ગણત્રિ પ્રમાણેના ફરવરદેગાનના દસ દિવસો ઉપર જરથેસ્તી દીની રસમ મુંજવ સધળી ક્રિયાઓ કરાવવી. એ રકમનું વ્યાજ ફરવરદેગાનની સધળી ક્રિયાઓ કરાવવા પુરતું ન હોવાથી મરહુમ શેઠો સર દોરાબજી અને સર રતન તાતા, સર શાપુરજી ભરૂઆ, શેઠો એફ. ઇ. દીનશા, રતનજી દાદાભાઈ તાતા, કવેટાવાળા શેઠ બરજેરજી પટેલ, અને બીજા સાહેબોએ નાણાંની મદદ કરી, તેને લીધે ઇસ્વી સને ૧૯૧૬નાં વર્ષથી ફરવરદેગાનની દસ દિવસની ક્રિયાઓ કરવાનું ‘ફસલી સાલ મંડળ’ એ શરૂ કરીધું. સધળો ‘આલાત’ પુનાવાળા મરહુમ દસ્તુર કેકોયાદ આદર્યાદ તરફથી મળ્યો. ‘ફસલી સાલ મંડળ’ ને ઉમેદ હતી કે ભગર સાથના આશ્રવનો શામેલગીરી આપી એ ક્રિયા કરાવવાને મંડળને સામર્થ્યવાન બનાવશે. ભગર સાથના આશ્રવનોની નામરજીને સમ્યે ‘ઝેદાવગ’ હમકારનાં મુળ મહક અંકલેસરના એક સુનંદા ધર્મગુરુ એરવદ ફરામરોજ નોશેરવાન, જેઓની કાર્તિ હિંદુસ્થાનનાં અનેક મહકોએ મશહૂર હતી, જેઓએ ક્રિયાકર્મનું જ્ઞાન એક સુનંદા આશ્રવન, વાઝાગાંધીની અગિયારીના વડા, મરહુમ સોરાબજી બેજનજી ભરૂઆ તરફથી સંપાદન કરીધું હતું, તેઓએ પોતા સાથે અંકલેસરના એક જવાન આશ્રવન યોજાદાથેગરીનું પાકટ જ્ઞાન ધરાવનાર એરવદ રસતમ અરદેશર સાથે મળી, ‘ફસલી સાલ મંડળ’ની ફરવરદેગાનની ક્રિયાઓ ‘વેહિજકી’ દીની રોજમાહ ભણી શરૂ કરીધી. તેઓએ પોતાનાં ‘બરેજનુમ’ સામેત રાખી, પુનાતા દસ્તુર કેકોયાદના ‘આલાત’થી, નવો ફસલી ‘આલાત’ તૈયાર કરીધા વગર, ‘બ દસ્તુરીએ દસ્તુર જમાને’થી, અંકલેસરના સ્વતંત્ર પંથના કાનુન મુંજવ, સધળી ક્રિયાઓ શરૂ કરીધી; એ સધળી ક્રિયાઓ વેળા, ‘જમશેદજી નશરવાનજી પીટીટ ઓરફનેજ’ના નાવર મોરતબની તાલીમ આપનાર નામાકિત ઉસ્તાદ એરવદ બરજેરજી એરયજી બખ્ત, એરવદ નેશેરવાન બરજેરજી દેશાઈ અને બીજા આશ્રવનોની શામેલગીરી આપી હતી. દીની સાલની ગણત્રિ મુંજવનાં ક્રિયાકર્મની આ ખરી પહેલવહેલી શરૂઆત હતી. ‘સિદ્દિસલા,’ ‘આલાત’ અને ‘દસ્તુરી’ નો કાષ્ટએ સવાલ ઉઠાવ્યો હતો નહિ.

ઇસ્વી સને ૧૯૧૮ સુધી આ ફરવરદેગાનની ક્રિયાઓ ચાલુ રહી,

અને જરથોસ્તીઓને લાગ્યું કે ફસલી સાલની દીની ગણત્રિ મુજબ સઘળી ક્રિયાઓ કરવા કરાવવાને વખત નજદીક આવી લાગ્યો છે. ઇસ્વી સને ૧૯૧૬માં મરહુમ અશો નર શેઠ મેહેરવાનજી મચ્છરજી કામાએ ‘ફસલી સાલ મંડળ’ની આગેવાની પોતાના હાથમાં લઇ, એક મોટી નાણાંની રકમ પીટીટ, એડનવાલા, કામા અને બીજાં કુટુંબો તરફથી એકઠી કરી, ફસલી સાલની દીની ગણત્રિ મુજબ વર્ષના ૩૬૫ દિવસ સઘળી ધાર્મિક જરથોસ્તી ક્રિયાઓ કરાવવાની શરૂઆત કીધી, અને અંકલેસરના હમકાર આશ્રવનો એરવદ ફરામરોજ નોશેરવાન અને રસ્તમ અરદેશર જેઓ દીની રોજ માહ બચ્ચતા હતા તેઓ સાથે ભગર સાયના એરવદ ખુરશીજી એરચજી પાવરી અને બીજા આશ્રવનોને શામેલ કીધા, જે સાહેબોમાંના માત્ર એક ફસલી દીની ગણત્રિ મુજબના રોજમાહ બચ્ચી ક્રિયાકામ કરતા હતા. એ વેળાએ પણ ‘બરેબુમ’ અને ‘આલાત’ અસલી હતાં; ફસલી ‘બરેબુમ’ અને ‘આલાત’ મોરત્તમ કરવામાં આવ્યાં હતાં નહિ; તેવું કરવાની કાંઈપણ જરૂર હતી નહિ.

તમો સાહેબને રોજન છે કે મરહુમ બેહરામશા શરોફની આગેવાની હેઠળ કેટલાક યુનંદા ધર્મશુર સેહેબોએ શેહેનશાહી રોજમાહ શેહેનશાહી ‘બરેબુમ,’ શેહેનશાહી ‘આલાત’ સાબિત રાખી, ફસલી દીની ગણત્રિ મુજબ, ફરવરદેગાનના દિવસોની ક્રિયા કરવી ચાલુ કીધી છે, જે ક્રિયાઓ પહેલે કુર્લા ખાતે, અને હાલ વાસિવરા મધે કરવામાં આવે છે; અને જ્યારે ‘ફસલી સાલ મંડળ’ તરફથી અને તમો મલતા વિષેકે તરફથી ફરવરદેગાનની ક્રિયા બરવખતે કરવામાં આવે છે, ત્યારે જરથોસ્તીઓ સારી સંખ્યામાં તે ક્રિયાઓમાં ભાગ લેવા આવે છે. વળી તમો સાહેબને ખબર છે કે એક મરહુમ બાનુ બાઇ પીરોજ રસ્તમજી કાપડીઆએ એક સંસ્થા ઉભી કરી ફસલી દીની ગણત્રિ મુજબ શેહેનશાહી આતશ બેહરામો અને શેહેનશાહી આદરનાંમાં ફસલી ક્રિયાઓ કરાવીને ફસલી ‘માયી’ ચહુડાવતાં હતાં. પણ તમને ખબર હશે નહિ કે આપણી કોમના બે જીન્નતગુજન દસ્તુર સાહેબો પોતાના વડીલ મુરખ્ખીઓની ક્રિયાઓ અને પોતાની વર્ષગાંઠ દીની ફસલી ગણત્રિ મુજબ કરતા કરાવતા હતા.

હાલ સુધીમાં જરથોસ્તીઓનાં નેક નયાગાનોએ કરાવેલી ‘હુસ્મોદી’ રોજમાહની ગણત્રિની ક્રિયાઓ, તેમજ ઉપર વર્ણવેલાં મંડળો, બાનુઓ અને ગૃહસ્થોએ કીધેલી અને કરાવેલી ક્રિયાઓ સાબિત, રાસ્ત અને બરહક

યષ્ઠ છે. તે સધળી ક્રિયાઓનો આવાજ દાદાર અહુરમજ્દાની દરગાહે પુગ્યો છે. આ ક્રિયા કરાવનારાં બાનુઓ, ગૃહસ્થો અને મંડળો વચ્ચે અનેક પ્રકારની મતફેરી હોય; પણ નેક નમ્રતથી કીધેલી અને કરાવેલી ક્રિયાઓ સામે ગુમાન લઇ જવાનો કોઇને પણ હક નથી.

હું આપના સવાલોનો જવાબ હાય ધરું છું છું;—

સવાલ ૧. “‘આતશ કદેહ’ શબ્દ ધણોજ દ્વીઅર્થી (ambiguity) હોવાથી, એનો ખરો અર્થ ‘આતશ આદરાંન’ કે ‘આતશ દાદગાહ’ થાય છે?”

જવાબ—‘આતશ કદેહ’ શબ્દની ઉત્પત્તિ પહલવી ભાષામાં આવતા (‘=આતશ-ઇ કતઇ’) ઉપરથી થઇ છે. પહલવી શબ્દ (‘=કતઇ’) ની ઉત્પત્તિ અવસ્તા ધાતુ (‘=“ખોડવું”’) ઉપરથી થઇ છે; તેનો ભૂત કૃદંત (‘=“ખોડેલું”’); અને તેનું પહલવી રૂપ (‘=કત’) થયું; ઉપરથી પહલવી વિશેષણ (‘=કતઇ’) ઉપજ્યું. અવસ્તા=પહલવી શબ્દના અસલ અર્થ ઉપરથી તેનો ખીજો અર્થ “ધર” થયો. એ પહલવી શબ્દ ઉપરથી નકળેલો ફારસી શબ્દ આજે પણ ઇરાનમાં “ધર”ને અર્થે વપરાય છે;—જેમકે ‘મય-કદહ’ (‘=“દાર પીવાનું મકાન”’), ‘બુત-કદહ’ (‘=“મુર્તિનું મંદીર”’), ‘આતશ-કદહ’ (‘=આતશનું મકાન’). આપણે જેમ જેમ વ્યાકરણના કાયદાઓથી અને ભાષાથી અજાન થતા ગયા, તેમ તેમ દીન આઇનના સવાલોની સમજીતી આપવી મુશ્કેલ થતી ગઇ. પહલવી સાહિત્યમાં ‘આતશ કદેહ’ શબ્દ કમયાવ છે. પહલવી સાહિત્યમાં ‘આતશ-ઇ કતઇ’ મળે છે, જેનો અર્થ “ધરનો આતશ”; ખીજો કાંઇ પણ અર્થ થઇ શકેજ નહિ.

‘આતશ-ઇ આદરાંન’નો અર્થ “આદરોનો આતશ,” યાને “એકથી વધુ ‘આદર’ (=અવસ્તા ‘આતર’)ને સાથે મેળવી ઉપજાવેલો ‘આતશ’;” ઇરાનીઓ ‘આતશ-ઇ આદરાંન’ નામ તે આતશને આપતા કે જેમાં સોલ ‘આદરો’ સાથે મેળવી એક ‘આતશ’ બનાવવામાં આવતો. ‘આતશ-ઇ આદરાંન’ ‘આતશ-ઇ વરહારાન’થી ઉતરતા દરજ્જાનો આતશ છે. બુવેા ડોક્ટર જીવનજી જમશેદજી મોદીનું પુસ્તક “Religious Ceremonies and Customs of the Parsis,” પાનાં ૨૩૬-૨૪૨.

‘આતશ-ઇ દાદગાહ’માં આવતો ‘દાદગાહ’ શબ્દ અવસ્તા પહલવી ‘દાતગાસ’ ઉપરથી ઉપજ્યો છે. જ્યારે જરથોસ્તીઓ ધરના આતશ સન્મુખ ઉભા રહી ‘આતશ નીયાયેશ’ કરતાં આતશને નમસ્કાર કરે ત્યારે ધરના આતશને ‘આતશ-ઇ દાદગાહ’ની ઉપમા આપે છે. જે ગામ કે

સ્થલે જરથોસ્તીઓ ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ પરકાતી શકે નહિ ત્યાં તેઓ ‘આતશ-ઘ દાદગાહ’ યરપા કરી સંતોષ પામે છે. આગલા જરથોસ્તીઓ પોતાનાં ઘરના આતશ યાને ‘આતશ-ઘ કતઘ’ને એટલે પવિત્ર રાખતા હતા કે દરએક જરથોસ્તીનું ઘર ગોયા એક ‘આતશ-ઘ દાદગાહ’ હતું; પણ જ્યારથી જરથોસ્તીઓ પોતાનાં ઘરોમાં જુદદીનો વગર પોતાનું કામ ચલાવી શક્યા નહિ, ત્યારે તેઓ સ્થલે સ્થલે ‘આતશ-ઘ દાદગાહ’ યરપા કરી, પોતાનાં પવિત્ર ભણુતર અને ‘વંદગી માટે પોતાનું ઘર છોડી ‘આતશ-ઘ દાદગાહ’માં જવા લાગ્યા.

સવાલ ૨) — “જે આ ‘ફસલી’ આતશ-કદેહને ‘આતશ-આદરાંન’ તરીકે ઓળખાવવામાં આવે તો આ નવી બંધાએલી ફસલી અગિઆરી ધર્મ તથા રેવાજની નજરે કાયદેસર ગણાય કે?”

જવાબ — “આતશ કદેહ’ શબ્દના અર્થ વિષે મેં સવાલ પહેલાના જવાબમાં ખોલસો આપ્યો છે. જે સોળ ‘આદર’ યાને ક્રિયા કરી ઇજ્જત આતશોને સામટા કરી, જે મુજબ આપણી ઇરાનથી આવેલી સદ્ગતી રેવાયતોમાં ફરમાવ્યું છે, તેમ, તે સામટા કીધેલા આતશને તખ્તનશીન કરી, હમા અન્બુમન પોતાના એતેકાદ મુજબ તે તખ્તનશીન કીધેલા આતશની નીચાયેશ કરી, જે ટોળાએ તે ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ની સ્થાપના કીધી હોય તે ટોળાને લાગતાવળગતાઓ જશન કરી તે ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને જરથોસ્તીઓની પરસ્તેશગાહ તરીકે ખુદશા મુકે તો તેને ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને તખ્તનશીન કરવા બાદ, કોઇ પણ સમયસર ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને માટે યરપા કીધેલાં મકાનમાં જુદદીનોતે આવવા દેવા જોઇએ નહિ; જે મરામતને ખાતર જુદદીનોતે મકાનમાં લઇ જવાની જરૂર પડે તો જરથોસ્તીઓએ ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને તે મકાનમાંથી બીજાં પવિત્ર મકાનમાં લઇ જઇ રાખવા, અને મકાન દરૂસ્ત થઇ રહેવા પછી, મકાનને જરથોસ્તી ધર્મગુરુઓ પવિત્ર કરી નાખે, ત્યારબાદ ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને પાછા તેને તખ્તે બેસાડવા.

સવાલ પુછનારા સાહેબો ‘ફસલી આતશ કદેહ’નો શું અર્થ કરે છે તે હું જાણુતો નથી. એક ‘આતશ-ઘ આદરાંન’ને કદી પણ ‘આતશ કદેહ’ને નામે ઓળખાવી શકાય નહિ.

સવાલ પુછનારા સાહેબો ‘અગિઆરી’ શબ્દ સંસ્કૃત ‘અગ્નિ’ (==“અગ્નિનું મંદીર”) ઉપરથી નિકળ્યો છે, અને તેનો અર્થ “અગ્નિ યાને આતશનું પવિત્ર મકાન” થાય છે. મારી વિનંતિ છે કે આતશ-ઘ

આદરાન' જે ધરાની નામ છે તેને બીજી ભાષા ઉપરથી લીધેલા કોઈ શબ્દોથી સમજાવવું નહિ.

‘આતશ-ઇ આદરાન’ને માટે ફરમાવેલી ક્રિયા કીધા વગરના કોઈ પણ ‘આતશ’ને ‘આતશ-ઇ આદરાન’નું નામ કાયદાપુર્વક આપી શકાય નહિ. જરથોસ્તી ધર્મ તથા રેવાજ તેની વિરૂદ્ધ છે.

સવાલ ૩) — “કોઇથી આલાત બરપા કરવાની, તેમજ કેબલો પર-થાવવાની ક્રિયા, અંબુમનની સંમતી તેમજ અંબુમનના સભ્યોની સાક્ષી રૂપી હાજરી વગર થઇ શકે કે ?

જવાબ—જ્યારે પણ એક પુરૂષ, એકથી વધુ પુરૂષો કે એક સંસ્થા પોતાને માટે તેમજ પોતાના મલતાવિષેકો માટે એક ધાર્મિક મકાન બંધાવવાનું મંડાણ કરે ત્યારે, તે ધાર્મિક મકાન બંધાઇ પુરૂ થવા બાદ તેમાં આતશનો કેબલો પરઠાવવાની, ‘આલાત’ બરપા કરવાની ક્રિયા કરે ત્યારે, તે પુરૂષ, પુરૂષો કે સંસ્થા પોતાના મલતાવિષેકોને ઇજન કરી બોલાવે, અને તેઓની હાજરીમાં શુભ શરૂઆતથી મુહુરત કરે એ રેવાજ છે. જેઓ એક પુરૂષ, પુરૂષો કે સંસ્થાનાં કાર્યની વિરૂદ્ધ હોય તેઓને નોતર કરી પોતાનાં શુભ મુહુરતનાં કાર્યમાં કોઈ પણ પ્રકારનું ભંગાણ પાડનારાઓને શામેલ કરવા ગેરકાનૂની ગણાય છે. જ્યારે એક પંથમાં બે મત હોઇ બે તરફ પડ્યાં હોય ત્યારે, જુદા જુદા પંથ કે તરફના ‘આતશ-ઇ વરહરાન’ કે ‘આતશ-ઇ આદરાન’ બરપા કરનારા અને પરઠાવનારા સાહેબોએ, આગલા જમાનામાં વિરૂદ્ધ પંથીઓની હાજરીથી રીટનો નહિ થાય તેની તકેદારી અને સાહુચેતી લીધી હતી, કે જેથી પવિત્ર ઇન્જેલા કુવામાં કાંઈ મુરદાર વસ્તુ નાખી, ક્રિયા બંધ પાડે, કે નીરંગ-ઇ દીન’ની ક્રિયા વખતે કાંઈ નહિ ઇચ્છવા જોગ કાર્ય કરી વિરોધીઓ શુભ કામ થતું અટકાવે નહિ.

સવાલ ૪) “જો નવા સ્વતંત્ર ફસલી-આલાત બરપા કરવા માટેની સંપૂર્ણ જરૂરી ક્રિયાઓ જાહેરમાં નહિ હોય, તો પછી ‘આતશ-આદરાન’ થઇ શકે કે ? જો ‘આતશ-આદરાન’ નહિજ થઇ શકે, તો પછી માત્ર ‘આતશ-દાદગાહ’જ રાખે તો તે વાજબી ગણાય કે ?”

જવાબ—‘આલાત’ બરપા કરવાનું ક્રિયાકર્મ જરથોસ્તી કામના કોઈ એક પુરૂષ, પુરૂષો, સંસ્થા કે સંસ્થાઓ કે કોઈ પંથનો ઇજનરો નથી. આજે વર્ષો થયાં ફસલી સાલની દીની ગણતરી મુજબ સઘળું ક્રિયા કર્મ ચાલુ કરવા અશો બેહદીનો તત્પર છે, જેઓ પોતાની બંદગી ગુજરતાં ફસલી રોજ માહ લણે છે. આ નવું મકાન બરપા કરનારાં પીટીટ, કામા

અને ખીજાં ઇરાની બુન્યાદનાં ઉમદા બાનુઓ અને ગૃહસ્થો વર્ષો થયાં હમકાર થયાં છે; એ બાનુઓ અને ગૃહસ્થો ભણનાર, ગણનાર અને જર-તોસ્તી દીન ઉપર ચુસ્ત એતેકાદ ધરાવનાર છે; તેઓએ પોતાની આસ-પાસ જરતોસ્તી ધર્મગુરુઓની એક વાતાવરણ પેદા કીધી છે. એ જરતોસ્તી ધર્મગુરુઓ જરતોસ્તી દીની મત મુજબ ‘આલાત’ કેમ બરપા કરવો તેની સઘળી ક્રિયાને લગતી વિગતોની તજસ્સુસ કરી તૈયાર થયલા હોવા જોઈએ, અને ‘બરેબુમ’નો સિલસિલો, ‘આલાત’નો સિલસિલો, ‘દસ્તુરી’ વિગેરે સઘળી જરૂરી તરતીઓથી વાકેફગાર હોવો જોઈએ. જ્યારે અનબુમનનાં આતશબેહરામ સ્થાપવામાં આવ્યાં ત્યારે વાડીયાળનાં આતશબેહરામના સાહેબોએ તેની સામે પોતાનો વિરોધ પ્રદર્શિત કીધો હતો; તો એક નવો વિચાર ધરાવનાર ટોળો પોતાનું નવું કાર્ય શરૂ કરે ત્યારે જે ટોળાના વિચારથી પોતે બુદ્ધા પડે તે બુનો અસલ ટોળો નવા ટોળા તરફ પોતાની વિરૂધ્ધતા બતાવે એ કુદરતી છે. પણ તમે જેવા નેક મનસ્વીના સાહેબો, જેઓ ફસલી રોજ-માહ ભણવાની તરફેણમાં છો, તમે સાહેબના દીનદાર મલતાવિષેકો, જેઓ આયંદે ‘ફસલી આલાત’થી ફસલી રોજ-માહ ભણવાનું શરૂ કરનાર છે, તેઓએ પોતાની કામનાં જે બાઇ બેહનો પોતાનો પવિત્ર દીની કેબલો બરપા કરવા માંગે છે તેઓની મદદે આવી, તેઓને તમારાં પોતાનાં જ્ઞાનનો દહાવો ચખાડી, આ કામ સરંજમ ઉતારવા દાદાર અહુરમજ્દાએ તમારે માથે નાખેલી પવિત્ર ફરજ બજાવવી જોઈએ. એ પવિત્ર ફરજ બજાવવાથી તમે ઉપર દાદાર અહુરમજ્દાના ઉત્તમ આશિર્વાદો ઉતરશે; કામને એકત્ર કરવાથી કામ તમારા મલતાવિષેકો તરફ હમેશ માનની નજરથી જશે. આપણે સઘળાં જેઓ જરતોસ્તી છિયે, જેઓ ભલી માજદયસ્તી દીન આગળ વધે અને એ દીનમાં જન્મેલાંઓ વધારે ચુસ્ત એતેકાદથી માજદયસ્તી દીન પાળે એવું ઇચ્છનારાં છિયે તેઓની ફરજ છે કે જે શીદ્સુરીની માન્યતામાં આપણે બુદ્ધાં પડતાં હોઇએ તે બાબુએ રાખી આપણી ધમાન-દારીમાં એકત્ર થઇએ.

સાદો જવાબ આ છે : ‘આલાત’ કેમ બરપા કરવો તે વિષે ધર્મ-પુસ્તકોમાં સઘળું લખાણ છે. આપણી વચ્ચે ગમે તેવી મતફેરી હોય તોપણ, ધર્મપુસ્તકોને માન આપવા આપણે સઘળાં જરતોસ્તીઓ અંધાયલાં છિયે. જે તમે સાહેબના મલતાવિષેકોએ ‘ફસલી સાલનાં આલાત’ બરપા કરવાનું કામ આ વખત આગમચ ઉપાડ્યું હતે તો આ ફસલી સાલની ગણતરીના રોજ-માહ ભણી ધર્મનું મકાન ઉભું કરનારાઓએ

તમારા ઉમદા જ્ઞાનનો ભેદ પામ્યો હતો. હમે તે ભેદ જાણતા નથી. ફક્ત 'આતશ-છ આદરાંન' ઉભું કરનાર બેહદીનો અને આશ્રવનોએ સધળા સવાલો ઉકેલ્યા હોવા જોઇએ, અને ધર્મનાં ફરમાન મુજબ 'ખરેખુમ', 'આલાત', 'દસ્તુરી' વિગેરેનો નિર્ણય કરી 'આતશ-છ આદરાંન' સ્થપાશે અને તે તેઓનાં શુભ કામમાં આપણે સધળા ફક્ત માન્યતા ધરાવનારાઓએ તેઓને ભક્તી દોઆઓ દઇ તેઓનાં કામમાં ફત્તેહ ઇચ્છવી જોઇએ.

'આતશ-છ આદરાંન' ખરપા કરવાં કે 'આતશ-છ દાદગાહ' ખરપા કરવાં તે સ્થાપકોની ઉપર છે.

સવાલ ૫)—“ખરેખુમ માટે 'દસ્તુરી' લખવાની જરૂર છે કે? અને કેવી રીતે?”

“દસ્તુરી લખતી વખતે કેટલાક મોખેદો દસ્તુરનું નામ લીએ છે. જ્યારે કેટલાક મોખેદો 'દસ્તુરે ખન જમાન' કરીને લખે છે. ત્યારે અસલમાં દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાતી હતી? અને દસ્તુરી લેવાની મતલબ શી હતી? તથા હજી પણ દસ્તુરી કેવી રીતે લેવાય છે? આ આપદનો વિગતવાર તુલોતવીલ ખુલાસો કરવાની મેહરબાની કરશો.

જવાબ—અસલ જરૂરોસ્તીઓ જે રીતે પોતાની દીન પુર એતે-કાદથી પાળતા હતા તે ફક્ત સાલના રોજ-માહની ગણત્રિથી દીનને નવેસરથી વધુ ઉસ્તવારીથી વળગી દીનનાં સવળાં કામો અસલની ખાલેસ હાલતે લાવવાની નેમ હોવાથી દીનના કોઇ પણ કાનુન કે નિયમનો ભંગ કરવો જોઇએ નહિ; એટલા માટે ફક્ત દીની ગણત્રિથી ક્રિયા કામ કરનારે 'દસ્તુરી' પઢવી અવશ્ય છે. ફક્ત 'આતશ-છ આદરાંન'નો કોઇ વડો પંથકી નેમાય અને તેને મોરત્તબ કરવામાં આવે તે આગમય પહેલે 'ખરેખુમ' લેનારે 'દસ્તુરી' આ રીતે લખુલી: 'પ દસ્તુરી-છ હોરમેજદ ઉ અમેપારપેદાંન, પ દસ્તુરી-છ દસ્તુર જમાને.' કોઇ વડો પંથકી નેમાવા પછી તે પંથકીનું 'દસ્તુરી'માં નામ લઇ 'દસ્તુરી' લખે.

મેં આગળ ખુલાસો કીધો છે કે મીનોએહર હોમજના સાથવાળા અને ગોદાવરા આશ્રવનો 'પ દસ્તુરી-છ દસ્તુર જમાને' પઢે છે, સખ્ય કે તેઓને માથે કોઇ દસ્તુર કે વડો પંથકી નથી.

અસલમાં અવસ્તા જમાનામાં 'દસ્તુરી' આ રીતે લખાતી હતી. ક્રિયા કરનાર હમકારનો વડો ક્રિયા માંડનાર જોતી 'યથા અહુવધર્યો જઆતા ક્રામે ઋતે' શબ્દો બોલતો. તેની સાથે મળી ક્રિયા કરનાર 'રાથ્વિ' કે 'આતરે વખ્શ' એકલો, જોતી સન્મુખ અદ્યવાળી ઉભો રહી, 'યથા અહુ વધર્યો યો જઓતા ક્રામે ઋતે' શબ્દો ઓચરતો. એ પછી તુરત

વડો ક્રિયા માંડનાર જોતી 'અથા રતુશ અપાતયિત હય કા અપવ વીદવાઓ
 ઋઓતુ' શબ્દો મોલતો. એનો ખુલાસો આ છે કે 'જોતી' યાને વડો
 ક્રિયા માંડનાર 'અહુ' યાને મુલકના શહેનશાહની ફરમાયેશથી ક્રિયા કરતો.
 'જોતી'એ મુલકના શહેનશાહની 'દસ્તુરી' યાને વડપણ જાહેર કરવા બાદ
 'જોતી'ના હાથ તળે ક્રિયામાં શામેલ થનાર 'રાશ્વી' મુલકના શહેનશાહની
 દસ્તુરી જાહેર કરતો, અને ત્યાર બાદ 'જોતી' મુલકના સૈથી વડા ધર્મ-
 ગુરૂ યાને 'રતુ'ની દસ્તુરી કબુલતો. જીવો માફ પુસ્તક 'નીરંગ-૯' કુસ્તી
 ખસતન,' સદા ૪૧-૪૬.

'દસ્તુરી' લેવાની મતલબ આ છે: અશો જરથુસ્ત્ર જન્મ્યા તે
 ઘડીએ તેઓએ 'યથા અહુ વધર્થો જઓતા ક્રામે ઋતે' શબ્દો ઓચરી
 દાદાર અહુરમજ્દાની 'દસ્તુરી' કબુલી હતી. દાદાર અહુરમજ્દાએ 'અથા
 રતુશ અપાતયિત હય કા અપવ વીદવાઓ ઋઓતુ' શબ્દો ઓચરી અશો
 જરથુસ્ત્રને કુલે જગતના 'રતુ' યાને દીની સરદાર નેમ્યા હતા. આ
 'દસ્તુરી' ભણી કદીમ-ઉલ્લ-અયામથી આપણા પુરાતન કાળના જરથોસ્તી-
 ઓએ વિધિપૂર્વક અહુરમજ્દા અને જરથુસ્ત્રની સાથે સિલસિલો ચાલુ
 રાખ્યો. તે સિલસિલો દરેક જરથોસ્તી પોતાનાં 'સરોશયાજ'નાં નાનામાં
 નાનાં ભણતરથી અને મોટામાં મોટાં ભણતરમાં આશ્રવનો, યોજદાથ્રેગરો,
 જોતીઓ, રાશ્વીઓ, આતરેવખ્શો આજ સુધી ચાલુ રાખે છે અને રાખવો
 જોઈએ: દાદાર અહુરમજ્દાએ અશો જરથુસ્ત્રને 'અહુનવર'નું પવિત્ર
 વચન શિખવ્યું; અશો જરથુસ્ત્રએ પોતાના શાગેરદોને શિખવ્યું; તે અશો
 શાગેરદોના વખતથી આજ સુધીના સમગ્ર જરથોસ્તીઓ એક સાંકળ રૂપી
 બંધથી આ 'દસ્તુરી'નાં 'અહુનવર'નાં વચનથી અહુરમજ્દા અને અશો
 જરથુસ્ત્ર સાથે જોડાયેલા છે. જ્યાં સુધી 'આપણે 'દસ્તુરી' ભણી
 આપણા પવિત્ર રેદબર સાથે બંધાયેલા રહીશું, ત્યાં સુધી આપણુ
 જરથોસ્તીઓનું યુરૂં ઇચ્છનારાઓ આપણી ઉપર ફાવશે નહિ, ત્યાં સુધી
 આપણી ગમે એટલી મનફેરીઓ છતાં આપણે જરથોસ્તીઓ 'મિથ્ર'ની
 જાળરથી અકેક સાથે જોડાયેલા રહીશું.

સાહેબ, તમારા સવાલમાં 'મોએદો' વિષે બોલે છે. આજ રોજે
 જરથોસ્તી ધર્મગુરૂઓમાં કોઈ પણ 'મો'બદ='મયુપત' નથી. ઇરાનથી
 આવેલા તેર્ગેસંધ ધવળ માત્ર એકજ 'મયુપત'='મો'બદ' હિંદુસ્તાનમાં થઈ
 ગયા; હાલે કોમમાં 'દસ્તુરો' અને 'આશ્રવનો' છે. હિંદુસ્તાનની ભાષામાં
 તેઓને 'અંધ્યારૂ' (=અધ્વર્યુ) કે 'ગોર' (=ગુરુ) તરીકે ઓળખ્યે છિયે.
 કોમમાં હાલે કોઈ પણ 'એરવદ' (=અએથ્રપદતિ) ના દરજ્જાને લાયક

નથી. આપણા ધર્મગુરૂ સાહેબોની પરકામના જાણકારો ઠેકડી કરે નહિ તે માટે આપણી ભાષાના ઉપયોગમાં સચેત સાવધાન થવાની જરૂર છે.

સવાલ ૬—“આવી ‘દસ્તુરી’ જાણવાના પુરાતન રેવાજને આધારે, એક દસ્તુર સાહેબને સાધારણ યોજદાથેગર મોખેદો ઉપર કેટલી જાતના હક ભોગવવાનો અધિકાર મળે છે? તેમજ તે અધિકાર હાલ સુધીમાં કેટલે અંશે કાર્યસાધક રીતે વપડાયો છે તેના જેટલાથી દાખલા તમે સાહેબ જાણતા હોવ, તો સર્વે વિગતવારે જણાવવાની કૃપા કરશોજી.”

જવાબ—એક આશ્રવન જે ખરો અશો, ઇન્સારી અને પરહેજગાર હોય, અશો જરથુસ્ત્રની દીનથી પુરતી રીતે વાકેફગાર હોય તોજ તેને ‘દસ્તુર’ નેમવે. અવસ્તા ભાષામાં એક ‘દસ્તુર’નો એલકામ ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ છે. ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ યાને ‘તદન અશો જરથુસ્ત્રના જેવા.’ જે એવા એક ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ દસ્તુર હોય, તેની ‘દસ્તુરી’ તળે એક યોજદાથેગર ધર્મગુરૂ જરતોસ્તી દીનની ખેદમત યજ્ઞવતો હોય તો એવા ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ દસ્તુર અશો જરથુસ્ત્રના જેટલાજ માનને લાયક થાય. જે એવા ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ દસ્તુર આએ કીનાખોર હસદથી ભરપુર દુનિયામાં પેદા પડતા નહિ હોય તો જરતોસ્તીઓને ‘દસ્તુર’નું કામ નથી.

પહલવી ‘દાતસ્તાન-ઇ દીની’, પોરસીસ્ત ૪૭ માં જણાવવા મુજબ એક મોટી ખુબના યોજદાથેગર આશ્રવનમાં પંદર ગુણ હોવા જોઇએ:-૧) ‘અવીજેહ-હેમ’, ૨) ‘આસ્નીત-ખત’, ૩) ‘દીન-વાસ્પોહરકાન’, ૪) ‘યજ્ઞદા-મીનીતાર’, ૫) ‘મીતીવીનિસ્ત’, ૬) ‘પાક-મીનિસ્ત’, ૭) ‘રાસ્ત-મીનિસ્ત’, ૮) ‘ખતી-કુનિસ્ત’, ૯) ‘યોશદાસ્ત-તન’, ૧૦) ‘શીવા હુજવાન’, ૧૧) નર્મ-નસ્ક’, ૧૨) રાસ્ત-અવસ્તા’, ૧૩) ‘પાતયાવ-સાજિસ્ત’, ૧૪) ‘ખુપ-નીરંગ’ અને ૧૫) ‘અવહાર અજ્ઞાન.’ આએ જમાનાના યોજદાથેગર આશ્રવનોમાં જે આ ગુણો હોય, જે યોજદાથેગર પાવમહલની ક્રિયા કરનાર આશ્રવન પોતાની કામ અને પોતાની દીનને જોખ આપે તેવો હોય, જે યોજદાથેગર આશ્રવન એવું ચારિત્ર ધરાવતો હોય કે તેની હાજરીથી જરતોસ્તી ઉમ્મતને પવિત્રાઇનો પ્રવાહ મળતો હોય, તો તેવા એક આશ્રવનની ઉપર સત્તા ધરાવનાર વડો ધર્મગુરૂ કાંઇ પણ અકોશ મેળી શકે નહિ. હાલમાં જે રીતે ‘દસ્તુર’ અને ‘યોજદાથેગર’ ‘બરેષુમ’ની ગણના કરે છે તે મુજબ તમે સાહેબના સવાલનો જવાબ નામુનાસેબ બદકે મુશ્કેલ છે. મારા મુકદદમા ઉપર નજર કરશોજી. ફસલી કે અસલી, શહેનશાહી કે કદીમ, હિંદુસ્થાની કે ઇરાની જરતોસ્તીઓમાં ‘જરથુસ્ત્રોતેમ’ દસ્તુર નહિ હોય તો દસ્તુરનો અધિકાર કાર્યસાધક રીતે કદીથી વપરાય

નહિ. જ્યારથી ‘દસ્તુરી’નો અર્થ મકાનના મુતવલીઓના હાથ તળે દયા-યલા રહી તેઓનું રક્ષણ મેળવવાનો થયો ત્યારથી ‘દસ્તુરી’ના હાથ અને પગ પવિત્ર ‘અહુનવર’નાં વચનની જાળમાં નહિ, પણ આપસ્વાર્થ અને ‘પ્રુદશ્વહી’ની ગલીય સાંકળમાં સિકડાય છે. વળી આ પંથાપંથી અને નવી શ્રીદસુશ્રીઓના જમાનામાં નાસ્તિકો આસ્તિક અને આસ્તિકો નાસ્તિક ગણાય છે.

સવાલ—“ફસલી ‘બરેખુમ’ માટે હાલની કોઠેનીબી ‘દસ્તુરી’ લેવાય કે અને કોઈ રેવાણ દસ્તુર સાહેબથી તેવી ‘દસ્તુરી’ કળુલાય કે?”

જવાબ—નહિ સાહેબ, કદી પણ નહિ. જેઓ પૈસાથી ગળવે પુર થવા માંગતા હોય તેઓ ફસલી, અસલી, કદીમી, રસ્મી, સધળાં રૂપરંગ બદલે. જેઓ કામની અને દીનની સેવા બળવવા માંગે તેઓએજ માત્ર ફસલી દીની ક્રિયાકર્મ માટે બહાર પડવું, બીજાં સધળું તજ દેવું. ‘ફસલી બરેખુમ’ માટે ફસલી દસ્તુર સિવાય બીજા કોઈની ‘દસ્તુરી’ બણાય નહિ; શેહેનશાહી કે કદીમી કોઈ પણ ‘દસ્તુરની દસ્તુરી’ કદી પણ બણાય નહિ; વધુમાં જુવો સવાલ ૬ નો મારો જવાબ.

સવાલ ૮) “જો ‘ફસલી’ અગિઆરી બરપા કરે, તો પ્રથમ ફસલી નાહન, ફસલી બરેખુમ તેમજ નવા શ્વતંત્ર ફસલી આલાત બરપા કરવા પડે, તો તે કેવી રીતે બરપા કરવા અને બનાવવા તે કોઈ ધાર્મિક શાહ-દતથી જણાવશો.”

જવાબ—મારી વિનંતિ છે સાહેબ કે ‘અગિઆરી’ શબ્દને બદલે ‘આતશ-છ આદરાંન’ શબ્દ વાપરશો.

ક્રિયાનો સિલસિલો, રોજ-માહનો સિલસિલો, ‘આલાત’નો સિલસિલો, ‘બરેખુમ’નો સિલસિલો સામેત રહેશે, જો આપણું રાજ્ય ગયું તે આગમ્ય ‘હુસ્મોદી’ અને ‘વેહજકી’ રોજ-માહ હમેશ સાથે સાથે આપવામાં આવતા, તેમ સાથે રાખવામાં આવે તો.

જુવો વંદીદાદ પહલવી પરગરદ પહેલી: ‘ઓકનુ માહ વોહુમન હસ્ત શરિવર કે જમેસ્તાન દેલ’ (“હાલમાં માહ બહમન જે છે શહરિવર તે જમેસ્તાન યાને શીયાલાનું દેલ છે.”)

આ ટાંકેલો ફકરો ‘વેહજકી’ યાને દીની માહ અગિયારમો બહમન જ્યારે ‘હુસ્મોદી’ યાને રાજ્યદારી વર્ષના માહ છઠ્ઠા શહરિવરની મુકાબેલ હતો ત્યારે શુમારે ઇસ્વી સને ૩૯૨ થી ૫૧૧ નાં વર્ષમાં લખાયેલ હતો કે જ્યારે બહારની ફસલની શરૂઆત ‘હુસ્મોદી’ માહ આવાંથી થતી હતી. આ ફકરો મોબહાન મોબદ આદરબાદ મારરપેંદએ અવસ્તા વંદીદાદનાં

નુસ્કનો પહલવી તરજુમો કીધો ત્યાર પછી તુરત ઇસ્વી સનેની પાંચમી સદીમાં લખાયો હતો. જુઓ મારું લખાણ ‘જતસ્પરમ અને અશો જરતોસ્તનો દીસો,’ તા. ૩૦ મી એપ્રિલ, ૧૯૨૭ ઇસ્વી, પાનાં ૬, ૭, ૧૨, ૧૩, ૧૪. જ્યારે પણ આપણે ફસલી રોજ માહ બણવાનું શરૂ કર્યે ત્યારે તેની સાથે ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ સાથે મેળવા જોઈએ, જેમ સાસાની જમાનામાં આપણુ જરતોસ્તીઓના નયાગાનો કરતા હતા તેમ; અને તે મુજબ સાથે મેળવાજ પડશે, નહિ તો તવારીખમાં એવા ગુંચવાડા થશે કે આપણને ફસલી સાલની દીની ગણત્રિ દાખલ કરવાથી ઘણું ખમવું પડશે.

સહમજો કે આવતા દીની ફસલી માહ ફવદીન અને રોજ હોર-મજદથી આપણુ જરતોસ્તીઓનો એક લાગ, ફવદેગાન, ગાહાનખાર, મહિનાનાં જશનો, ખાજો, આફ્રીનગાનો, યસ્ન, વીસ્પેરદ, વંદીદાદ, વગેરે ક્રિયાઓ, બર વખતે દીની રોજ માહની ક્તુમનથી, કરવાનું શરૂ કરીયે, તો તે ફસલી દીની રોજ માહ સાથે ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ બણવા પડશે; જેમ કરવાથી આપણા નેક નયાગાનોએ ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ બણીને કીધેલી સઘળી ક્રિયાઓ અને આજ સુધી થયેલી સઘળી ક્રિયાઓ બરપા રહી, આપણી હવે પછી થતી સઘળી ક્રિયાઓનો સિલસિલો આગલી ક્રિયાઓ સાથે સોનાની સાંકળથી જકડાયલો રહેશે; આપણાં દીની ફસલી રોજ માહની ક્રિયા, આપણાં રોજ માહ ‘આલાત’, ‘બરજુમ’નો સિલસિલો સામેત રહેશે.

જેઓ ફસલી ફસલી બોલે છે તેઓએ પોતાનાં ધાર્મિક સાહિત્યનો કંકડો કારવ્યો નથી. જેઓ દુનિયામાં નામના માટે બહાર પડ્યા છે તેઓને અભ્યાસ કરવાની પુરસત નથી. મારા મરહુમ મુરખી પીતાશ્રીએ આજથી પાંચ દાહેકા આગમય, પહલવી સાહિત્યમાં ‘વેહીજકી’ અને ‘હુસ્મોદી’ બે તારીખો સાસાની જમાનામાં ધરાનમાં જાયેજ હોવાની વિગત જાહેરમાં મેળી હતી. મરહુમ જીન્નતગુજીન દસ્તુરજી સાહેબ એદલજી દારાબજી સંજાણાએ ઇસ્વી સને ૧૮૨૭ માં ‘બોરેહ વેહીજક’ નામનું પુસ્તક લખ્યું હતું. તેમાં ‘દીનકર્દ’ અને ‘જીનદહિશન’ પહેલવી પુસ્તકોની દલીલો આપી છે. તે દલીલોમાં ‘વેહીજકી’ અને ‘હુસ્મોદી’ વર્ષોની ગણત્રિ વિષે સંપૂર્ણ શાહદત મળે છે. ઇસ્વી સને ૧૯૦૮ માં ‘ફસલી સાલ મંડળ’ તરફથી એક લાખણુ આપતાં મેં દેખાડ્યું હતું કે ઘણા જુના જમાનામાં જરતોસ્તી વર્ષ દરમિયાન મહિનો અને હોરમજદ રોજો, શીયાળામાં ઘણાજ ઢુંકા દિવસ અને રાત ઘણી લાંબી હોય તે દિવસથી, શરૂ થતું હતું, અને ફવદીન

માહ અને હોરમજદ રોજ વસંત વિધુવની સાથે હતો, તથા અશો જર-
થુસ્ત્ર પછી ઘણા નજદીકના અરસામાં વસંત વિધુવથી દીની સાત્ર ગણવામાં
આવ્યું. આજે વર્ષોવર્ષ થયાં ઘણીવાર આ બીના મેં જાહેરમાં મેળી
છે અને તમે સાહેબ સનમુખ એકવાર ફરીથી જાહેરમાં મેળું છું.

યજદગદી સને અને ફસલી રોજ માહને કાંઈ પણ સંબંધ નથી.
આપણે જરથોસ્તીઓ યજદગદી સને તથા દષ શકવાના નથી. યજદગદી
સને આપણી જરથોસ્તીઓની તારીખ અને તવારીખ સાથે ઘણો નીકટ
સંબંધ ધરાવે છે. યજદગદી સનેનું વર્ષ ‘હુસ્મોદી’ હોવાથી, યજદગદી
સને સાથ ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ આપવા જોઈએ. જો એમ કરીશું તો
આપણો સિલસિલો કાંઈ પણ રવેશે તુટવાનો નથી. ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ
ધરાવના ‘કદીમ’ રોજ માહજ લેવા પડશે. શેહેનશાહી રોજ માહમાં એક
માહ ખીસાડી શેહેનશાહીઓ જે પછાત પડ્યા છે તે એક મોટી ભૂલ થઈ છે.

ત્યારે હવે ફસલી સ્નાન, ‘બરેસ્તુમ,’ ‘આલાત’ સમ્રાજી ‘કદીમ’
દસ્તુરો પાસેથી લઈ, સિલસિલો સામેન રાખી, પછી ‘કદીમ’ રોજ માહ
સાથે પોતાના ફસલી દીની રોજ માહ ભણવા શરૂ કરી, પોતાનાં ‘બરેસ્તુમ,’
‘આલાત’ નવાં કરી, પોતાનાં ફસલી ‘આતશ-ઇ-આદરાંન’ પરકાંતી તખ્ત-
નશીન કરે તો તે તદ્દન બરબક છે. સ્નાન, ‘બરેસ્તુમ,’ અને ‘આલાત’
વિષેનાં ફરમાન વંદીદાદ અને વીરંગસ્નાન કેનામમાંથી મળશે. ફસલી સ્નાન,
‘બરેસ્તુમ’ અને ‘આલાત’ ને માટે કાંઈ જુદી તરતીય નથી.

સવાલ ૯ (ક)—જો શાહદત હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત
બરપા કરવા માટે આ જમાનામાં આધાર અને અધિકાર કોણને છે?”

(ખ) “જો શાહદત નહિ હોય તો, નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત
બરપા કરવા માટે, તેમજ નવાં નાહન લેવા માટે શું શું દીની ક્રિયાઓ
જરૂરી છે? અને નવા વરણ્યાળ કેવી રીતે ઉઠા કરવા?”

જવાબ—ફસલી કે અસલી, એક નવું ‘આતશ-ઇ-આદરાંન’ સ્થાપ-
નારાઓને પોતાના નેમેશા ધર્મગુરુઓ મારફતે ‘આલાત’ બરપા કરવાનો
અધિકાર છે. ખોટા રોજ માહે, ખોટી દનુમને, ગેહો, ગાહમ્બારો અને
જશનો થતાં આવ્યાં છે, લેઓનું જેટલું અને એટલું જાલદી બરા રોજ
માહે અને ખરી દનુમને ભણતા થવાનો આધાર જરથોસ્તી ધર્મપુસ્તકો
છે. એક કામ ખોટું છે, દીની ફરમાનની વિરૂદ્ધ છે, એવું ભણવા છતાં
તે કામ કરનારને જાણીબુજીને એક ખોટું કામ કરવા માટે મોટો ગુનાહ-
ગાર દીનમાં ધાર્યો છે.

આ જમાનામાં કે હવે પછી આવતા જમાનામાં ‘આલાતો’ બરપા
કરવાનો અધિકાર નવું ‘આતશ-ઇ-આદરાંન’ સ્થાપનારાઓ ધરાવે છે.

શાહદતના બાળમાં આપને અરજ કરવાની કે જે રીતે મોખેદ નેર્યોસંધ ધવળ અને એરવદ હોરમજદિયાર રમિયારએ હિંદુતાન આવી ક્રિયાનું મંડાણ કીધું, જેવી રીતે ‘કદીમ’ પંથના સાહેબોએ આત્માત મેળવવાની ગોઠવણ કીધી, જેવી રીતે હિંદુસ્તાનમાં જુદાં જુદાં આતશબેહરામે અને આતશ-ઇ આદરાનોના ‘આલાત’ મોરત્તય થયા, તેજ રીતે ફસલી ‘આલાત’ યરપા કરી શકાય. નવાં રનાન માટે મેં ઘણી વેળાએ ઉપર લખ્યું છે. જ્યારે એક ‘વરસિયો’ ગુજર પામે ત્યારે જે કાનુને અને રૂઠીએ બીજો ‘વરસિયો’ મેળવી તેને મોર-તય કરવામાં આવે છે તેમજ નવાં ફસલી દીની સાલનાં ‘આતશ-ઇ આદરાંન’ ને પરઠાવનારાઓ કરી શકે.

સવાલ ૧૦—“રેવાળ રોજ માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો ફસલી રોજ માહ બણી ક્રિયાકામ કરી શકે કે ?”

જવાબ—અલખ-તે કરી શકે. જો આપણી દીની રૂઠી મુજબ ‘વેહજકી’ રોજ માહ સાથે ‘હુસ્મોદી’ રોજ માહ પઢે તો, જે ‘હુસ્મોદી’ને તમે ‘રેવાળ’ કહો છો.

સવાલ ૧૧—“રેવાળ રોજ માહથી નાવર મરાતય થયલા મોખેદો પાસે ફસલી રોજ માહ બણાવ્યાથી આપણાં અસલી કદીમો કદીમ સીલ-સિલો ધરાવતાં જુના ચાલુ રેવાળ ‘બરેસ્તુમ’ તેમજ ‘આલાતો’ ને કેવી રીતે હાનિ પુગે તે જણવશે.”

જવાબ—આએ જમાનામાં કાંઈ પણ હાનિ પુગે નહિ. ‘જંદ-ઇ વોહુમન યરન’ નો લખનાર આપણા ‘લોખંડી જમાના’ નું વર્ણન આપતાં કહે છે કે ‘બરેસ્તુમ’ લઇ ‘બરેસ્તુમ-ગાહ’ માંથી બહાર નિકળતાંજ ‘બરેસ્તુમ’ લેનાર જેવો પોતાનો પગ બહાર મેળશે કે તેનું ‘બરેસ્તુમ,’ તેની પાકાજગી રહેશે નહિ. જુદદીનોના પુરેપુરા સમાગમમાં રહેનારી આપણી કામ, કદી પણ પાંચ પણ પણ પોતાની પવિત્રાઇ જળવી શકતી નથી. એ વિષે તમે સાહેબ અને તમારા મલતાવિષેકો મારા કરતાં વધુ જાણકાર છો. જો સમજદારીથી વિચાર કરશો તો મારું કહેવું આપના ધ્યાનમાં ઉતારશે. જે દેશમાં, જે શહેરમાં, જે ગામમાં, એક જરતોસ્તી મોટી કે નાની દરેક વસ્તુને માટે પરધર્મીઓને આધીન, ત્યાં કદી પણ એક જરતોસ્તી પોતાની ‘યઓજદા’ રાખી શકે નહિ. આપને આગલા સવાલોના જવાબમાં મેં ખુદ્દુ જણાવ્યું છે તેમ ફસલી રોજ માહ સાથે ‘હુસ્મોદી’ રોજ સાથે સાથે બણતા ‘બરેસ્તુમ’ અને ‘આલાત’નો સિલાસલો અને પાકાજગી યરકાર રહેશે.

સાહેબ, જે કામે ગફલતથી રેવાળ રોજ માહની ગણતરીથી કીયાઓ ચાલુ રાખી, કવખતે ગાહાનબરો ઇંજબા, • કવખતે ગેહો બણ્યાં, ખોટી

દનુમન ભણી ક્રિયાઓ કરી, કવખતે ‘અરેબુમ’ નવાં કરવાનો રેવાજ પાડી ‘અરેબુમ’ વગરનાં ધર્મગુરુઓનાં ભણુતર લઇ ચલાવ્યાં, જે કામે પોતાની દીની તરતીબ સધળી ઉલટાવી નાખી, તે કામમાં જે ‘ફસલી સાલ મંડળ, અને ‘રાદી સોસાયટી’ જેવી સંસ્થાઓ દરેક જરતોસ્તીને દરેક ધર્મસ્થળના મુતવલીઓને ખરી રાહ બતાવી, બરવખતે જરતોસ્તીઓ નાની કે મોટી દરેક ક્રિયાઓ કરતા થાય તે બહેતર, કે કામમાં ‘રેવાજ ‘અરેબુમ’, રેવાજ ‘આલાત’, રેવાજ તર્કશાસ્ત્ર,’ ‘રેવાજ દલીલ’,ની કથા બેહતર? જે ‘ફસલી આલાત’, ક-રૂઠીઓ, ક-મોસમે, કવખતે બરપા થયેલો એવું પુરવાર થાય તો તે ‘ફસલી આલાત’ તર્ક કરી નવેસરથી નવો ‘આલાત’ કરવાની આપણે સુચના કરી શકીશું. જે હાલની ‘ફસલી આતશ-ઇ આદરાન’નાં સ્થાપકો પોતાની ભુલ નહિ સુધારે તો બીજા ફસલી જરતોસ્તીઓ, ‘રાદી સોસાયટી’ના સાહેબો અને બીજાઓ ખરી રૂઠીએ, ખરી તરતીબથી નવાં ‘ફસલી આલાતો’ મોરતબ કરી કામને રૂઠે માર્ગે ચલાવશે.

સવાલ ૧૨)—“કાઇ પણ અગિઆરી—આતશ કદેહ યા આતશ—આદરાનનાં પાક મકાનમાં સંડાસ તથા નાહવાની મોરી ભોંયતળીએ યા તો માળ ઉપર એકજ પેવંદમાં ને એકજ છાપરાં તળે હોઇ શકે કે? અને તેમ નહિ હોવા માટેની દીની શાહદતો શું છે?”

જવાબ—કદી બની શકે નહિ; હેહેર-નસા’ કદી પણ આતશનાં પવિત્ર મકાન સાથે હમપયવંદ કરાય નહિ.

સવાલ ૧૩)—“મુંબઇની માનવંત પારસી પંચાએતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ થોડાંક વર્ષની વાત ઉપર નેમેલી ‘સ્કોલરોની કમીટી’એ, હાલના કોમી સંજોગો બેતાં, ફસલી ગણુત્રિ કામમાં ચાલું કરવા કરાવવા માટે પોતાનો વિરુદ્ધ ઠરાવ પસાર કર્યો છે. છતાં, આ ‘ફસલી’ અગિઆરીના કાર્યવાહકો નવી ‘ફસલી અગિઆરી’ બરપા કરીને, એજ બુનો સવાલ નવેસરથી કામમાં ચર્ચાવવા જેવું કરે તો તે વાજબી છે કે?”

જવાબ—સાહેબ, પારસી પંચાએતના ટ્રસ્ટી સાહેબોએ પારસી પંચાંગ વિષે તપાસ કરવા ઇસ્વી સને ૧૯૨૭ માં એક કમીટી નેમી હતી. એ કમીટીનો રીપોર્ટ ઇસ્વી સને ૧૯૩૫ માં છપાઇ બહાર પડ્યો હતો. એ કમીટીમાંના સાત સાત સાહેબોએ મત આપ્યું હતું કે “પંચાંગમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી...તેથી ગેરફાયદા થવાનો સંભવ છે.” એક સાહેબે પોતા તરફના બુદ્ધિ વિચારો આપેલા હોવા છતાં, કમીટીના સર-નશીન સાહેબ સાથે એકમત હતા કે “ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી.” બીજા પાંચ સાહેબો કમીટીના સાત સાહેબોનાં મતની વિરુદ્ધ હતા. બીજા

એ સાહેબો જેઓ વિરૂદ્ધ મતના હતા તેઓ ગુજરવાને સમયે તેઓનાં મત રીપોર્ટમાં આવી શક્યાં નહિ. છાપેલા રીપોર્ટ મુજબ આઠ વિરૂદ્ધ પાંચ મતે ઠરાવ થયો હતો કે ફેરફાર કરવો નહિ, અને મરહુમ બે સાહેબોનાં મત પણ ગણિયે તો એ ઠરાવ આઠ વિરૂદ્ધ સાત મતે પસાર થયો હતો, અને ત્રસ્ટી સાહેબોએ વાજબી રીતે આ રીપોર્ટ પોતા તરફથી કાંઈ પણ મત પાંખ્યા વગર છાપવાનું વાજબી જોયું. આ હાલતમાં ફસલી દીની રોજ માહતી ગણત્રિ પ્રમાણે ક્રિયાકર્મ કરવા ઇચ્છનારા સાહેબો એક પવિત્ર ધર્મનું મકાન ઉભું કરે તો કોમના જે સાહેબો શેહેનશાહી કે કદીમી રોજ માહતી ગણત્રિ પ્રમાણે બાળવા માટે પોતાનાં મકાનો ધરાવે છે તેઓને કાંઈ પણ ખલલ કે તુકસાન થતું નથી. કોમની ભુલ દેખાડી કોમને ખરે માર્ગે દોરવનારાઓનું પગલું વાજબી છે.

સવાલ ૧૪—“જો કશી પણ શાહદત તેમજ આધાર અધિકાર વગર, તેમજ ‘નર અપવન’ ની ગેરહાજરીમાં, જો ફક્ત અદલ્લતપે, નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બરપા કરવામાં આવે (કે જેથી કોમ ઉપર બેશક ગંભીર આક્રમ્ત આવી પડે) તો એવાં ધર્મ વિરૂદ્ધનાં કાર્યને આપણે રોકવા માટે શું શું પ્રયત્ન કરવા જોઈએ ? ”

જવાબ—સાહેબ, આગલા જમાનામાં મોબેદ તેથીસંગ ધવળે, યજ્ઞ-ગર્દી સને ૨૧૯ માં, જ્યારે ‘ધરાનશાહ’ ને તખ્તનશીન કીધાં ત્યારે જે તરતીયથી ‘આલાત’ મોર-તય કીધાં, યજ્ઞગર્દી સને ૩૨૪ ની આસપાસના હિંગામમાં બહુઅના આશ્રવનોએ ‘આતશ-ઇ આદરાંન’ બરપા કીધું ત્યારે જે તરતીયથી ‘આલાત’ બનાવ્યાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૧૩૪-૩૫ માં નવસારીનાં ‘આતશબેહરામ’ નાં ‘આલાત’ બરપા કરવામાં આવ્યાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૧૫૩ માં મુબ્બમાં કદીમીઓનાં ‘આતશબેહરામ’ કદીમ તરીકા મુજબ પરહવામાં આવ્યાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૨૦૦ માં મુબ્બમાં વાડીઆજનાં શેહેનશાહી ‘આતશ-બેહરામ’ પરહાયાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૨૧૪ માં મુબ્બમાં બનાજનાં કદીમી ‘આતશ-ઇ આદરાંન’ અને ‘આતશ બેહરામ’ પરહાયાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૧૯૩ માં સુરત મધેનાં શેહેનશાહી અને કદીમી ‘આતશ બેહરામો’ પરહાયાં, યજ્ઞગર્દી સને ૧૨૬૬ માં શેહેનશાહી અનબુમનનાં ‘આતશ બેહરામ’ મુબ્બ મધેનાં પરહાયાં, ત્યારે શેહેનશાહી અને કદીમી પંથોના તરીકામાં હેરફેર હોવા છતાં, ‘આલાત’ મોરતય કરવાની રીઠીઆમાં ફેરફાર હોવા છતાં, એ પંથોના વડા ધર્મગુરુઓએ જ્યારે આ પવિત્ર મકાનોનાં ‘આલાત’ ત્યાર કીધાં ત્યારે તે વેળાના શેહેનશાહી અને કદીમી બેહદીનોતે તે ધર્મનાં મકાનોના વડા અશો ધર્મગુરુઓ માટે સમ્પૂર્ણ માન અને વિશ્વાસ હતા. જ્યારે પણ જરૂરતીઓએ નેક શ્રદ્ધાથી પુરાતન આતશના

કચ્છલાઓ સ્થાપ્યા ત્યારે પોતાના ધમગુરુઓનાં અશો ચરિત્ર માટે કદી સવાલ ઉઠાવ્યો હતો નહિ. તમે સાહેબના મલતાવિષેકા મારાં મત સાથે એક મલતા થશે કે દરએક જનનું 'નર અપવન'ને માપવાનું મીઝન જુદું હોય છે. તમારા મલતાવિષેકામાં ધણા અશો નરો છે. ફસલી ગણત્રિ મુજબનું 'આતશ-છ આદરાંન' યરપા કરનારાંઓમાં ધણાં નેક અશો બાનુઓ અને ગૃહસ્થો, બેઢદીનો અને આશ્રવનો છે. અશો નર-નારીઓની હાજરીથી પારસી કામ નસીબદાર છે. જેવાં શેહેનશાહી કે કદીમ 'આલાત', તેવાંજ ફસલી 'આલાત', નહિ ઉંચાં કે નહિ નીચાં. શાહદત, આધાર કે અધિકાર વગર 'આલાત' યરપા કરી શકાયજ નહિ. આ એક દીની મહત્વનું કામ છે; અલ-અલ-તબેહ અજ્ઞાન સાહેબો જાણુ અજાણુ ટોલ્લા મારે એ તમારાં મનને હું મલતો છું. હું ખાતરીપૂર્વક છું કે ફસલી 'આતશ-છ આદરાંન' યરપા કરનાર અશો બાનુઓ અને ગૃહસ્થો દરેક કામ ચોકસાઈથી અને સાહુચેતીથી કરવા માટે જાણીતાં છે, આ કામ માથે લેવા આગમચ 'આતશ બેદરામો' અને આતશ-છ આદરાંન'ના મુતવલીઓ તરીકે સમ્પૂર્ણ સહમજદારી ધરાવે છે. જેમ અનજુમનનાં નવાં 'આતશ બેદરામ'ને લીધે કામ ઉપર ગંભીર આફતો આવી પડવાની વાતો થઈ હતી તેમ હાલ કરવામાં આવે છે. એ આફત-માંથી ખુદા પાક 'રાદી સોસાયટી'ને ઉગારે એવી મારી ખરાં અંતઃકરણની પ્રાર્થના છે. ફસલી 'આલાત' યરપા કરવાનું કાર્ય દુર્મવિરૂદ્ધનું નથીજ. એ કાર્યથી ધર્મની ઉન્નતી થશે. જે કાર્ય ચંદરોજમાં 'રાદી સોસાયટી' કરશે, જેનો પાયો આજે વર્ષો થયાં નખાયો છે, તે કાર્ય ફસલી 'આતશ-છ આદરાંન' સ્થાપનારાઓ કરે છે. ખુદા પાક એ કાર્યવાહકને સઘળી આફતોમાંથી ઉગારે. એ કાર્યથી કોઈને રોકવું તે ધણું ગુનાહમયું થશેજ.

માનવંત સાહેબ, તમે સાહેબ તરફથી મળેલી સલાહોની હારમાળાના આ મારી સહમજ મુજબના જવાબો છેજ. પાક દાદાર અહુરમજદાને હું અંદગો કરી વિનવું છું કે કામમાં તમારા મલતાવિષેકા જેવા સહમજ-દાર પુરૂષો કામને તેરવવા, કામમાં ઐક્યતા યરપા કરવાના સઘળા પ્રયાસો કરી પોતાને અને કામને દીપાવશે.

લી૦ સેવક,

બેહરામગોર તેહમુરસ અંકલેસરીઆની

અંદગી કબુલ ફરમાવશેજ.

તાજે કલમ:—આપના પત્રનો આ જવાબ તા ૨૪ મી નવેમ્બર ૧૯૩૯ ને દીને લખેલો, તા. ૧૩ મી ડિસેમ્બર ૧૯૪૦ ને દીને આપને પહોંચાડું છું. સત્ય કે છાપખાનામાં છાપવા મોકલેલો ત્યાં લીક થઈ, તેથી દરગુજર ચાહું છુંજ.

બે. તે. અંકલેસરીઆ.

કેકોબાદ દસ્તુર દારાબજી મેહરજીરાણા તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

દસ્તુરવાડ, નવસારી.

તા. ૨૮-૨-૪૦.

શેઠ દીનશાહ શાપુરજી મસાની,

તે જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીનાં ઑ. સેક્રેટરી, જોગ
સાહેબ,

આપે હાલે મુંબઈમાં પરચાનારા ફસલી આતશ કદેહ માટે જે સવાલો
પુછ્યા છે, તેનો મારી નાદરસ્ત તખીયતને લીધે જલદી જવાબ નહી
લખાયો તે માટે દલગીર છું.

મારે પેહલાંથીજ કહી દેવું જોઈએ કે આપણાં સદીઓથી ચાલતાં
આવેલાં પંચાંગમાં ફેરફાર કરવાની હું તરફેણમાં નથી. એવો કોઈ પણ
ફેરફાર આપણી પુરાતન બુલંદ ક્રિયાઓમાં હરકત કરતા થઈ પડે છે એમ
મારું માનવું છે. એ બાબતે મારો અભીપ્રાય ૧૯૨૬ માં જામે જમશેદમાં
લખાણથી મેં આપ્યો હતો. હાલે જે રીતે નવો આજ્ઞાત બરપા કરવામાં
આવ્યો છે તેને કોઈ પણ ધર્મ પુસ્તકનો કે આપણાં પુરાતની રીવાજનો
ટેકો નથી. કોઈક ઇસમોના મનનાં તરંગો પ્રમાણે દીની આજ્ઞાત બતાવવાનું
કામ ગેરસરેશતે છે. આ બાબતમાં દસ્તુરજી સાહેબ કેબશર માહીયાર
કુતાર દસ્તર દારાબ પાહલને, એરવદો શીરોઝ મસાની, ફરેદુન કાંગા વગેરે
બાઈઓએ જે લેખો જામે જમશેદમાં લખ્યા છે તેમાં જણાવેલી મોટે
ભાગેની દલીલો સાથે હું મલતો થાઉં છું.

લી. દોઆગો,

કેકોબાદ દસ્તુર દારાબજી મેહરજીરાણા.

દસ્તુરજી સાહેબ કેબશર માહીયાર કુતાર દસ્તુર દારાબ
પાહલન તરફથી આવેલા સવાલના જવાબો.

૬૬૪, પારસી કોલોની

દાદર મુંબઈ તા. ૩-૩-૪૦.

નેક નામ શેઠ દીનશાહ શાપુરજી મસાની,

તે જરથોશ્તી રાદી સોસાયટીનાં ઑ. સેક્રેટરી જોગ,
સાહેબ,

તમે સાહેબે પુછેલા સવાલો મુખ્ય એકજ બાબત ઉપર રચાયા છે

અને તે એક હાલે જે ફસલી આતશ કહેલ મુંબઈમાં બરપા થાય છે, તે માટે જે રીતે સ્વતંત્ર ફસલી આવાત બરપા કરવામાં આવ્યા છે તે બરહક છે કે અને તેને ધર્મશાસ્ત્રોનો ટેકા છે કે ? મારો જવાબ એ છે, જે રીતે ફસલી આલાત બનાવવાની બહેરાત થઈ છે, અને બરશનુમેલેવાની જે રીતી બહેરમાં મુકાઈ છે તેને આપણાં ધર્મશાસ્ત્રોનો ખીલકુલ ટેકા નથી. આ ઉપરથી જોઈ શકાશે કે જે મુલ પાયા ઉપર ઇમારત રચવામાં આવી છે તે પાયોજ ખોટો છે, એ બાબે મેં મારા વિચારો કારણે આપી લખાણથી જામે જમશેદમાં અનેક લેખો લખી બહેર કીધા છે, એટલે તે હું લખવાની જરૂર જોતો નથી.

લી૦ દોઆગો,

કેબશરૂ માહીયાર કુતાર દસ્તુર દારાબ પાહલન.

ડો૦ ફરદુનજી કે. દાદાચાનજી (સોલીસીટર)એ ફસલી અગીઆરીના ત્રસ્ટી સાહેબો પર મોકલેલા સવાલો.

મુંબઈમાં ચર્ચગેટ સ્ટેશન સામે બંધાએલી નવી “ફસલી” અગીઆરી-શેઠ નશરવાનજી માણેકજી પીટીટ “આતશ કહેલ”ની બાબદમાં ધાર્મિક, કોમી, તથા ક્રિયા માગીય નજરે ઉભા થતા થોડાક અગત્યના સવાલોની પ્રશ્નાવલી (Questionnaire).

૧. આ મકાનને “આતશ કહેલ”નું ધાર્મિક નામ શા અર્થે આપવામાં આવ્યું છે ? આતશ-કહેલનો અર્થ a place abounding by fire જગ્યા થાય છે, જ્યારે આ મકાનમાં આતશ-દાદગાહ કે આતશ-આદરાન બરપા કરવામાં આવનાર છે ?

૨. આ મકાન “આતશ-આદરાન” યાને ફસલી અગીઆરી હોય તો કંઈ તરતીબથી તે બરપા કરનાર છે ? તે માટેની ક્રિયાઓ કોણ કરશે ? અને કેમ તથા કયા આધારથી કરશે ?

૩. આ કળીજીગના જમાનામાં સંપૂર્ણ પાકીઝગીવાળો તેમજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બરપા કરવાની સર્વ બેદી ક્રિયાઓની પુરતી બારીક માહિતી ધરાવનાર કોઈ પણ આખેદ બહેરમાં નથી તેથીજ નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત હાલમાં બરપા થઈ શકેજ નહીં તો પછી તમે એ કામ કરશો તો ચાલુ આલાતો સાથે આસનાઈ કરવા જેવું નહિ ગણાશે ?

૪. જે આધાર અને અધીકાર નહિ હોય તો પછી નવા ફસલી

આલાત સ્વતંત્ર રીતે જરૂર કરવા માટે તેમજ નવા ફસલી નાહન સ્વતંત્ર રીતે લેવા માટે અને નવા ફસલી વરચાણ સ્વતંત્ર રીતે ઉભા કરવા માટે કેવી દીની રીતે અપત્યાર કરનાર છે ? કંઈ દીની ક્રિયા કરનાર છે ? અને કંઈ નીરંગ ભણનાર છે ?

૫. નવા ફસલી આલાત સ્વતંત્ર રીતે જરૂર કરવા વીધેની સંપુર્ણ જરૂરી દીની ક્રિયાઓની ખારીક માહિતીની ગેરહાજરીમાં આ નવા મકાનમાં માત્ર “આતશ-દાદગાહજ” રાખે તો તેમાં તમને શું વાંધો છે ? “આતશ-દાદગાહ” પણ જરૂરથી કામના પુરાતન રીતરીવાજ મુજબજ અને દીની કાયદાઓ અનુસારજ સ્થાપવા જોઈએ.

૬. મકાનની બાંધણી બીજી સર્વ હેતુઓ અગીઆરીઓથી તદનજ વિચિત્ર પ્રકારની કાંઈ કરાવી છે ?

૭. જે જે ખામીઓ દીન તથા રેવાજની નજરે એ મકાનમાં ખુદ્દી જોવામાં આવે છે તે-સુધારવાની ખાસ કાળજી લેશે કે ?

૮. હાલ જેમ સઘળા ધર્મસ્થળોમાં આપણી પુરાતન કદીમ રીવાજ ચીવતાઈથી પાળવા પળાવવામાં આવે છે તેમ નવા આતશ-કદેહ પણ હમદીન ગ્રહસ્થો, બાનુઓ અને બચ્ચાંઓ માટે ત્યાં દાખલ થતી વખતે ફરજિયાત માથું ઢાંકેલુંજ રાખવા જેવા સઘળા દીની કાયદા પાળવા-પળાવવામાં આવનાર છે કે ? અને સાવચેતી માટેની કાળજી ત્યાંના કાયદા-કાનુનોમાં રાખી છે કે ?

૯. અમેરીકન ફ્રેંચ “માઝદયસ્નાનો”ને તેમજ કોઈપણ પરકામી શખ્સોને આ મકાનમાં-ભેગી બંદગી વખતે, ભાષણ યા સભાઓ વખતે-કોઈ પણ પ્રસંગે દાખલ કરવામાં આવનાર છે કે અને તેવા ન મરજીજો જોગ શીટનો ભવિષ્યમાં આ મકાનમાં ન બનવા પામે તે માટે સાવચેતી રૂપી ઘટતા કાયદા કાનુનો તમોએ ઘડી કાઢ્યા છે કે ?

૧૦. આ મકાનમાં ભવિષ્યમાં જુદદીન લગ્નો અને જુદદીન નવજોત કરવા-કરાવવાની ખાસ વીરૂધ્ધ ઘટતા કાયદા કાનુનો તમોએ ઘડી કાઢ્યા છે કે ?

૧૧. મુબ્બનાતેમજ દેશાવરોના દરેકદરેક ધર્મસ્થળો, તેમજ હમદીનોની કોઈપણ જાહેર યા ખાનગી મીજલસોમાં હમબંદગી કરતી વખતે પાક અવસ્તા જાન સિવાય બીજી “સમગતી સામાન્ય ભાષામાં” બંદગી કરવા કરાવવા દેવામાં આવતી નથી. તેમ ત્યાં પણ તેજ પુરાતન દીની રીવાજ પાળવા-પળાવવામાં આવશે કે ?

૧૨. આ મકાનમાં વાજાંત્ર કે ગાયણ સાથે બંદગી થનાર છે કે ? આ સવાલ પુછવાનું કારણ એ છે કે એના સંબંધમાં કોમમાં સત્તાવાર યા બીન સત્તાવાર-અનેક અફવાઓ એમેર ઉડી રહી છે, તે તમો જાણો છે કે ? અને જાણતા હોય તો તે વીષે ઘટનો ખુલાસો કોમ સમક્ષ, બહાર પાડતા કેમ નથી ?

૧૩. પારસી પંચાયતના માનવંત ત્રસ્ટી સાહેબોએ થોડુંક ઉપર નેમેલી “સ્કોલરોની કમીટી”એ ફસલી રોજ માહની ગણતરી કોમમાં ચાલુ કરાવવાના સવાલમાં-દરેક દ્રષ્ટિગીંદુએ લાંબો વાદવિવાદ ચલાવી, તેમજ બહુ ઉંડો અભ્યાસ કરી-પોતાનો સખત વીરોધ જાહેર કર્યો હતો, અને એવી રીતનો ઠરાવ પસાર કર્યો હતો કે: હાલના સર્વ સંજોગો ખ્યાનમાં લેતાં, કોમમાં વધુ તડાં પડતાં અટકાવવા અર્થેજ ફસલી રોજ માહની ગણતરી કોમમાં ચાલુ કરાવવી ઘટારત નથી. “સ્કોલરની કમીટી”ના આવા ખાસ ઠરાવ છતાં, આ સવાલ નવેસરથી કોમમાં ચર્ચાવાની શી જરૂર છે ?

૧૪. ફસલી ગણતરીમાં ખુદ ફસલીઓ વચ્ચે ગંભીર મતફેરીઓ છે તે તમો જાણો છો કે ? ૨૧ મી માર્ચ ? કે ૧૪ મી એપ્રિલ ?-એ વીષે હાલમાં ગંભીર મતફેરી ઉભી થઇ છે તે તમો જાણો છો કે ?

૧૫. રેવાળ રોજ માહથી-નાવર-મરાતમ થએલા, અને ખુદ રેવાળ અસલી રોજ માહથી નાહન લીધેલા મોખેદો પાસે ફસલી રોજ માહ બણુવી દીની-ક્રિયા કામ કરાવવા માંગો છો કે ? જે તેમ થવા પામે તો મોખેદોના નાહન તુટે છે, એટલુંજ નહિ પણ તેઓએ કીધેલી સર્વ ક્રિયાઓ, દીની કાયદાઓ મુજબ, તદ્દનજ વ્યર્થ જાય છે તે તમો જાણો છો કે ?

૧૬. સર્વ ચાલુ દીની તરીકતો, આજુરફરો અને જમાનાઓથી ચાલુ થએલા દીની રીવાજો આ મકાનના પંથકી તેમજ સર્વ મોખેદ સાહેબો પાસે ખાસ પળાવવા વીષે ઘટતા કાયદા કાનુનો તમોએ ઘડી કાઢ્યા છે કે ?

૧૭. આ નવી ફસલી અગીઆરી સ્થાપવા પહેલાં કોણ કોણ માનવંત દસ્તુરજ સાહેબોની મંજુરયાત તમોએ લીધી છે ?

૧૮. આ મકાન બાંધવા-બંધાવવા જેઓએ મદદ કરી હોય તેઓ સરવે આ સંઘલા કોગી વાંધાઓથી જાણુકાર છે કે ? ઉપલા સર્વ વાંધાઓ કાઢી નાખી કોમને સંતોષ આપવા તેઓ મહેરબાની કરશે કે ?

નવી ફસલી (!) અગીઆરી.

૬૦ ફરેદુન ફેરશાસ્પલ દાદાચાનજીએ મોકલાવેલા સવાલોના-
તેના ત્રસ્ટીઓ તરફથી-જવાબો:—

“આતશ્ચક્રદેહ” શબ્દ “આતશે આદરાન”ના અર્થમાં વપરાયો છે. તે બનાવવામાં જગા વેચાતી લેવા માટે રૂ. ૧,૮૫,૦૦૦ નો તથા રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦ મકાન બાંધવા માટે, ખર્ચો થયો છે, તે આતશ્ચ-આદરાનમાં ફસલી સીવાય કોઈપણ જાતનું લાભુવા દેવામાં આવશે નહીં.

નીરંગ નાહન, બરસ્તુમ સર્વે લેવામાં આવશે. આલાત નવાજ બનાવવામાં આવનાર છે. તે આલાત “૭૮ રેવાયત” ના ૬૦ મા સવાલના જવાબની રૂઢીથી બરસ્તુમ લખને, ત્યાંજ જણાવેલી તરતીય પ્રમાણે થશે. એકાદમાં અગીઆરી “અથોરનાન નામા” પ્રમાણે પરચાઈ છે, તેમાંજે બરસ્તુમવાળા કોઈ મોખેદ હાજર ન હોતા, તેમ હાલમાં પણ, કોઈ ફસલી મોખેદ ન હોવા છતાં, અત્રે આલાત બનાવવામાં આવશે.

ફસલી મોખેદો, અસલી હોવાનો, અથવા અસલી રીતે રોજ માહ લખવાનો દાવો મુકી દેશે, અને અસલી ક્રીયા કામો કરતો બાંધ થશે.

રેડીઓમાં બાંધગી આ ફસલી અગીઆરીમાં થનાર નથી. શીલમ અગીઆરીમાં લેવામાં આવનાર નથી.

ત્રસ્ટખતમાં તો ફસલી ત્રસ્ટીની આસ્થા ઓછી રહે તો, તેમને પણ, દુર કરવા માટે શરત નાખી છે.

ફસલીઓની, આ અગીઆરી બાંધવામાં કોઈપણ જાતની ભેદી મતભાવ નથી. બીજી અગીઆરીઓમાં જેમ વરતન થાય છે તેમજ અત્રે જુદા રોજ માહ લખીને થશે.

અગીઆરી પત્થર ને સીમેન્ટની છે, માટે પેવંદ થતું નથી.

કેબલાનો બ્લોક પણ નીચેથીજ સીમેન્ટ પત્થરનો છે. સંડાસ પાસેના બ્લોકમાં છે. તેને પેવંદ થતું નથી; માટે આતશ્ચ-આદરાનને અલવલ આવતી નથી.

દસ્તુરી કોણની લખાવી તે નક્કી નથી. પણ જેમ આજે ઉડવાડ્યાઓ, બેંગલોરમાં હોઈને, સરદાર દસ્તુર નોશેરવાન દસ્તુર કેકોબાદની દસ્તુરી હેઠળ કામ કરે છે, તેમ કોઈને દસ્તુર નેમીને, કામ ચલાવી શકાય, એવું ફસલી અગીઆરીના વડાઓનું મત છે.

જુના આલાત વાપરનાર જુના મોખેદો પણ, આજે ફસલી રોજ માહ લણે છે. અને ગોડાવરા પંથમાં હાલ કદીમી વરસ્યાજી વપરાય છે. તો ફસલી અગીઆરીવાલાઓ આલાત જુદા વાપરે, તેમાં તેઓ વધી જોવું જોતાં નથી કદીમી મોખેદો જુદા આલાત છતાં, શહેનશાહી મુકતાદમાં લણુતર કરે છે.

જુઓ “કોમ સેવક” રવીવાર તા. ૧૨-૧૧-૩૬.

જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીએ શેઠ પીરોજશાહ પાલનજી મીસ્ત્રો મારફતે ફસલી અગીઆરીના ટ્રસ્ટી સાહેબોપર મોકલેલા નવ સવાલો.

મુંબઈમાં ચર્ચગેટ સ્ટેશન સામે બંધાએલી નવી “ફસલી” (I) અગીઆરી મરહુમ શેઠ નશરવાનજી માણેકજી પીટીટ ફસલી આતશ-કંદેહની બાબદમાં ધાર્મિક કોમી તથા ક્રિયામાર્ગીય નજરે ઉભા થતા થોડાક અગત્યના સવાલો:—

૧) ફસલી રોજ માહથી ક્રિયા કામ કરાવવા માટે મોખેદ સાહેબોના જરસ્તુમ કેની રીતે સચવાશે તે માટેની શું શું ગોઠવણો થનાર છે?

૨) આ માટે ધર્મ તથા રેવાજને અનુસરીને નવા સ્વતંત્ર ફસલી જરસ્તુમ તથા નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાતો જરવા થવા જોઈએ; તેથી તેને લગતી શું શું દીની ક્રિયાઓ કરવામાં આવનાર છે? અને કયા આધારથી અને કોણના અધીકારથી કરવામાં આવનાર છે?

૩) જો નવા સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બનાવવાના હોય તો તેની સાથે સાથે ફસલી આદરાન તેમજ ફસલી આતશ બેહરામ બનાવવા પડે અને ત્યાર પછીજ તેમાંની પવિત્ર ભક્ષમ લઈને મોખેદ સાહેબનું જરસ્તુમ કાયમ કરી શકાય. માટે તમે ત્રસ્ટી સાહેબો ફસલી આદરાન તેમજ ફસલી આતશ બેહરામ સાહેબના પવિત્ર કેળવણા બનાવનાર છો કે?

૪) ત્રીજા સવાલના જવાબનાં ટેકામાં ધર્મ તથા રેવાજનો શું આધાર પકડવામાં આવનાર છે તે જણાવશેજી.

૫) તમારી સાથના સાહેબોમાંના કેટલાક ત્રસ્ટી સાહેબો સુધારક હોવાથી આપણી કદીમ દીની તરીકતો-જેવી કે તરો યાને નીરંગ લેવો, હાજતથી આવ્યા બાદ કુસ્તી પાદયાબ કરવી તેમજ બીજી બધી તરીકતો- સામે અભાવ છે તેમજ તેઓને ક્રિયા કામમાં આસ્થા નથી તો પછી

મજકુર અગીઆરીનું કામ માથે લેવા અને તેમાં મોખેદ સાહેબ મારફતે ક્રિયા કામ કરાવવા માટે નાહન આપવા-કે જેમાં તરો યાને નીરંગ ભારો ભાર વાપડવો પડશે તેમજ બીજી બધી તરીકતો તે લોકોને જળવરીજ પડશે. એવું પોતાના ચાલુ સુધરેલા વીચારોથી ઉલટું કરવાનું હાલમાં તેઓને શું કારણ મળ્યું છે ?

નોંધ:-ઉપલો નં.૫ વાલો સવાલ પુછવાની મતલબ એ છે કે જે લોકો પોતાના વીચારોથીજ ઉલટું કરવા નીકળ્યા છે તેઓ ખરેખર રીતે ધર્મ તથા રેવાજનું માન સચવાય તેમ વર્તશે કે ? યા ઢાંક પીછોડો કરી અંદર અંદર, ધર્મનું ઉલ્લંઘન થાય તેમ બધું છુપાછુપ કામ કરવા-કરાવવામાં આવશે ? (જે માટે કામમાં ખુલ્લો શક છે) તેથી ખુલાસાવાર જવાબ મેળવવાની જરૂર છેજી.

૬) આ કામ માટે કયા કયા દસ્તુર સાહેબો, તથા ચોજદારશ્રેયર સાહેબો-જેઓ પાકટ હોય અને ધર્મ તથા રેવાજને માન આપી ચાલનારા તરીકેજ જણાએલા હોય-તેઓની સલાહ સુચના લેવામાં આવી છે ?

૭) જે ધર્મગુરુ કે ધર્મગુરુઓના વડપણ કે દેખરેખ હેઠળ તમે દરેમેહેરને લગતી ક્રિયા કામ કરાવવા માંગો છો તે માટે જે ધર્મગુરુ કે ધર્મગુરુઓના નામ બહાર આવ્યા છે, તે જો ખરાં હોય તો, હમારે કેહવું જોઈએ કે તે સાહેબોએ તો જાહેરમાં એક નહિં પણ અનેકવાર જાહેર કીધું છે કે “ક્રિયા કામોમાં નીરંગ વપડાય છે તે જરથોસ્તી ધર્મના સ્પીરીટથી ઉલટું છે!! અને તેની જરૂર નથી.” અને આગળ વધીને એક ધર્મગુરુએ જાહેરમાં લેખ લખી ખુલ્લું જાહેર કીધું છે કે બરસ્તુમની ક્રિયા વટીકમાંથી મોખેદએ પસાર થવું જોઈએ એવું દીનમાં કેઠે લખ્યું નથી!” “બરસ્તુમ તો ફક્ત રીમન થએલાજ જરથોસ્તીઓ માટેજ છે!!” વળી એવણુ સાહેબે તો જાહેર કીધું છે કે “નીરંગ દીનની ક્રિયા પણ દીનમાં કેઠે મળતી નથી!!” આવા વીચાર ધરાવનાર કોઈ ધર્મગુરુ કે ધર્મગુરુઓ નવા સ્વતંત્ર આલાત બનાવવાનું વડપણ લે (કે જે આલાત બનાવવામાં નીરંગ સહીથી અગત્યની વસ્તુ છે) તો એવા સાહેબો આલાતની મહત્વતા, પવિત્રાઈ, રીવાજ અને સીલસીલો જળવી કેવી રીતે નવો સ્વતંત્ર ફસલી આલાત બનાવી શકશે, એ ઉપરજ આપ સાહેબો દરવાજત કરશોજી.

૮) ગઈ કાલ સુધી જે મોખેદો જુના રોજ માહ પ્રમાણે ક્રિયા કામ કરતા હતા તેઓ એકદમ નવા રોજ માહથી ક્રિયા કરવા તૈયાર છે તે મોખેદો શું ફસલી ક્રિયા ઉપર સંપુર્ણ એતેકાદ રાખી એજ ક્રિયા ખરી;

છે, એમ માની તમારી ક્રિયા કરશે? શું ત્યારે આત્માર સુધીમાં તે લોકોએ કીધેલી ક્રિયા એતેકાદ વગરનીજ હતી કે?

હ) નવા આલાત ઉભા કરવા નીકલેલા મોખેદો નવું નાહન બરસ્તુમ લેતી વખતે, પ્રથમમાં કયા વસ્ત્રાણનો (તરો) લેશે? તેમજ નવા બરસ્તુમ લેવા આગમજ તેઓને જે પોતાની “ફરજીયાત” ઉતારતી પડશે તેમાં કયા રોજ માહ બાણશે-અસલી કે ફસલી?

નોંધ : આ સવાલોના જવાબો આજની ઘડી સુધો ફસલી આતશ-કદેહના ત્રસ્ટીઓ તરફથી મોકળવામાં આવ્યા નથી.

નવું ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરવા માટે દીન-આઈનના તરીકાથી ઉલટી અને સેંકડો વર્ષથી કીયા કામોમાં લાણાતા રહેલા રોજ-માહના સીલસીલાને તોડનારી કરવામાં આવતી કીયાઓ.

(લખનાર:—એરવદ ફરેહુન રતનજી કાંગા)

નવું ફસલી આતશકદેહ બરપા કરવા માટે હાલમાં કરવામાં આવતાં કીયા બાણતરોના કાયદાસરપણાનાં સંજ્ઞામાં નિદાન ધર્મ-અબ્યાસીઓ એરવદ શીરોઝ મસાની સોલીસીટર, દસ્તુરજી કેખશરૂ માહીયાર કુટાર દસ્તુર દારાજ પહાલન, એરવદ ખુરશેદ શાપુરજી દાણુ એમ.એ., મી૦ “સીનઝેક,” મી૦ જાહંગીર ચીનીવાલા એડવોકેટ, અને જીજન ધર્મસુસ્ત લખનારાઓએ “જમે જમશેદ” જેવાં કામી પત્રમાં ધરખમ દલીલો સાથના અનેક લેખો લખી જે વીરહતા જાહેર કીધી છે; તેનીજ વીરહતા, એક પકકા યોજદાગ્રેગર મોખેદ તરીકે, જેમ મોખેદી નજરે તેમજ ધર્મજ્ઞાન અને તવારીખી યનાવોને આધારે યતજાની, ખુધવાર તા૦ ૩૧ મી જાનેવારી ૧૯૪૦ ના “જમે-જમશેદ” મધે આ લખનારે ઉપલી તકરારી અગ્યારી પરહાવવાની કરવામાં આવતી કીયાઓના કાયદાસરપણાના સંજ્ઞામાં, એક લેખ પ્રગટ કરાવ્યો હતો. આ લેખ સંપુર્ણ પ્રગટ કરવામાં આવેલો નહી હોવાથી, અત્રે-આ પુસ્તક મધે જરથોસ્તી રાદી સોસાયટીના સવાલોના જવાબમાં ફરી પ્રગટ કરાવવાની હું મારી ફરજ સમજું છું.

થોડાક સુધારકોની માન્યતા-ધર્મ તે માવો, કીયા તે કોટલું

દીનદાર જરથોસ્તીઓને સારી રીતે રોશન છે, કે કેટલાક આગળ વધેલા વિચારો ધરાવનારા જરથોસ્તીઓ કંઈક વર્ષોથી કામને એવું

સમજાવવાની કોશિશ કરતા આવ્યા છે, કે “ધર્મ” જે છે તે જોયા માવે છે અને ક્રીયાઓ તો કોટલાં સમાન છે, માટે ખરો ધર્મ પાળવા સાફ ક્રીયાઓની ઝાઝી જરૂર નથી.” આવા અધર્મી અને દીનદારોનાં દીલ ડામાડેળ બનાવનારા વીચારોનો કોમમાં ફેલાવો કરવાની તેઓની ખરી મક્કસદ, ક્રીયાઓનાં બંધન વગરનો એક સહેલો અને સવળ પડતો “નવો ધર્મ-પંથ” ઉભો કરવાની હતી. આવો એક ધર્મ-પંથ બરપા કરવા માટે આગળ અનેક કોશિશો થઈ હતી, અને એક સુધારક ધર્મ-અભ્યાસી (એરવદ શહેરીયારજી દાદાભાઈ ભર્યા) પાસે “રાહતુમાય માજદસ્તાન સભા” મારફતે અનેક બાષણો અપાવવામાં આવ્યાં હતાં, તથા ચોપાન્યાંઓ મારફતે તેનો કોમમાં છુટથી ફેલાવો કરવામાં આવ્યો હતો; પરંતુ તે વેળાએ કોમનાં સારા નસીબે આ સુધારકો પોતાની નેમ પાર ઉતારવામાં નીષ્ફળ નીવડ્યા હતા.

નવું ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરી, આ સુધારકો પોતાની આગલી નેમ પાર ઉતારવા અને કોમમાં એક “નવો ધર્મ-પંથ” બરપા કરવા માંગે છે.

દીનદાર જરથોસ્તીઓને સારી રીતે રોશન છે, કે થોડાક દિવસો ઉપર નવા બરપા થતાં ફસલી આતશ કદેહના ત્રસ્ટી સાહેબોએ વર્તમાનપત્રોમાં એવી જાહેરાત કરાવી હતી, કે નવું ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરવા માટે “નવો વરસ અને નવો આલાત” બરપા કરવામાં આવ્યો છે, અને તે આલાત વડે બે યોજદાથેગર સાહેબોએ બીજા બે યોજદાથેગર એરવદોને બરશનુમ આપ્યાં છે. એક પક્ષા યોજદાથેગર મોબેદ તરીકે બાપોકાર હું જાહેર કરી જરથેશ્તી આલમને જણાવીશ, કે ‘નવો આલાત અને નવો વરસ’ બનાવવાને લગતી ઉપલી જાહેરાતમાં કાંઈબી વજુદ નથી. જે દીન-આમનના તરીકા મુજબ “નવો આલાત અને નવો વરસ” ખરેખર બનાવવામાં આવ્યો હતો, તો હાલમાં “નવો વરસ્યો” બનાવવાનું ક્રીયાકામ ચાત્રતું હોવાથી જે જાહેરાત વર્તમાન-પત્રો મધે ઉકમાઈથી આજકારા કરવામાં આવી છે, તેમ જાહેરાત કરવાની અને ખાસ નવો વરસ્યો બનાવવાની આ ખોટે રસ્તે દોરવાયત્રા સુધારકોને માટે જરૂર રહેતે નહિ.

ઘટતા આલાતો વગર અને “બરશનુમ”નો અમલ ધરાવ્યા વગર કોઈનેબી કોઈ મોબેદો બરશનુમ આપી શકેજ નહિ.

નવું ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરવાનું ક્રીયાકામ કરવા બાહેર પડેલા આ જ્ઞાનભુક્ષા મોબેદોએ હજુ તો નવો વરસ્યો હમણાં ક્રીયાઓથી

તૈયાર કીધો છે, જે વરસાના “વરસ” યાને બાલની વીંટીથી તેઓ હવે પછી “નીરંગ અને આવ”નું પાણી તૈયાર કરનાર છે, કે જે પવીત્ર નીરંગ અને આવના પાણી વગર કોઈનેથી નવું બરસ્તુમ આપી શકાયજ નહિ. ત્યારે હું પુછીશ અને દીનદાર જરથોસ્તીઓ પુછવાનો હક ધરાવે છે, કે જે ફસલી મોબેદોએ હાલમાં નવો વરસો બનાવવાની પવીત્ર ક્રીયા બરસ્તુમ સાથે કીધી તે બરસ્તુમો લેવામાં તેઓએ કયા પવીત્ર “નીરંગ અને આવ”ના પવીત્ર પાણીનો ઉપયોગ કીધો હતો? હું વધુ પુછીશ, કે બરસ્તુમ લેવામાં ઉપલી બે પવીત્ર વસ્તુ ઉપરાંત આતશબહેરામ સાહેબની “ભશમ” (યાને પવીત્ર રાખ)નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, તે કયા આતશબહેરામની ભશમનો નવું બરસ્તુમ લેતાં તમોએ ઉપયોગ કીધો છે? તેમજ બરસ્તુમ સંપુર્ણ બનાવવા દસમે દહાડે “મીનો નાવરની યજ્ઞસ્તે” કરવામાં આવે છે, તે યજ્ઞસ્તેની ક્રીયા કરતી વખતે ક્રીયાઓથી તૈયાર કીધેલી બે પવીત્ર વસ્તુઓની જરૂર હોય છે, એક તો પવીત્ર બનેલા અને ક્રીયાઓથી તૈયાર થયેલા “વરસા”ના બાલોની બનાવવામાં આવેલી વીંટી-કે જે “વરસ” તરીકે ઓળખાય છે, અને બીજી તો “હોમસલી”નો કડકો કે જે ચોકકસ તરતીયથી “પાવ” કીધેલો હોય છે. આ બે પવીત્ર વસ્તુ વગર યજ્ઞસ્તેની ક્રીયા કરવા પછીજ મોબેદોએ લીધેલું નવું બરસ્તુમ સંપુર્ણ થયેલું ગણાય. ત્યારે હું પુછીશ અને જરથોસ્તી આલમ બાલુવાને ઇંતેઝર રહેશે, કે જે ફસલી મોબેદોએ નવું ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરવા માટે પ્રથમ બરસ્તુમો લીધાં હતાં, અને બરસ્તુમના અમલ પછી તેઓએ નવો વરસો ક્રીયાઓથી તૈયાર કીધો છે, તે તેઓનાં બરસ્તુમો સંપુર્ણ અને સાબેન બનાવવા માટે તેઓએ કયા “વરસા”ના બાલોનો “વરસ” વાપડ્યો હતો, અને બીજી પવીત્ર વસ્તુ જે “હોમસલી” તે નવું બરસ્તુમ લેનારા આ મોબેદો કયાંથી લાભ્યા હતા?

હોમસલી શું છે? અને તે કેમ ક્રીયાઓમાં વાપડવા લાયક બને છે?

યજ્ઞસ્તે, વંદીદાદ જેવાં મોતેબર ક્રીયા બાલુતરોમાં વપડાતી આ પવીત્ર વસ્તુ તે કંઈજ નહિ, પણ ધરાન સરજમીનનાં પહાડો ઉપર ઉગતાં “હોમસલી” નામનાં ઝાડનાં ડાંખલાંઓ છે, જે ધરાનથી હિંદુસ્તાન મધે વખતો વખત મંગાવવામાં આવે છે. આ ઝાડનાં સુકકાં ડાંખલાંઓને બરસ્તુમ ધરાવનારા મોબેદો પ્રથમ “મીનો નાવર”ની ખુબની યજ્ઞસ્તે કરી, પછી પાણીથી “પાવ” કરી સુકવે છે. ત્યાર પછી એક પાવ કીધેલા દાબડામાં ભરી

૧૩) મહિના અને ૧૪) દિવસ સુધી તે સંભાળથી હેલાયદી રાખવામાં આવે છે. આ મુદત પુરી થવા પછીજ તેનો ઉપયોગ યજ્ઞસ્ને-વંદીદાદની પવિત્ર ક્રીયાઓમાં યોક્તસ તરતીબથી કરવામાં આવે છે. ત્યારે આપણે પુછીશું, કે જે મોઝેદોએ ફસલી આતશ કદેહ બરપા કરવાના મુળ પાયા તરીકે નવાં બરસ્તુમો લીધાં હતાં તેઓએ બરસ્તુમથી પરવારી છેલ્લે દહાડે કીધેલી “ખુબની યજ્ઞસ્ને.”માં આ પવિત્ર વસ્તુ ક્યાંથી લાવી વાપડી હતી? તેને ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે દીની કાયદા મુજબ તૈયાર કેણે કીધી હતી? ક્રીયાકામો કરવાના પવિત્ર “આલાતો” મધે નીરંગ, આવ, આતશ બેહેરામતી બશમ, વરસ્યાના ખાલ, અને “હોમસલી”નો સમાવેશ થાય છે. “નવો આલાત” બનાવ્યો છે એવી ખોટી ઉકમ્મ લેનારા ફસલી આતશ કદેહના ત્રસ્ટીઓએ પોતાના આ બાનભુજા મોઝેદોને પુછવું જોઈએ, કે તેઓએ નવાં બરસ્તુમો લીધાં તેની આગમ્ય ઉપલાં પવિત્ર આલાતો દીની કાયદા મુજબ ખરેખર બનાવીને પછી બરસ્તુમો લીધાં હતાં કે નવો આલાત બનાવવાનો બહારનો ખાલી દેખાવ કીધો હતો ?

દીન-આબનના તરીકા મુજબ બરસ્તુમ લેવાને બદલે બહારનો ખાલી દેખાવ કરી, આ મોઝેદોએ હવે નવો વરસ્યો બનાવ્યો છે, અને તે ઉપર “નીરંગદીન”ની ક્રીયા કરી પવિત્ર નીરંગ અને આવ (બરસ્તુમ લેતી વેળાએ વપડાતું પવિત્ર પાણી) બનાવનાર છે.

દીનદાર જરથોસ્તીઓ સારી રીતે સમજે છે, કે પવિત્ર ક્રીયાકામો કરવાનો મુળ પાયો એ બરસ્તુમ છે. આ ફસલી મોઝેદોએ સેંકડો વર્ષથી ચાલતા આવેલા દીન-આબનના તરીકા મુજબ આવાં બરસ્તુમો જો નહિ લીધાં હોય, તો તેવાં ખોટાં ને ગેરકાયદે લીધેલાં બરસ્તુમથી નવો વરસ્યો બનાવી કરવામાં આવેલાં કે કરવામાં આવનારાં સમ્રાજાં ક્રીયા-બજુતરો વગર અસરનાં અને નકામાં ગણાય.

જ્યારે હાલમાંજ ક્રીયાકામો કરી આ ફસલી મોઝેદોએ નવો વરસ્યો બનાવ્યો છે, ત્યારે નવું બરસ્તુમ લઇ “ખુબ”ની યજ્ઞસ્ને કરતાં તેઓએ કયા વરસ્યાના ખાલનો ઉપયોગ કીધો હતો ? શહેન-શાહી ટોળાનાં રોજ-માહનાં બજુતરથી બનાવેલા કોષ્ટ શહેનશાહી વરસ્યાના ખાલનો કે શહેનશાહી રોજ-માહના સીલસીલાથી બનાવેલા ખીજ પવિત્ર આલાતોનો ઉપયોગ તો આ ફસલી મોઝેદોથી થઇ શકેજ નહિ. જો શહેનશાહી “આલાતો” નવા બરસ્તુમો લેતાં તેઓએ વાપડ્યાં

હોય, તો તે પછીના ફસલી ક્રિયાક્રમોને માટે તે નકામાંજ ગણાય, અને તેવા આલાતે લીધેલાં યરસ્તુમથી ફસલી વરસ્યો અને ફસલી અગીઆરી તેઓ બનાવી શકેજ નહિ. આ મોખેદોએ નવો “વરસ્યો” તો હાલમાંજ બનાવ્યો છે, ત્યારે શું તેઓએ નવાં યરસ્તુમો લઇ “ખુશ” ની યજ્ઞસ્તે કરતાં તેમાં વરસની વીટી, રસ્તે ફરતા કોઇ ગોધાના ખાલો કાતરી બનાવી “વરસ” તરીકે તેનો ઉપયોગ કીધો હતો કે? તેમજ નીરંગદીનની પવિત્ર ક્રિયા તો આ મોખેદો દ્વે પછી પોતે નવા બનાવેલા “વરસ્યા” ઉપર કરનાર છે, ત્યારે તેઓએ યરસ્તુમ લેતી વખતે ક્રિયાથી તથ્યાર કીધેલો પવિત્ર નીરંગ વાપડવાને બદલે શું રસ્તે ફરતા ગોધાને મુતરાવી-તેને પવિત્ર નીરંગ માની લઇ તેવાં નકામાં નીરંગથી યરસ્તુમો લઇ, તેવાં શકમંદ યરસ્તુમના અમલથી નવો વરસ્યો બનાવવા, નવો નીરંગ તથ્યાર કરવા, અને આતશ-આદરાન જેવા એક પાક કેબલાને અરપા કરવાનું કામ, દીન-આઇનનાં ફરમાનો અને સેંકડો વર્ષથી ચાલતા આવેલા મોખેદી તરીકાથી ઉલટા ચાલી શું તેઓ નથી કરતા? આ ટુંક ખોલાસા ઉપરથી દીનદાર જરથોસ્તીઓ જેઇ શકશે કે મેં આગલ જણાવ્યું છે તેમ, આ થોડાક શ્રીમંત અને વગવસીલો ધરાવનારા સુધારકો, ક્રિયા ક્રમોને ધર્મના એક જરૂરી ભાગ તરીકે ગણવાને બદલે ક્રિયાઓને એક નકામાં કોટલાં તરીકેજ સમજી, તે ધરતી રીતે થાય કે નહીં થાય તેની ઝાઝી કનવાર કરતા નથી, અને તેવી કનવાર નહીં કરનારા તથા દુન્યાઇ લાભો અને લાલચોને ખાતર દીન-ધર્મને વેચનારા ધર્મગુરૂઓ પણ પછસા ખરચવાથી માંગેો તેટલા આ જમાનામાં સેહલાઇથી મરી શકે છે, એજ આપણા ટોલાની ખરી કમનસીખી છે. નવો ફસલી વરસ્યો બનાવવાની અને નીરંગદીનની ક્રીયા વખતે ત્યાં હાજર રહેલા દરતુર મોખેદો મધેથી ફસલી એતેકાદ ધરાવનારા અને અંતઃકરણથી તે મુજબ ચાલનારા કેટલા હાજર હતા અને પૈસાની અશો-દાદ લેવાની લાલચે પોતાના અંતઃકરણો વેચનારાઓની સંખ્યા કેટલી હતી? તેનું તોલ તો આજના વખતમાં દીનદાર જરથોસ્તીઓ સેહલાઇથી કરી શકશે.

આપણા પવિત્ર ભણતરોમાં ભણાતા રોજ-માહના સીલસીલાને ઉલટાવવાનો અને સેંકડો વર્ષોથી ચાલતો આવેલો ધાર્મિક તરીકો તોડવાનો કોઇનેબી હુક કે સત્તા નથી.

આપણાં પવિત્ર ભણતરો યજ્ઞસ્તે વંદીદાદ અને આજની ક્રીયાઓમાં જે રોજ અને જે મહીનામાં તેવાં ભણતરો ભણાવવામાં આવતા હોય તે રોજ અને મહીનાને તે ભણતરો મધે અનેક જગ્યાએ માન સાથે યાદ કરવામાં અને આરાધવામાં આવે છે.

આ રોજ-માહનો સીલસીલો કદીમ જમાનાથી હસ્તીમાં આવ્યો છે પાક યજ્ઞસ્તેના ૧૬)મા હા મધે “અહુરમજ્દથી અનેરાંન” રોજ સુધીનાં ૩૦) દિવસોને સીલસીલાખંધ નામ-અ-નામ આરાધવામાં અને યાદ કરવામાં આવ્યા છે. આપણી છેલ્લી સાસાન્યન શહેનશાહતની સ્થાપના “અરદેશર ખાખકાન” નામનાં ભાગ્યશાળી નરોનરે કીધી, ત્યારથી હાલમાં આપણી કોમમાં મોખેદો તરફથી કરવામાં આવતા ક્રિયા-ભણતરોની રચના હસ્તીમાં આવી છે, તેની આગમ્ય સેંકડો અને હજારો વર્ષ સુધી હસ્તી ભોગવતા રહેલા જરથોસ્તી ધર્મ અને તેના ક્રિયા ભણતરોની રચના કેવા પ્રકારની હતી તે બાબે, તે વખતની ખરી તવારીખની ગેરહાજરીમાં, આજે કોઈ ખાતરીથી કહી શકે નહિ, અને તે જાણવાની આજે જરૂર પણ નથી.

હાલમાં આપણી કોમમાં કરવામાં આવતાં ક્રિયા ભણતરો, આપણા સાસાન્યન વંશના પહેલા પાદશાહ અરદેશર ખાખકાનના અમલમાં તેના વડા દસ્તુર “તન્સર”ની રાહબરી હેઠળ નવેસરથી ગોઠવાએલાં ક્રિયા ભણતરોનાં આધારેજ થતાં રહ્યાં છે. આ ક્રિયા ભણતરો મધે ભણુતા રહેલા રોજ-માહનો સીલસીલો ૧૮૦૦)થી વધુ વર્ષો સુધી આપણા ટોળામાં ચાલુ રહેવા બાદ કોમનાં કમનસીબે તે ધાર્મિક સીલસીલો તોડવા અને ધર્મ-ક્રિયાઓની સેંકડો વર્ષ સુધી ચાલુ રહેલી ભલી અસરને નકામી બનાવવા થોડાક ખોટો રરતે દોરવાયલા સુધારક સાહેબો, ફસલ મુજબ ક્રિયાકામો કરવાનાં ખોટાં બહાનાં હેઠળ, આ ૨૦) મી સદીમાં બહાર પડ્યા છે. આ ક્રિયા ભણતરો સાથે ફસલને કશો સંજંધ નથી. જ્યારેખી આપણે આપણાં અશો ફરોહરોની નૈયને ક્રિયા-ભણતરો કર્યે કે કરાવ્યે અને તેવાં ક્રિયા-ભણતરો આપણામાં ૩૬૫) દહાડા થતાં રહ્યાં છે. આવા ક્રિયા-ભણતરો મધે પહેલા આદમ ગયોમર્દથી છેલ્લા આદમ સોશ્યેસ સુધીનાં અશો ફરોહરોની આરાધના આપણે રોજની ક્રિયાઓમાં કર્યે છીએ, અને તેઓના ભક્ષા આશીશો મેળવ્યે છીએ. જે સુધારક સાહેબોને ક્રિયા-ભણતરોથી ઉપજતી ભલી અસરોને માનવી નથી, તેઓજ ફસલ મુજબ ક્રિયા-ભણતરો કરવાનું બહાનું ઉભું કરી, પોતાના બાપદાદાના સેંકડો વર્ષથી ચાલતા આવેલા તરીકાથી ઉલટા ચાલવા, સેંકડો વર્ષથી ભણુતા રહેલા રોજ-માહનો સીલસીલો તોડવા, અને આપણા નાનાં ટોળામાં કાયમને માટે એક નવું તકું પાડવા બહાર પડ્યા છે, એ આપણા ટોળાની ખરી કમનસીબી છે.

અવસ્તાના તથા કનૂમના અભ્યાસીઓને એકી વખતે ઉપયોગી કેતાબ !

કનૂમ પ્રચાર કાર્યમાં નવોજ સાહાસ !

તમને અવસ્તા ગાથાના કલામોની અસલ મતલબ, કે જે તેના પહેલવી-
ફારસી તરજુમાઓમાં (ooded) સીલખંધ મોજુદ છે,
તેમ સીલસીલાખંધ જાણવી છે ?

તો વાંચો અને સંગ્રહ કરો

ડૉ. ફરામરોઝ સોરાખજી ચીનીવાલાની
નવી ગાથા સીરીઝની કેતાબો.

ગાથા સોરીઝ : ભાગ પહેલો

જેમાં અહુનવદ ગાથાનો પહેલો હા ૨૮ તેના તરજુમા, શબ્દ
અર્થ, ગુહ્ય અર્થ અને ગાહેસારણામાં તેના વપરાસના
અર્થ સહિત આપવામાં આવ્યો છે.

પહેલવી દીનકર્દના સૂદ્ગરૂ, વરશત માન્સર અને બગ નરકોમાં
એ ગાથાના હા વિષે આપેલાં ખ્યાનની વીગત ગાથાના આ
હાના શબ્દ અર્થ સાથે કઇ રીતે બંધ બેસે છે તેની
સમજ કનૂમ મારફતે આવી શકે છે તેનો ચિતાર.

ઉમદામાં ઉમદા કલામો ગાથામાં સૃષ્ટી-રચનાની જરથોસ્તી શીલસુરી ને
સાયન્સ ઉપરાંત જરથોસ્તી જીંદગી યુગ્મરવાની તરીકતો રીતીઓનું
ઉંડું જ્ઞાન સમાયલું છે.

પહેલવી-ફારસી તરજુમાઓ આજના શબ્દ (Philological)
અર્થના તરજુમા પર કેટલી બધી સરસાઇ લોગવે છે અને
ગાથાના અસલ થવા ધારેલા અર્થ ઉપર લઈ જાય છે
તેમાં કનૂમ કેવું ઉપયોગી થઇ પડે છે તેનો ચિતાર.

લખનાર:

ડૉ. ફરામરોઝ સોરાખજી ચીનીવાલા, ઓફિસીયલ સરખન,
બી. એ., એલ. એમ. એન્ડ એસ.,

ફક્ત ૫૦૦ નકલો પ્રગટ થઇ છે : પછીથી મળશે નહીં.

દળદાર ફ્રેશો-ગર્દની સાઇઝનાં ૨૧૫) પાનાના પુસ્તકની

કીંમત ફક્ત ૧૨) આના વી પી. જુદું.

મળવાનું ઠેકાણું : પારસી વેજ્ટેરીયન એન્ડ ટમ્પરન્સ સોસાયટી,
૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ભાગ્યશાળી તે ખસ્તે-કુશ્તીઆન કે જે આ તલેસમરૂપ
અદ્ભુત દીની કેતાબો ખરીદી તેને જાન મીસાલ સાચવશે !

પેગામ્બર સાહેબ રૂપીતમાન જરથુશ્ત્ર સાહેબનાં (૨૧)
અવસ્તા નસ્કોમાં શું શું જ્ઞાનનો દરયાવ છે તે
તમારે જાણવું છે ?

તો ખરીદો આ “ નીકીઝે વેહદીન ” ની સીરીઝનાં
દળદાર પુસ્તકો.

આ સીરીઝની કીમત-કદર તો જરથોશ્તી ધર્મનો આશકજ
આંકશે.

મો ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા, બી. એ., એલ. એમ. એન્ડ
એસ., ઓફથેટમીક સરબ્યનના હાથે લખાતી કેતાબ

**ફનૂ મ ની કી ઝે વેહદીન નું
બીજું વોલ્યુમ બહાર પડ્યું છે.**

(સૂષ્ટી-રચનાના હસ્તી-નીસ્તીના ચાર સુંદર નકશાઓ સાથે)

અહુરામઝદા-અમશાસ્પંદો-યઝદો વિષે ખરો ખ્યાલ
આપનારી એકલી જરથોશ્તી કેતાબ.

જરથોશ્તી ઇલ્મે-ફનૂમના એકેએક સામ્યા તલબગારે
જાળવવા લાયક નાદર કેતાબ !

બેહેશ્ત-બહેરેહ ઉસ્તાદ સાહેબ

બેહેરામ શાહ નવરોજી શરાફ જેવા
જમાને-સાયન્દીસ્ટ અને જમાને-ફીલસુફની

યાદગારીનો જાવેદાન સ્થંભ !

આ બીજાં વોલ્યુમનીબી અમુક નકલોજ છપાઇ શકી છે !

માજદયસ્ની જરથોશ્તી દુએનનાં અજાયબ જ્ઞાનનો આવો
નાદર ખબનો બીજે કેઠે જડશે નહીં !

નિકીઝ વેહલીન, પુ. ૨.

આ બીજાં વૉલ્યુમમાં જરથોસ્તી દ્યેન મુજબ સૃષ્ટી-રચના (બુન-દહેરન) નું તથા મહાન શક્તિઓનું ખ્યાન—ખાસ કરીને હસ્તીની આલમોનું ખ્યાન પહેલવહેલીવાર સીલસીલાબંધ ઇલમે-દેનૂમની રોશનીમાં આપવામાં આવ્યું છે. છેક અહીંથી માંડીને અહુનવર-ફ્રવશી-સ્તઓત યસ્નથી સૃષ્ટી-રચનાનું બેઠી મંડાણ કેમ રચાય છે તેની તેમજ અહુરા મઝદાના હુમત-ફ્રખ્ત-હવર્શત તેમજ સાતે અમશ સ્પંદોનાં હુમતો-ફ્રખ્તો-હવર્શતોની બહુજ દીલપઝીર બારીક ખુલાસાવાર સમજાણ સમાવવામાં આવી છે, જેથી આખી સૃષ્ટી-રચનાનાં અગણીત રૂવાનો કેવી રીતે થઇને પાર પડશે તેનો ખરો ખ્યાલ મળે છે. સૃષ્ટી-રચનાનો સવાલ આજની સાયન્સ ઉકેલી શકી નથી અને શકશે પણ નહીં, પણ જરથોસ્તી દ્યેન સૃષ્ટી-રચનાનો આખો સવાલ બહુજ સાયન્ડીરીકલી સમજવી શકે છે. આ અમશસ્પંદોના હુમત-ફ્રખ્ત-હવર્શત વાંચીને તો તમે પેગામ્બર સાહેબ ઉપર અને તેવણુનો દીની ઇલમ સાચવનારા સાહેબદીલાંન સાહેબો ઉપર ચાહુ આફ્રીન આફ્રીન-અને આફ્રીનજ કર્યા કરશો ! આવી રીતનાં દેનૂમનાં જ્ઞાનથી તમારી ગમે તેવી કુખી જીંદગી આનંદ-ખુશાલીથી સદા ભરપુર રહેશે. એ ઉપરાંત યઝ્દને હા ૯-૧૦-૧૧ જેમાંથી મોટી હુઓમ યસ્ત બનેલી છે તેની બહુ તુલોતવીલ તાવીલ યાને બારીક સાયન્ડીરીક શીલસુફીબરી સમજણ, તથા મથા અહુ વધરયો-અધેમ-યેંધહે હાતાંમના દેનૂમ મુજબ ખુલાસાઓ, તેમજ બીજા અનેક અવસ્તા બંદગીઓ-કલામોની તાવીલ આ વૉલ્યુમમાં સીચી દેવામાં આવી છે. વળી “ક્ષત્રયાંનં દધંધહુ પધતી” નાં ચીત્રની ઉકેલામણુ ઇલમે-દેનૂમથી અભયબ દીપી રહે છે.

અવસ્તા-પહેલવી સાહિત્યમાં શું શું એકેકા નાદર ગવહરો પડેલાં છે તેની ઓળખ કરાવનાર આ એકલીજ સીરીઝ છે. એના પાને પાનામાં અને ક્ષીટીએ ક્ષીટીમાં દેનૂમનો ખજનો સીચવામાં આવ્યો છે. આ નાદર મખ્મઝનરૂપી કેતાબોની સીરીઝ દરેકેદરેક બસ્તે-કુશ્તીઆનનાં ઘેરમાં, અગ્યારીમાં, આતશ-બેહેરામ માં, રુકુયોમાં અને લાઇબ્રેરીઓમાં રાખવા લાયક છે, અને તેનો થોડો થોડો રોજનો અભ્યાસ આખી જીંદગીભર બસ્તે-કુશ્તીઆનોને ચીવટ, ધર્મ-ચુસ્ત, અશોધથી નેકીનીતીથી જીંદગી ગુજરનારા જરથોસ્તી યવામાં અમુલ્ય મદદ કરશે.

દળદાર મોટી સાઇઝનું ૧૪૦૦ (ચૌદસો) પાનાનું પુસ્તક.

(વાંચનાર અને લાપણુ કરનારની સગવડ માટે ખુલાસાવાર ભરત્યક ઇન્ડેક્ષ સાથે.)

વળી કેતાબ સાથના ૪ કીમતી ચાટો સૃષ્ટિ-રચનાનો ઉંડો છાપ લેખંપર પાડે છે.

છતાં કીમ્મત રૂ૦ ૧૦) (તેની છપાઇ કરતાં ઓછીજ) રાખી છે.

વી. પી. પોસ્ટેજ બુદું.

ટેકાણું: (૧) પારસી વેજીટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, હોંગકોંગ બેન્કની સામે, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ

(૨) ડૉ. ફરામરોઝ સો. ચીનીવાલા, ઑફિસીયલ સરભચન,

કૌમીસરીએઝ બીલ્ડીંગ, (નવસારી-બીલ્ડીંગની સામે)

હોર્નબી રોડ, મોટ, મુંબઈ.

ફરીથી જાપાનવી મુશ્કેલ છે !

અવસ્તાવાણી ભણનારને માટે બેમુળ કેતાબ !

ક્રીમત રૂ. ૧૫૫ પરથી ધટાડીને રૂ. ૧ કરવામાં આવી છે.

આવી કેતાબ પહેલવહેલીજ છે ! તાકીદે મંગાવી લેશો !

બસ્તે-કુસ્તીઆન હુમ-દીનેને ખુશ-ખખર !

“ હમો ભણ્યા પછી ખરેખરી શું ક્રુવા ચાહીએ તે કોઈ કહેશે ? ”

એ સવાલના જવાબમાં

અવસ્તા કલામની બંદગીને છેડે ભણવાની તથા મુરાદ ચાહવાની

દાદાર અહુરમજદની ખુલંદ સેતાયશો તેમજ ત્રીસે રોજની સેતાયશોની

કેતાબ હાજર ! દરરોજ શું શું કુદરતના ખરા “ રાદી ” મીથ્ર

યાને વિચારો (Every Day's Right Thoughts about

Nature's working) બર-વડતના ફેંકવા તે આ

કેતાબ શીખવે છે.

પાજંદ સીરીઝ નં ૨ :

પાજંદ સેતાયશ બા માએની

(અસલ શુદ્ધ ઉચ્ચારે)

પ્રગટ કરનાર તથા તરજુમો કરનાર—એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની,

એમ. એ., એલ. એલ. બી., સોલીસીટર,

(અવસ્તા પહેલવી સ્કોલર.)

આપણી રોજની અવસ્તા બંદગીને છેડે અસલથી ભણાતી આવેલી જો કે ઝાઝી નહીં વંપરાતી સૌથી ખુલંદ ઉત્તમ સેતાયશોનો તદન શુદ્ધ ઉચ્ચાર તથા તેના બોલેબોલ આંકડાવાર તરજુમા સાથેનો નાદર સંગ્રહ આ કેતાબમાં સમાવવામાં આવ્યો છે.

એ કેતાબ ત્રણ ભાગમાં વહેંચી નાખવામાં આવી છે :

પહેલા ભાગમાં :

પાંચ ખુલંદ સેતાયશો :

(૧) નમાજ-ઈ-દાદાર

અહુરમજદ

(૨) બનામ-ઇ-યજદ

(૩) સેપાસ-ઈ-અકેનારેહ

(૪) નામ-ઈ-ખાવર

(૫) ચિઝ્મ ખુયાત

બીજા ભાગમાં :

ત્રીસે રોજની છુટી છુટી
સેતાયશો

ત્રીજા ભાગમાં :

(૧) કુઆ-ઈ-નામ સેતાયશને

(૨) આશીરવાદ-ઇ-પએમાન-

ઈ પહેલવી યાને લગતના

આશીરવાદ. (સંસ્કૃત સાથે)

વળી, એ કેતાબમાં લગભગ ૯૦ પાનાં અંદર આવેલી બાબદોના જરથોશ્તી ઇલ્મે-કનૂમને આધારે કીચેલા ખુલાસા ઉપર રીકવામાં આવ્યાં છે મજબુત શોભછતી કપડાંની આઇન્ડીંગમાં સરખવસરે ભેટ આપવા

લાયક આશરે ૩૦૦ પાનાની દલદાર કેતાબ.

ક્રીમત : રૂ. ૧—પોસ્ટેજ અને વી. પી. બુદું.

લખો : (૧) ધી પારસી વેજેટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,
નં ૧૨૪, દાદીશેઠ હાઉસ, કાવસજ પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

(૨) મેશર્સ સોરાબ ધનજીશાહની કું,

કામા.બાગની મેનગેટની સુખડની ફુકાન, ખેતવાડી, મુંબઈ.

દરેક કુટુંબે રાખવા લાયક ! નવી ધાર્મિક ઉપયોગી કેતાબ !
 ખવીત્ર માંથિવાણીમાં યજીન રાખનારનો હરેક આકૃત વખતનો લોભ્યો !

પાજંદ સીરીઝ નં ૩ : પાજંદ નીરંગ બા માએની

(અસલ શુદ્ધ ઉચ્ચાર)

આશરે ૩૭૫ પાનાનું સુંદર બાઇડીંગનું હેન્ડી પુસ્તક.

પ્રગટ કરનાર તથા તરજુમો કરનાર—એરવહ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની,

એમ. એ., એલ. એલ. બી., સોલીસીટર,

(અવસ્તા પહેલવી સ્કોલર.)

(આગલાં બે પુસ્તકો—“ પાજંદ આફ્રીન ” અને

“ પાજંદ સેતાયશ ”—ની લાઇનપર.)

“ નીરંગ ” એટલે શું ? નીરંગ એટલે ભણતરોનો અર્ક, જેમાં મુરાદી વીચારનો જોશ અને ઉચ્ચારનો જોશ એ બેની ખાસ મેળવણી કીધેલી હોય છે, જે તાવીજ, તલેસગ યા અફસુન મીસાલ તેને કાયદેસર ભણનારની ઉપર અગ્નયબ મોજેબરૂપી અસર ઉપજાવે છે. ગમે તેવી જાદુઈ કે આકૃત નીરંગની સામે ટકી શકતી નથી.

“ માંથો-બએવજો ” યાને તમામ તન-દરૌસ્તી, મન-દરૌસ્તી કે રવાન-દરૌસ્તી મેળવવાનો એકલો રામબાણુ કારગત નુસ્ખો તે અમુક અમુક અવસ્તા કલામો ઉપરાંત પાજંદ નીરંગો રૂપી અસરકારક કલામો છે, જે હજીબી આપણી પાસે મોજુદ છે, જેનાથી આપણી હરેક આકૃત કે મુશ્કેલી દફે કરી, આપણી હરેક નેક મુરાદો પણ પાર પાડી શક્યે છીએ, અને કોઇબી પારસી જરથોસ્તી તરીકે ઓળખાતા મરદ કે બાનુને બ્રાહ્મણજોશી, કે દેવદેહેરાં, પીરમરજીદ કે પરધર્મના કહેવાતા બાવાઓ કે ગુરૂઓ આગળ બટકવા જવાની જરૂર નથી, એ બીના વહેવાર રીતે પુરવાર કરી આપનારી આ એકજ પહેલવહેલી કેતાબ છે !

એની અંદર જીંદગીમાં પળેપળ ઉપયોગી થઇ પડે અને આપણાં રવાનની વૃદ્ધિ કરાવે અને નમુનેદાર જરથોસ્તી ચારીત્ર ઘડવામાં મદદ કરે તેવી અનેક અવસ્તા-વાણી તેમજ પાજંદ-વાણીનો ભંડાર ભરેલો છે, જે દરેક દરેક નાનાં બાળકથી તે મોટાંઓને રોજીદી જીંદગીમાં અમુલ્ય થઇ પડશે. વળી એ ૭૯ પાજંદ તેમજ અવસ્તા નીરંગો કેમ, ક્યારે, ક્યાં ભણવી તેની તુલોતવીલ સમજણ દીખાયામાં આપી છે, તથા દરેક નીરંગના શબ્દશબ્દનો આંકડાવાર તરજુમો પણ આપેલો છે, જેથી અવસ્તા-પાજંદ અભ્યાસીને માટે ખરેખર અભ્યાસ કરવાબેગ પુસ્તક છે. એમાં અત્યાર સુધી નહીં જણાયેલા ઘણાંક નવાંજ અવસ્તા તેમજ પાજંદ ભણતરોનો સમાવેશ છે, કે જેનો ઉપયોગ આપણા કદીમ ન્યાગાનો જુદે જુદે હીંગામે કરી જણતા હતા.

આશરે ૩૭૫ પાનાંની દળદાર શૈલછતી કેતાબ :

કેતાબની કીમ્મત : ફક્ત રૂ ૧૧—વીં પીં પોસ્ટેજ જુદું :

લખો : (૧) પારસી વેજટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી,

દાદીશેઠ હાઉસ, ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ કોટ, મુંબઈ.

(૨) મેશર્સ સોરાબ ધનજીશાહની કું,

કામા બાગની મેનગેટની મુખડની દુકાન, ખેતવાડી, મુંબઈ.

પારસી વેળટેરીયન એન્ડ ટેમ્પરન્સ સોસાયટી બુક-ડીપો.

૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, દાદીશેઠ હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

Rs. as.

જરથોસ્તી ઇલ્મે-દેનૂમ સીરીઝ, નાં ૧, જરથોસ્તી ધર્મ સમજવા માટે ઇલ્મે-દેનૂમની ચાવી—કર્તા મીં બેહરામશાહ નવરોજી શરાફ.	૦ ૧૨
જરથોસ્તી ઇલ્મે-દેનૂમ સીરીઝ, નાં ૨, તાવીલ-ઇ-સુદરેહ—કર્તા મીં બેહરામશાહ નવરોજી શરાફ	૧ ૮
દેનૂમ નીકીઝે વેહદીન, (ભાગ બીજો)—કર્તા ડૉ. સો. ચીનીવાલા.	૧૦ ૦
જરથોસ્તી ઇલ્મે-દેનૂમ મુજબ સૃષ્ટિ-રચનાના ચાર મોટા નકસાઓ ...	૧ ૦
યજ્ઞશ્નેની ખુલંદ ક્રીયા—કર્તા ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા...	૧ ૮
ગાથા સીરીઝ, ભાગ પહેલો : અહુનવદ ગાથા હા ૨૮—દેનૂમની નજરે ઉંડી તાવીલ—કર્તા ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા ...	૦ ૧૨
ખોરદેહ અવસ્તા બા દેનૂમીક તાવીલ—કર્તા ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા	૪ ૦
દેનૂમ હારમાળા, નં ૧ : કુસ્તીની સાઝશ્ને (યાને બનાવત) કર્તા ડૉ. જહાંગીર મે. પાવરી	૦ ૨
દેનૂમ હારમાળા નં ૨ : ખુલંદ ગાહેસારણાની ક્રીયા : તેની મહત્વતા અને ખુબીઓ—કર્તા ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા	૦ ૬
દેનૂમ હારમાળા નં ૩ : દોખમાની ખુલંદ જરથોસ્તી તલેસમ—કર્તા ડૉ. ફરામરોઝ સોરાબજી ચીનીવાલા...	૦ ૧૨
પાજંદ સીરીઝ, નં ૨ : પાજંદ સેતાયશ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૧ ૦
પાજંદ ભાણતર સીરીઝ નં ૩ : પાજંદ નીરંગ બા માએની (હેન્ડ બુક)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૧ ૮
પાજંદ આશીરવાદ (ગુજરાતી, અંગ્રેજી, સંસ્કૃત સાથે)—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની...	૦ ૪
તે સાહેબના ૧૦૧ નામ શુદ્ધ ઉચ્ચારે તેના અર્થો સાથે—રચનાર એ. શી. શા. મસાની	૦ ૧
જરથોસ્તી-દએનની પવિત્ર ખુલંદ ક્રીયાઓમાં “નામ-ગુવણ” માં મહાન પુરૂષોના નામો લેવાનો અસલ કાયદો—કર્તા એરવદ ફીરોઝ શાપુરજી મસાની	૦ ૨
“ખ્યાલ-ઇ-તાવીલ-ઇ-સુદરેહ”—કર્તા મીં કેખશરૂ બ. જમીના ...	૦ ૨
નીરંગ-ઇ-કુસ્તી બા દેનૂમન-ઇ-સુઓષ બા મીથ્ર—કર્તા બાઇ બાનુ કેખશરૂ મોદી	૦ ૩
પાંચ ગાથાના હા (તદન શુદ્ધ ઉચ્ચારે)	૦ ૪
જરથોસ્તી ફસલી મહીનાઓ અને ગાહાબારો અને બારે ખુર્રોનો દીલચરપ નકસો	૦ ૨
વેળટેરીયનનો ભોખ્યો—કર્તા મીં જમશેદજી ધનજીભાઈ શરાફ. ...	૧ ૦
ધરાની શહેનશાહતની પડતી અને જરથોસ્તીઓનાં હાંદમાં આગમનનાં ખરાં કારણો—કર્તા એરવદ જમશેદજી કાવસજી કાતરક, બી. એ.	૧ ૦
Zoroastrianism Ancient and Modern—by Ervad Phiroze S. Masani	5 0

આ પુસ્તક મી० દીનશાહ શાપુરજી મસાની, બી. એ., એ મુંબઈના કોટમાં
નં० ૧૯, બેંક સ્ટ્રીટ કોસ લેન ખાતે ધી “ફ્રેશ-ગાર્ડ” પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં છાપ્યું છે, અને જરથોસ્તી રાદી સોસાયટી માટે
તેના ઓ० સેક્રેટરી મી० દીનશાહ શાપુરજી મસાની,
બી. એ., એ નં० ૧૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ,
કોટ, મધે મુંબઈમાં પ્રગટ કર્યું છે.

